

REGIONALNY OŚRODEK POLITYKI SPOŁECZNEJ W OPOLU

45 - 315 OPOLE ul. Głogowska 25 C

TEL/FAX (77) 44 152 50, 44 165 64

KONTO : BANK MILLENIUM S.A 65116022020000000041390310 NIP 754 - 26 - 17 - 249

e-mail: rops@rops-opole.pl



OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO w 2019 r.

Opole, czerwiec 2020

Wykaz skrótów

BAEL	Badanie aktywności ekonomicznej ludności
CIS	Centrum integracji społecznej
DPS	Dom Pomocy Społecznej
DDP	Dzienny Dom Pomocy
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
ES	Ekonomia społeczna
PES	Podmiot ekonomii społecznej
JST	Jednostka samorządu terytorialnego
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
GUS	Główny Urząd Statystyczny
KIS	Klub integracji społecznej
KPRES	Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej
MRPiPS-03	<i>Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach</i>
MRPiPS	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
MOPR	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Opolu
NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia
NGO	Organizacja pozarządowa
NZOZ	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej
OIS	Obserwatorium Integracji Społecznej
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej
OUW	Opolski Urząd Wojewódzki w Opolu
OWES	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PO WER	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020
RPO WO	Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu
OCRG	Opolskie Centrum Rozwoju Gospodarki w Opolu
ŚDS	Środowiskowy Dom Samopomocy
SWO	Samorząd Województwa Opolskiego
UE	Unia Europejska
UMWO	Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego
WBD	Wojewódzki Bank Dany o sytuacji dzieci kwalifikujących się do przysposobienia
WTZ	Warsztat terapii zajęciowej
ZAZ	Zakład aktywności zawodowej
COVID-19	choroba zakaźna układu oddechowego wywołwana przez wirus SARS-CoV-2

Spis treści

Wprowadzenie	4
Streszczenie	5
1. Sytuacja społeczno-demograficzna województwa opolskiego	16
1.1 Ludność	16
1.1.1 Stan, struktura i prognoza ludności	16
1.1.2 Przyrost naturalny	17
1.1.3 Migracje ludności	18
1.1.4 Najważniejsze wskaźniki demograficzne Polski i woj. opolskiego w 2019 r.	18
1.1.5 Starzenie się społeczeństwa	19
1.1.6 Ludność w powiatach woj. opolskiego w latach 2018-2019	22
1.1.7 Wybrane wskaźniki demograficzne woj. opolskiego w 2010 r. i latach 2017-2019 oraz wg prognozy GUS w 2030 r.	23
1.2 Warunki życia ludności	24
1.2.1 Sytuacja dochodowa	24
1.3 Ubóstwo w Polsce i woj. opolskim	26
1.3.1 Zakres i struktura ubóstwa wg wybranych czynników	26
1.3.2 Zróżnicowanie zasięgu ubóstwa skrajnego w Polsce - wg grup społecznych i wieku	28
1.3.3 <i>Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim</i> wg badań ROPS w Opolu	31
1.4 Bezrobocie rejestrowane i wg BAEL w woj. opolskim w latach 2017-2019	32
1.5 Trzeci sektor	36
1.5.1 Liczba i struktura organizacji <i>non-profit</i> w Polsce i woj. opolskim	36
1.6 Infrastruktura społeczna - wybrane elementy	38
1.6.1 Lokale socjalne	38
1.6.2 Żłobki i kluby dziecięce	40
2. Zadania Samorządu Województwa Opolskiego w zakresie pomocy i integracji społecznej w 2019 r.	42
2.1 Działania Samorządu Województwa Opolskiego w przeciwdziałaniu pandemii COVID -19 (marzec-maj 2020 r.)	42
2.2 Realizacja RPO WO 2014-2020 w obszarze integracji społecznej	44
2.3 Realizacja Programu własnego Samorządu Województwa Opolskiego „Opolskie dla rodziny”	53
2.4 Realizacja zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej ze środków PFRON	54
2.5 Realizacja zadań wynikających z <i>Programu Współpracy Samorządu Województwa Opolskiego z Organizacjami Pozarządowymi oraz Podmiotami Prowadzącymi Działalność Pożytku Publicznego</i>	55
2.6 Realizacja zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej (adopcja)	55
2.7 Realizacja założeń <i>Wojewódzkiej Strategii w Zakresie Polityki Społecznej na lata 2016-2025</i>	58
2.8 Realizacja zadań z zakresu przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	61
3. Pomoc społeczna i inne zadania z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim	61
3.1 Liczba osób i rodzin objętych pomocą i wsparciem	63
3.2 Klienci ośrodków pomocy społecznej	62
3.3 Świadczeniobiorcy pomocy społecznej według powiatów woj. opolskiego	66
3.4 Klienci długotrwale korzystający z pomocy społecznej w 2019 r.	67
3.5 Koszt pomocy środowiskowej w latach 2018-2019	67
3.6 Powody udzielenia pomocy (ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie)	69
3.7 Formy pomocy – zadania gminy i powiatu	71
3.8 Realizacja ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej	73
3.8.1 Asystenci rodziny	73
3.8.2 Placówki wsparcia dziennego	74
3.8.3 Rodzinna piecza zastępcza	75
3.8.4 Instytucjonalna piecza zastępcza	77
3.8.5 Dzieci w pieczy zastępczej	78
3.8.6 Organizatorzy i koordynatorzy pieczy zastępczej	82
3.8.7 Usamodzielnieni wychowankowie pieczy zastępczej oraz innych ośrodków wychowawczych, o których mowa w art. 88 ustawy o pomocy społecznej	82
3.9 Formy pomocy i wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych	82
3.9.1 Domy pomocy społecznej	82
3.9.2 Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku	89
3.9.3 Dzielne domy pomocy i Kluby seniora	90
3.9.4 Środowiskowe domy samopomocy	93
3.9.5 Mieszkania chronione	94
3.9.6 Usługi opiekuńcze realizowane przez samorząd gminny lub na jego zlecenie	95
3.9.7 Inne formy wsparcia osób niesamodzielnym	99
3.10 Inne rodzaje pomocy i świadczeń (świadczenia rodzinne oraz inne formy wsparcia rodzin)	100
4. Kadra pomocy społecznej woj. opolskiego	103
4.1 Kadra ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie	104
4.1.1 Pracownicy socjalni	104
4.1.2 Kadra kierownicza	108
4.1.3 Pozostali pracownicy	108
5. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia w woj. opolskim	108
6. Ekonomia społeczna w woj. opolskim	112
6.1 Podmioty ekonomii społecznej w woj. opolskim	112
6.2 Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej w woj. opolskim	117
7. Koszt pomocy społecznej oraz innych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2018-2019 i w 2020 r. (prognoza)	120
7.1 Zadania gminy	120
7.2 Zadania powiatu, w tym koszt świadczeń udzielonych przez powiatowe centra pomocy rodzinie	122
7.3 Zadania gmin i powiatów – razem	124
8. Wnioski	125
9. Rekomendacje	131
Spis tabel, wykresów i map	133

Wprowadzenie

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego to coroczne opracowanie samorządu województwa, przekazywane właściwemu wojewodzie do 31 lipca, co wynika z ustawy z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej¹.

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2019 r. zawiera obszary tematyczne wyszczególnione w ustawie (infrastrukturę, kadre, organizacje pozarządowe, nakłady finansowe ponoszone na zadania pomocy społecznej, informacje o osobach i rodzinach korzystających z pomocy społecznej) oraz inne, ważne z punktu widzenia regionu, zagadnienia z zakresu pomocy i integracji społecznej (w tym z zakresu realizacji projektów Samorządu Województwa Opolskiego, współfinansowanych z Unii Europejskiej).

Ocenę zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2019 r., podobnie jak w ubiegłych latach, przygotowano w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Opolu. Zgodnie z zapisami ustawowymi opracowano ją na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej, tj. informacji i danych zamieszczonych w ich elektronicznych wersjach w systemie informatycznym CAS².

Jednak w związku z wprowadzonymi w 2019 r. przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zmianami do tego formularza, ograniczającymi dotychczasowy zakres danych, wprowadzanych przez gminy i powiaty, tegoroczną *Ocenę* (podobnie jak ubiegłoroczną) przygotowano wspomagając się także innymi źródłami z obszaru polityki społecznej. Są to przede wszystkim dane i informacje pochodzące z Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Opolu (w tym sprawozdawczości resortowej), GUS, Urzędu Statystycznego w Opolu, Wojewódzkiego Urzędu Pracy, Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, a także materiałów własnych ROPS w Opolu.

Jednocześnie, mimo że zakres tematyczny *Oceny* obejmuje stan na koniec 2019 r., część danych (jeżeli opublikowano lub pozyskano takie informacje) podano wg aktualnej wiedzy. Dodatkowo – w związku z pandemią COVID-19, w materiale uwzględniano podstawowe informacje o działaniach Samorządu Województwa Opolskiego, mających na celu przeciwdziałaniu rozprzestrzenianiu się tej choroby w woj. opolskim.

¹ Art. 16a i art. 21 pkt 8 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1507 t. j.).

² CAS – Centralna Aplikacja Statystyczna to elektroniczne oprogramowanie użytkowe dla jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, które wspiera proces zbierania sprawozdań przeznaczonych dla Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z zakresu m. in. pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych.

Streszczenie

1. Według informacji, opublikowanych przez Komisję UE/Dyrekcję Generalną ds. Polityki Regionalnej i Miejskiej w Polsce (EU REGIO POLAND) oraz materiałów własnych ROPS w Opolu - do 1 czerwca 2020 r. **(od marca do końca maja 2020 r.) Samorząd Województwa Opolskiego (Zarząd Województwa Opolskiego) w związku z pandemią COVID-19 - rozdysponował ponad 315 milionów zł z funduszy unijnych** na poprawę bezpieczeństwa zdrowotnego, ekonomicznego oraz społecznego mieszkańców województwa opolskiego.³ W tym przeznaczył m.in.:

✚ dla placówek ochrony zdrowia – 90 mln zł na zakup:

- 95 respiratorów;
- 2 ambulansów;
- 283 łóżek szpitalnych i do intensywnej terapii;
- 9 defibrylatorów;
- 1220 urządzeń do dezynfekcji i dekontaminacji;
- 27 kardiomonitorów;
- 3 ultrasonografów i 2 tomografów komputerowych;
- 43 304 litrów środków do dezynfekcji.

✚ na wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw (pożyczki, granty i dopłaty na utrzymanie miejsc pracy) - 173 mln zł, w tym ponad 17 mln skierowano na pomoc w postaci udzielania pożyczek płynnościowych do 500 tys. zł (podpisano ponad 70 umów);

Natomiast w ramach działań Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Opolu, **kierowanych do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i wymagających pomocy**, w tym osób niesamodzielnych, podjęto następujące inicjatywy:

- **Pomoc kuriera społecznego** – doraźna pomoc dla osób samotnych i starszych w formie dowożenia artykułów żywnościowych oraz leków (ze wsparcia kuriera skorzystało 40 gmin, na ten cel wydatkowano ok. 0,9 mln zł);
- **Posiłki dla osób samotnych oraz potrzebujących** (w 47 gminach woj. opolskiego na ten cel wydatkowano ponad 2,8 mln zł);
- **Zakup środków ochrony osobistej** (maseczki, rękawiczki, płyny, gogle, kombinezony, lampy, fartuchy) dla pracowników ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, domów pomocy społecznej, domów dziecka, rodzin zastępczych, rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze o wartości ok. 3 mln zł;
- **Zakup sprzętu komputerowego** (laptopy – 190 szt., drukarki, słuchawki itp.) oraz **zdalne korepetycje** (z nauk ścisłych, humanistycznych i języka obcego) – dla wychowanków pieczy zastępczej, tj. domów dziecka i rodzin zastępczych, a także wsparcie psychologiczne dla tych wychowanków i ich opiekunów – łącznie ok. 0,6 mln zł;
- **Uszycie** i przekazanie **31 000 maseczek ochronnych** (w ramach kampanii promocyjnej „ES – pomoc, solidarność, praca”) na kwotę 136,4 tys. zł;
- **Dożywianie personelu szpitala jednoimiennego w Kędzierzynie-Koźlu** (uruchomiono akcję dożywiania personelu w formie przygotowania i dostarczenia gorących posiłków) – koszt 43,1 tys. zł.

³ EU REGIO Facebook, Poland *Fundusze Europejskie. Działania Unii Europejskiej w Polsce – czyli jak fundusze unijne są wykorzystywane na walkę ze skutkami COVID-19*, <https://www.facebook.com/EURegioPoland/photos/a.1821353194822427/2432554350368972/?type=3&theater> (08.06.2020 r.) oraz *Wspólnie osiągamy więcej*, <https://www.opolskie.pl/2020/06/wspolnie-osiagamy-wiecej/> (08.06.2020 r.)

- **Uruchomienie całodobowej infolinii dla seniorów oraz opiekunów osób z zespołami demencyjnymi;**
- **Organizacja spotkań online #SeniorSamWdomu** jako wsparcie dla seniorów oraz opiekunów osób z zespołami demencyjnymi (w spotkaniach uczestniczyło w okresie 3 miesięcy około 10 tys. osób);
- Pomoc psychologiczna dla ofiar przemocy w rodzinie.⁴

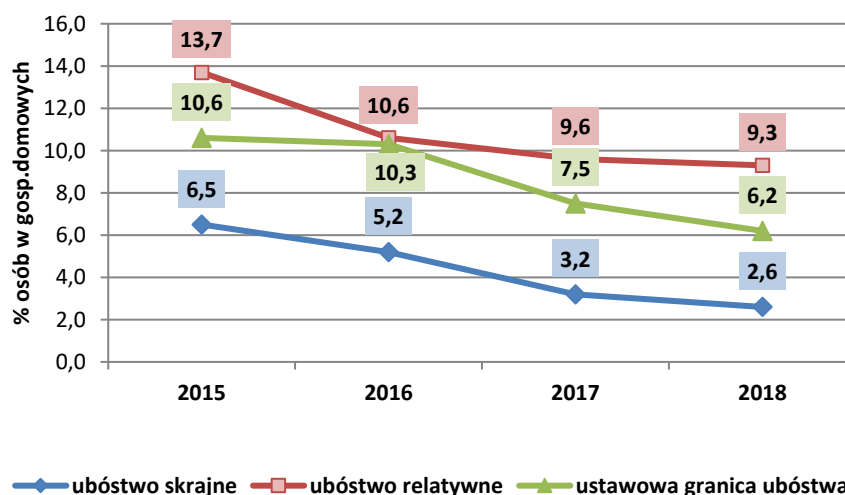
Dodatkowo od czerwca 2020 r. ROPS w Opolu planuje wsparcie pracowników wszystkich 29 domów pomocy społecznej w woj. opolskim (ok. 1 900 osób) w postaci wypłaty dodatków specjalnych do wynagrodzeń przez okres 3 miesięcy. Łączna wartość Projektu wynosi blisko 7,9 mln zł.

- W 2019 r. w województwie opolskim – podobnie jak w latach poprzednich, zmniejszył się zasięg ubóstwa ekonomicznego oraz poziom bezrobocia. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych zmniejszyła się w latach 2018-2019 o 7,6% (do 20 948 - o 1 715 osób), stopa bezrobocia spadła do 5,8%, a stopa bezrobocia wg BAEL – do 2,9%.

Zakres ubóstwa spadł wg wszystkich analizowanych granic (w 2018 r. wg GUS) co sytuowało region w czołówce województw w kraju o najniższych wskaźnikach ubóstwa (w przeciwieństwie do wzrostu średnich wskaźników ubóstwa w Polsce w 2018 r.). tj.:

- ubóstwo skrajne zmniejszyło się do 2,6% (w kraju do 5,4%) – 3 pozycja w Polsce;
- ubóstwo relatywne spadło do 9,6% (w Polsce do 14,2%) – 3 pozycja w kraju;
- ubóstwo ustawowe wyniosło 6,2% (w kraju do 10,9%) – 2 pozycja.

Zasięg ubóstwa w woj. opolskim w latach 2015-2018 wg wyznaczonych granic ubóstwa (% osób w gospodarstwach domowych)



Źródło: opracowanie własne na podstawie *Zasięgu ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2018 r.*, GUS, Warszawa 2019.

Potwierdzeniem spadku ubóstwa w woj. opolskim są coroczne badania ROPS w Opolu, określające stopień zagrożenia ubóstwem w poszczególnych gminach województwa. W 2019 r. – podobnie jak w latach 2017-2018 - brak było gmin o wysokim stopniu zagrożenia ubóstwem, co oznacza, że wszystkie gminy były zagrożone ubóstwem w stopniu: bardzo niskim (5), niskim (23) lub umiarkowanym (43).

⁴ Dane własne ROPS w Opolu.

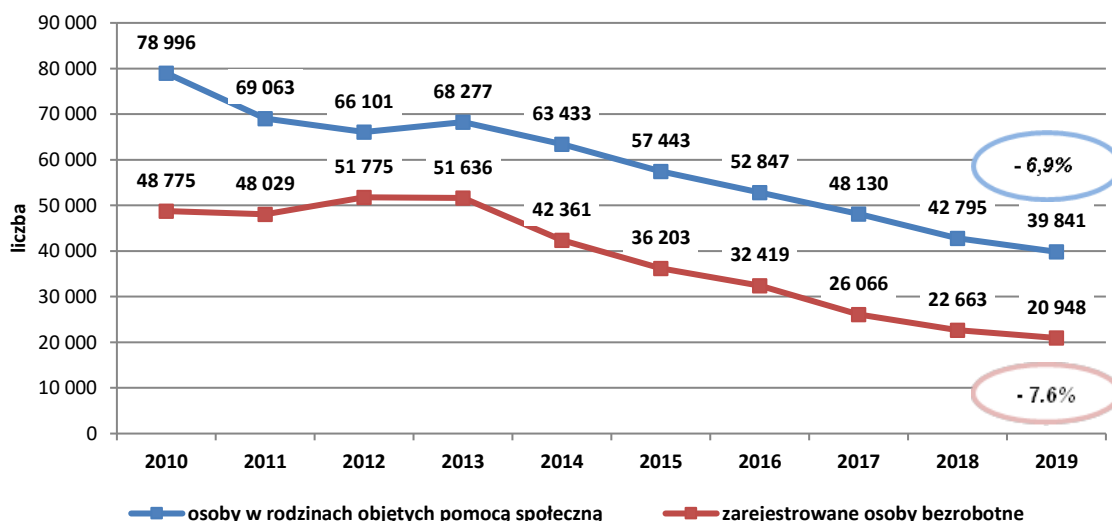
W 2019 r. po raz kolejny poprawiła się sytuacja materialna gospodarstw domowych. Wzrosły dochody poszczególnych grup gospodarstw domowych, a także wyposażenie w dobra trwałe użytkowania (w latach 2015-2018 największą poprawę odczuły gospodarstwa domowe z dziećmi na utrzymaniu, zwłaszcza rodziny wielodzietne). W 2019 r. przeciętny, miesięczny dochód rozporządzalny na osobę w Polsce wyniósł 1 819 zł (o 7,5% więcej niż w 2018 r.). Jednocześnie z badań wynika, że gospodarstwa domowe w woj. opolskim najczęściej w kraju oceniały swoją sytuację materialną jako bardzo dobrą lub raczej dobrą (48,9%), a w najmniejszym stopniu jako złą lub bardzo złą (5,4% gospodarstw).

Nadal istotnym problemem woj. opolskiego jest depopulacja (podobnie jak w ubiegłych latach spowodowany m.in. spadkiem liczby urodzeń, utrzymującej się liczby zgonów oraz migracji – wskaźniki te są wyższe niż średnie w kraju). Postępuje także starzenie się społeczeństwa (w 2019 r. udział osób w wieku poprodukcyjnym wzrósł w regionie do 23% - z 22,1% w 2018 r.), przy czym w latach 2017-2019 dynamika przyrostu tej grupy wiekowej w Polsce była mniejsza niż w woj. opolskim (w 2019 r. wyniosła 21,9%).

3. W systemie pomocy i integracji społecznej po raz kolejny (począwszy od 2013 r.) spadła liczba osób i rodzin wymagających wsparcia (o 9%), w tym liczba świadczeniobiorców ośrodków pomocy społecznej zmniejszyła się o 7,6% (do 26 957 osób, a udział osób w tych rodzinach wyniósł 39 841). Po raz kolejny spadł także udział osób długotrwale korzystających ze świadczeń pomocy społecznej (do 57,9%).

W 2019 r. na każde 100 mieszkańców województwa przypadało mniej niż 3 osoby (średnio 2,7), którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej.

Liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną i liczba zarejestrowanych bezrobotnych – woj. opolskie w latach 2010-2019



Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Oceny zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego* (za lata 2010-2018) oraz Banku Danych Lokalnych GUS – Baza Dziedzinowa: Rynek pracy (26.03.2020 r.).

W kwietniu 2020 r. gminy i powiaty prognozowały tegoroczny wzrost liczby wszystkich osób i rodzin objętych wsparciem o ok. 2,7%. Jednocześnie z bezpośrednich informacji pozyskanych z ośrodków pomocy społecznej (wg stanu na 20 maja 2020 r.), wynika, że w okresie marzec-maj

2020 r. liczba klientów wzrosła o ok. 4%. Może to oznaczać to, że trend spadkowy osób pobierających świadczenia z pomocy społecznej, obserwowany od kilku lat, został zahamowany, choć obecnie trudno jest oszacować skutki COVID-19 w tym kontekście (wg OPS-ów bardziej wiarygodne informacje będą dostępne w IV kw. 2020 r., szczególnie po 6-miesięcznym pobieraniu przez osoby zasiłku dla bezrobotnych).

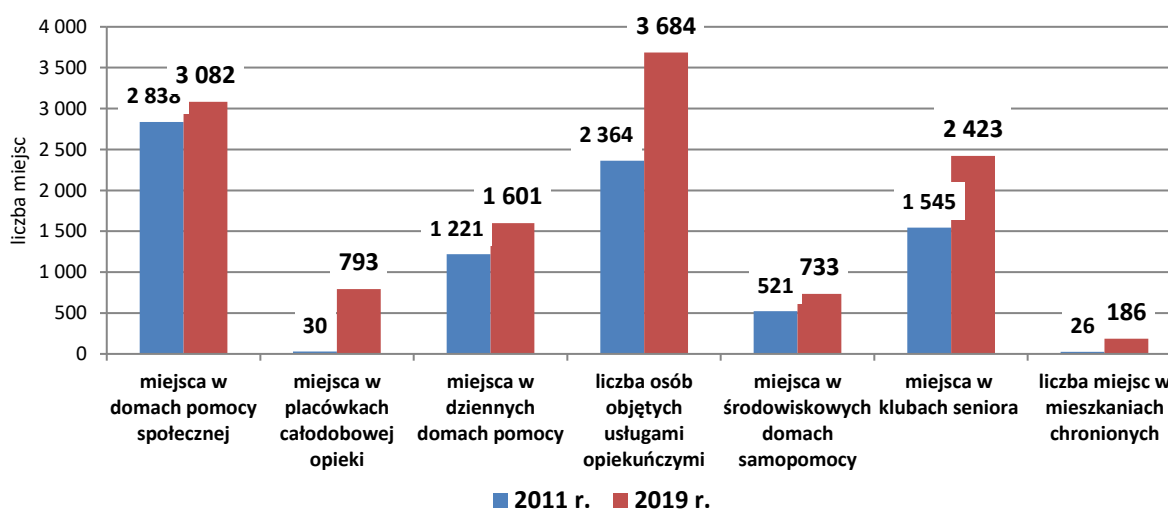
Wraz ze spadkiem liczby świadczeniobiorców ośrodków pomocy społecznej wzrasta średnia, roczna wartość pomocy przypadająca na 1 klienta – w 2019 r. wyniosła 3 300 zł (o prawie 11% więcej niż w 2018 r.), a średnia roczna wartość zasiłków pieniężnych na 1 klienta wyniosła 2 115 zł (o prawie 7% więcej niż w 2018 r.)

Nadal – najczęściej występującymi powodami udzielania pomocy (trudnej sytuacji życiowej) – były w 2019 r. : bezrobocie i ubóstwo, jednak w obu tych przypadkach nastąpił dość istotny spadek liczby osób otrzymujących wsparcie (po ok. 15% osób w rodzinach). Jedyne wzrosty liczby świadczeniobiorców zanotowano w przypadku zdarzeń losowych czy klęski żywiołowej lub ekologicznej (jednak obejmowały minimalną liczbę świadczeniobiorców).

W latach 2011-2019 znacząco poprawiła się infrastruktura usług pomocy i integracji społecznej w woj. opolskim. Liczba miejsc opieki i wsparcia powiększyła się o:

- 244 miejsca w domach pomocy społecznej (o 8,6%);
- 763 miejsca w placówkach całodobowej opieki (dla osób niepełnosprawnych, przewlekłe chorych i w podeszłym wieku) - 25,5-krotnie;
- 380 miejsc w dziennych domach pomocy (o 31%);
- 1 320 miejsc świadczenia usług opiekuńczych w domu chorego (w tym specjalistycznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi) (o 56%);
- 212 miejsc w środowiskowych domach samopomocy (o 41%);
- 53 miejsca w zakładach aktywności zawodowej (dla osób niepełnosprawnych, mających największe trudności w zatrudnieniu na otwartym rynku pracy);
- 878 miejsc w klubach seniora (o 57%);
- 160 miejsc w mieszkaniach chronionych (7-krotnie).

Liczba miejsc opieki i wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych w woj. opolskim w 2011 r. oraz 2019 r.



Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie ocen zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2011 r. i 2019 r

4. Istotną rolę w rozwoju infrastruktury usług społecznych (miejsc opieki i wsparcia) pełni realizacja wspólnie z samorządem gminnym i powiatowym projektów w ramach RPO WO na lata 2014-2020. **Samorząd Województwa Opolskiego - w ramach RPO WO 2014-2020 (Priorytet 8 Integracja społeczna oraz Poddziałania 10.1.2. Infrastruktura usług społecznych), zawarł umowy na realizację 172 projektów, dzięki którym wsparcie otrzyma prawie 27 tys. mieszkańców regionu.** Wartość projektów wynosi ponad 352 mln zł, w tym dofinansowanie UE – 270 mln zł. W latach 2016-2019 realizowano m.in. projekty:

- 1) *Bliżej rodziny i dziecka – wsparcie rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz wsparcie pieczy zastępczej.* Według stanu na koniec maja 2020 r. w ramach projektu **wsparciem bezpośrednim objęto 3 475 osób, a pośrednim ponad 3 tys. osób**, w tym m.in.:

- utworzono i utrzymano **21 stanowisk – asystentów rodziny** w gminach: Opole, Domaszowice, Łubniany, Brzeg, Paczków, Popielów, Grodków, Korfantów, Bierawa, Strzelce Opolskie, Dąbrowa, Pokój, Strzeleczyki, Namysłów i Prószków, a także przeszkolono 60 kandydatów na asystentów rodziny;
- zatrudniono 6 koordynatorów pieczy zastępczej oraz 10 innych specjalistów pracy z dziećmi (w tym wychowawców podwórkowych, psychologów, pracowników socjalnych);
- utworzono **13 nowych placówek wsparcia dziennego**, w formie wychowawstwa podwórkowego (na 187 miejsc);
- utworzono **5 mieszkań chronionych na 14 miejsc** (do końca realizacji projektu powstanie łącznie 7 mieszkań chronionych na 21 miejsc);
- **598 dzieci skorzystało z usług wsparcia rodziny** w ramach działań prewencyjnych mających ograniczyć ich umieszczanie w pieczy zastępczej;
- utworzono poradnię prawną-mediacyjną dla rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze w woj. opolskim (w poradni wsparcie udziela 3 adwokatów, a na infolinie dyżuruje prawnik/mediator);
- w 2018 r. w siedzibie Ośrodka Adopcyjnego ROPS w Opolu **utworzono oraz wyposażono pomieszczenie diagnostyczno-konsultacyjne służące do badania i oceny rozwoju poznawczo-emocjonalnego dzieci przebywających w pieczy zastępczej**;
- ustanowiono 1 rodzinę wspierającą (udzielającą bezpośrednio wsparcie rodzinie, mającej trudności opiekuńczo-wychowawcze), a indywidualne doradztwo zawodowe zapewniono 80 osobom w pieczy zastępczej pow. 15 lat;
- sfinansowano specjalistyczne działania projektowe 17 osób (w tym psychologów, prawników, terapeutów, logopedów);
- usługami i różnymi formami wsparcia rodziny objęto łącznie 2 910 osób (kolonie letnie i zimowe, obozy językowe, szkolenia dla rodziców i kadry ośrodków wsparcia, imprezy integrujące, kampanie informacyjno-świadomościowe);
- promowano wsparcie pieczy zastępczej i działań na rzecz rodziny i dziecka poprzez organizację regionalnych imprez tematycznych (pikniki dla rodzin z dziećmi, *Opolskie Dni Rodziny*, w których uczestniczyło łącznie ok. 3 000 osób z woj. opolskiego).

- 2) Projekt partnerski *Nie-Sami-Dzielni – rozwój usług społecznych oraz wspierających osoby niesamodzielne.*

Projekt zakłada: ♦zapewnienie wysokiej jakości wsparcia, świadczonego w ramach usług asystenckich (wyłącznie dla osób niesamodzielnych z niepełnosprawnością oraz rodzin

z dziećmi z niepełnosprawnością), ♦ utrzymanie miejsc świadczenia usług społecznych przez okres nie dłuższy niż 3 lata, ♦ świadczenie usług opiekuńczych dla osób niesamodzielnych, w tym wsparcie ich deinstytucjonalizacji, ♦ wzrost liczby miejsc świadczenia usług opiekuńczych i asystenckich oraz ♦ zwiększenie liczby asystentów, a także ♦ zachowanie trwałości nowoutworzonych miejsc świadczenia usług opiekuńczych.

W latach 2016-2019:

- zwiększono zatrudnienie kadry (wśród Partnerów), świadczącej usługi na rzecz osób niesamodzielnych, starszych i niepełnosprawnych (o 43 osoby);
- zwiększono zatrudnienie (wśród Partnerów) asystentów osób niesamodzielnych (o 7 osób);
- wprowadzono w województwie usługę teleopieki dla 36 osób starszych;
- zorganizowano dwa Regionalne Dni Seniora (dla ok. 800 uczestników);
- uruchomiono **Ośrodek Wsparcia Dziennego dla osób z zespołem otępiennym** (na 11 miejsc) - w ramach Dziennego Domu Pobytu nr 3 w **Kędzierzynie-Koźlu**;
- wydano cztery numery kwartalnika SENIOR oraz prowadzono działania edukacyjne, informacyjne i promocyjne;
- zorganizowano spotkanie integracyjne i warsztaty tematyczne dla osób niesamodzielnych i ich otoczenia (dla łącznie ok. 700 osób).

3) Projekt pozakonkursowy **Wsparcie dla opolskiego modelu promocji, upowszechniania oraz rozwoju sektora ekonomii społecznej.**

W latach 2017 -2019 w ramach jego realizacji zorganizowano i przeprowadzono m.in.:

- cztery edycje Opolskich Tragów Ekonomii Społecznej (w 2019 r. w Paczkowie i Gałę „Opolszczyzna Aktywna Społecznie” - uhonorowanie m.in.: najlepszych organizacji pozarządowych, inicjatyw propagujących postawy i działalność prospołeczną oraz najlepszych wolontariuszy);
- prowadzono: seminaria, spotkania edukacyjne, informacyjne oraz sieciujące podmioty ES z nauką, biznesem;
- zorganizowano 7 wizyt studyjnych na temat kluczowych sfer rozwoju;
- prowadzono działalność wydawniczą, w tym wydano Leksykon Spółdzielczości Socjalnej oraz sześć numerów kwartalnika „Monitor przedsiębiorczości społecznej i organizacji pozarządowych Opolszczyzny”;
- prowadzono Regionalny Portal Sprzedażowy Produktów i Usług Opolskich PES oraz stronę www promującą Ekonomię Społeczną w regionie.

4) Projekt partnerski Samorządu Województwa Opolskiego i Samorządu Województwa Łódzkiego, bezpośrednio dedykowany osobom niesamodzielnym, **Niezależne życie – wypracowanie standardu i przeprowadzenie pilotażu w zakresie usług mieszkalnictwa wspomagane dla osób z chorobami neurologicznymi, w tym z chorobą Alzheimera i chorobą Parkinsona oraz osób starszych.**

Celem projektu jest wypracowanie rozwiązań umożliwiających niezależne życie osobom z chorobami neurologicznymi, w tym z chorobą Alzheimera i chorobą Parkinsona. Projekt jest realizowany w ROPS w Opolu w partnerstwie z Samorządem Województwa Łódzkiego i organizacją pozarządową. Zakłada opracowanie modelowego rozwiązania z zakresu mieszkalnictwa wspomagane dla osób z chorobami neurologicznymi,

przeprowadzenie pilotażu oraz wdrożenie wypracowanego standardu na terenie 5 gmin (2 w woj. łódzkim i 3 w woj. opolskim).

W 2019 r. **utworzono trzy mieszkania wspomagane** (w Brzegu, Paczkowie i Białej) - wykonano adaptację pomieszczeń (remont), zakupiono wyposażenie stanowiące środek trwały w postaci specjalistycznego sprzętu i wyposażenia, a także sprzęt codziennego użytku i meble. Uroczyste otwarcie mieszkań odbyło się w styczniu 2020 r. Wcześniej przeszkolono i zatrudniono personel, realizujący usługi wspierające pobyt i aktywność osób umieszczonych w mieszkaniach. Koszty utrzymania mieszkań i personelu finansowane są w ramach projektu.

- 5) Projekt partnerski **„KOOPERACJE 3D - model wielosektorowej współpracy na rzecz wsparcia osób i rodzin”**, realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, Oś priorytetowa II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji. Działanie 2.5 Skuteczna pomoc społeczna.

Celem głównym projektu jest zwiększenie kooperacji oraz poprawa współpracy pomiędzy instytucjami pomocy i integracji społecznej a podmiotami innych polityk sektorowych istotnych z punktu widzenia włączenia społ. i zwalczania ubóstwa m.in. pomocy społecznej, edukacji, zdrowia, sądownictwa, policji. Cel główny zostanie osiągnięty poprzez wypracowanie i wdrożenie modelu kooperacji pomiędzy instytucjami pomocy i integracji społecznej z podmiotami innych polityk sektorowych. Model będzie wypracowany i testowany na terenie 4 województw: śląskie, opolskie, łódzkie, małopolskie (łącznie w 30 powiatach i 20 gminach poniżej 20 tys. mieszkańców). W woj. opolskim w projekcie uczestniczą gminy: Brzeg i Kędzierzyn-Koźle, oraz powiaty: brzeski i kędzierzyńsko-kozielski. W 2019 r. zakończono opracowanie przez ekspertów z 4 województw Modelu Kooperacji i zawiązano Zespoły Kooperacyjne z różnych instytucji celem wdrożenia wypracowanego Modelu.

- 6) Projekt partnerski **„Opolski senior – zapewnienie wsparcia osobom niesamodzielnym oraz ich opiekunom”**, realizowany w ramach RPO WO 2014-2020, przez Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców na Śląsku Opolskim, w partnerstwie z ROPS w Opolu oraz Towarzystwem Dobroczynnym Niemców na Śląsku. Projekt skierowany jest głównie do seniorów.

W 2019 r. zrealizowano zadania polegające na m.in.: aktywizacji kulturalnej seniorów (warsztaty stacjonarne i aktywizacja, np. teatralna i wokalna) dla ponad 550 osób starszych, w tym w domach dziennego pobytu, ośrodkach kultury.

- 7) **Realizacja Programu własnego Samorządu Województwa Opolskiego „Opolskie dla rodziny”**

W ramach realizacji Programu własnego SWO „Opolskie dla rodziny”, realizowane są m.in. projekty:

a) w Pakiecie IV Złota Jesień:

- utworzenie w Stobrawskim Centrum Medycznym w Kup Dziennego Domu Opieki Medycznej dla Seniorów;
- wsparcie opieki nad osobami starszymi i niesamodzielnymi (projekty opisano w ramach realizacji RPO WO na lata 2014 -2020 - Działanie 8.1. oraz Poddziałanie 10.1.2), tj.:
 - **9 495 seniorów objęto opieką zdrowotną** (2 200 w 2019 r.), **w tym 5 279 w formie teleopieki** (892 w 2019 r.);
 - utworzono **16 nowych wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego** (1 w 2019 r.);
 - przeszkolono **665 opiekunów osób starszych i niesamodzielnych**;

- utworzono 760 miejsc opieki (376 miejsc w całodobowych domach opieki, 150 miejsc w dziennych domach opieki oraz 234 miejsc w mieszkaniach wspieranych);
- b) promocja działań podejmowanych przez SWO na rzecz opolskich rodzin, roli kobiet, problemów dotyczących godzenia pracy zawodowej z obowiązkami rodzinnymi i życiem osobistym. W ramach rozpoczętego w 2017 r. projektu *Opolska mama ma moc*, wydano książkę i kalendarz, wykonano 30 sesji zdjęciowych, organizowano cykliczne spotkania opolskich kobiet. W 2018 r. odbywały się warsztaty i imprezy plenerowe, do projektu przyłączył się Klub Ojca – Opole wraz z inicjatywą TATO.NET, odbyła się również konferencja inauguracyjna drugą publikację OMMM „Oczami dziecka, mamy i taty”. Natomiast w 2019 r. wydano kolejną trzecią książkę „Uśmiech dziecka” o osobach, które o taki uśmiech na twarzach najmłodszych dbają na co dzień.
- c) w 2018 r. zorganizowano Konkurs *Opolskie dla Rodziny*, wyróżniający opolskie samorządy i pracodawców przyjaznych rodzinie; kontynuowanie (od 2014 r.) wsparcie osób pow. 60 lat oraz rodzin z dziećmi w formie wydawania **Opolskiej Karty Rodziny i Seniora**, uprawniającej do korzystania z systemu powszechnych zniżek i ulg w opłatach za usługi kulturalne, edukacyjne, zdrowotne. Do 21 maja 2020 r. w projekcie uczestniczyło 217 partnerów (podmiotów komercyjnych i organizacji pozarządowych) oraz 68 gmin. **Wydano 88 tys. Kart**, których właścicielami są głównie seniorzy oraz rodziny z dziećmi, a także rodziny zastępcze, rodzinne i instytucjonalne domy dziecka oraz rodziny z dziećmi niepełnosprawnymi.

5. W zakresie zadań z zakresu **rehabilitacji społecznej i zawodowej ze środków PFRON**

Samorząd Województwa Opolskiego udzielił dotacji w wysokości 4 183 tys. zł na:

- 1) dofinansowanie kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej w wysokości 2 569 tys. zł, dla: Zakładu Aktywności Zawodowej w Opolu, (prowadzonego przez Fundację „Dom Rodzinnej Rehabilitacji Dzieci z Porażeniem Mózgowym” w Opolu), oraz Zakładu Aktywności Zawodowej w Branicach (prowadzonego przez *Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Głubczycach*) oraz Zakładu Aktywności Zawodowej w Kędzierzynie-Koźlu (utworzonego w 2019 r.);
- 2) zlecenie zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych 24 fundacjom i organizacjom pozarządowym w wysokości 759 tys. zł. Razem udzielono 33 dotacji .
- 3) dofinansowanie robót budowlanych w obiektach służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, w wysokości 857 tys. zł.

Jednocześnie w 2019 r. w woj. opolskim funkcjonowało w ramach ekonomii społecznej:

- 15 warsztatów terapii zajęciowej, w których uczestniczyło 455 osób;
- 4 zakłady aktywności zawodowej dla 153 uczestników;
- 5 centrów integracji społecznej (liczba uczestników zajęć 258);
- 10 klubów integracji społecznej dla 254 uczestników;
- 33 przedsiębiorstw społecznych, w tym 26 aktywnych spółdzielni socjalnych (w których zatrudnionych było ok. 300 osób).

W latach 2015-2019 wzrosła liczba miejsc w zakładach aktywności zawodowej i warsztatów terapii zajęciowej (odpowiednio o 41 i 5). Zwiększyła się także liczba klubów

integracji społecznej (2-krotnie), a liczba podmiotów ES wzrosła o 3,5%. Ponadto - istotną rolę w tym obszarze pełnią organizacje pozarządowe, które prowadzą działalność gospodarczą lub odpłatną działalność pożytku publicznego (ok. 170).

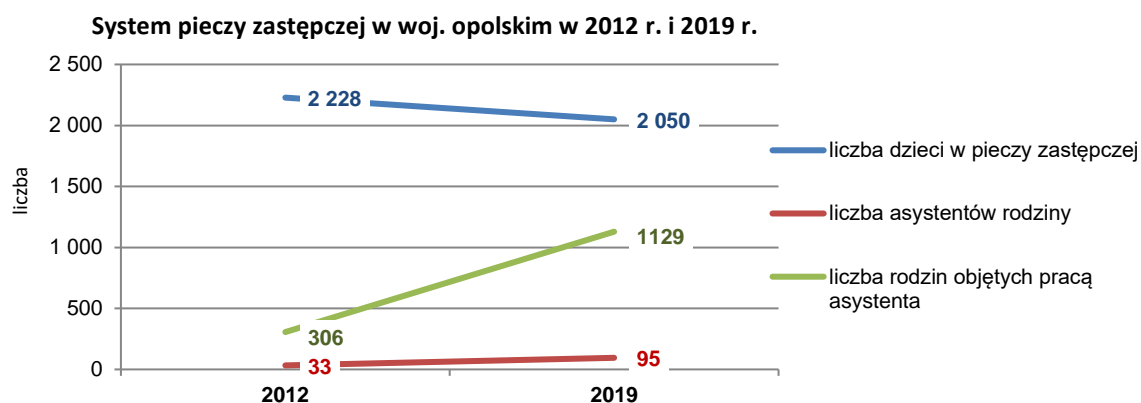
Wskazuje się, że wśród istotnych możliwości rozwoju ekonomii społecznej (i aktywizacji osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych tym zjawiskiem) są obszary związane m. in. turystyką społeczną (dla grup wykluczonych społecznie, o niskich dochodach), budownictwem społecznym (budowa i rewitalizacja mieszkań socjalnych, chronionych, treningowych czy komunalnych) czy usługami społecznymi (np. usługi opiekuńcze i wspomagające dla osób starszych, niepełnosprawnych, dzieci i młodzieży).

6. Ponadto – Samorząd Województwa Opolskiego realizuje również zadania:

- w zakresie *Programu Współpracy Samorządu Województwa Opolskiego z Organizacjami Pozarządowymi oraz Podmiotami Prowadzącymi Działalność Pożytku Publicznego* – udzielono dotacji czterem organizacjom pozarządowym, które zorganizowały pomoc lub udzieliły wsparcia dla ponad 1 000 osobom;
- przekazano środki na utrzymanie 2 ośrodków adopcyjnych (w tym dla jednego prowadzonego na zlecenie Samorządu Województwa). W 2019 r. koszt utrzymania ośrodków wyniósł ponad 1 mln zł, a w wyniku procedur adopcyjnych, do adopcji skierowano 72 dzieci.

7. **W systemie wspierania rodziny i pieczy zastępczej:**

- W latach 2018-2019 prawie bez zmian pozostawała liczba rodzinnych podmiotów pieczy zastępczej (994), przy jednoczesnym wzroście liczby dzieci w nich umieszczonych (do 2 050, o 54 dzieci więcej niż w 2018 r.);
- W latach 2012-2019 liczba podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej spadła o 14%, w tym najbardziej liczba rodzin spokrewnionych z dzieckiem o 21%;
- w tym samym okresie wzrosła liczba rodzin zawodowych o 39%, ponad 2,5-krotnie wzrosła liczba rodzinnych domów dziecka (z 7 do 18), prawie 3-krotnie wzrosła liczba zatrudnionych w gminach asystentów rodziny (do 95, w tym 21 osób zatrudniono w ramach projektu „Bliżej rodziny i dziecka”) oraz 3,7-krotnie liczba rodzin objęta pomocą asystenta rodziny, a na 39 placówek wsparcia dziennego (dla dzieci z rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze) 13 utworzono w ramach projektu „Bliżej rodziny i dziecka” (na 187 miejsc).



Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie ocen zasobów pomocy społecznej w 2012 r. i 2019 r.

Dzięki aktywności samorządu terytorialnego, a także projektom współfinansowanym ze środków UE, oraz tzw. deinstytucjonalizacji (nie więcej niż 14 miejsc w domach dziecka) możliwe jest ograniczanie liczby dzieci kierowanych do instytucjonalnej pieczy zastępczej (domów dziecka). Liczba miejsc w tym domach systematycznie spada (z 532 w 2017 r. do 510 w 2019 r.) oraz powstają mniejsze placówki, a coraz większa liczba dzieci może pozostać w swoich rodzinach naturalnych, uzyskując jednocześnie wsparcie asystentów rodziny lub możliwość korzystania z usług placówek wsparcia dziennego.

8. Nadal poważnym problemem wszystkich systemów wsparcia jest niedostatek kadry – niewystarczająca liczba pracowników socjalnych, asystentów rodziny, psychologów, pedagogów, doradców zawodowych, terapeutów zajęciowych, asystentów osób niesamodzielnych, starszych oraz osób z niepełnosprawnościami. Określony w ustawie standard zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników socjalnych (nie więcej niż 2000 mieszkańców na 1 pracownika) spełniało w 2019 r. tylko 28 gmin (39%), a standard liczby samotnych gospodarstw domowych objętych pracą socjalną przez 1 pracownika socjalnego (nie więcej niż 50) spełniły 44 gminy (62%).

Zmieniająca się struktura świadczeniobiorców pomocy społecznej – coraz częściej pomocy wymagają rodziny wieloproblemowe, w których występuje przemoc, sytuacje kryzysowe, problemy opiekuńczo-wychowawcze, trudności dzieci i młodzieży w przystosowaniu się do zmieniającej się sytuacji społecznej, wymaga nie tylko zwiększenia liczby specjalistów (psychologów, pedagogów, terapeutów rodziny, asystentów rodziny, osób niesamodzielnych), ale równocześnie podniesienia ich kwalifikacji i umiejętności zawodowych (w tym zmiany systemów kształcenia).

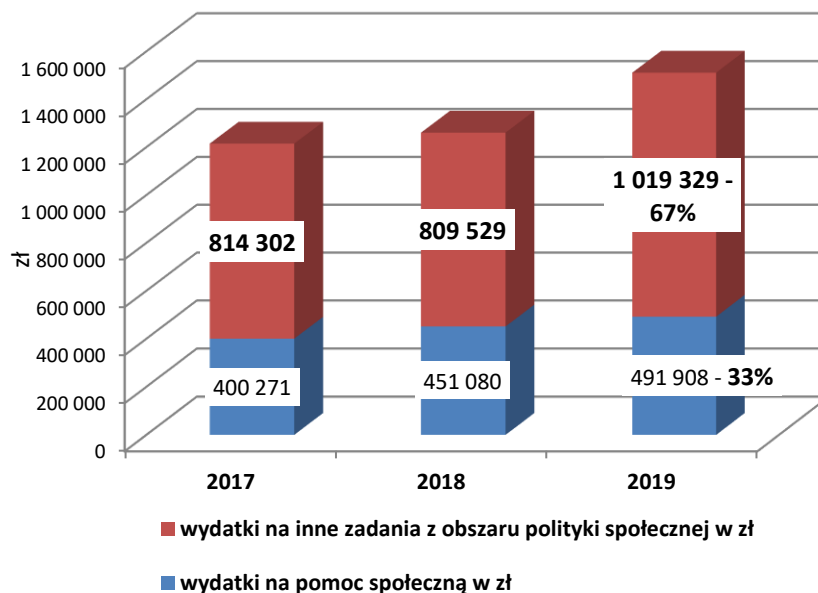
Szczególną rolę w tym zakresie pełnią **projekty edukacyjne realizowane przez ROPS w Opolu** w ramach PO WER na lata 2014-2020:

- 1) Projekt *Inwestycja w poprawę wykształcenia kadr zatrudnionych w instytucjach pomocy i integracji społecznej*. Celem projektu było uzyskanie przez pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej specjalizacji II. stopnia w zawodzie pracownik socjalny w zakresie przygotowania specjalistycznego na kierunku praca socjalna z osobami starszymi, a także z osobami niepełnosprawnymi i ich rodzinami. Tematyka specjalizacji obejmowała m.in. szczegółowe metody pracy socjalnej z osobami starszymi i niepełnosprawnymi, problematykę starości w ujęciu interdyscyplinarnym. Dyplom, po zdaniu egzaminu przed Centralną Komisją Egzaminacyjną w Warszawie, otrzymało 85 osób.
 - 2) Projekt *Specjalizacja kadr zatrudnionych w instytucjach pomocy i integracji społecznej - I stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny – II edycja*. Projekt (okres realizacji: sierpień 2018 r. - grudzień 2020 r.) obejmuje szkoleniem 100 osób.
9. W 2019 r. wydatki na zadania z zakresu polityki społecznej realizowane przez gminy i powiaty woj. opolskiego wyniósł **ponad 1 511 mln zł** – o prawie 20% więcej niż w 2018 r., w tym wydatki na realizację zadań pomocy i integracji stanowiły 33%, a inne zadania z zakresu polityki społecznej (świadczenia rodzinne, świadczenia wychowawcze 500+, dodatki mieszkaniowe, energetyczne, koszt utrzymania żłobków, klubów dziecięcych, inne świadczenia na rzecz rodziny) – 67% wydatków ogółem.

W latach 2018-2019 najbardziej wzrosły wydatki związane z utrzymaniem środowiskowych domów samopomocy, realizacją specjalistycznych usług opiekuńczych, w tym

specjalistycznych, tworzeniem i utrzymaniem żłobków i klubów dziecięcych, a przede wszystkim wypłaty świadczeń wychowawczych 500+. Istotnie wzrósł też koszt utrzymania domów pomocy społecznej (o 12%) oraz zadań realizowanych na rzecz osób niepełnosprawnych (w tym likwidacji barier i zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny).

Wydatki samorządu terytorialnego (gmin i powiatów) na zadania pomocy społecznej oraz inne zadania z zakresu polityki społecznej – woj. opolskie w latach 2017-2019 (wydatki w mln zł)



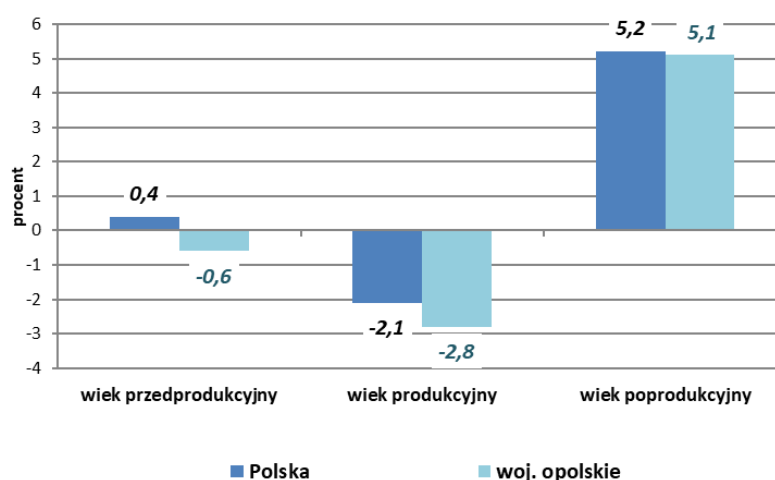
Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu .

- ludność w wieku produkcyjnym zmalała o 1,5%, (w Polsce o 1,0%),
- udział osób w wieku poprodukcyjnym wzrósł o 2,6% (w Polsce o 2,5%)⁷.

Analiza danych w latach 2017-2019 wskazuje na utrwalenie tendencji występujących w latach poprzednich. W 2019 r. woj. opolskim, w porównaniu do 2017 r.:

- liczba osób w wieku przedprodukcyjnym zmniejszyła się o 0,6% (w Polsce średnio wzrosła o 0,4%);
- liczba ludności w wieku produkcyjnym spadła o 2,8% (w kraju o 2,1%);
- **liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrosła o 5,1% (w Polsce o 5,2%).**

Wykres 1. Zmiany liczby ludności wg ekonomicznych grup wieku w Polsce i woj. opolskim w latach 2017 - 2019 (w %)



Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie na podstawie danych GUS.

1.1.2. Przyrost naturalny

W 2019 r. w woj. opolskim urodziło się 8 493 dzieci, tj. o 103 mniej niż w 2018 r. Liczba zgonów wyniosła 10 694 (mniej niż rok wcześniej o 13). Przyrost naturalny (liczba urodzeń do liczby zgonów) – podobnie jak w latach poprzednich, był ujemny i wynosił minus 2 201.

W 2019 r. w woj. opolskim:

- wskaźnik liczby urodzeń żywych na 1000 mieszkańców wyniósł 8,6‰ i był o 0,1 pkt promilowych niższy niż w 2018 r. W Polsce urodziło się ogółem 374 954 dzieci, a wskaźnik na 1000 ludności wyniósł 9,8‰ (o 0,3 pkt prom. mniej niż w 2018 r.);
- wskaźnik liczby zgonów na 1000 osób wyniósł 10,9‰ (spadek o 0,1 pkt prom.) – średni wskaźnik w Polsce 10,7‰;
- współczynnik przyrostu naturalnego pogorszył się z minus 2,1‰ do minus 2,2‰ (w Polsce wynosił -0,9‰).

Według prognozy GUS – do 2030 r., przyrost naturalny w woj. opolskim wzrośnie do minus 5,5‰, przy średniej w kraju minus 3,3‰.⁸

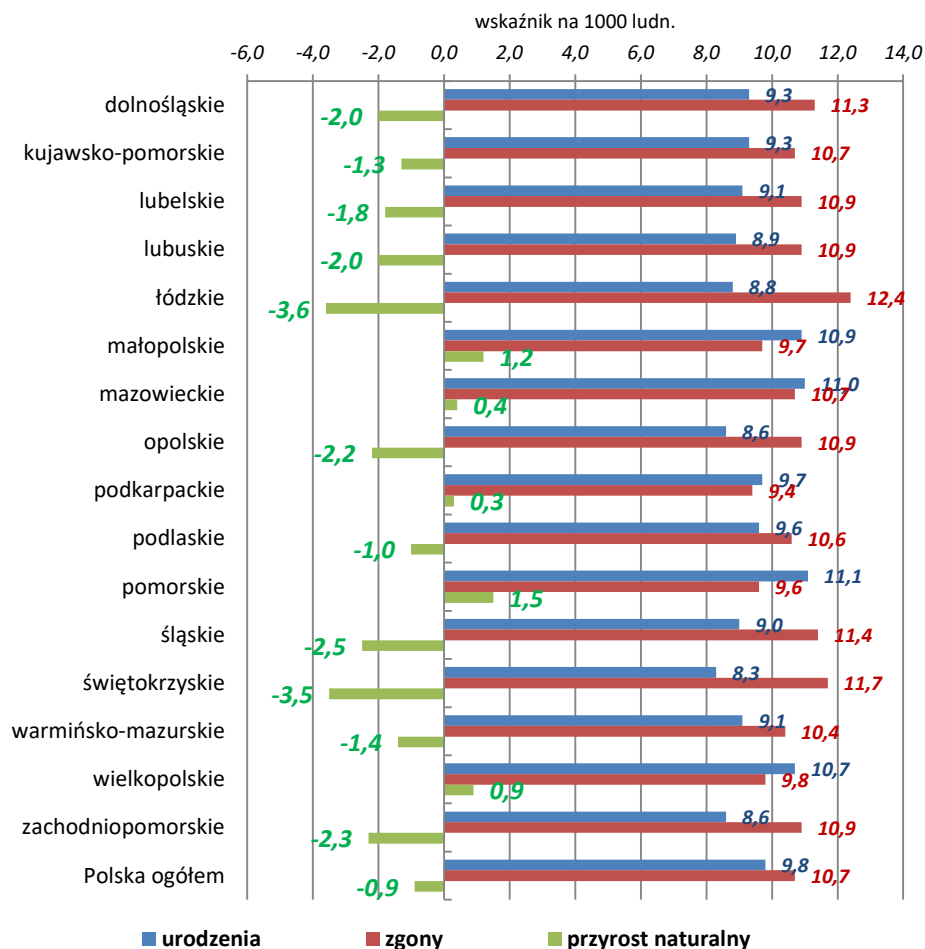
⁷ Tamże

⁸ *Sytuacja demograficzna województwa opolskiego. Stan obecny i perspektywy*, Urząd Statystyczny w Opolu, Nysa 19-20.-4.2018 r.

pomorskim (9,6). W woj. opolskim wskaźnik zgonów był powyżej średniej krajowej i wynosił 10,9;

- wskaźnik przyrostu naturalnego, wyniósł minus 0,9 i był najniższy w województwach: łódzkim (-3,6) i świętokrzyskim (-3,5), a najwyższy w województwach: pomorskim (+1,5) i małopolskim (+1,2), przy czym dodatni przyrost zanotowano jeszcze w województwach: mazowieckim, podkarpackim i wielkopolskim. Woj. opolskie miało przyrost naturalny o wartości minus 2,2 (poniżej średniej w kraju).

Wykres 3. Wskaźnik urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego na 1000 ludności wg województw Polski w 2019 r.



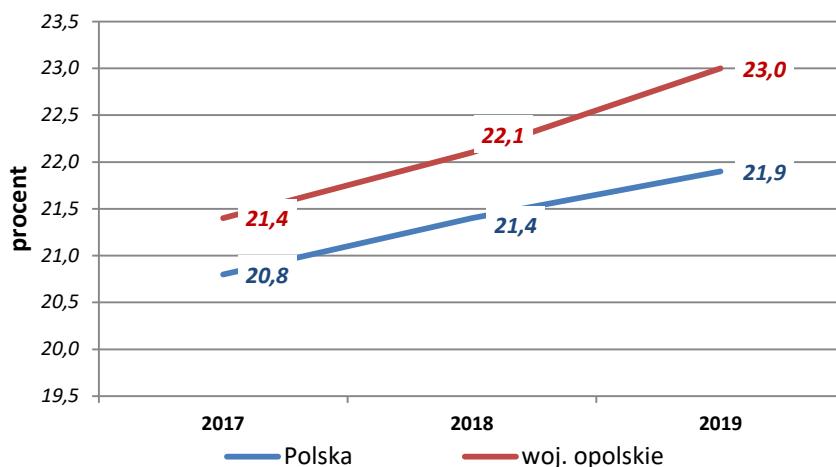
Źródło obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS.

1.1.5 Starzenie się społeczeństwa

W 2019 r. w woj. opolskim liczba osób w wieku poprodukcyjnym wynosiła 223,1 tys. i była większa o 2,5% niż w 2018 r. oraz o 5% - niż w 2017 r. W latach 2017 - 2019 liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrosła o 10 869. Na koniec 2019 r. w województwie opolskim udział osób w wieku poprodukcyjnym wynosił 23% i był wyższy niż średni w kraju o 1,1 p. proc.

W latach 2017-2019 w Polsce dynamika przyrostu liczby osób w wieku poprodukcyjnym była mniejsza niż w woj. opolskim, a udział procentowy tej grupy wiekowej wynosił 21,9%, tj. mniej niż w woj. opolskim.

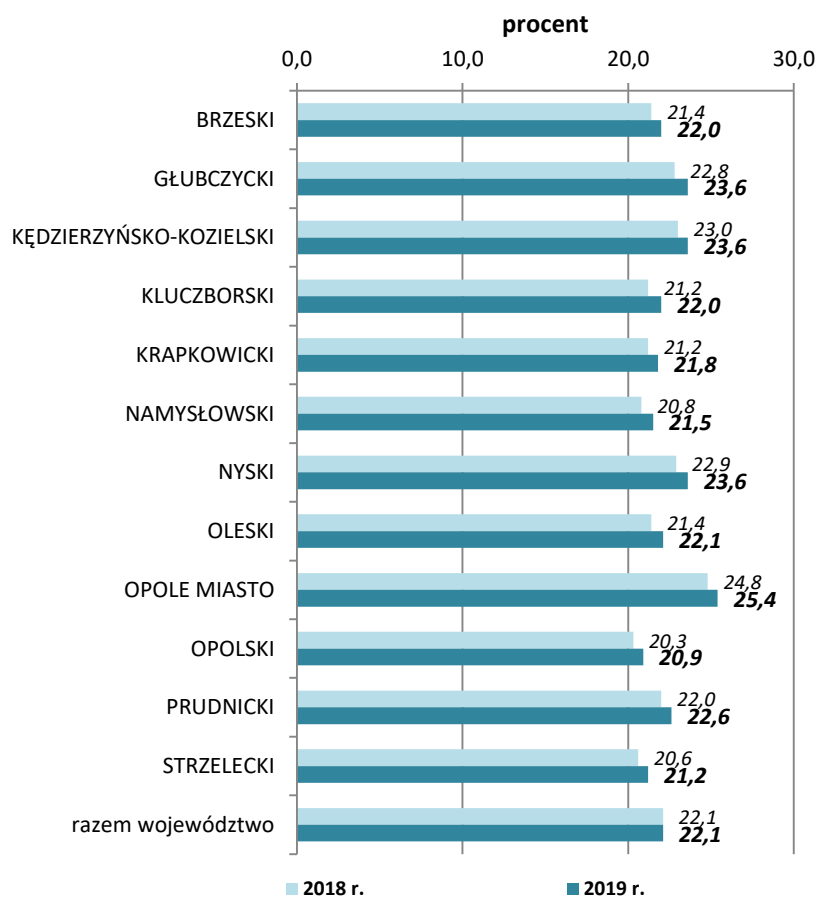
Wykres 4. Udział procentowy liczby osób w wieku poprodukcyjnym – Polska i woj. opolskie w latach 2017-2019



Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS.

Najwyższy odsetek osób w wieku poprodukcyjnym, wśród ogółu mieszkańców województwa odnotowano w Mieście Opolu (25,4%) i powiatach: kędzierzyńsko-kozielskim, głubczyckim oraz nyskim (po 23,6%), a najniższy w powiatach: opolskim (20,9%) i strzeleckim (21,2%).

Wykres 5. Udział procentowy liczby osób w wieku poprodukcyjnym w populacji ogółem w woj. opolskim w latach 2018-2019 - wg powiatów



Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS.

Według prognoz GUS, mimo ogólnego spadku liczby ludności (o 4,5 mln do 2050 r.), przewiduje się wzrost liczby ludności w wieku 60 lat i więcej (do 10,8 mln w 2030 r. oraz 13,7 mln osób w 2050 r.), co stanowić będzie ok. 40% społeczeństwa.¹¹ Województwo opolskie należy do grupy regionów o niekorzystnych wskaźnikach w zakresie struktury ludności według wieku.

Wg GUS (Prognoza ludności Polski na lata 2014-2050) do 2050 r. w woj. opolskim:

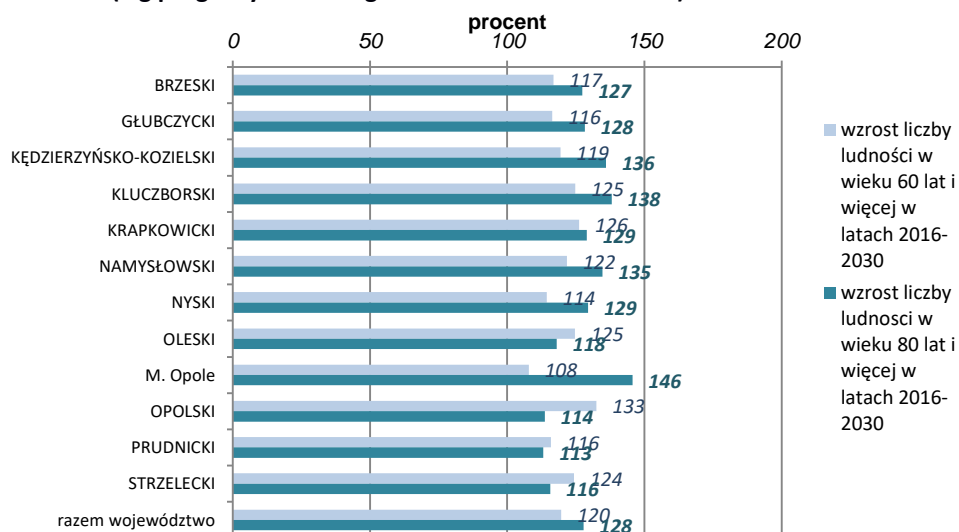
- liczba ludności w wieku 65 lat i więcej wzrośnie do 269 tys., stanowiąc 36,1% mieszkańców;
- mediana wieku ludności (przeciętny wiek), wynosić będzie 56,1 lat (przy średniej w Polsce 52,5 lat);
- liczba osób najstarszych (80 lat i więcej) wzrośnie 2,5-krotnie, stanowiąc 12,2% ludności.

Jednocześnie, w oparciu o powyższą prognozę GUS przygotował analizę o prognozowanej liczbie ludności gmin w Polsce do 2030 r. (opracowaną w 2017 r.).¹² Wynika z niej m. in., że będzie pogłębiał się podział kraju na „centra” i peryferia”, tzn. będzie postępował odpływ ludności (zwłaszcza w wieku przed- i produkcyjnym) z małych miejscowości i wsi do dużych miast.

W konsekwencji, a także w wyniku innych zjawisk demograficznych (ujemnego przyrostu naturalnego, migracji) do 2030 r. w woj. opolskim:

- liczba mieszkańców spadnie o 7,5%;
- liczba osób w wieku 60 lat i więcej wzrośnie o 20% (w tym najwięcej w powiatach opolskim i krapkowickim);
- liczba osób w wieku 80 lat i więcej wzrośnie o 28% (w tym najbardziej w Mieście Opolu i powiecie kędzierzyńsko-kozielskim);
- udział procentowy 60-latków wzrośnie do 31,4%, a osób w wieku 80 lat i więcej do 6,1%, liczby ludności regionu.

Wykres 6. Wzrost liczby ludności w grupach wieku: 60 lat i więcej oraz 80 lat i więcej, w powiatach woj. opolskiego do 2030 r. (wg prognozy ludności gmin GUS na lata 2017-2030)



Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Prognoza liczby ludności gmin na lata 2017-2030*, GUS 2017 r.

¹¹ *Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce w 2018 r.*, GUS, Warszawa, luty 2020 r., s. 13-15 <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/osoby-starsze/osoby-starsze/sytuacja-osob-starszych-w-polsce-w-2018-roku,2,1.html> (7.05.2020 r.).

¹² Zob. *Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030*, GUS, Warszawa sierpień 2017 <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosc/prognoza-ludnosc-gmin-na-lata-2017-2030-opracowanie-eksperymentalne,10,1.html> (02.05.2020 r.).

1.1.6. Ludność w powiatach woj. opolskiego w latach 2018-2019

W 2019 r. – w porównaniu do 2018 r., we wszystkich powiatach woj. opolskiego spadła liczba ludności, z wyjątkiem powiatu opolskiego (wzrost o 0,2%, tj. 206 osób).

Największy spadek mieszkańców odnotowano w powiatach: nyskim i głubczyckim (po 0,7%) oraz kędzierzyńsko-kozielskim i kluczborski (po 0,6%). Natomiast minimalny spadek (o 0,1%) zanotowano w Mieście Opolu (o 102 osoby).

W latach 2018-2019 liczba ludności w poszczególnych powiatach zmniejszyła się w grupach wieku: przedprodukcyjnym i produkcyjnym, natomiast wzrosła wśród osób w wieku poprodukcyjnym, w tym najbardziej w Mieście Opolu (do 25,4%) oraz powiatach: nyskim, głubczyckim i kędzierzyńsko-kozielskim, (do 22,6%). Natomiast najmniejszy wskaźnik liczby osób w wieku poprodukcyjnym miały być w powiatach: opolskim (20,9%) i strzeleckim (21,2%).

Tabela 2. Ludność wg ekonomicznych grup wieku w woj. opolskim w latach 2018-2019 – wg powiatów

Lp.	Powiat	Ludność wg ekonomicznych grup wieku w latach 2018-2019						
		Razem w 2018 r.	Razem w 2019 r.	w tym grupy wieku			Procentowy udział wieku poprodukcyjnego w liczbie ludności w 2019 r.	Wzrost/spadek w 2019 r. 2018 r.=100%
				przed-produkcyjny	produkcyjny	po-produkcyjny		
1	brzeski	90 275	89 804	15 475	54 543	19 786	22,0	99,5
2	głubczycki	45 883	45 552	7 084	27 723	10 745	23,6	99,3
3	kędzierzyńsko-kozielski	94 487	93 880	14 299	57 431	22 150	23,6	99,4
4	kluczborski	65 837	65 470	10 115	40 953	14 402	22,0	99,4
5	krapkowicki	63 942	63 747	9 947	39 893	13 907	21,8	99,7
6	namysłowski	42 688	42 634	7 454	25 999	9 181	21,5	99,9
7	nyski	136 946	135 948	20 896	82 981	32 071	23,6	99,3
8	oleski	64 602	64 293	10 271	39 828	14 194	22,1	99,5
9	Opole Miasto	128 137	128 035	20 684	74 859	32 492	25,4	99,9
10	opolski	123 520	123 726	19 743	78 065	25 918	20,9	100,2
11	prudnicki	55 524	55 237	9 041	33 690	12 506	22,6	99,5
12	strzelecki	74 665	74 300	11 914	46 651	15 735	21,2	99,5
Razem woj.		990 069	982 626	156 923	602 616	223 087	22,7	99,2

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS.

1.1.7. Wybrane wskaźniki demograficzne woj. opolskiego w 2010 r. i latach 2017-2019 oraz wg prognozy GUS w 2030 r.

Tabela 3. Najważniejsze wskaźniki demograficzne woj. opolskiego w 2010 r. i latach 2017-2019 oraz wg prognozy GUS w 2030 r.

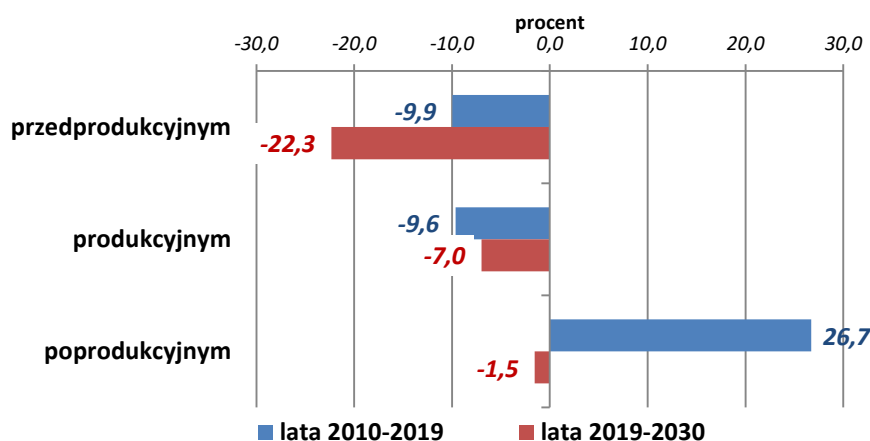
Lp.	Wyszczególnienie	Wybrane wskaźniki demograficzne województwa opolskiego						
		2010 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	Wzrost / spadek w 2019 r. 2010 r.=100%	2030 r.	Wzrost / spadek w 2030 r. 2019 r.=100%
1	Ludność ogółem	1 017 241	990 069	986 506	982 626	-3,4%	902 020	-8,2%
2	w wieku przedprodukcyjnym	174 257	157 829	157 194	156 923	-9,9%	121 891	-22,3%
3	w wieku produkcyjnym	666 937	620 022	611 801	602 616	-9,6%	560 490	-7,0%
4	w wieku poprodukcyjnym	176 047	212 218	217 511	223 087	+26,7%	219 639	-1,5%
5	udział wieku poprodukcyjnego (%)	17,3	21,4	22,1	22,7	x	24,3%	x
6	urodzenia żywe	9 163	9 200	8 596	8 493	-7,3%	5 683	-33,1%
7	urodzenia żywe na 1000 ludności	9,0	9,2	8,7	8,6	-0,4 pkt	6,3	-2,3 pkt
8	zgony	9 882	11 000	10 707	10 694	+8,2%	10 644	-0,5%
9	zgony na 1000 ludności	9,7	11,0	10,8	10,9	+1,2 pkt	11,8	+0,9 pkt
10	przyrost naturalny	-719	-1 800	-2 111	-2 201	-206,1%	-4 961	-125,4 %
11	przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,7	-1,8	-2,1	-2,2	-1,5 pkt	-5,5	-3,3 pkt
12	saldo migracji stałej na 1000 ludności	-1,8	-1,2	-1,3	-1,5	+0,3 pkt	-2,3	-0,8 pkt

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Opolu – Banku Danych Lokalnych.

W latach 2010-2019 w woj. opolskim:

- o prawie 10 % spadła liczba dzieci i młodzieży do 17 lat (wiek przedprodukcyjny);
- o 9,6% zmniejszyła się liczba ludności w wieku produkcyjnym;
- o prawie 27% wrosła liczba osób w wieku poprodukcyjnym.

Wykres 7. Zmiany liczby ludności wg ekonomicznych grup wieku w woj. opolskim w latach 2010-2019 r. oraz wg prognozy GUS w latach 2019-2030



Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Opolu.

Do 2030 r. (wg prognozy GUS, w porównaniu do 2019 r.) w woj. opolskim liczba ludności ogółem zmniejszy się o 8,2%, przy czym;

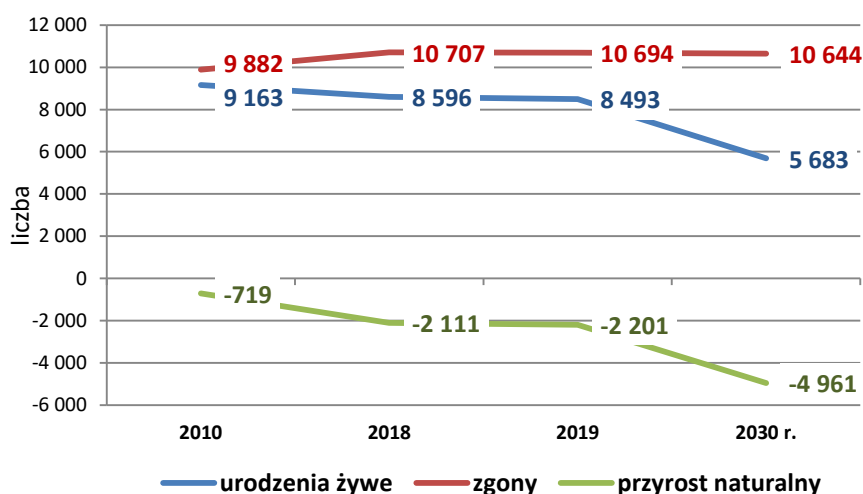
- o 22,3% spadnie liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym;
- o 7% spadnie liczba ludności w wieku produkcyjnym;

→ o 1,5% spadnie liczba osób w wieku poprodukcyjnym.

Jednocześnie do 2030 r. (w porównaniu do 2019 r.) w woj. opolskim:

- liczba urodzeń żywych spadnie o 33,1% (wskaźnik urodzeń na 1000 ludności zmniejszy się o 2,3 pkt prom.);
- liczba zgonów spadnie o 0,5% (przy czym wskaźnik na 1000 ludności wzrośnie o 0,9 pkt prom.);
- o 125,4% spadnie przyrost naturalny (w 2030 r. różnica między urodzeniami a zgonami wynosić będzie minus 4 691, podczas gdy w 2018 r. różnica ta wynosiła minus 2201, a w 2010 r. wynosiła minus 719).

Wykres 8. Zmiany liczby urodzeń żywych, zgonów i przyrostu naturalnego w woj. opolskim w 2010 r. i latach 2018-2019 oraz - wg prognozy GUS - w 2030 r.



Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS.

1.2. Warunki życia ludności

1.2.1. Sytuacja dochodowa

Według badania budżetów gospodarstw domowych w woj. opolskim, w 2018 r. – podobnie jak w latach poprzednich, poprawiła się sytuacja materialna gospodarstw domowych¹³. Wzrosły dochody gospodarstw domowych, natomiast ich wydatki obniżyły się, w związku z tym wzrosła nadwyżka dochodów nad wydatkami.

W 2018 r. w woj. opolskim przeciętny, miesięczny dochód rozporządzalny na osobę wynosił 1 589,30 zł, tj. był o 5,2% wyższy niż w 2017 r. (o 78,57 zł), a przeciętne, miesięczne wydatki na osobę - 1 189,77 zł, tj. były o 3,8% niższe niż 2017 r. (o 46,94 zł).

W marcu 2020 r. w woj. opolskim przeciętne, miesięczne wynagrodzenie brutto (w sektorze przedsiębiorstw) wyniosło 4 978,79 zł, tj. było wyższe o 9,3% niż w analogicznym okresie w 2019 r.¹⁴

¹³ <https://opole.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnalne/warunki-zycia/budzety-gospodarstw-domowych-w-województwie-opolskim-w-2018-r-,2,6.html> (29.04.2020)

¹⁴ <https://opole.stat.gov.pl/opracowania-biezace/komunikaty-i-biuletyny/inne-opracowania/komunikat-o-sytuacji-spoeczno-gospodarczej-województwa-opolskiego-marzec-2020,1,105.html> (29.04.2020)

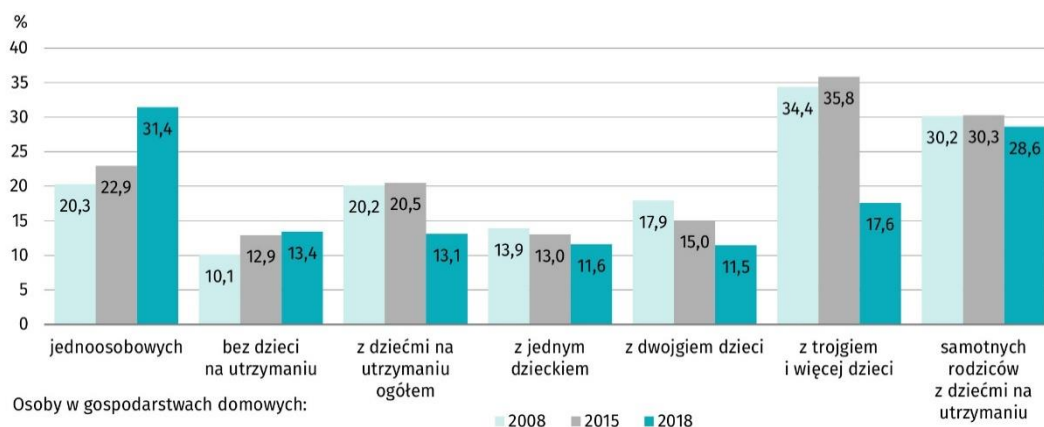
W 2018 r. najwyższy udział w strukturze wydatków ogółem gospodarstw domowych miały wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe – 24,3% (w kraju – 24,8%). Kolejną ważną grupą wydatków były opłaty z tytułu użytkowania mieszkania lub domu i za korzystanie z nośników energii – 16,2% (w kraju – 18,3%), w dalszej kolejności wydatki na transport, które stanowiły 9,1% (w kraju – 10,5%).¹⁵

Wyniki badania pn. *Dochody i warunki życia ludności Badania EU-SILC 2018* wskazują, że sytuacja dochodowa ludności Polski w latach 2015 – 2018 istotnie poprawiła się, przy czym – w największym stopniu poprawę odczuły gospodarstwa domowe z dziećmi na utrzymaniu, zwłaszcza rodziny wielodzietne (128%). Najniższy wzrost dochodów uzyskały gospodarstwa samotnych rodziców oraz gospodarstw jednoosobowych (109%), a w przypadku pozostałych typów gospodarstw dynamika mieściła się w przedziale od 112% (dla gospodarstw domowych z jednym dzieckiem) do 128% (dla gospodarstw z co najmniej trojgiem dzieci). Jednocześnie – województwo opolskie (region południowo-zachodni), w 2018 r. uzyskało drugą – najwyższą pozycję wśród województw kraju pod względem wysokości rocznego dochodu do dyspozycji przypadającego na 1 osobę w gospodarstwie domowym. W 2018 r. dochód ten w całym roku wynosił 32 940 zł i w odniesieniu do roku 2015 był wyższy o 4,9 tys¹⁶.

Wzrost dochodów ludności istotnie wpłynął na poprawę sytuacji w zakresie zagrożenia ubóstwem relatywnym (50% przeciętnych wydatków) wśród gospodarstw z dziećmi na utrzymaniu (w okresie 2008-2018 wskaźnik spadł o 7,1 pkt proc.). Jednak sytuacja wśród poszczególnych kategorii była zróżnicowana, w tym w latach 2015-2018:

- największy spadek dotyczył osób z gospodarstw z co najmniej trojgiem dzieci (o 18,2 pkt proc. - z 35,8% w 2015 r. do 17,6 % w 2018 r.);
- wzrost odsetka osób z dochodem poniżej progu zagrożenia ubóstwem relatywnym nastąpił w populacji osób z gospodarstw jednoosobowych (o 8,5 pkt proc. - z 22,9% w 2015 r. do 31,4% w 2018 r.) oraz w gospodarstwach bez dzieci na utrzymaniu (o 0,5 pkt proc.).

Wykres 9. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych w 2008 r., 2015 r. i 2018 r. - wg typów gospodarstwa domowego



Źródło: *Dochody i warunki życia ludności – raport z badania EU-SILC 2018*, Informacje statystyczne GUS, 2020, s. 35, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/dochody-wydatki-i-warunki-zycia-ludnosci/dochody-i-warunki-zycia-ludnosci-polski-raport-z-badania-eu-silc-2018,6,12.html> (29.04.2020 r.)

¹⁵ Budżety Gospodarstw domowych w województwie opolskim w 2018 r., Informacja sygnałna Urząd Statystyczny w Opolu, wrzesień 2019 r., <https://opole.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnalne/warunki-zycia/budzety-gospodarstw-domowych-w-województwie-opolskim-w-2018-r-,2,6.html> (29.04.2020).

¹⁶ <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/dochody-wydatki-i-warunki-zycia-ludnosci/dochody-i-warunki-zycia-ludnosci-polski-raport-z-badania-eu-silc-2018,6,12.html> (29.04.2020 r.).

W 2018 r. - według obwieszczenia Prezesa GUS z 27 marca 2019 r., przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w Polsce wzrósł do wysokości 1 693 zł (o 6% więcej niż w 2017 r.).¹⁷ W 2019 r. dochód ten wzrósł o kolejne 7,5% i wynosił 1 819 zł.¹⁸

Ponadto z badania Urzędu Statystycznego w Opolu wynika, że w 2018 r. – województwo opolskie zajmowało najwyższą lokatę wśród województw ze względu na ocenę sytuacji materialnej gospodarstw domowych jako bardzo dobrej lub raczej dobrej (48,9% gospodarstw). Ponadto woj. opolskie znalazło się na pierwszym miejscu wśród województw, których gospodarstwa domowe w najmniejszym stopniu oceniły swoją sytuację materialną jako złą lub bardzo złą (5,4% gospodarstw).¹⁹

1.3. Ubóstwo w Polsce i woj. opolskim ²⁰

1.3.1. Zakres i struktura ubóstwa wg wybranych czynników

Według GUS, obserwowany w poprzednich latach w Polsce spadek zasięgu ubóstwa ekonomicznego (w oparciu o wydatki gospodarstw domowych), w 2018 r. został zahamowany. Wzrost zasięgu ubóstwa odnotowano według wszystkich badanych granic, tj. ubóstwo skrajne wzrosło do 5,4% (z 4,3% w 2017 r.), ubóstwo relatywne do 14,2% (z 13,4%), a ubóstwo ustawowe (wg dochodów określonych zgodnie z ustawą o pomocy społecznej) do 10,9% (w 2017 r. 10,7%).

Jednak w przeciwieństwie do wartości krajowych, zasięg ubóstwa w woj. opolskim (wg wszystkich przyjętych granic) nadal się zmniejszał, co sytuowało region w czołówce województw w kraju o najniższych wskaźnikach ubóstwa.

Tabela 4. Zasięg ubóstwa w woj. opolskim w latach 2015–2018 (wg przyjętych w danym roku granic ubóstwa) - % osób w gospodarstwach domowych

Wyszczególnienie	Odsetek osób w gospodarstwach domowych w Polsce i woj. opolskim, żyjących poniżej:											
	granicy ubóstwa skrajnego (minimum egzystencji)				granicy ubóstwa relatywnego				ustawowej granicy ubóstwa			
	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.
Zasięg ubóstwa w woj. opolskim	6,5	5,2	3,2	2,6	13,7	10,6	9,6	9,3	10,6	10,3	7,5	6,2
Dynamika wskaźnika (zmiany wartości wskaźnika r/r)	0,8	0,8	0,6	0,8	1,0	0,8	0,9	1,0	1,0	1,0	0,7	0,8
Zasięg ubóstwa w Polsce (średni)	6,5	4,9	4,3	5,4	15,5	13,9	13,4	14,2	12,2	12,7	10,7	10,9
Wartości wskaźnika ubóstwa woj. opolskiego do wskaźnika w Polsce w %	100,0	106,1	74,4	48,1	88,4	76,3	71,6	65,4	86,9	81,1	70,1	56,9

¹⁷ <https://stat.gov.pl/sygnalne/komunikaty-i-obwieszczenia/lista-komunikatow-i-obwieszczen/obwieszczenie-w-sprawie-przecietnego-miesiecznego-dochodu-rozporzadzalnego-na-1-osobe-ogolem-w-2018-roku,294,5.html> (29.04.2020r.).

¹⁸ <https://stat.gov.pl/sygnalne/komunikaty-i-obwieszczenia/lista-komunikatow-i-obwieszczen/obwieszczenie-w-sprawie-przecietnego-miesiecznego-dochodu-rozporzadzalnego-na-1-osobe-ogolem-w-2019-roku,294,6.html> (29.04.2020)

¹⁹ Budżety Gospodarstw domowych w województwie opolskim w 2018 r., Informacja sygnałna Urząd Statystyczny w Opolu, wrzesień 2019 r., <https://opole.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnalne/warunki-zycia/budzety-gospodarstw-domowych-w-województwie-opolskim-w-2018-r-,2,6.html> (29.04.2020).

²⁰ Do opracowania tego zagadnienia wykorzystano: *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2018 r. (na podstawie wyników badań gospodarstw domowych)* - Informacja sygnałna 28.06.2019 r., Warszawa 2019. oraz innych informacji zamieszczonych na stronie internetowej GUS, w tym w Dziedzinych Bazach Wiedzy.

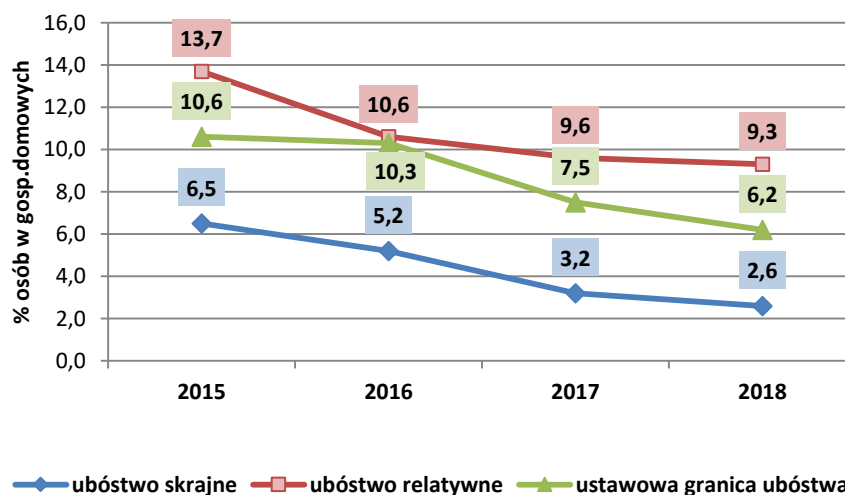
Wyszczególnienie	Odsetek osób w gospodarstwach domowych w Polsce i woj. opolskim, żyjących poniżej:											
	granicy ubóstwa skrajnego (minimum egzystencji)				granicy ubóstwa relatywnego				ustawowej granicy ubóstwa			
	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.
Pozycja woj. opolskiego wśród województw Polski	9	10	7	3	7	6	4	3	6	7	4	2

Źródło: Aneks do opracowania sygnalnego Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2017 r., GUS, Warszawa 2018 r., Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2018 r. (na podstawie wyników badań gospodarstw domowych) - Informacja sygnalna 28.06.2019 r. oraz Działanie Bazy Wiedzy - Warunki Życia Ludności - Ubóstwo według województw http://swaid.stat.gov.pl/WarunkiZyciaLudnosci_dashboards/Raporty_predefiniowane/RAP_DBD_WZL_12.aspx (27.03.2020 r.).

W 2018 r. wskaźniki ubóstwa w woj. opolskim wyniosły:

- **ubóstwo skrajne** (minimum egzystencji) **dotyczyło 2,6% osób** w gospodarstwach domowych (3 pozycja w kraju) – w Polsce średnio 5,4%. W porównaniu do 2017 r. zakres ubóstwa skrajnego spadł w województwie opolskim o 0,6 pkt proc.;
- **ubóstwo relatywne** (50% przeciętnych wydatków) **dotknęło 9,3% osób** w gospodarstwach domowych (średnio w Polsce 14,2%); woj. opolskie zajęło 3 pozycję w kraju pod względem zasięgu ubóstwa relatywnego, a wartość tego wskaźnika spadła w porównaniu do 2017 r. o 0,3 pkt proc.;
- **ustawowa granica ubóstwa** (dochody są mniejsze niż wyznaczony próg ustawowy) **objęła 6,2% osób** w gospodarstwach domowych (w Polsce 10,9%), a mniej niż w woj. opolskim było tylko w woj. zachodniopomorskim – 5,4%. W porównaniu do 2017 r. zakres ubóstwa „ustawowego” spadł o 1,3 pkt proc.

Wykres 10. Zasięg ubóstwa w woj. opolskim w latach 2015-2018 wg wyznaczonych granic ubóstwa (% osób w gospodarstwach domowych)



Źródło: opracowanie własne na podstawie Zasięgu ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2018 r., GUS, Warszawa 2019.

W latach 2015-2018 zasięg ubóstwa ekonomicznego w woj. opolskim spadł wg wszystkich granic ubóstwa, z tego:

- ✓ ubóstwo skrajne – o 3,9 pkt proc.;
- ✓ ubóstwo relatywne – o 4,4 pkt proc.;
- ✓ wg ustawowej granicy ubóstwa – o 4,4 pkt proc.

1.3.2. Zróżnicowanie zasięgu ubóstwa skrajnego w Polsce – wg grup społecznych i wieku

Z punktu widzenia skuteczności działań, których celem jest ograniczenie skutków ubóstwa, szczególnie ważna jest obserwacja sytuacji gospodarstw domowych żyjących poniżej granicy ubóstwa skrajnego (egzystencjalnego). Zgodnie z danymi GUS do najbardziej zagrożonych ubóstwem skrajnym należą gospodarstwa domowe:

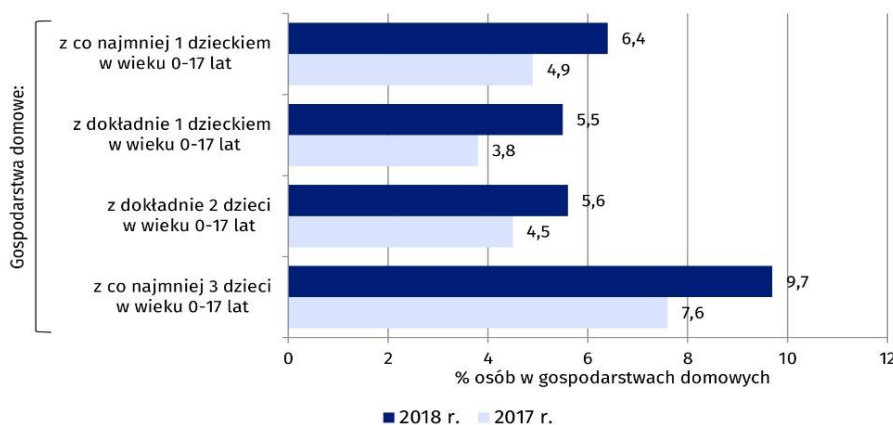
- ✓ **utrzymujące się z niezarobkowych źródeł dochodów**, szczególnie osób bezrobotnych (najbardziej zagrożone ubóstwem skrajnym są rodziny utrzymujące się z innych niż zarobkowe źródła dochodów – 14,1%) oraz rolnicy – 11,0% i renciści – 8,4%;
- ✓ **o niskim poziomie wykształcenia** (najbardziej zagrożone ubóstwem są gospodarstwa z głową gospodarstwa o wykształceniu co najwyżej gimnazjalnym – 11,9%, lub zasadniczym zawodowym – 8,4%);
- ✓ **z co najmniej jedną osobą niepełnosprawną** (7,8%, a z niepełnosprawną głową rodziny 8,0%);
- ✓ **wielodzietne** (najbardziej zagrożone skrajnym ubóstwem są rodziny wielodzietne z co najmniej trójką dzieci w wieku 0-17 lat - 9,7%, lub rodziny z co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu, tj. w wieku 0-14 lat albo 15-25 lat – 7,0%);
- ✓ **mieszkańców wsi**, którzy zagrożeni są ubóstwem skrajnym 3-krotnie częściej (9,4%) niż mieszkańcy miast (2,8%).²¹

W latach 2017-2018 największe wzrosty w zakresie ubóstwa skrajnego odnotowano wśród gospodarstw domowych:

- z dziećmi na utrzymaniu (0-17 lat) – o ok. 2 pkt proc., tj. z 1 dzieckiem (z 3,8% do 5,5%) oraz co najmniej 3 dzieci (z 7,6% do 9,7%);
- z obecnością osób niepełnosprawnych, w których niepełnosprawna była głowa gospodarstwa (z 6,3% do 8,0%);
- z dziećmi na utrzymaniu (najwięcej z 1 dzieckiem – z 1,3% do 1,9%, oraz z co najmniej 3 dzieci – z 6,4% do 7,0%);
- z wykształceniem głowy gospodarstwa domowego co najmniej gimnazjalnym (z 10,0% do 11,9%) oraz zasadniczym zawodowym (z 6,6% do 8,4%);
- znajdujących się na wsi (z 7,3% do 9,4%).

²¹ Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2018 r. (na podstawie wyników badań gospodarstw domowych), GUS, Warszawa 2019, s. 3-5.

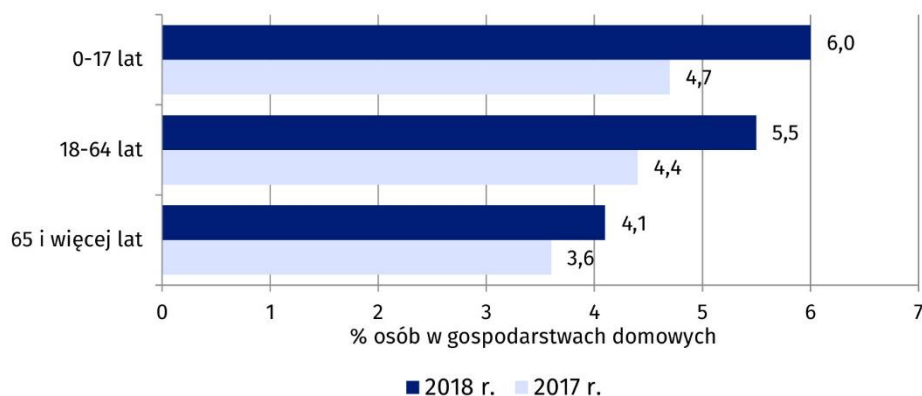
Wykres 11. Zasięg ubóstwa skrajnego w Polsce w 2017 r. i 2018 r. w gospodarstwach domowych z dziećmi w wieku 0-17 lat



Źródło: Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2018 r., GUS, Warszawa 2019, s. 4.

Jednocześnie w 2018 r. – podobnie jak w 2017 r., najniższe zagrożenie skrajnym ubóstwem wystąpiło w gospodarstwach domowych: utrzymujących się z pracy na własny rachunek (ok. 3%), 1-osobowych (ok. 2%), małżeństw bez dzieci lub z 1 dzieckiem (mniej niż 2%) oraz wśród mieszkańców dużych miast (pow. 200 tys. ludności) i głową rodziny z wykształceniem wyższym (po ok. 1%, co oznacza, że skrajnym ubóstwem dotknięta była co setna osoba).²²

Wykres 12. Zasięg ubóstwa skrajnego wg grup wieku w latach 2017-2018



Źródło: Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2018 r., GUS, Warszawa 2019 r., s. 4.

W latach 2015-2018 wzrosły wartości granic ubóstwa skrajnego i relatywnego dla wybranych typów gospodarstw domowych (1- i 4-osobowych), natomiast w 2018 r. (w latach 2015-2017 pozostawała bez zmian) została podwyższona wartość granicy ubóstwa ustawowego, tj.:

- granica ubóstwa skrajnego wzrosła w 2018 r. o 2,2% (dla gospodarstwa jednoosobowego do 595 zł, a dla 4-osobowej rodziny do 1 606 zł);
- granica ubóstwa relatywnego wzrosła dla obu typów gospodarstw o 1,4%, tj. w 2018 r. dla gospodarstwa 1-osobowego do 810 zł, a dla 4-osobowej rodziny do 2 187 zł.

²² Tamże

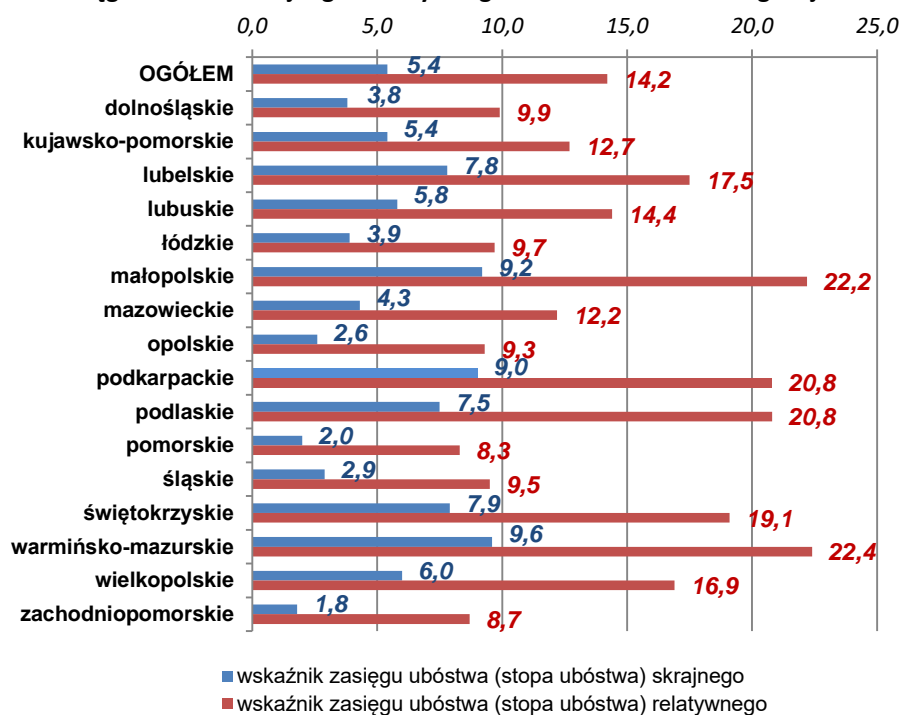
W 2018 r. – w porównaniu do 2017 r., ustawowa granica ubóstwa była wyższa od minimum egzystencji (ubóstwo skrajne):

- dla 1-osobowego gospodarstwa o 17,8%;
- dla 4-osobowej rodziny o 31,5%.

Ubóstwem skrajnym najbardziej zagrożeni są (pow. 7% osób w gospodarstwach domowych) mieszkańcy sześciu województw: lubelskiego, małopolskiego, podkarpackiego (najwięcej – 9%), podlaskiego, świętokrzyskiego i warmińsko-mazurskiego, a najmniej mieszkańcy województw zachodniopomorskiego, pomorskiego, opolskiego i śląskiego (poniżej 3%).

Ubóstwo relatywne było najniższe (poniżej 10%) w województwach: pomorskim, zachodniopomorskim, opolskim, śląskim, łódzkim i dolnośląskim, a najwyższe (pow. 20%) w województwach: warmińsko-mazurskim (najwięcej – 22,4%), małopolskim, podkarpackim i podlaskim.²³

Wykres 13. Wskaźnik zasięgu ubóstwa skrajnego i relatywnego w Polsce w 2018 r. - wg województw

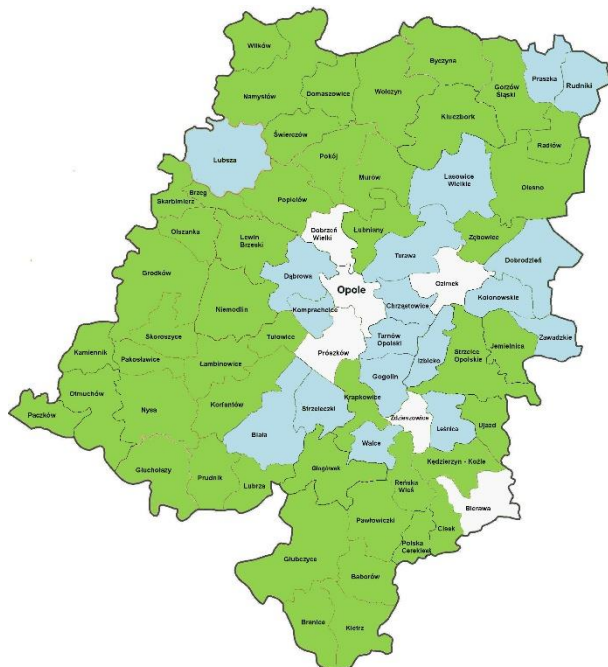


Źródło: GUS, Działanie Bazy Wiedzy - Warunki Życia Ludności – Ubóstwo według województw http://swaid.stat.gov.pl/WarunkiZyciaLudnosci_dashboards/Raporty_predefiniowane/RAP_DBD_WZL_12.aspx (27.03.2020 r.) oraz Zasięg ubóstwa ekonomicznego w województwie opolskim w 2018 r. – Informacja sygnałna, 28.09.2019 r., Urząd Statystyczny w Opolu (27.03.2020 r.).

²³ Zasięg ubóstwa ekonomicznego w województwie opolskim w 2018 r., s. 3.

1.3.3 Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim wg badań ROPS w Opolu

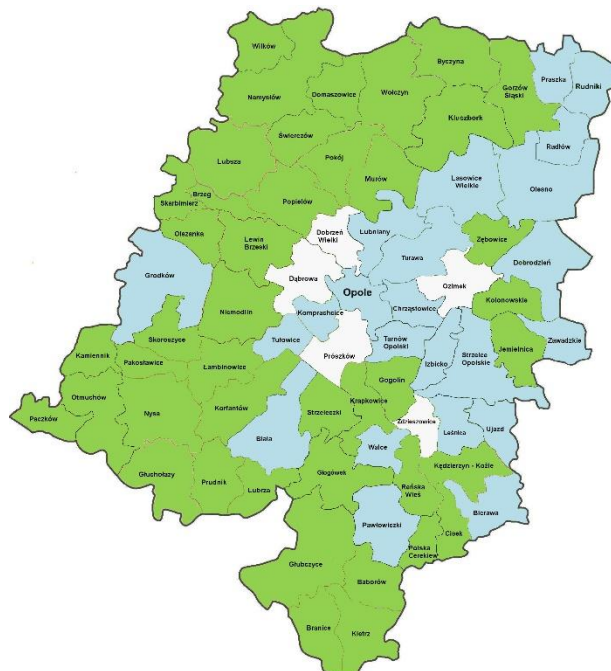
Mapa 1. Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim obliczony wg metody wzorca rozwoju – stan na 31.12.2018 r.



Legenda:
Stopień zagrożenia ubóstwem w 2018 r.



Mapa 2. Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim obliczony wg metody wzorca rozwoju – stan na 31.12.2019 r.



Legenda:
Stopień zagrożenia ubóstwem w 2019 r.



Coroczne badania Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Opolu potwierdzają wyniki badań ogólnopolskich. W 2019 r. – po raz kolejny odnotowano zmniejszanie stopnia zagrożenia ubóstwem w większości gmin województwa. Badania prowadzone są w oparciu o tzw. metodę *wzorca rozwoju*, pozwalającą na określenie zagrożenia ubóstwem w gminach woj. opolskiego wg przyjętych stopni (wysokiego, umiarkowanego, niskiego i bardzo niskiego).

W 2019 r. – podobnie jak w latach 2017-2018, brak było w woj. opolskim gmin o wysokim stopniu zagrożenia ubóstwem (w 2016 r. była jedna taka gmina, a w 2015 r. 4). Oznacza to, że wszystkie gminy w woj. opolskim zaliczały się do grup o bardzo niskim, niskim lub umiarkowanym stopniu zagrożenia ubóstwem.

Większość gmin woj. opolskiego – 43 (podobnie jak w: 2018 r. – 47, 2017 r. - 42, w 2016 r. - 38 i 2015 r. - 40), znajduje się w grupie o umiarkowanym stopniu zagrożenia ubóstwem w przeciwieństwie do lat 2010-2014, w których większość gmin w województwie było zagrożonych ubóstwem w stopniu wysokim.

W najlepszej sytuacji na tle innych gmin województwa znajdują się: Opole Miasto i większość gmin w powiatach: opolskim, strzeleckim i oleskim:

1) w 2019 r. było:

→ 5 gmin o bardzo niskim zagrożeniu ubóstwem (7,0% wszystkich gmin województwa);

→ 23 gminy o niskim zagrożeniu ubóstwem (32,4% wszystkich gmin województwa);

→ 43 gminy o umiarkowanym stopniu zagrożenia ubóstwem (60,6%)

Wpływ na ograniczenie zjawiska ubóstwa w woj. opolskim w 2019 r. (brak gmin w grupie o wysokim stopniu zagrożenia ubóstwem) miały – odnotowane po raz kolejny spadki: liczby zarejestrowanych bezrobotnych opolskim (o 7,6% w odniesieniu do 2018 r.) i stopa bezrobocia (o 0,5 pkt proc., do 5,8%) oraz spadek liczby klientów ośrodków pomocy społecznej (osób w rodzinach objętych pomocą) do 26 395 osób w 2019 r., tj. o 8% mniej niż w 2018 r.²⁴.

1.4. Bezrobocie rejestrowane i wg BAEL w woj. opolskim w latach 2017-2019

Wg stanu na 31 grudnia 2019 r. w woj. opolskim zarejestrowano 20 948 osób bezrobotnych (spadek w stosunku do 2018 r. o 1 715 osób, tj. o 7,6%).

Stopa bezrobocia wyniosła 5,8% (w 2018 r. 6,3%, a 2017 r. 7,2%), co sytuowało woj. opolskie na 9 miejscu w kraju (wyższą stopę bezrobocia miało siedem województw).

Średni wskaźnik stopy bezrobocia w Polsce był niższy niż w woj. opolskim i wyniósł 5,2% (w 2018 r. – 5,8%).

W 2019 r. - podobnie jak w ubiegłych latach, najwyższą stopę bezrobocia miały powiaty: głubczycki i prudnicki (po 8,9%), a najniższą Miasto Opole (2,7%).

Jednocześnie – w przeciwieństwie do lat 2014-2018, w których liczba bezrobotnych spadała we wszystkich powiatach województwa opolskiego – **w 2019 r. po raz pierwszy odnotowano minimalny wzrost liczby bezrobotnych w trzech powiatach** (namysłowskim - o 41 osób, strzeleckim – o 27 osób, oraz krapkowickim – o 22 osoby). W pozostałych powiatach, podobnie jak w ubiegłych latach, liczba bezrobotnych zmniejszyła się (najwięcej w Mieście Opolu – o 324 osoby, oraz powiecie brzeskim – o 323 osoby, a najmniej w powiecie oleskim – o 21 osób).

Pomimo kolejnego spadku stopy bezrobocia w skali całego woj. opolskiego – także po raz pierwszy od 2014 r., **w dwóch powiatach województwa stopa bezrobocia wzrosła** (krapkowickim z 5,2% do 5,4% oraz namysłowskim z 7,4% do 8,0%), **a w jednym pozostała na tym samym poziomie** (strzeleckim – 5,1%). W pozostałych powiatach stopa bezrobocia była niższa niż w 2018 r., w tym najwięcej spadła w powiecie brzeskim (o 1,2 pkt proc.).

Tabela 5. Bezrobocie w woj. opolskim w latach 2017-2019

Lp.	Powiat	Liczba bezrobotnych według stanu na 31 grudnia					Stopa bezrobocia w proc. *			
		2017 r.	2018 r.	2019 r.	Wzrost/spadek liczby bezrobotnych w 2019 r. w stosunku do 2018 r. - liczba	Wzrost/spadek w 2019 r. w % 2018 r.=100%	2017 r.	2018 r.	2019 r.	Wzrost/spadek w pkt. procentowych w stosunku do 2018 r.
1.	brzeski	2 909	2 479	2 156	-323	87,0	10,1	8,9	7,7	-1,2
2.	głubczycki	1 729	1 472	1 379	-93	93,7	11,0	9,5	8,9	-0,6
3.	kędzierzyńsko-kozielski	3 058	2 705	2 476	-229	91,5	9,0	8,0	7,3	-0,7
4.	kluczborski	1 699	1 561	1 475	-86	94,5	8,1	7,4	7,1	-0,3
5.	krapkowicki	1 493	1 435	1 457	22	101,5	5,5	5,2	5,4	0,2
6.	namysłowski	1 261	1 026	1 067	41	104,0	9,4	7,4	8,0	0,6
7.	nyski	3 840	3 250	2 981	-269	91,7	9,2	7,9	7,2	-0,7
8.	oleski	1 188	1 027	1 006	-21	98,0	4,9	4,2	4,0	-0,2

²⁴ Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim. Wielowymiarowa analiza porównawcza opracowana na podstawie metody wzorca rozwoju wg stanu na 31.12.2019 r.

Lp.	Powiat	Liczba bezrobotnych według stanu na 31 grudnia					Stopa bezrobocia w proc. *			
		2017 r.	2018 r.	2019 r.	Wzrost/spadek liczby bezrobotnych w 2019 r. w stosunku do 2018 r. - liczba	Wzrost/spadek w 2019 r. w % 2018 r.=100%	2017 r.	2018 r.	2019 r.	Wzrost/spadek w pkt. procentowych w stosunku do 2018 r.
9.	opolski	2 767	2 226	1 926	-300	86,5	7,0	6,3	5,5	-0,8
10.	prudnicki	1 757	1 655	1 495	-160	90,3	10,1	9,5	8,9	-0,6
11.	strzelecki	1 384	1 273	1 300	27	102,1	5,4	5,1	5,1	0,0
12.	Miasto Opole	2 981	2 554	2 230	-324	87,3	4,1	3,3	2,7	-0,6
Woj. opolskie - razem		26 066	22 663	20 948	-1 715	92,4	7,2	6,3	5,8	-0,5

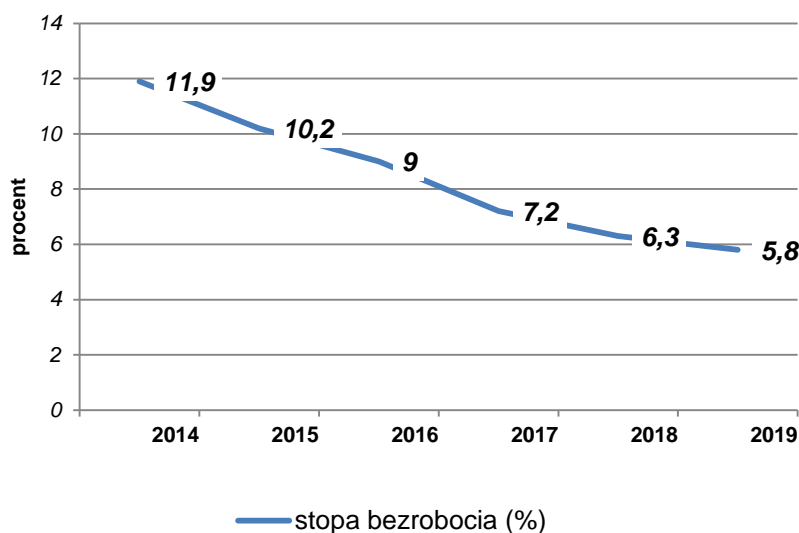
* stan na 31 grudnia 2019

Źródło: obliczenia własne na podstawie *Analizy sytuacji na rynku pracy województwa opolskiego w 2017 r. i 2018 r.*, WUP w Opolu oraz Banku Danych Lokalnych GUS – Baza Dziedziczna: Rynek pracy (26.03.2020 r.).

Wśród najważniejszych przyczyn spadku liczby zarejestrowanych bezrobotnych oraz stopy bezrobocia (w latach 2014 – 2019 z 11,9% do 5,8%) wymienić należy:

- utrzymującą się dobrą sytuację na rynku pracy woj. opolskiego, w tym szczególnie wzrost przeciętnego zatrudnienia, które 2019 r. w sektorze przedsiębiorstw zwiększyło się o 3,1% do poziomu 107,6 tys. osób (w 2018 r. wzrost wyniósł 5,1%);
- nadal utrzymującą się korzystną tendencję większej liczby pracujących niż biernych zawodowo (mimo spadku liczby pracujących wg BAEL do 2,9% w 2019 r. z 3,4% w 2018 r.);²⁵
- wzrost przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw (pow. 9 osób) – w okresie od stycznia do grudnia 2019 r. do 4 955,31 zł, tj. o 7,8% więcej niż w 2018 r. (w 2018 r. wzrost wyniósł 4,8%).²⁶

Wykres 14. Stopa bezrobocia rejestrowanego w woj. opolskim w latach 2014 – 2019



Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych WUP w Opolu oraz GUS (za lata 2014-2019)

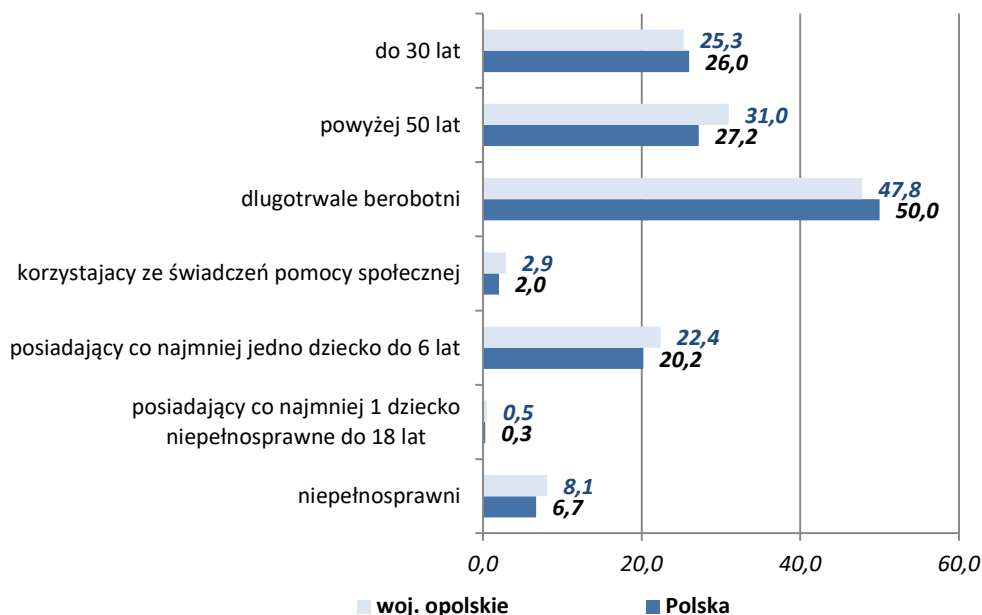
²⁵ BAEL – badanie aktywności ekonomicznej ludności osób w wieku 15-74 lat, zgodnie z zaleceniami UE, prowadzone w Polsce przez GUS co kwartał.

²⁶ *Sytuacja społeczno-gospodarcza województwa opolskiego w grudniu 2019 r.* – Informacja sygnałna, 31.01.2020 r., Urząd Statystyczny w Opolu <https://opole.stat.gov.pl/dla-mediow/informacje-prasowe/sytuacja-spoleczo-gospodarcza-wojewodztwa-opolskiego-w-grudniu-2019-r-,10,38.html> (27.03.2020 r.).

W 2019 r., wśród bezrobotnych w woj. opolskim, będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy (blisko 9 na 10 bezrobotnych)²⁷:

- 25,3% to osoby do 30 lat (o 0,3 p. proc. mniej niż 2018 r.) - w Polsce 26,0%;
- 31,0% to osoby powyżej 50 lat (o 0,2 p. proc. mniej niż 2017 r.) - w Polsce 27,2%;
- 47,8% to długotrwale bezrobotni, tj. o 2,6 p. proc. mniej niż w 2018 r. (przez ostatnie 24 miesiące co najmniej 12 miesięcy mieli status osoby bezrobotnej) – w Polsce 50,0%;
- 2,9% to bezrobotni korzystający ze świadczeń pomocy społecznej (o 0,9 p. proc. więcej niż w 2018 r.) - w kraju 2,0%;
- 22,4% to osoby posiadające co najmniej jedno dziecko do 6 lat (wzrost o 2,4 p. proc. w stosunku do 2018 r.) - w Polsce 20,2%;
- 0,5% to bezrobotni posiadający co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 lat, (bez zmian w stosunku do 2018 r.) - w Polsce 0,3%;
- 8,1% to niepełnosprawni (o 0,6 p. proc. więcej niż w 2018 r.) – w kraju 6,7%²⁸.

Wykres 15. Grupy bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy w Polsce i woj. opolskim w 2019 r.



Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS za 2019 r.

Według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL)²⁹ w IV kwartale 2019 r. **współczynnik aktywności zawodowej** ludności w woj. opolskim wyniósł 54,6%, tj. o 1,3 p. proc. mniej niż w poprzednim kwartale oraz w relacji do analogicznego okresu 2018 r. W 2019 r. na każde na 1000 pracujących przypadało 909 osób niepracujących (w III kwartale 2019 r. – 844, w IV kwartale 2018 r. – 853, a w IV kwartale 2010 r. – 1075).³⁰

²⁷ Osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy wymienione są w art. 49 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2019.0.1482 t.j.).

²⁸ *Bezrobocie rejestrowane I–IV kwartał 2019 r.* Główny Urząd Statystyczny, kwiecień 2020, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/bezrobocie-rejestrowane-i-iv-kwartal-2019-roku,3,39.html> (04.05.2020 r.).

²⁹ *Aktywność Ekonomiczna Ludności w województwie opolskim w IV kwartale 2019 r.*, Urząd Statystyczny w Opolu, 29.03.2019 r., s. 2

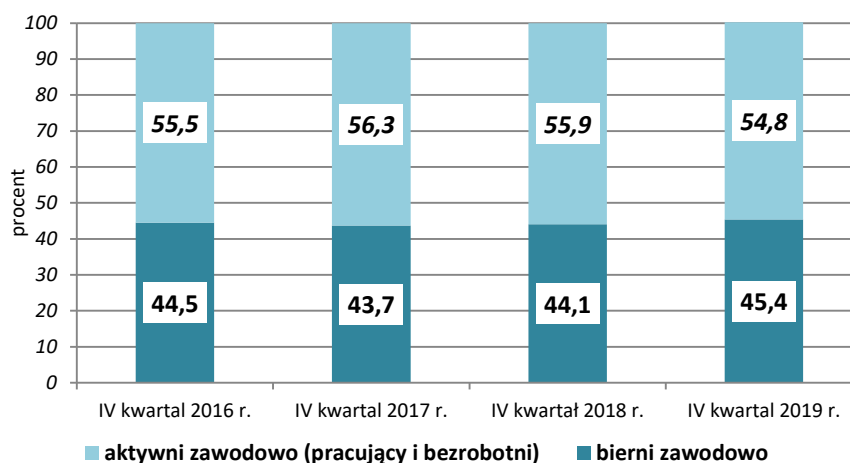
³⁰ Współczynnik aktywności zawodowej ludności określa udział pracujących i bezrobotnych (aktywnych zawodowo) w liczbie ludności w wieku 15 i więcej lat (aktywnych i biernych zawodowo). W IV kw. 2018 r. liczba ludności w wieku 15 lat i więcej w woj. opolskim wyniosła 732 tys. osób.

W Polsce współczynnik aktywności zawodowej ludności w IV kw. 2018 r. wyniósł 56,0% (o 1,4 pkt proc. więcej niż w woj. opolskim).

Wyższy współczynnik aktywności zawodowej w woj. opolskim wyższy odnotowano wśród mężczyzn (64,9%) niż kobiet (45,3%). W porównaniu do 2018 r. współczynnik aktywności zawodowej dla mężczyzn zmalał o 1,0 p. proc., a kobiet zmalał o 1,5 pkt proc.

Większą aktywność zawodową wykazują mieszkańcy miast - 55,1% (w 2018 r. 56,1%), niż wsi - 54,4% (w 2018 r. 55,6%).

Wykres 16. Wskaźniki BAEL w woj. opolskim w IV kwartale roku w latach 2016-2019

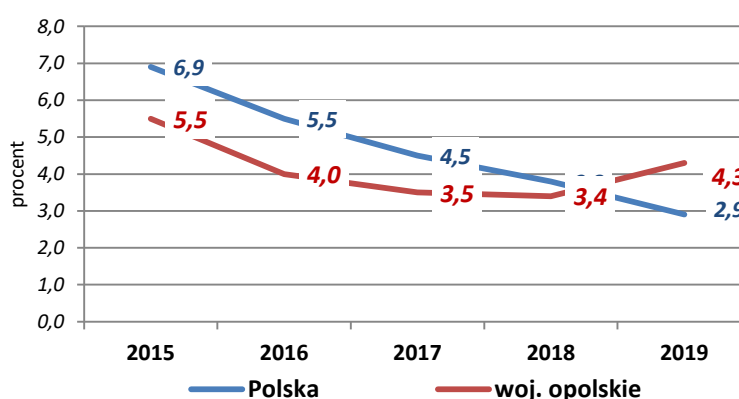


Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Aktywność ekonomiczna ludności w województwie opolskim w IV kwartale 2016 r., 2017 r., 2018 r. i 2019 r.*,

Stopa bezrobocia dla ludności w wieku 15 lat i więcej według BAEL w IV kwartale 2019 r. wynosiła 4,3% i wzrosła w skali kwartału i roku (odpowiednio: o 1,1 p. proc. i o 0,9 p. proc.). Wobec analogicznego okresu 2010 r. wartość omawianego wskaźnika zmniejszyła się o 4,6 p. proc.

W IV kwartale 2019 r. stopa bezrobocia w Polsce według BAEL ogółem wyniosła 2,9%. W porównaniu z poprzednim kwartałem, jak i z IV kw. 2018 r. stopa bezrobocia ogółem zmniejszyła się (odpowiednio o 0,2 p. proc. i o 0,9 p. proc.).³¹

Wykres 17. Stopa bezrobocia według BAEL w Polsce i woj. opolskim w latach 2015-2019 (IV kwartał)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS *Kwartalna informacja o rynku pracy* za lata 2015, 2017, 2018, 2019.

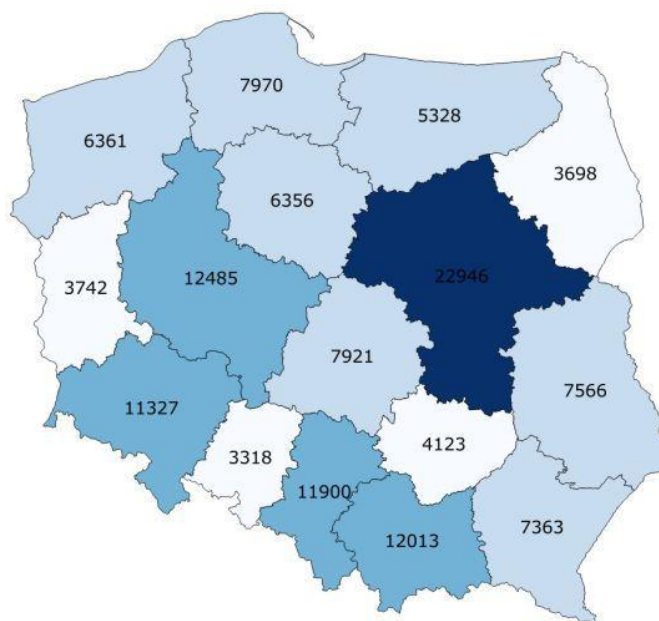
³¹Aktywność ekonomiczna ludności Polski IV kwartał 2019 roku, GUS kwiecień 2020, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/pracujacy-bezrobotni-bierni-zawodowo-wg-bael/aktywnosc-ekonomiczna-ludnosci-polski-iv-kwartał-2019-roku,4,36.html> (05.05.2020 r.)

1.5. Trzeci sektor

1.5.1. Liczba i struktura organizacji *non-profit* w Polsce i woj. opolskim

Według danych Stowarzyszenia Klon/Jawor oraz danych GUS w Polsce w 2018 r. było zarejestrowanych 22 tys. fundacji i 112 tys. stowarzyszeń³². Jednak aktywną działalność prowadzi tylko część z nich (wg szacunków jest to ok. 70%), pozostałe - mimo iż są nadal zarejestrowane nie prowadzą działalności. Szacuje się, że liczba aktywnie działających organizacji obejmuje 88,1 tys. podmiotów, tj. organizacji mających osobowość prawną, stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych oraz organizacji samorządu gospodarczego i zawodowego (bez organizacji pracodawców i związków zawodowych)³³. Pomiędzy 2010 r. a 2018 r. liczba aktywnych organizacji zwiększyła się o 10,0% (z 80,1 tys. do 88,1 tys.).³⁴

Mapa 3. Liczba zarejestrowanych organizacji pozarządowych w Polsce w 2018 r. (fundacji i stowarzyszeń - 134 tys.) - wg województw



Źródło: NGO.pl Portal organizacji pozarządowych, *Publicystyka. Sektor pozarządowy w 2018. Ile jest w Polsce organizacji?* <https://publicystyka.ngo.pl/sektor-pozarządowy-w-2018-ile-jest-w-polsce-organizacji> (05.05.2020 r.).

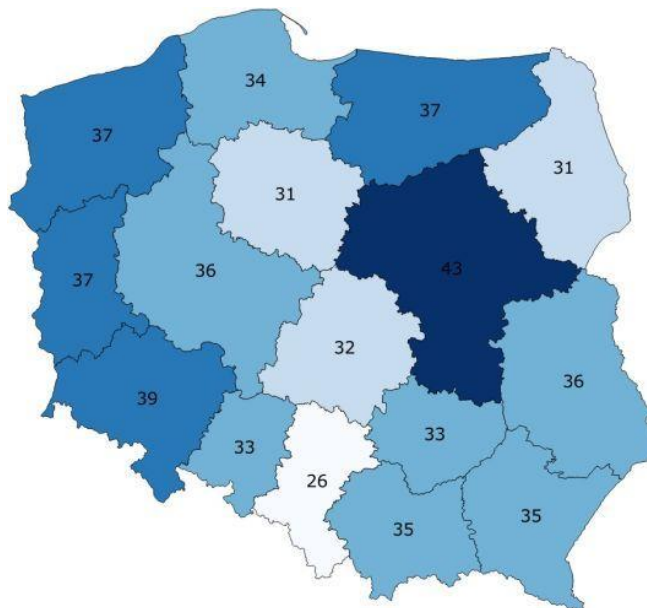
W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców – najwięcej organizacji pozarządowych odnotowano w woj. mazowieckim – 43, a najmniej w woj. śląskim – 26. Województwo opolskie plasuje się na 11 pozycji pod względem wskaźnika liczby organizacji III sektora - na każde 10 tys. mieszkańców regionu – przypadają 33 organizacje.

³² *Publicystyka. Sektor pozarządowy w 2018. Ile jest w Polsce organizacji?* <https://publicystyka.ngo.pl/sektor-pozarządowy-w-2018-ile-jest-w-polsce-organizacji> (05.05.2020 r.).

³³ *Działalność stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych oraz samorządu gospodarczego i zawodowego w 2018 r. - wyniki wstępne, marzec 2020 r.*, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/gospodarka-spoeczna-wolontariat/gospodarka-spoeczna-trzeci-sektor/dzialalnosc-stowarzyszen-i-podobnych-organizacji-spoecznych-fundacji-spoecznych-podmiotow-wyznaniowych-oraz-samorządu-gospodarczego-i-zawodowego-w-2018-r-wyniki-wstepne,3,8.html> (05.05.2020 r.).

³⁴ Tamże, s. 1 oraz *Działalność stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych oraz samorządu gospodarczego i zawodowego w 2018 r.*, GUS, marzec 2020 r.

Mapa 4. Wskaźnik liczby organizacji pozarządowych na 10 tys. ludności w 2018 r. – wg województw



Źródło: NGO.pl Portal organizacji pozarządowych, *Publicystyka. Sektor pozarządowy w 2018. Ile jest w Polsce organizacji?* <https://publicystyka.ngo.pl/sektor-pozarządowy-w-2018-ile-jest-w-polsce-organizacji> (05.05.2020 r.).

Spośród wszystkich zarejestrowanych organizacji pozarządowych w Polsce najwięcej (29%) działa w obszarze sportu, rekreacji, turystyki i hobby. Kolejnymi dziedzinami działalności organizacji są:

- ratownictwo – 16,1%;
- kultura i sztuka – 12,1%;
- edukacja, wychowanie, badania naukowe – 10,3%;
- pomoc społeczna i humanitarna – 7,5%;
- zdrowie, rozwój lokalny oraz sprawy zawodowe, branżowe i pracownicze (po 3,6% i 3,7% – łącznie 7,5%);
- ochrona środowiska i łowiectwo – 2,7% i 2,9% (razem 5,6%);
- rynek pracy i aktywizacja zawodowa (1,4%);
- wsparcie III sektora – 1,4%;
- inne – 3,2%.

Według analizy i danych ROPS w Opolu w woj. opolskim aktywnie działa około 2 500 organizacji pozarządowych - stowarzyszeń, fundacji, organizacji samorządu gospodarczego, zawodowego (bez organizacji pracodawców oraz związków zawodowych), w tym ok. 800 organizacji działających w obszarze polityki społecznej (ochrony zdrowia, pomocy społecznej, pomocy osobom niepełnosprawnym, wsparcia rodzin, osób starszych, lokalnych inicjatyw samorządowych, obywatelskich, oświatowych, kulturalnych itp.), bez organizacji o charakterze sportowym, branżowym i specjalistycznym (np. ochotnicze straże pożarne, kluby sportowe, stowarzyszenia inżynierów, architektów itp.)³⁵.

³⁵ Wykaz organizacji pozarządowych, działających w obszarze polityki społecznej w województwie opolskim, w podziale na powiaty, zamieszczony jest w *Aneksie do Wojewódzkiej Strategii w zakresie Polityki Społecznej na lata 2016-2025* <http://www.rops-opole.pl/index.php?id=2> (08.03.2020 r.).

Aktywną działalność charytatywną i dobroczynną (bez lokalnych inicjatyw samorządowych, obywatelskich, oświatowych, kulturalnych), prowadzi ok. 370 organizacji, których obszar działania obejmował: zdrowie, pomoc społeczną i humanitarną, pomoc na rzecz bezrobotnych, wsparcie III sektora oraz działalność kombatancką (organizacje kombatanckie).

Spośród 370 organizacji pozarządowych, działających charytatywnie lub dobroczynnie, prawie 80% skupiało swoją działalność wokół dwóch obszarów: ochrony zdrowia (ponad 27% organizacji) oraz pomocy społecznej i humanitarnej (prawie 53% organizacji), wśród których najwięcej zajmowało się wsparciem osób niepełnosprawnych i ogólną dobroczynnością.

Pozostałe obszary działalności organizacji obejmowały: pomoc bezrobotnym i wsparcie III sektora (po 8,2%) oraz działalność kombatancką (3,6%), która wraz z organizacjami przeciwdziałającymi uzależnieniom, głównie od alkoholu i narkotyków jest najmniej reprezentowaną dziedziną wsparcia organizacji pozarządowych w woj. opolskim³⁶.

Większość funkcjonujących organizacji pozarządowych (80,4%) podejmuje współpracę z instytucjami publicznymi, drugą grupą partnerów są inne organizacje III sektora (51,8%), a 32% organizacji wskazało na współpracę z podmiotami komercyjnymi³⁷. Badane organizacje najczęściej współpracują z co najmniej dwoma rodzajami instytucji, a 22,5% deklaruje współpracę z trzema sektorami jednocześnie.

Celem współpracy z sektorem publicznym jest najczęściej pozyskanie środków finansowych (64,5% wskazań), natomiast głównym celem współpracy wewnątrzsektorowej (z inną organizacją pozarządową) jest integracja środowiska lokalnego i poszerzanie kontaktów (66,9% odpowiedzi)³⁸.

Większość badanych organizacji pozarządowych (87%) nie dostrzega problemów związanych ze współpracą. Pozostałe organizacje najczęściej wskazywały na trudności we współpracy wynikające z: niejasnych przepisów i procedur prawnych (13,4% jednostek), braku relacji partnerskich i instrumentalnego traktowania przez partnera (11,1%) oraz braku wiedzy ze strony partnera na temat współpracy (6,9%)³⁹.

1.6. Infrastruktura społeczna – wybrane elementy

1.6.1. Lokale socjalne⁴⁰

W 2019 r. liczba lokali (mieszkań) socjalnych w gminach woj. opolskiego wyniosła 3 341 (o 119 mniej niż w 2018 r.). Spadek liczby lokali socjalnych spowodowany jest zmianami ustawowymi obejmującymi m.in.:

³⁶ Aneks do *Wojewódzkiej Strategii w zakresie Polityki Społecznej na lata 2016-2025* <http://www.rops-opole.pl/index.php?id=2> (08.03.2020 r.).

³⁷ Współpraca organizacji non-profit z innymi podmiotami w 2017 r., Informacja sygnałowa GUS, grudzień 2018 r., <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/gospodarka-spoeczna-wolontariat/gospodarka-spoeczna-trzeci-sektor/wspolpraca-organizacji-non-profit-z-innymi-podmiotami-w-2017-r-,9,3.html>

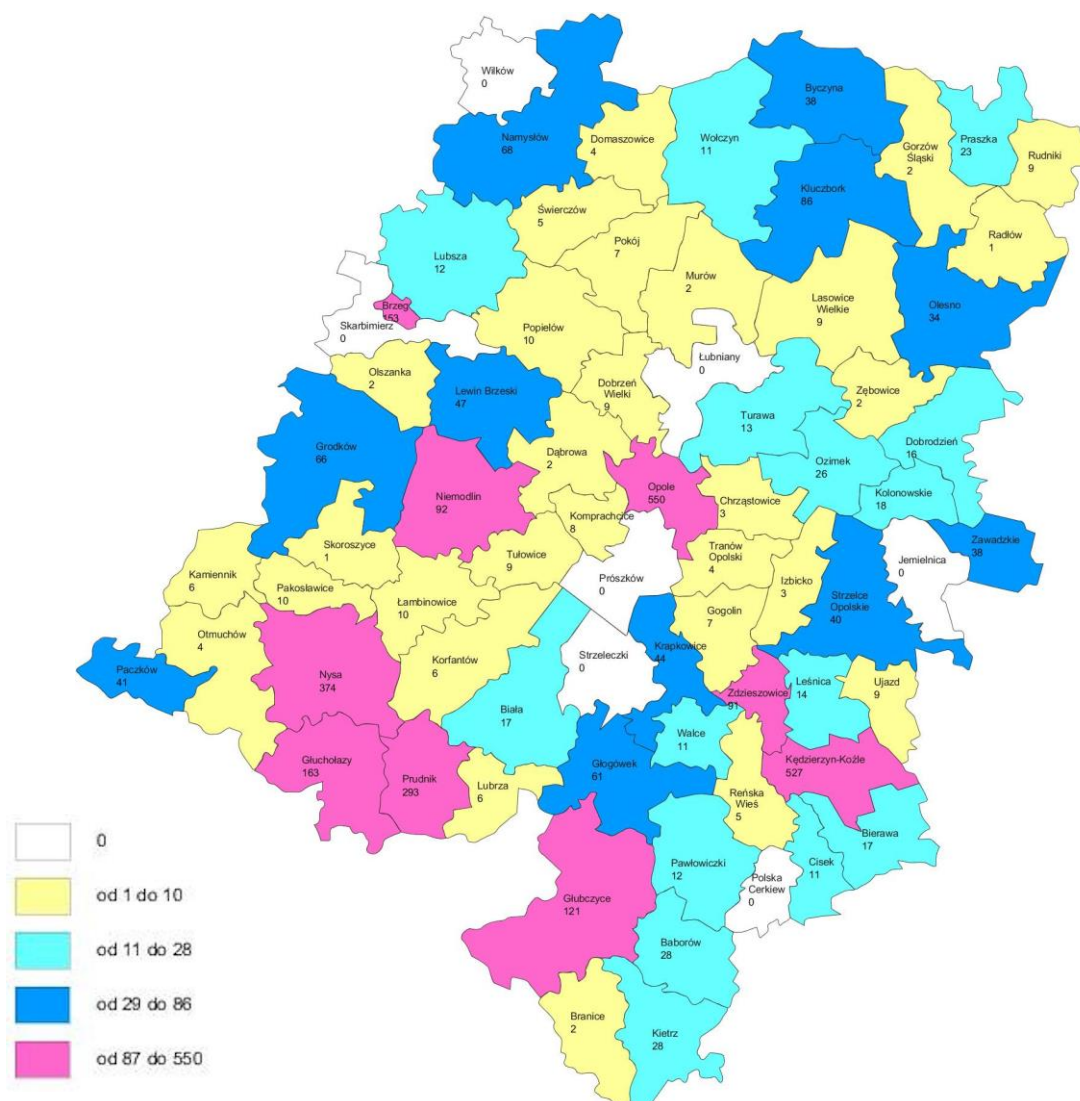
³⁸ Tamże, s. 3.

³⁹ Tamże, s. 4.

⁴⁰ Lokal socjalny to lokal nadający się do zamieszkania (ze względu na wyposażenie i stan techniczny), wydzielony z zasobu mieszkaniowego gminy, przeznaczony dla osób z wyrokiem eksmisyjnym lub znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej. Zasady gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy, w tym lokali socjalnych, reguluje ustawa z 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz.U.2020.0.611 t.j.) Zasady najmu lokalu socjalnego szczegółowo określają uchwały rady gminy, w tym wysokość dochodów gospodarstwa domowego uprawniające do ubiegania się o taki lokal. Jednocześnie najem lokalu socjalnego jest zawsze zawierany na czas określony (nie mogą być to umowy bezterminowe). Do grupy szczególnie chronionych osób, którym sąd przyznaje prawo do lokalu socjalnego w przypadku eksmisji, należą kobiety w ciąży, dzieci, niepełnosprawni, ubezwłasnowolnieni, ciężko chorzy i zamieszkujący z nimi opiekunowie, bezrobotni, emeryci i renciści, którzy spełniają kryteria do otrzymania świadczenia z pomocy społecznej. Wg gmin w 2019 r. bez wskazania lokalu socjalnego sądy orzekły 199 eksmisji.

- wprowadzenie najmu lokali mieszkalnych, w tym najmu socjalnego, z czym wiąże się rezygnacja z pojęcia „lokal socjalny” oraz konieczność wydzielania lokali na najem socjalny z mieszkaniowego zasobu gminy;
- obowiązek uregulowania w uchwale rady gminy zasad wynajmowania lokali, wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy, w tym warunków, jakie musi spełniać lokal dla niepełnosprawnych;
- nałożenie na osoby ubiegające się o najem lokalu z mieszkaniowego zasobu gminy obowiązku składania deklaracji o wysokości dochodów gospodarstwa domowego i oświadczenia o stanie majątkowym.⁴¹

Mapa 5. Liczba mieszkań socjalnych (lokali) w gminach woj. opolskiego w 2019 r.



Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej w 2019 r.

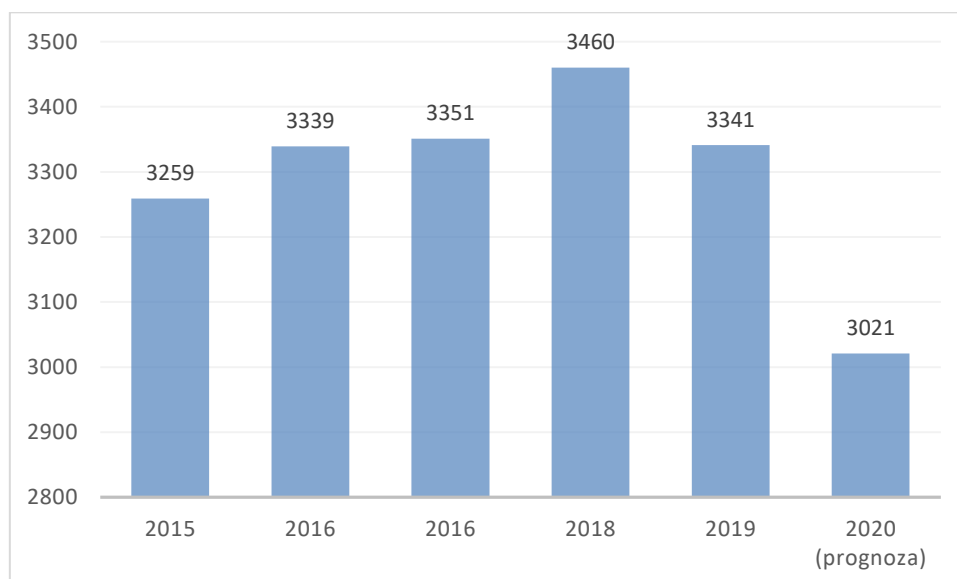
Najwięcej lokali socjalnych (powyżej 100) – podobnie jak w latach poprzednich, ma 8 gmin województwa, tj. Miasto Opole (550 - najwięcej) i gminy miejskie (Kędzierzyn-Koźle – 527 i Brzeg – 153) oraz część gmin miejsko-wiejskich znajdujących się na południu województwa (Nysa – 374,

⁴¹ Zob. Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o zmianie ustawy o finansowym wsparciu tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych, ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2020 poz. 611 t.j.).

Prudnik – 293, Głuchołazy – 163 i Głubczyce – 121). W grupie posiadających od 41 do 100 lokali socjalnych jest 9 gmin (Zdzieszowice, Niemodlin, Krapkowice, Kluczbork, Namysłów, Głogówek, Grodków, Lewin Brzeski i Paczków), a grupie gmin mających od 11 do 40 lokali jest 19 gmin. Poniżej 11 lokali ma w swoich zasobach 29 gmin (głównie wiejskich), a 7 gmin nie posiada żadnego lokalu socjalnego.

Lokale socjalne posiadają w swoich zasobach głównie ośrodki miejskie (największe miasta województwa opolskiego), a ich brak lub minimalna liczba występuje przede wszystkim w gminach wiejskich.

Wykres 18. Liczba lokali socjalnych w woj. opolskim w latach 2015-2019 i 2020 (prognoza)



Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej w 2015 r., 2016 r., 2017 r. i 2018 r. i 2019 r.

W latach 2015-2018 liczba lokali socjalnych w woj. opolskim wzrosła o 201 (z 3 259 do 3 460). W 2019 r. ich liczba zmniejszyła się o 119, a w 2020 r. ma się zmniejszyć o kolejne 320, co ma związek ze wskazaną nowelizacją przepisów lokalowych i wprowadzania najmu socjalnego mieszkań i lokali, będących w zasobie komunalnym gminy. Jednocześnie - nadal w 8 gminach brak jest tego typu lokali.

W 2019 r. – podobnie jak w ubiegłych latach, liczba lokali socjalnych w woj. opolskim była mniejsza niż liczba oczekujących. Według gmin na mieszkanie socjalne oczekiwało 1 538 osób. Celem zaspokojenia potrzeb w tym zakresie gminy winny zwiększyć liczbę lokali socjalnych/najmu socjalnego o prawie 46%.

1.6.2. Żłobki i kluby dziecięce ⁴²

Wg stanu na 28 kwietnia 2020 r w woj. opolskim było 118 placówek opieki żłobkowej, w tym 111 żłobków na 4 912 miejsc i 7 klubów dziecięcych na 100 miejsc (wg rejestru MRPiPS publikowanego na bieżąco)⁴³.

⁴² Zgodnie z ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2019 r., poz. 409 t.j.) opieka nad dziećmi w wieku do lat 3 organizowana jest w formie żłobka, oddziału żłobkowego w przedszkolu, klubu dziecięcego, a także sprawowana przez dziennego opiekuna oraz nianię.

łącznie w woj. opolskim jest 5 012 miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3.⁴⁴

W porównaniu do kwietnia 2019 r. (stan wskazany w ubiegłorocznej *Ocenie*) liczba placówek opieki żłobkowej wzrosła o 18 (z 100 do 118), z tego liczba żłobków wzrosła o 19, a liczba klubów dziecięcych zmniejszyła się o 1 (z 8 do 7). W konsekwencji liczba miejsc w żłobkach zwiększyła się o 636 (z 4 276 do 4 912), a spadła w klubach dziecięcych o 28 (z 128 do 100).

W 2019 r. w zakresie realizacji Programu własnego Samorządu Województwa Opolskiego „Opolskie dla rodziny” utworzono w woj. opolskim 89 nowych miejsc opieki w żłobkach i klubach dziecięcych.

Tabela 6. Żłobki i kluby dziecięce w woj. opolskim w woj. opolskim w kwietniu 2020 r. – wg powiatów

Lp.	Powiat	Żłobki i kluby dziecięce w powiatach woj. opolskiego				Razem		Wskaźnik liczby miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych (na 10 tys. ludności)
		Żłobki	Liczba miejsc w żłobkach	Kluby dziecięce	Liczba miejsc w klubach dziecięcych	Liczba jednostek	Liczba miejsc	
1	brzeski	7	343	3	47	10	390	43,4
2	głubczycki	6	189	0	0	6	189	41,5
3	kędzierzyńsko-kozielski	10	468	1	13	11	481	51,2
4	kluczborski	6	178	0	0	6	178	27,2
5	krapkowicki	6	239	0	0	6	239	37,5
6	namysłowski	3	250	0	0	3	250	58,6
7	nyski	13	526	2	20	15	546	40,2
8	oleski	4	167	0	0	4	167	26,0
9	opolski	11	412	1	20	12	432	34,9
10	prudnicki	2	57	0	0	2	57	10,3
11	strzelecki	6	248	0	0	6	248	33,4
12	Opole Miasto	27	1835	0	0	27	1835	143,3
Razem woj.		111	4 912	7	100	118	5012	51,0

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Rejestru żłobków i klubów dziecięcych* Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej – portal informacyjno-usługowy emp@tia (28.04.2020 r.).

Najwyższy wskaźnik liczby miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych do liczby ludności w powiatach woj. opolskiego ma Miasto Opole 143,3 (co oznacza, że na każde 10 tys. ludności przypadają ponad 143 miejsca w tych placówkach), a najniższy jest w powiecie prudnickim (10,3 miejsca).

Średni wskaźnik liczby miejsc w placówkach opieki żłobkowej w woj. opolskim wynosi 51,0 (wysoki wskaźnik – powyżej średniej, mają jeszcze w województwie dwa powiaty: kędzierzyńsko-kozielski i namysłowski, co wskazuje, że na wielkość tego wskaźnika dominujący wpływ ma Miasto Opole).

⁴³ *Rejestr żłobków i klubów dziecięcych*, zamieszczony w Portalu informacyjno-usługowy Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej emp@tia, <https://empatia.mpips.gov.pl/dla-swiaadczeniobiorcow/rodzina/d3/rejestr-zlobkow-i-klubow#> (28.04.2020 r.).

⁴⁴ Bez opiekunów dziennych i niań.

2. Zadania Samorządu Województwa Opolskiego w zakresie pomocy i integracji społecznej w 2019 r.


W 2019 r. - w obszarze pomocy i integracji społecznej – Samorząd Województwa Opolskiego realizował zadania polegające na promowaniu i wdrażaniu celowych programów poprawiających skuteczność pomocy społecznej, a także inspirowaniu i wsparciu samorządu terytorialnego oraz podmiotów III sektora w rozwoju infrastruktury usług społecznych.

W szczególności była to realizacja *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014-2020* (w tym własnego Programu „Opolskie dla Rodziny”), finansowanego ze środków UE, oraz programów operacyjnych o zasięgu ogólnopolskim, zwłaszcza *Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020*, służących poprawie skuteczności pomocy społecznej oraz instytucji systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej, a także sektora ekonomii społecznej.

Jednocześnie, w związku rozprzestrzenianiem się od marca 2020 r. w woj. opolskim choroby COVID-19 (pandemia „koronawirusa”) Samorząd Województwa Opolskiego rozpoczął intensywne działania mające na celu przeciwdziałanie i ograniczenie negatywnych skutków tej choroby, w tym obejmując bezpośrednim wsparciem osoby zagrożone wykluczeniem społecznym lub potrzebujące (samotne, niepełnosprawne, chore) oraz pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej oraz innych systemów wsparcia (ośrodki pomocy społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie, placówki opiekuńczo-wychowawcze).

2.1 Działania Samorządu Województwa Opolskiego w przeciwdziałaniu pandemii COVID-19 (marzec-maj 2020 r.)

Według informacji, opublikowanych przez Komisję UE/Dyrekcję Generalną ds. Polityki Regionalnej i Miejskiej w Polsce (EU REGIO POLAND) oraz materiałów własnych ROPS w Opolu - do 1 czerwca 2020 r. **(od marca do końca maja 2020 r.) Samorząd Województwa Opolskiego** (Zarząd Województwa Opolskiego) **rozdysponował ponad 315 milionów zł z funduszy unijnych** na poprawę bezpieczeństwa zdrowotnego, ekonomicznego oraz społecznego mieszkańców województwa opolskiego, w związku z pandemią COVID-19.⁴⁵ W tym przeznaczył m.in.:

-  dla placówek ochrony zdrowia – 90 mln zł na zakup:
 - 95 respiratorów;
 - 2 ambulansów;
 - 283 łóżek szpitalnych i do intensywnej terapii;
 - 9 defibrylatorów;
 - 1220 urządzeń do dezynfekcji i dekontaminacji;
 - 27 kardiomonitorów;
 - 3 ultrasonografów i 2 tomografów komputerowych;
 - 43 304 litrów środków do dezynfekcji.

⁴⁵ EU REGIO Facebook, Poland *Fundusze Europejskie. Działania Unii Europejskiej w Polsce – czyli jak fundusze unijne są wykorzystywane na walkę ze skutkami COVID-19*, <https://www.facebook.com/EURegioPoland/photos/a.1821353194822427/2432554350368972/?type=3&theater> (08.06.2020 r.) oraz *Wspólnie osiągamy więcej*, <https://www.opolskie.pl/2020/06/wspolnie-osiagamy-wiecej/> (08.06.2020 r.)

✚ na wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw (pożyczki, granty i dopłaty na utrzymanie miejsc pracy) - 173 mln zł, w tym:

- na pomoc w postaci udzielania pożyczek płynnościowych do 500 tys. zł (podpisano ponad 70 umów na ponad 17 mln);
- przygotowano ofertę udzielania bezpłatnych porad prawnych opolskim przedsiębiorcom (zawarto 288 umów na poradnictwo).

W ramach powyższych środków objęto wsparciem w woj. opolskim m. in.:

- wszystkie jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych (w ramach projektu „Opolskie przeciw COVID-19” rozdysponowano 528 pakietów z zestawami środków ochrony osobistej);
- Stacje Opieki Caritas Diecezji Opolskiej (realizują medyczne świadczenia pielęgnacyjne dla pacjentom w 53 gminach województwa);
- 45 opolskich szkół (zakup sprzętu komputerowego do prowadzenia zajęć zdalnych o wartości 27 mln zł, w tym: tablice multimedialne, monitory interaktywne, tablice dotykowe, programy edukacyjne oraz laptopy i tablety);

Natomiast w ramach **działań Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Opolu, kierowanych do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i wymagających pomocy**, w tym osób niesamodzielnych, podjęto następujące inicjatywy:

- **Pomoc kuriera społecznego** – doraźna pomoc dla osób samotnych i starszych w formie dowożenia artykułów żywnościowych oraz leków (ze wsparcia kuriera skorzystało 40 gmin, na ten cel wydatkowano ok. 900 tys. zł);
- **Posiłki dla osób samotnych oraz potrzebujących** (w 47 gminach woj. opolskiego na ten cel wydatkowano ponad 2,8 mln zł);
- **Zakup środków ochrony osobistej** (maseczki, rękawiczki, płyny, gogle, kombinezony, lampy, fartuchy) dla pracowników ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, domów pomocy społecznej, domów dziecka, rodzin zastępczych, rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze o wartości ok. 3 mln zł;
- **Zakup sprzętu komputerowego** (laptopy – 190 szt., drukarki, słuchawki itp.) oraz **zdalne korepetycje** (z nauk ścisłych, humanistycznych i języka obcego) – dla wychowanków pieczy zastępczej, tj. domów dziecka i rodzin zastępczych, a także wsparcie psychologiczne dla tych wychowanków i ich opiekunów – łącznie ok. 0,6 mln zł;
- **Uszycie i przekazanie 31 000 maseczek ochronnych** (w ramach kampanii promocyjnej „ES – pomoc, solidarność, praca”) na kwotę 136 400 zł;
- **Dożywianie personelu szpitala jednoimiennego w Kędzierzynie-Koźlu** (uruchomiono akcję dożywiania personelu w formie przygotowania i dostarczenia gorących posiłków) – koszt 43 156,80 zł.
- **Uruchomienie całodobowej infolinii dla seniorów oraz opiekunów osób z zespołami demencyjnymi;**
- **Organizacja spotkań online #SeniorSamWdomu** jako wsparcie dla seniorów oraz opiekunów osób z zespołami demencyjnymi (w spotkaniach uczestniczyło w okresie 3 miesięcy około 10 tys. osób);
- **Pomoc psychologiczna dla ofiar przemocy w rodzinie.**⁴⁶

⁴⁶ Dane własne ROPS w Opolu.

Dodatkowo od czerwca 2020 r. ROPS w Opolu planuje **wsparcie pracowników wszystkich 29 domów pomocy społecznej w woj. opolskim** (1 gminny oraz 28 ponadgminnych – w tym 10 prowadzonych przez zgromadzenia zakonne a 18 przez samorządy powiatowe) w postaci wypłaty dodatków specjalnych do wynagrodzeń przez okres 3 miesięcy. Łącznie wsparciem objętych zostanie około 1900 pracowników tych placówek, a łączna **wartość Projektu wynosi 7 883 287,50 zł.**

2.2 Realizacja RPO WO 2014-2020 w obszarze integracji społecznej

W ramach realizacji RPO WO 2014-2020 realizowane były projekty polegające na bezpośrednim wsparciu osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym osób starszych, z niepełnosprawnościami, bezrobotnych, rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz dzieci i młodzieży umieszczonej w systemie pieczy zastępczej.

Do końca grudnia 2019 r. podpisano umowy na dofinansowanie realizacji **172 projektów**, w ramach których wsparcie otrzyma **prawie 27 tys. osób.**⁴⁷ **Wartość projektów wynosi 352 735 tys. zł, w tym dofinansowanie UE 270 387 tys. zł.**

Tabela 7. Projekty realizowane w ramach RPO WO na lata 2014-2020⁴⁸ w Priorytecie 8. Integracja społeczna

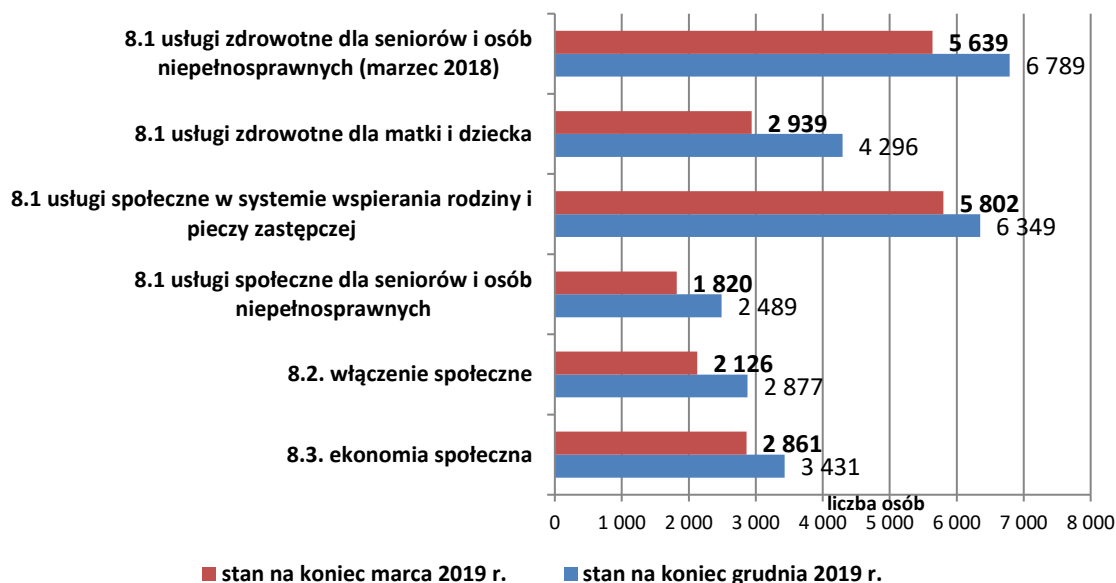
Lp.	Obszar wsparcia	Wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem w projektach realizowanych w ramach RPO WO 2014-2020 - w zakresie EFS (wsparcie bezpośrednie osób) stan na grudnia 2019 r.			
		Liczba projektów	Liczba uczestników / miejsc	wartość projektu (tys. zł)	dofinansowanie UE (tys. zł)
1	8.1. dostęp do usług zdrowotnych i społecznych ogółem, w tym:	114	19 923	173 823	147 736
2	<i>usługi zdrowotne dla seniorów i osób niepełnosprawnych</i>	57	6 789	48 183	40 661
3	<i>usługi zdrowotne dla matki i dziecka</i>	14	4 296	47 334	40 231
4	<i>usługi społeczne w systemie wspierania rodziny i pieczy zastępczej</i>	19	6 349	31 611	28 868
5	<i>usługi społeczne dla seniorów i osób niepełnosprawnych</i>	24	2 489	44 147	35 525
6	8.2. włączenie społeczne	42	2 877	55 225	49 933
7	8.3. ekonomia społeczna	4	3 431	21 265	18 074
8	10.1.2. infrastruktura usług społecznych	12	621	102 422	54 644
9	Razem (wiersze 1+ 6+7+8)	172	26 852	352 735	270 387

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie informacji przekazanej przez Departament Koordynacji Programów Operacyjnych UMWO, marzec 2020 r.

⁴⁷ Wg stanu na 31.12.2019 r. – informacja Departamentu Koordynacji Programów Operacyjnych UMWO (informacja przekazana pocztą elektroniczną 16.03.2020 r.).

⁴⁸ Oprócz ww. priorytetów SWO realizuje również projekty w ramach priorytetu 10.1.1 *Infrastruktura usług zdrowotnych* (doposażenie oddziałów szpitalnych) oraz w ramach priorytetu 10.2 *Inwestycje wynikające z Lokalnych Planów Rewitalizacji* – działania polegające na rewitalizacji obszarów miejskich, w tym dostosowanie obiektów i przestrzeni do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Wykres 19. Uczestnicy Projektów realizowanych w ramach RPO WO na lata 2014-2020⁴⁹ w Priorytecie 8. *Integracja społeczna*, wg stanu na koniec marca 2019 r. i na koniec grudnia 2019 r.



Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu.

W 2019 r. (stan umów na koniec grudnia 2019 r.), w porównaniu do stanu na koniec marca 2019 r. (8.1 usługi zdrowotne dla seniorów i osób niepełnosprawnych wg stanu na koniec marca 2018 r.):

- o 5 044 osoby wzrosła liczba uczestników wszystkich projektów (24%);
- najbardziej wzrosła liczba korzystających: z usług zdrowotnych dla matki i dziecka (o 46%) oraz usług społecznych dla seniorów i osób niepełnosprawnych (o 37%);
- natomiast najmniej zwiększyła się liczba uczestników projektów związanych z rozwojem sektora ekonomii społecznej (o 570 osób) oraz projektów z zakresu włączenia społecznego – 751 osób.

❖ **Działanie 8.1. Dostęp do wysokiej jakości usług zdrowotnych i społecznych** - wybrano 71 projektów w zakresie rozwoju usług zdrowotnych, w których bezpośrednie wsparcie zaplanowano dla ponad 11 tys. osób, w tym 6 789 seniorów i osób z niepełnosprawnościami oraz 4 296 osób – w związku z opieką nad matką i dzieckiem. Projekty umożliwią rozwój infrastruktury ochrony zdrowia w zakresie profilaktyki zdrowotnej mieszkańców regionu, poprzez m.in. wsparcie działalności lub tworzenie dziennych domów opieki medycznej, zapewnienie niezbędnego transportu, rozwój działań wpływających na poprawę stanu zdrowia osób starszych, w tym z niepełnosprawnościami (w ramach rehabilitacji ruchowej, psychiatrycznej i logopedycznej oraz zwiększenia dostępu do sprzętu pielęgnacyjnego, rehabilitacyjnego), a także doskonalenie infrastruktury zdrowotnej w zakresie opieki nad matką i dzieckiem;

❖ **Działanie 8.1. Dostęp do wysokiej jakości usług zdrowotnych i społecznych** - wybrano 43 projekty w zakresie rozwoju usług społecznych, w których bezpośrednie wsparcie zaplanowano dla **8 838 osób**. Projekty umożliwią rozwój usług społecznych (opiekuńczych, rehabilitacyjnych,

⁴⁹ Oprócz ww. priorytetów SWO realizuje również projekty w ramach priorytetu 10.1.1 *Infrastruktura usług zdrowotnych* (doposażenie oddziałów szpitalnych) oraz w ramach priorytetu 10.2 *Inwestycje wynikające z Lokalnych Planów Rewitalizacji* – działania polegające na rewitalizacji obszarów miejskich, w tym dostosowanie obiektów i przestrzeni do potrzeb osób niepełnosprawnych.

aktywizujących dla osób starszych z niepełnosprawnościami), kształcenie kadr oraz opiekunów nieformalnych, rozwój opieki wytchnieniowej, udostępnianie sprzętu rehabilitacyjnego, upowszechnianie teleopieki medycznej i opiekuńczej, a także wsparcie rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi w ramach działań profilaktycznych;

- ❖ **Działanie 8.2. Włączenie społeczne** - wybrano 42 projekty, w których bezpośrednio wsparcie zaplanowano dla **2 877 osób**. Projekty umożliwią rozwój sieci placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, wsparcie rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz rodzin i dzieci w pieczy zastępczej, a także rozwoju usług reintegracji społecznej i zawodowej osób biernych zawodowo oraz z niepełnosprawnościami;
- ❖ **Działanie 8.3. Wsparcie podmiotów ekonomii społecznej** – wybrano 4 projekty, w ramach których wsparcie zaplanowano dla **3 431 osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym**. Celem projektów jest wzmocnienie sektora ekonomii społecznej w regionie, w tym wzrost zatrudnienia w gospodarce społecznej, zwiększenie integracji społecznej i upowszechnienie idei ES, oraz wsparcie Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej w subregionach woj. opolskiego (północnego, środkowego i południowego). Realizatorem jednego z projektów jest ROPS w Opolu;
- ❖ **Poddziałanie 10.1.2 Infrastruktura usług społecznych** – zawarto 12 umów dotyczących realizacji projektów, mających na celu rozwój miejsc opieki i wsparcia dla osób niesamodzielnych. Tworzone będą ośrodki wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych, tj.: **dienne domy pomocy (na 150 miejsc), placówki całodobowej opieki (316 miejsc) oraz mieszkania wspomagane (155 miejsc). Łącznie przewiduje się utworzenie 621 miejsc opieki i wsparcia.**

Projekty rozwijające infrastrukturę usług społecznych realizują podmioty komercyjne w miejscowościach: Staniszczce Wielkie, Głogówek, Moszna, Jemielnica, Zawadzkie, Stare Budkowice, Borkowice, Praszka, Opole, Rzędów, Stary Las, Pawłowice. Wartość projektów wynosi 102 422 tys. zł, w tym dofinansowanie UE 54 664 tys. zł.

Tabela 8. Miejsca opieki i wsparcia tworzone w ramach Poddziałania 10.1.2 Infrastruktura usług społecznych

Lp.	Wyszczególnienie	Wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem w projektach realizowanych w ramach RPO WO 2014-2020 (rozwój infrastruktury) stan w grudniu 2019 r.	
		Liczba placówek	Liczba miejsc
1	Dienne domy pomocy	7	150
2	Mieszkania chronione/wspomagane	34	155
3	Placówki całodobowej opieki	12	316
Razem		53	621

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie informacji przekazanej przez Departament Koordynacji Programów Operacyjnych UMWO, marzec 2020 r.

Ponadto - w poddziałaniu 10.1.1. realizowane są projekty usprawniające infrastrukturę ochrony zdrowia (wyposażenie oddziałów szpitalnych w sprzęt, innowacyjne metody leczenia, dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, a także oddziałów ginekologiczno-położniczych w ramach poprawy opieki nad matką i dzieckiem).

Projekty realizowane w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Opolu:

- 1) Projekt partnerski „**Blżej rodziny i dziecka – wsparcie rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz wsparcie pieczy zastępczej – II Edycja**” (Działanie 8.1. – dostęp do wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych), polegający na wsparciu rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz wsparciu pieczy zastępczej, poprzez

zwiększenie dostępu do usług społecznych, umożliwiających eliminację deficytów i dysfunkcji tych grup społecznych oraz przeciwdziałanie ich marginalizacji. Okres realizacji projektu: maj 2018 r. - maj 2021 r. Projekt realizowany jest w partnerstwie z 19 podmiotami (17 gmin i 2 organizacje pozarządowe).

W latach 2016-2018 (I edycja) w efekcie działań projektu zwiększono zakres usług społecznych dla rodzin problemowych w formie asysty rodzinnej, specjalistycznego poradnictwa, usług wspierających, edukacyjnych, rekreacyjnych, integracyjnych w placówkach wsparcia dziennego, tj. w woj. opolskim:

- zatrudniono 18 asystentów rodziny oraz 3 koordynatorów pieczy zastępczej;
- powstało 11 nowych placówek wsparcia dziennego na 157 miejsc;
- usługami wsparcia rodziny objęto łącznie 1 859 osób (turnusy kolonijne, szkolenia dla rodziców, kadry placówek, imprezy integrujące, kampanie informacyjno-świadomościowe).

Natomiast w latach 2018-2020 (II edycja trwa do 2021 r.):

- przeszkolono 67 kandydatów na rodziny zastępcze;
- utworzono 2 nowe placówki wsparcia dziennego w formie pracy podwórkowej;
- zorganizowano 2 pikniki dla rodzin z dziećmi (każdorazowo dla ok. 450 osób);
- zatrudniono na umowę o pracę: 3 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, 3 asystentów rodziny, 2 kierowników placówek wsparcia dziennego, 2 wychowawców podwórkowych, 2 psychologów, 3 pracowników socjalnych (w tym 2 opiekunów w mieszkaniu chronionym), 1 terapeutę dla usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej w mieszkaniu chronionym;
- zatrudniono na umowę zlecenie: 2 prawników, 6 psychologów, 5 terapeutów, 1 psychiatrę, 1 logopedę, 1 mediatora, 1 superwizora;
- zorganizowano kolonie letnie (w latach 2018-2019) i ferie zimowe (w I. 2019-2020) dla ogółem 323 dzieci umieszczonych w różnych formach pieczy zastępczej;
- zorganizowano 4 obozy edukacyjne o charakterze językowym wraz z warsztatami psychologicznymi oraz warsztatami z doradcą zawodowym dla 80 osób;
- zorganizowano 3 spotkania nt. problematyki rodziny i dziecka (pn. *Piaskownica*), w których uczestniczyło ok. 250 osób;
- utworzono 2 mieszkania chronione dla osób usamodzielnianych (w Opolu i Prudniku), w których mieszkają 4 osoby;
- realizowane jest indywidualne doradztwo zawodowe dla 80 osób w pieczy zastępczej w wieku pow. 15 lat;
- zorganizowano szkolenia tematyczne: *Studium przeciwdziałania przemocy w rodzinie* oraz *Mediacje rodzinne poziom podstawowy i zaawansowany* (po 15 osób na każdym szkoleniu);
- utworzono miejsce do przyjaznej i profesjonalnej diagnostyki wychowanków pieczy zastępczej;
- w Centrum Wystawienniczo – Kongresowym w Opolu dwukrotnie zorganizowano *Opolskie Dni Rodziny*, w których uczestniczyło po ok. 1 000 osób, oraz w 3 gminach lokalne *Opolskie Dni Rodziny*;

- utworzono poradnię i infolinię prawno-mediacyjną dla rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze (w poradni wsparcie udziela 3 adwokatów, a na infolinii dyżuruje prawnik/mediator);
- prowadzone jest wsparcie superwizyjne dla 40 asystentów rodzin, pracowników socjalnych i koordynatorów pieczy zastępczej;
- ustanowiono 1 rodzinę wspierającą;
- prowadzona jest regionalna kampania promująca rodzicielstwo zastępcze (w ramach działań informacyjnych oraz upowszechniających projekt zostały przygotowane i rozdysponowane materiały promocyjne w postaci maskotek, worków dla dzieci, parasolek, toreb płóciennych, rękawic i fartuchów kuchennych, kalendarzy, apaszek, krawatów, kolorowanek dla dzieci, piórników z kredkami, długopisów, zestawów kredek, lalek szmacianych oraz książek).

łącznie, różnymi formami wsparcia w ramach II edycji projektu objęto dotychczas 1 616 osób (bez inicjatyw ogólnodostępnych, np. *Opolskich Dni Rodziny*).

W 2019 r. wydatkowano 4 727 tys. zł (koszt projektu 10 897 tys. zł).

- 2) Projekt partnerski **Nie-Sami-Dzielni – rozwój usług społecznych oraz wspierających osoby niesamodzielne**. Wsparciem objęte zostały: ♦osoby i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym w pierwszej kolejności osoby niesamodzielne (i rodziny tych osób), których dochód nie przekracza 150% właściwego kryterium dochodowego na osobę samotnie gospodarującą lub na osobę w rodzinie, o którym mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, oraz ♦osoby niesamodzielne, ♦starsze i ♦niepełnosprawne, ♦opiekunowie faktyczni osób niesamodzielnych, osoby niepełnosprawnej powyżej 3 roku życia, ♦otoczenie ww. osób i rodzin, ♦personel służb świadczących usługi społeczne, a także ♦osoby fizyczne w zakresie szkolenia na opiekunów środowiskowych i asystentów osobistych osób niepełnosprawnych.

Projekt zakłada: ♦zapewnienie wysokiej jakości wsparcia, świadczonego w ramach usług asystenckich (wyłącznie dla osób niesamodzielnych z niepełnosprawnością oraz rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością), ♦utrzymanie miejsc świadczenia usług społecznych przez okres nie dłuższy niż 3 lata, ♦świadczenie usług opiekuńczych dla osób niesamodzielnych, w tym wsparcie ich deinstytucjonalizacji, ♦wzrost liczby miejsc świadczenia usług opiekuńczych i asystenckich oraz ♦zwiększenie liczby asystentów, a także ♦zachowanie trwałości nowoutworzonych miejsc świadczenia usług opiekuńczych.

W latach 2017-2019:

- zwiększono zatrudnienie kadry (wśród Partnerów), świadczącej usługi na rzecz osób niesamodzielnych, starszych i niepełnosprawnych (o 43 osoby);
- zwiększono zatrudnienie (wśród Partnerów) asystentów osób niesamodzielnych (o 7 osób);
- wprowadzono w województwie usługę teleopieki dla 36 osób starszych;
- prowadzono działania wspierające aktywność społeczną osób starszych (warsztaty teatralne i muzyczne dla 32 osób, aktywizacja ruchowa oraz relaksacyjno-pobudzająca osób korzystających z Dziennego Domu Pobytu w Głubczycach – dla 20 osób);
- zorganizowano Regionalne Dni Seniora (dla ok. 800 uczestników);

- zorganizowano terapię zajęciową, terapię ruchem i żywieniem dla osób laryngektomowanych prowadzona w formie 2 turnusów 10 dniowych dla 8 osób prowadzona przez Stowarzyszenie Ambasada Sukcesu oraz Hipoterapia dla osób niepełnosprawnych prowadzona przez Ludowy Klub Jeździecki „Ostroga”;
- zorganizowano spotkanie integracyjne dla osób niesamodzielnych i ich otoczenia w Gminnym Ośrodku Sportu i Rekreacji w Zakrzowie w grudniu 2019 r. (udział wzięło 600 osób z całego województwa);
- uruchomiono **Ośrodek Wsparcia Dziennego dla osób z zespołem otępiennym** (na 11 miejsc) - w ramach Dziennego Domu Pobytu nr 3 w **Kędzierzynie-Koźlu**;
- ponadto w sposób ciągły aktualizowana była strona internetowa Banku Inicjatyw i Zasobów Senioralnych,
- wydano i przekazano cztery numery kwartalnika SENIOR w nakładzie 500 szt. do wszystkich instytucji, organizacji pozarządowych w woj. opolskim, ministerstwa i departamentów zajmujących się osobami starszymi. Publikacja posiada numer ISNN w Bibliotece Narodowej,
- napisano, opracowano i przygotowano do druku publikację w formie książki pn. „Zasoby osób starszych w budowaniu kapitału Śląska Opolskiego”, druk książki w nakładzie 500 egz. wykonany zostanie w 2020 r.

Okres realizacji projektu: grudzień 2016 r. - grudzień 2020 r.

W 2019 r. na realizację projektu wydatkowano 1 240 tys. zł (łączy koszt projektu – 4 542 tys. zł.).

3) Projekt pozakonkursowy **Wsparcie dla opolskiego modelu promocji, upowszechniania oraz rozwoju sektora ekonomii społecznej** (Działanie 8.3. Wsparcie podmiotów ekonomii społecznej).

W 2019 r.:

- ramach spotkania Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej zorganizowano spotkanie przewodniczących Grup Roboczych RKRES w celu opracowania planu pracy grup na rok 2019 r., podczas obrad odbyły się warsztaty i konsultacje Raportu o stanie Ekonomii Społecznej w Województwie Opolskim i projektu aktualizacji OPRES;
- sporządzono „Raport o stanie ekonomii społecznej w Województwie Opolskim”;
- zorganizowano i przeprowadzono spotkania sieciujące OWES w Opolu oraz seminaria dotyczących klastrów w Namysłowie, Kluczborku, Oleśnie, Kędzierzynie-Koźlu oraz w Strzelcach Opolskich;
- opracowywano Lokalne plany rozwoju dla 10 gmin;
- w ramach spotkań sieciujących oraz działań informacyjnych w gminach i powiatach w Byczynie zorganizowano i przeprowadzono spotkanie sieciujące dla podmiotów ekonomii społecznej oraz NGO (niebędące PES) województwa opolskiego;
- prowadzono Regionalny Portal Sprzedażowy Produktów i Usług Opolskich PES oraz stronę www promującą Ekonomię Społeczną w regionie;
- wydano dwa numery kwartalnika „Monitor przedsiębiorczości społecznej i organizacji pozarządowych Opolszczyzny”;

Realizacja projektu zakończyła się 31 lipca 2019 roku

W 2019 r. koszt realizacji projektu wyniósł 166 tys. zł (koszt całego projektu 2 161 tys.

zł.).

- 4) Projekt pozakonkursowy **Wsparcie dla opolskiego modelu promocji, upowszechniania oraz rozwoju sektora ekonomii społecznej - II edycja** (Działanie 8.3. Wsparcie podmiotów ekonomii społecznej).

Celem głównym projektu jest rozwój i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej poprzez koordynowanie oraz prowadzenie działań w tym obszarze w województwie opolskim.

Projekt jest realizowany od lipca 2019 do czerwca 2023 r.

W okresie od lipca do grudnia 2019 r.:

- zorganizowano IV Opolskie Targi Ekonomii Społecznej w Paczkowie i Galę „Opolszczyzna Aktywna Społecznie;
- wydano jeden numer czasopisma przedsiębiorczości społecznej i III sektora „Monitor”;
- odbyło się spotkanie sieciujące Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej na terenie województwa opolskiego połączone z posiedzeniem Konwentu podmiotów reintegracyjnych;
- odbyło się spotkanie sieciujące PES, nauka, biznes;
- zrealizowano we współpracy z OWES w zakresie rekrutacji wizytę studyjną Czechy – Austria, która spełniła założenia dotyczące implementacji rozwiązań oraz modeli biznesowych zastosowanych w Austrii i Czechach.

W 2019 r. koszt realizacji projektu wyniósł 337 tys. zł (koszt całego projektu 2 879 zł tys. zł.).

- 5) Projekt partnerski Samorządu Województwa Opolskiego i Samorządu Województwa Łódzkiego, bezpośrednio dedykowany osobom niesamodzielnym, **Niezależne życie – wypracowanie standardu i przeprowadzenie pilotażu w zakresie usług mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z chorobami neurologicznymi, w tym z chorobą Alzheimera i chorobą Parkinsona oraz osób starszych** (Działanie 2.8 Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym, Oś priorytetowa *Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji* PO WER 2014-2020).

Celem projektu jest wypracowanie rozwiązań umożliwiających niezależne życie osobom z chorobami neurologicznymi, w tym z chorobą Alzheimera i chorobą Parkinsona. Projekt jest realizowany w ROPS w Opolu (kwiecień 2018 – marzec 2022) w partnerstwie z Samorządem Województwa Łódzkiego i organizacją pozarządową. Zakłada opracowanie modelowego rozwiązania z zakresu mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z chorobami neurologicznymi, przeprowadzenie pilotażu oraz wdrożenie wypracowanego standardu na terenie 5 gmin (2 w woj. łódzkim i 3 w woj. opolskim).

W 2019 r.:

- zawarto porozumienia o przystąpieniu i realizacji projektu z gminami: Brzeg, Paczków i Biała,
- ogłoszono i rozstrzygnięto otwarty konkurs ofert dla organizacji pozarządowej i innych uprawnionych podmiotów na prowadzenie mieszkań wspomaganych w gminach (rekrutacja mieszkańców, zatrudnienie pracowników, prowadzenie usług wspierających pobyt i aktywność mieszkańców,
- opracowano, wspólnie z gminami - zasady działania mieszkań wspomaganych, w tym ich funkcjonowania (regulaminy i sposób organizacji),
- Zrealizowano specjalistyczne szkolenie 160 godzinne dla personelu mieszkań wspomaganych,

- Prowadzony był stały nadzór merytoryczny nad realizacją poszczególnych etapów utworzenia mieszkań w gminach, w tym adaptacji i wyposażenia mieszkań,
- Przeprowadzono postępowanie związane z organizacją w gminach – uczestnikach projektu gminnych spotkań dotyczących wdrażanego Modelu, w tym uroczystego otwarcia utworzonych mieszkań wspomaganych, które odbyły się w styczniu

Projekt realizowany jest w okresie od kwietnia 2018 r. do marca 2022 r., a jego łączna wartość wynosi 3 272 tys. zł. W 2018 r. wydatkowano na jego realizację 646 tys. zł.

- 6) **Projekt partnerski „KOOPERACJE 3D - model wielosektorowej współpracy na rzecz wsparcia osób i rodzin”,** realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, Oś priorytetowa II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji. Działanie 2.5 Skuteczna pomoc społeczna.

Celem głównym projektu jest zwiększenie kooperacji oraz poprawa współpracy pomiędzy instytucjami pomocy i integracji społecznej a podmiotami innych polityk sektorowych istotnych z punktu widzenia włączenia społ. i zwalczania ubóstwa m.in. pomocy społecznej, edukacji, zdrowia, sądownictwa, policji. Cel główny zostanie osiągnięty poprzez wypracowanie i wdrożenie modelu kooperacji pomiędzy instytucjami pomocy i integracji społecznej z podmiotami innych polityk sektorowych. Model będzie wypracowany i testowany na terenie 4 województw: śląskie, opolskie, łódzkie, małopolskie (łącznie w 30 powiatach i 20 gminach poniżej 20 tys. mieszkańców).

Rezultaty osiągnięte w ramach zadań projektu:

W latach 2018-2019:

- Zakończono opracowywanie przez ekspertów makroregionalnych z 4 województw Modelu Kooperacji dla miast pow. 20 tys. ludności;
- powołano regionalny Zespół ekspertów ds. opracowania Modelu (zawarto umowy z Ekspertami; w 2018 r. odbyło się łącznie 10 spotkań roboczych zespołu ekspertów w Opolu oraz 6 spotkań ekspertów z makroregionu (woj. opolskie, śląskie, małopolskie i łódzkie) w siedzibie Lidera w Katowicach;
- przeprowadzono konsultacje Modelu, w tym spotkanie konsultacyjne w Opolu;
- Przeprowadzono szkolenia międzysektorowe z warsztatami dla przedstawicieli instytucji pomocy i integracji społecznej i innych polityk sektorowych z terenu województwa opolskiego dla 24 grup tj. 350 osób;
- wyłoniono Animatora – moderatora w Fazie pilotażu Modelu kooperacji, którego zadaniem jest między innymi organizacja spotkań animujących zawiązywanie partnerstw, konsultacje, wsparcie potencjalnych partnerów kooperacji itp., zawarto umowę na świadczenie usług do września 2020 r.;
- przeprowadzono spotkania inicjująco-formalizujące Partnerskie Zespoły Kooperacyjne w Brzegu i Kędzierzynie-Koźlu z kadrą kierowniczą z różnych instytucji polityk sektorowych - kooperantów projektu;
- realizowane były usługi coachingowe dla pracowników socjalnych w ramach PZK w gminach i powiatach uczestniczących w projekcie;
- zapewniono wsparcie uczestnikom projektu w formie usług doradczych Eksperta ds. Modelu;

- odbyły się też spotkania PZK (kadra kierownicza) oraz – zgodnie z zapisami Modelu - spotkania Zadaniowych Zespołów Kooperacyjnych (pracownicy operacyjni kooperantów PZK);
- wyłoniono wykonawcę Warsztatów kooperacyjnych dla uczestników projektu;
- zorganizowano pierwszy wyjazdowy warsztat dla uczestników PZK/ZZK łącznie dla 50 osób w listopadzie 2019 r. oraz drugi wyjazd w styczniu 2020 r.

Projekt jest realizowany od kwietnia 2018 r. do marca 2021 r., a jego łączna wartość wynosi w woj. opolskim 1 294 tys. zł. W 2019 r. wydatkowano 398 tys. zł.

- 7) Projekt **Inwestycja w poprawę wykształcenia kadr zatrudnionych w instytucjach pomocy i integracji społecznej** (Działanie 2.5 Skuteczna pomoc społeczna, Oś priorytetowa *Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji*,. PO WER 2014-2020). Celem głównym projektu jest poprawa wykształcenia kadr zatrudnionych w instytucjach pomocy i integracji społecznej z obszaru województw opolskiego, dolnośląskiego, śląskiego i lubuskiego poprzez specjalizację kluczowych pracowników tych instytucji w formie szkoleń z zakresu specjalizacji II stopnia w zawodzie pracownik socjalny specjalność praca socjalna z osobami starszymi oraz praca socjalna z osobami niepełnosprawnymi i ich rodzinami. W 2019 roku przeprowadzono 18 zjazdów dla II tury na specjalności praca socjalna z osobami starszymi 2 grupy szkoleniowe i specjalność praca socjalna z osobami niepełnosprawnymi i ich rodzinami 1 grupa szkoleniowa dla 56 osób. Uczestnicy w ramach szkolenia korzystali z noclegów oraz otrzymali bezpłatne materiały szkoleniowe i książki/pomoce dydaktyczne. Rezultatem tego projektu było przystąpienie 85 osób do egzaminu przed Centralną Komisją Egzaminacyjną w Warszawie z czego 83 osoby pozytywnie zdały egzamin. Uczestnikom szkolenia wręczone zostały dyplomy uzyskania specjalizacji II stopnia w zawodzie pracownik socjalny w zakresie specjalności praca socjalna z osobami starszymi. Uroczystość miała miejsce w Opolu z udziałem przedstawiciela CKE.

Okres realizacji projektu: listopad 2017 r. – październik 2019 r.

W 2019 r. koszt projektu wyniósł 413 tys. zł.

- 8) Projekt **Specjalizacja kadr zatrudnionych w instytucjach pomocy i integracji społecznej - I stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny – II edycja**. Projekt (okres realizacji: sierpień 2018 - grudzień 2020 r.) Głównym celem projektu jest poprawa wykształcenia kadr zatrudnionych w instytucjach pomocy i integracji społecznej z obszaru województw opolskiego, dolnośląskiego, śląskiego, lubuskiego, łódzkiego, małopolskiego, podkarpackiego i świętokrzyskiego poprzez specjalizację kluczowych pracowników tych instytucji w formie szkoleń z zakresu specjalizacji I stopnia w zawodzie pracownik socjalny. Podjęte działania związane z podnoszeniem kwalifikacji przyczyniają się do indywidualizacji pracy z klientem, dostosowania pomocy do potrzeb odbiorców, zwiększenia jej trafności.

W ramach I tury szkolenia specjalizacji uczestniczyło 40 osób w dwóch grupach. We wrześniu odbył się egzamin przed Regionalną Komisją Egzaminacyjną do Spraw Stopni Specjalizacji Zawodowej Pracowników Socjalnych Województwa Opolskiego, który zdało 37 osób. We wrześniu rozpoczęła się II tura szkolenia. Zrekrutowano 60 uczestników. Odbyły się 4 zjazdy dla trzech grup szkoleniowych. Realizacja zadania jest kontynuowana w 2020 roku, jednak ze względu na sytuację epidemiczną w kraju nie jest znana data zakończenia szkolenia, które pierwotnie zaplanowane było na czerwiec 2020 r., a egzamin na wrzesień 2020 r.

W 2019 r. koszt projektu wyniósł 339 tys. zł.

9) Projekt partnerski **„Opolski senior – zapewnienie wsparcia osobom niesamodzielnym oraz ich opiekunom”**,

Realizacja projektu w okresie kwiecień 2019 r. – październik 2023 r.

Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców na Śląsku Opolskim realizuje projekt skierowany do osób niesamodzielnymi i seniorów zamieszkujących na terenie województwa opolskiego. Partnerami projektu są Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu oraz Towarzystwo Dobroczynne Niemców na Śląsku. W 2019 roku wyłoniono wykonawcę do trzech zadań realizowanych przez Partnera ROPS w Opolu i zadania te zostały zrealizowane zgodnie z założeniem projektu, tj.:

- Aktywizacja kulturalna seniorów - warsztaty stacjonarne – organizacja i przeprowadzenie warsztatów kulturalnych dla seniorów w grupach: teatralnej i wokalne – odbyły się 32 warsztaty, w każdym uczestniczyło 12 osób;
- Aktywizacja kulturalna seniorów - terapia zajęciowa w miejscu pobytu osób niesamodzielnymi - w ramach zadania przewiduje się zastosowanie tzw. aktywizacji kulturalnej w instytucjach typu Domy Dziennego Pobytu, Ośrodki Kultury, Świetlice, Stowarzyszenia Seniorów, Kluby Seniora, które świadczą usługi w ciągu dnia dla Seniorów i osób niesamodzielnymi w województwie opolskim w ramach tzw. terapii zajęciowej w miejscu pobytu dziennego tych osób – przeprowadzono 16 terapii zajęciowej, w której udział wzięło 407 osób;
- Aktywizacja kulturalna seniorów w ośrodkach kulturalnych - zadanie przewiduje udział osób starszych i niesamodzielnymi w spektaklach teatralnych w ośrodkach kulturalnych. W ramach zadania zaplanowano udział max 160 osób w spektaklu.

W ramach tego zadania został zapewniony transport dla tych osób z całego województwa autokarami, busami, samochodami specjalnie przystosowanymi do przewozu osób niepełnosprawnych – w 8 spektaklach udział wzięło 1 137 osób.

W 2019 r. koszt projektu wyniósł 339 tys. zł.

2.3 Realizacja Programu własnego Samorządu Województwa Opolskiego „Opolskie dla rodziny”⁵⁰

W ramach realizacji Programu własnego SWO „Opolskie dla rodziny”, realizowane są m.in. projekty:

1) w Pakiecie III Opieka żłobkowo-przedszkolna:

- optymalizacja opieki nad kobietą ciężarną (promocja karmienia piersią), poradnictwo specjalistyczne, profilaktyka diagnostyczna i niwelowanie nieprawidłowości w rozwoju dzieci do lat 2. W latach 2017-2018 **bezpłatną opieką w czasie ciąży, porodu i połogu objęto 15 681 kobiet oraz 5 085 dzieci objęto darmowymi szczepieniami ochronnymi;**
- wsparcie rodziny w zakresie godzenia życia rodzinnego i zawodowego (dofinansowanie kosztu pobytu dzieci w żłobkach, zatrudnienie opiekuna dziennego, tworzenie miejsc opieki nad małym dzieckiem). **W latach 2017-2019 utworzono 885 nowych miejsc opieki w żłobkach i klubach dziecięcych (w tym 89 w 2019 r.) oraz ponad 1,5 tys. młodych ojców objęto poradnictwem;**

⁵⁰ Opracowano na podstawie Informacji o realizacji programu „Opolskie dla Rodziny” w 2018 r. i w 2019 r., przekazanej do ROPS w Opolu z Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej UMWO w kwietniu 2019 r. oraz maju 2020 r.

2) w Pakiecie IV Złota Jesień:

- utworzenie w Stobrowskim Centrum Medycznym w Kup Dziennego Domu Opieki Medycznej dla Seniorów;
- wsparcie opieki nad osobami starszymi i niesamodzielnymi (projekty opisano w ramach realizacji RPO WO na lata 2014 -2020 - Działanie 8.1. oraz Poddziałanie 10.1.2), tj.:
 - **9 495 seniorów objęto opieką zdrowotną** (2 200 w 2019 r.), **w tym 5 279 w formie teleopieki** (892 w 2019 r.);
 - utworzono **16 nowych wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego** (1 w 2019 r.);
 - przeszkolono **665 opiekunów osób starszych i niesamodzielnych**;
 - **utworzono 760 miejsc opieki (376 miejsc w całodobowych domach opieki, 150 miejsc w dziennych domach opieki oraz 234 miejsc w mieszkaniach wspieranych)**;

- 3) promocja działań podejmowanych przez SWO na rzecz opolskich rodzin, roli kobiet, problemów dotyczących godzenia pracy zawodowej z obowiązkami rodzinnymi i życiem osobistym. W ramach rozpoczętego w 2017 r. **projektu *Opolska mama ma moc***, wydano książkę i kalendarz, wykonano 30 sesji zdjęciowych, organizowano cykliczne spotkania opolskich kobiet. W 2018 r. odbywały się warsztaty i imprezy plenerowe, do projektu przyłączył się Klub Ojca – Opole wraz z inicjatywą TATO.NET, odbyła się również konferencja inauguracyjna drugiej publikację OMMM „Oczami dziecka, mamy i taty”. Natomiast w 2019 r. wydano kolejną trzecią książkę „Uśmiech dziecka” o osobach, które o taki uśmiech na twarzach najmłodszych dbają na co dzień.
- 4) w 2018 r. zorganizowano Konkurs *Opolskie dla Rodziny*, wyróżniający opolskie samorządy i pracodawców przyjaznych rodzinie;
- 5) kontynuowanie (od 2014 r.) wsparcie osób pow. 60 lat oraz rodzin z dziećmi w formie wydawania ***Opolskiej Karty Rodziny i Seniora***, uprawniającej do korzystania z systemu powszechnych zniżek i ulg w opłatach za usługi kulturalne, edukacyjne, zdrowotne. Do 21 maja 2020 r. w projekcie uczestniczyło 217 partnerów (podmiotów komercyjnych i organizacji pozarządowych) oraz 68 gmin. **Wydano 88 tys. Kart**, których właścicielami są głównie seniorzy oraz rodziny z dziećmi, a także rodziny zastępcze, rodzinne i instytucjonalne domy dziecka oraz rodziny z dziećmi niepełnosprawnymi.⁵¹

2.4 Realizacja zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej ze środków PFRON

W ramach środków PFRON udzielono **dotacji w wysokości 4 183 tys. zł** na:

- 1) **dofinansowanie kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej w wysokości 2 569 tys. zł**, dla: Zakładu Aktywności Zawodowej w Opolu, (prowadzonego przez *Fundację „Dom Rodzinnej Rehabilitacji Dzieci z Porażeniem Mózgowym” w Opolu*), Zakładu Aktywności Zawodowej w Branicach (prowadzonego przez *Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Głubczycach*) oraz Zakładu Aktywności Zawodowej w Kędzierzynie-Koźlu ;
- 2) **zlecenie zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych 24 fundacjom i organizacjom pozarządowym w wysokości 759 tys. zł**. Razem udzielono 33 dotacji (20 dotacji w trybie konkursowym, a 13 dotacji w trybie pozakonkursowym - zgodnie z art. 19 a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie). Dotacje przeznaczone na:

⁵¹ Tamże

- ✓ organizowanie szkoleń, kursów, warsztatów, grup środowiskowego wsparcia oraz zespołów aktywność społecznej dla samych osób niepełnosprawnych, a także ich opiekunów, kadry i wolontariuszy;
 - ✓ prowadzenie poradnictwa psychologicznego, społeczno-prawnego oraz udzielania informacji na temat przysługujących uprawnień;
 - ✓ prowadzenie grupowych i indywidualnych zajęć;
 - ✓ organizowanie regionalnych i lokalnych imprez kulturalnych, sportowych, turystycznych i rekreacyjnych;
 - ✓ promocję aktywności osób niepełnosprawnych;
- 3) **dofinansowanie robót budowlanych** w obiektach służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, w wysokości **857 tys. zł.**

2.5 Realizacja zadań wynikających z Programu *Współpracy Samorządu Województwa Opolskiego z Organizacjami Pozarządowymi oraz Podmiotami Prowadzącymi Działalność Pożytku Publicznego*

W 2019 r. w obszarach pomocy społecznej oraz przeciwdziałania uzależnieniom i dysfunkcjom społecznym, zlecono zadania:

- 1) z zakresu pomocy i integracji społecznej 4 organizacjom pozarządowym:
- **Bankowi Żywności w Opolu** (z siedzibą w Luboszycach), który z kolei udzielił wsparcia ok. 100 organizacjom pozarządowym w woj. opolskim, przekazując 200 ton żywności z przeznaczeniem dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej;
 - **Stowarzyszeniu Wigilia dla Samotnych i Bezdomnych w Opolu**, które zorganizowało kolację wigilijną oraz przygotowało i rozdało paczki świąteczne dla ok. 1000 osób wymagających wsparcia;
 - **Piastun - Fundacji Na Rzecz Dzieci i Młodzieży w Opolu**, która zorganizowała warsztaty edukacyjne dla młodzieży pochodzenia polskiego, mieszkającej na Ukrainie. Celem warsztatów było przygotowanie młodzieży ukraińskiej do pełnienia funkcji liderów młodzieżowych w środowiskach polskich;
 - **Opolskiemu Towarzystwu Społeczno-Kulturalnemu „Teraz Wieś” w Łosiowie**, które otrzymało wsparcie do letniego wypoczynku dzieci i młodzieży z rodzin problemowych.

2.6 Realizacja zadania z zakresu *wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej (adopcja)*

W 2019 r. koszt realizacji zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, tj. bieżącego utrzymania **2 ośrodków adopcyjnych** (jednego prowadzonego przez Samorząd Województwa Opolskiego w ROPS w Opolu, drugiego na zlecenie SWO) oraz prowadzenia **Wojewódzkiego Banku Danych**, wyniósł **1 017 tys. zł.**

W 2019 r. w dwóch ośrodkach adopcyjnych działających w woj. opolskim **prowadzono procedury adopcyjne, w wyniku których do adopcji skierowano łącznie 72 dzieci**, w tym 50 z OA w ROPS w Opolu.

Jednocześnie działalność Ośrodków obejmowała również:

- udzielenie 2 655 porad dla rodzin przysposabiających i naturalnych;

- przeprowadzenie szkoleń dla kandydatów na rodziny przysposabiające (adopcyjne) dla 28 rodzin;
- wydanie 61 opinii kwalifikacyjnych dla kandydatów na rodziny adopcyjne;
- udzielenie 1 281 porad w zakresie wsparcia postadopcyjnego dla rodzin.

Dodatkowo w ramach działania OA w ROPS w Opolu:

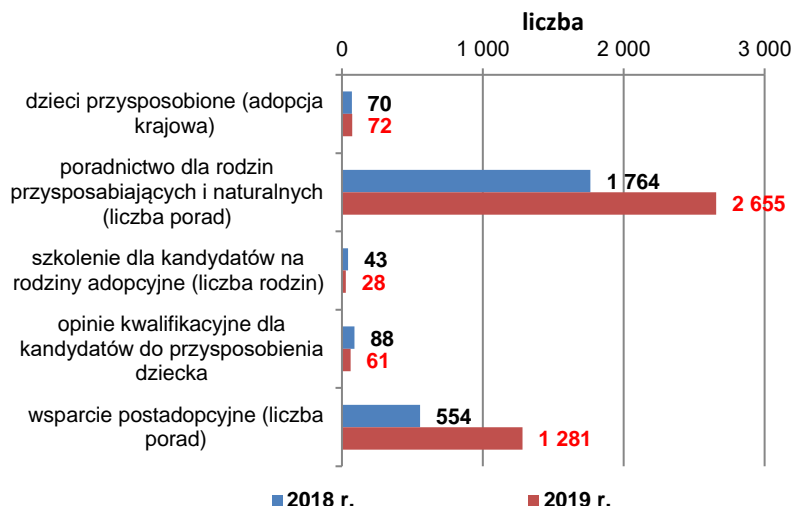
- dokonano analizy sytuacji 527 dzieci do przysposobienia z **kraju** (w ramach zadań **Wojewódzkiego Banku Danych**). Dla 23 **dzieci z woj. opolskiego** wszczęto poszukiwania rodzin w innych Wojewódzkich Bankach Danych w Polsce, a 15 dzieci (po upływie ustawowego terminu poszukiwania rodzin na terenie kraju) zgłoszono do Ośrodka Adopcyjnego w Warszawie, prowadzącego Centralny Bank Danych z prośbą o zakwalifikowanie do adopcji zagranicznej,
- kontynuowano współpracę z instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny (w tym wydziałami sądów zajmujących się rodzinami i nieletnimi) w zakresie przekazywania informacji o dzieciach do przysposobienia, gromadzenia informacji o dziecku, które może być przysposobione, przygotowania dziecka do adopcji, jak również organizowania i kontaktów z dzieckiem. Organizowano spotkania upowszechniające ideę adopcji (w ośrodkach pomocy społecznej, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, ochrony zdrowia, oświatowych, handlowych, rodzinnych domach dziecka, rodzinach zastępczych i innych;
- promowano ideę adopcji i prowadzono poradnictwo w ramach *Święta Województwa Opolskiego* w Mosznej oraz podczas Targów Funduszy Europejskich w Opolu;
- zaprezentowano działalność Ośrodka podczas spotkania w ramach inicjatywy *Opolska Mama Ma Moc „Opolskie Kobiety – 15 lat w UE”*,
- w ramach projektu *Blżej rodziny i dziecka* współpracowano w przygotowaniu realizacji filmu promującego ideę rodzicielstwa zastępczego pt. „*Blżej rodziny i dziecka*”;
- informowano podmioty zgłaszające dzieci do przysposobienia o wytycznych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie prowadzenia procedur adopcji zagranicznej;
- opracowano i wydawano materiały informacyjne Ośrodka.

Natomiast w ramach promowania idei adopcji w mediach wyemitowano:

- film „*Blżej rodziny i dziecka*” w TVP 3 Opole 31.03.2019 r. oraz 06.04.2019 r.;
- audycje radiowe: Radio Opole, reportaż z pikniku w Kluczborku – 18.05.2019 r., Radio Doxa, reportaż z pikniku na rzecz rodziny i rodzicielstwa zastępczego – 15.06.2019 r.;

OA w ROPS w Opolu prowadzi na bieżąco działania upowszechniające problematykę pomocy dziecku pozbawionemu opieki rodziny własnej, informuje o znaczeniu zachowania prawidłowości procedur przysposobienia dla dobra przyszłej adopcji, w tym roli Wojewódzkiego Banku Danych, z uwzględnieniem zasady zgłaszania dzieci z uregulowaną sytuacją prawną do ośrodków adopcyjnych.

Wykres 20. Działalność ośrodków adopcyjnych w woj. opolskim w latach 2018 – 2019



Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez samorząd województwa zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za I i II półrocze w 2018 r. i 2019 r.*

Tabela 9. Dzieci przysposobione w woj. opolskim w latach 2018-2019

Wyszczególnienie	Działalność ośrodków adopcyjnych w woj. opolskim		
	2018 r.	2019 r.	Wzrost/spadek w 2019 r. 2018 r.=100%
Dzieci przysposobione - ogółem , w tym w wieku:	70	72	103
poniżej 1 roku	7	6	86
%	10	8	x
od 1 do 4 lat	31	34	110
%	44	47	x
od 5 do 9 lat	25	20	80
%	36	28	x
10 i więcej lat	7	12	171
%	10	17	x
dziewczęta	37	37	100
chłopcy	33	35	106
dzieci przysposobione z orzeczeniem o niepełnosprawności	1	2	200
Dzieci wg miejsca pobytu przed przysposobieniem , w tym:	70	72	103
w pieczy instytucjonalnej	1	3	300
%	1,4	4,2	x
w rodzinnej pieczy zastępczej	52	50	96
%	74,3	69,4	x
w rodzinie biologicznej	17	19	112
%	24,3	26,4	x

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez samorząd województwa zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za I i II półrocze w 2018 r. i 2019 r.*

W 2019 r. – w porównaniu do roku poprzedniego, w strukturze wieku dzieci przysposobionych w woj. opolskim:

- poniżej 1 roku życia przysposobiono 6 dzieci, tj. o jedno dziecko mniej niż w 2018 r.;
- wzrósł odsetek liczby dzieci w wieku 1-4 lata (o 10% - 3 dzieci);
- zmniejszyła się grupa dzieci starszych w wieku od 5 do 9 lat (o 20% - 5 dzieci), a wzrósł udział dzieci najstarszych - powyżej 10 lat (z 7 do 12).

Natomiast w latach 2018-2019 miejsce pobytu dzieci adoptowanych przed adopcją były podobne, w tym najwięcej dzieci przed adopcją przebywało w rodzinnej pieczy zastępczej (prawie 70%).

2.7 Realizacja założeń Wojewódzkiej Strategii w Zakresie Polityki Społecznej na lata 2016-2025

W ramach realizacji założeń *Wojewódzkiej Strategii w Zakresie Polityki Społecznej na lata 2016-2025* opracowano:

- 1) **aktualizację dwóch programów z zakresu wsparcia społecznego osób z zaburzeniami psychicznymi, wchodzących w skład Regionalnego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2020-2024, tj.:**
 - *wojewódzki program poszerzenia, zróżnicowania i unowocześnienia pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy i oparcia społecznego;*
 - *wojewódzki program rozwoju zróżnicowanych form wspieranego i wspomaganego zatrudnienia oraz przedsiębiorczości społecznej dostosowanej do potrzeb osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi;*
- 2) **Ocenę zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2018 r.** (kwiecień - maj 2019 r.);
- 3) **Analizę sytuacji regionalnej w zakresie rozwoju usług publicznych (opiekuńczych i aktywizacyjno-wspierających) skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych** - analiza tematyczna opracowania dla Departamentu Koordynacji Programów Operacyjnych UMWO, w związku z ogłaszaniem przez SWO konkursami na realizację zadań w ramach Działania 8.1 RPO WO 2014-2020. Analiza zawiera dane i informacje o formach wsparcia osób starszych i niepełnosprawnych w woj. opolskim, w tym instytucjonalnych organizowanych i prowadzonych przez samorząd terytorialny;
- 4) **Analizę sytuacji regionalnej w zakresie wsparcia rodziny przeżywającej problemy opiekuńczo-wychowawcze, w tym sytuacji zagrożenia utraty możliwości opieki nad dziećmi, zgodnie z zakresem usług określonym w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2019, poz. 1111, 924 t.j.)** - analiza tematyczna opracowania dla Departamentu Koordynacji Programów Operacyjnych UMWO, w związku z ogłaszaniem przez SWO konkursami na realizację zadań w ramach Działania 8.1 RPO WO 2014-2020. Analiza skupia się na zagadnieniach związanych z realizacją wsparcia rodzin wieloprotblemowych, w tym dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej;
- 5) **Analizę sytuacji regionalnej w zakresie potrzeb i problemów włączenia społecznego** – analiza tematyczna opracowania dla Departamentu Koordynacji Programów Operacyjnych UMWO, w związku z ogłaszaniem przez SWO konkursami na realizację zadań w ramach Działania 8.2 RPO WO 2014-2020. Tematyka analizy obejmuje m. in. zagadnienia związane z ubóstwem, świadczeniobiorcami pomocy społecznej i ekonomią społeczną;
- 6) **Stopień zagrożenia ubóstwem woj. opolskiego wg stanu na 31.12.2018 r. Wielowymiarowa analiza porównawcza opracowana na podstawie metody wzorca rozwoju** (coroczne badanie, którego celem jest rozpoznanie stopnia zagrożenia ubóstwa w regionie oraz opracowywanie programów ograniczających to zjawisko).

2.8 Realizacja zadań z zakresu przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

W 2019 r. w ramach środków z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie zorganizowano przeszkolono 165 osób z 5 tematów szkoleniowych w cyklu 5-dniowym i 3-dniowym. W szkoleniu „Przeciwdziałanie przemocy wobec dziecka w rodzinie – pomoc psychologiczna dla dziecka i jego rodziców” udział wzięło 17 osób i „Pomoc grupowa osobom doświadczającym przemocy w rodzinie” - 15 osób oraz „Przeciwdziałanie przemocy seksualnej wobec dzieci – rozpoznawanie i udzielanie dziecku pomocy psychologicznej”- 35 osób. W szkoleniu „Krzywdzenie dziecka w rodzinie z problemem alkoholowym - diagnoza i pomoc” uczestniczyło 36 osób, a w „Procedurze odebrania dziecka w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą w rodzinie” przeszkolone zostały 62 osoby.

Łącznie na realizację zadań pomocy społecznej oraz niektórych zadań z zakresu polityki społecznej Samorząd Województwa Opolskiego wydatkował 14 890 tys. zł

W latach 2018-2019 koszt realizacji tych zadań wzrósł o 8,6 %, w tym:

- o 5,1% zwiększyły się środki przeznaczone na realizację projektów finansowanych ze środków europejskich w ROPS w Opolu, w tym w ramach RPO WO 2014-2020;
- wzrosły środki przewidziane na rehabilitację społeczną i zawodową finansowaną przez PFRON o 20,9% - przy czym zwiększono dotacje dla organizacji pozarządowych realizujących zadania z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, a zmniejszono wydatki związane z dofinansowaniem robót budowlanych służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych;
- ponad dwukrotnie wzrosły środki na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie (z 46 do 99 tys. zł) oraz o 12,1% wzrosły środki przeznaczone na utrzymanie ośrodków adopcyjnych oraz prowadzenie Wojewódzkiego Banku Danych o sytuacji dzieci oczekujących na przysposobienie;
- o prawie 10% zmalały środki przeznaczone na utrzymanie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Opolu.

Tabela 10. Wydatki Samorządu Województwa Opolskiego w zakresie zadań pomocy społecznej oraz niektórych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2017-2019

Lp.	Rodzaj zadania	Zadania samorządu województwa w zakresie pomocy społecznej oraz niektórych zadań z zakresu polityki społecznej			
		2017 r.	2018 r.	2019 r.	Wzrost / spadek w 2019 r. 2018 r.=100%
w tys. zł					
1	Rehabilitacja społeczna i zawodowa ze środków PFRON (dofinansowanie kosztów tworzenia i działania ZAZ, zlecenie zadań organizacjom pozarządowym, dofinansowanie robót budowlanych)	3 512	3 460	4 183	120,9
2	Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	30	46	99	215,0
3	Współpraca z organizacjami pozarządowymi	50	50	98	196,0
4	Koordinacja systemu zabezpieczenia społecznego (świadczenia rodzinne)*	1 071	x	x	x
5	Koordinacja systemu zabezpieczenia społecznego (świadczenia wychowawcze 500+)*	925	x	x	x
6	Ośrodki adopcyjne i WBD**	883	907	1 017	112,1
7	Projekty współfinansowane ze środków UE -	5 031	7 724	8 116	105,1

Lp.	Rodzaj zadania	Zadania samorządu województwa w zakresie pomocy społecznej oraz niektórych zadań z zakresu polityki społecznej			
		2017 r.	2018 r.	2019 r.	Wzrost / spadek w 2019 r. 2018 r.=100%
		w tys. zł			
	realizowane w ROPS w Opolu				
8	Utrzymanie ROPS w Opolu	1 252	1 524	1 377	90,4
	Razem	12 754	13 711	14 890	108,6

*od 1 stycznia 2018 r. zadanie zostało przekazane Wojewodzie Opolskiemu.

**Razem z kosztem utrzymania Katolickiego Ośrodka Opiekuńczo-Adopcyjnego w Opolu – prowadzone na zlecenie SWO.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu.

3. Pomoc społeczna i inne zadania z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim

3.1. Liczba osób i rodzin objętych pomocą i wsparciem⁶²

W 2019 r. z różnych form pomocy i wsparcia w woj. opolskim korzystało 50 401 osób i rodzin, z tego:

- 26 957 osób objęto środowiskową pomocą społeczną (w ośrodkach pomocy społecznej);
- 11 118 osób wsparły powiatowe centra pomocy rodzinie lub inne instytucje powiatowe (osoby z niepełnosprawnościami otrzymujące wsparcie ze środków PFRON, dzieci i młodzież umieszczona w pieczy zastępczej oraz osoby i rodziny objęte poradnictwem specjalistycznym, wsparciem w sytuacjach kryzysowych);
- 3 082 osoby to mieszkańcy domów pomocy społecznej;
- 1 601 seniorów korzystało z usług w dziennych domach pomocy;
- 733 osoby z zaburzeniami psychicznymi korzystało z usług w środowiskowych domach samopomocy;
- 510 dzieci i młodzieży przebywało w placówkach opiekuńczo-wychowawczych;
- 6 400 osób korzystało z innych instytucji i ośrodków wsparcia (noclegowni, schronisk dla bezdomnych, mieszkań chronionych, klubów samopomocy, KIS-ów, CIS-ów, WTZ-ów i innych).

Ponadto – w sektorze komercyjnym funkcjonują placówki całodobowej opieki dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych i w podeszłym wieku, których liczba od kilku lat systematycznie wzrasta. W 2019 r. były 22 placówki na 793 miejsca, tj. o 70 miejsc więcej niż w 2018 r. (wzrost o 9,7%)⁶³.

Tabela 11. Liczba osób i rodzin, którym udzielono wsparcia w woj. opolskim w latach 2016-2019

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba osób i rodzin, którym udzielono wsparcia w woj. opolskim				
		2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	Wzrost/spadek w 2018r. 2018=100%
1	Ogółem* , w tym	62 471	58 099	55 401	50 401	91,0
2	ośrodkach pomocy społecznej	35 379	32 317	29 034	26 957	92,8
3	powiatowych centrach pomocy rodzinie	13 434	12 757	13 175	11 118	84,4
4	domach pomocy społecznej	3 088	3 092	3 082	3 082	100,0
5	placówkach opiekuńczo-wychowawczych	542	532	521	510	97,9
6	dziennych domach pomocy	1 476	1 510	1 544	1 601	103,7
7	środowiskowych domach samopomocy	677	707	727	733	100,8
8	innych ośrodkach wsparcia (schroniska, noclegownie, kluby samopomocy, KIS, CIS, WTZ, ZAZ i inne)	7 875	7 184	7 318	6 400	87,5

* W odniesieniu do DPS, DDP, ŚDS i placówek opiekuńczo-wychowawczych podano miejsca.

Źródło: gminne i powiatowe oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2016-2019 oraz materiały własne ROPS w Opolu..

W 2019 r. – w porównaniu do poprzedniego roku, liczba osób i rodzin, które otrzymały pomoc spadła o 9%, w tym:

- o prawie 7,2% spadła liczba osób korzystających z pomocy środowiskowej (OPS) – głównie w wyniku spadku liczby osób bezrobotnych (o 7,6%);

⁶² Bez rodzin objętych systemem świadczeń rodzinnych i świadczeń wychowawczych.

⁶³ Zob. Rejestr placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku, prowadzony przez Wojewodę Opolskiego (24.05.2020 r.).

- o 15,6% spadła liczba objętych pomocą przez powiatowe centra pomocy rodzinie (w tym w wyniku mniejszej liczby uczestników turnusów rehabilitacyjnych dla osób niepełnosprawnych);
- o 2,1% zmniejszyła się liczba dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych (w wyniku procesu deinstytucjonalizacji następuje stopniowe ograniczanie umieszczania dzieci w domach dziecka na rzecz kierowania ich do rodzinnej pieczy zastępczej);⁶⁴
- o 12,5% zmalała liczba osób korzystających z innych ośrodków wsparcia (głównie klubów samopomocy).

Wzrost liczby świadczeniobiorców odnotowano w zakresie osób starszych korzystających z dziennych domów pomocy (o 3,7%) oraz liczby miejsc w środowiskowych domach samopomocy (minimalnie o 0,8%).

Natomiast bez zmian pozostała liczba miejsc w domach pomocy społecznej (3 082).

Według prognozy gmin i powiatów na 2020 r. (z kwietnia 2020 r., tj. okresu wykonywania gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej) liczba osób i rodzin objętych wsparciem będzie minimalnie większa tj. wynosić będzie 51 782 osoby (wzrost o 2,7%).

Natomiast z bezpośrednich informacji pozyskanych z ośrodków pomocy społecznej w sprawie liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej (wg stanu na 20 maja 2020 r.), w tym liczby **nowych** osób, które otrzymały świadczenia z pomocy społecznej w okresie wystąpienia epidemii (od 15 marca do 20 maja 2020 r.) ustalono, że:

- większość OPS-ów (ok. 75% z 62 gmin woj. opolskiego - z 9 brak było informacji) odnotowała rejestrację nowych świadczeniobiorców pomocy społecznej (średnio o 6,8%), przy czym prawie 45% z nich (27 gmin) wskazało, że jest ona porównywalna z liczbą pierwszorazowych wniosków złożonych w analogicznym okresie roku ubiegłego lub nawet mniejsza (4 gminy);

- jedynie 10 gmin podało, że liczba klientów pomocy społecznej wzrosła we wskazanym okresie wystąpienia epidemii (wynosi 10 i więcej proc.);

- liczba nowych klientów, którzy otrzymali świadczenia z pomocy społecznej (bez podania przez OPS, że jest to liczba porównywalna do ub. r.) wynosi ok. 1 098 osób, co wskazuje na 4% wzrost liczby świadczeniobiorców w okresie marzec-maj 2020 r.

Wynika z tego, że wprawdzie **w pierwszym okresie wystąpienia epidemii ośrodki pomocy społecznej zanotowały wzrost liczby świadczeniobiorców pomocy społecznej, jednak jest on w większości gmin podobny do roku poprzedniego lub wzrost ten jest minimalny (średnio poniżej 5%) i trudno skorelowany ze skutkami epidemii** (a wśród 10 gmin, które wykazały wzrost liczby korzystających tylko kilka powiązało to z COVID-19).

Jednocześnie część OPS-ów zaznaczała, że oszacowanie skutków pandemii w kontekście liczby osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej będzie możliwe najwcześniej po I poł. 2020 r., a najpewniej w IV kw br. (szczególnie po 6-miesięcznym pobieraniu przez osoby zasiłku dla bezrobotnych).

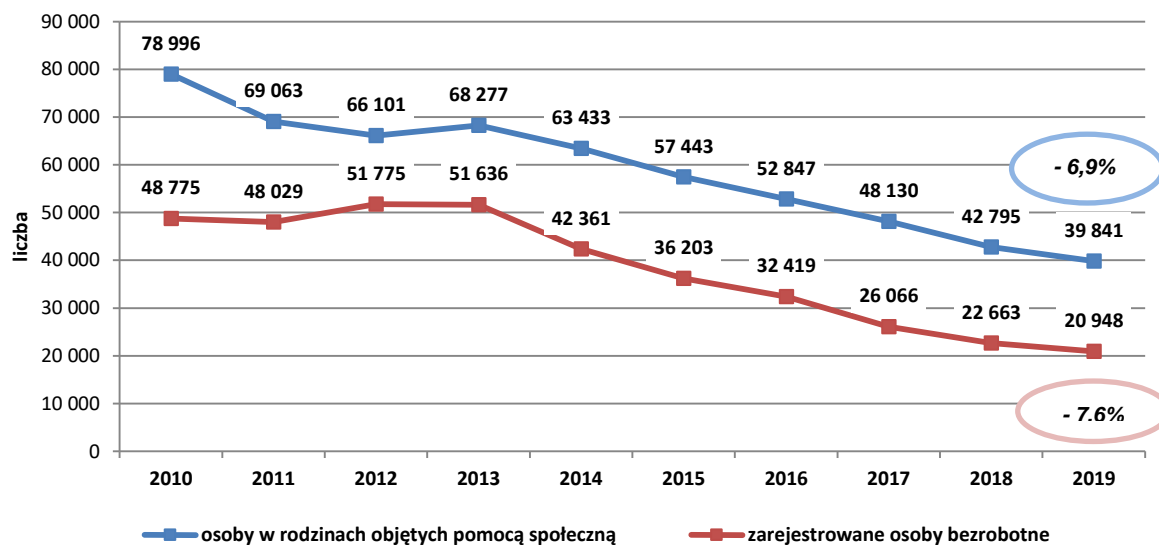
⁶⁴ Od 2021 r. w nowoutworzonych placówkach opiekuńczo – wychowawczych liczba umieszczanych dzieci nie będzie mogła przekroczyć 14.

3.2. Klienci ośrodków pomocy społecznej

W 2019 r. w ośrodkach pomocy społecznej woj. opolskiego wsparciem objęto 26 957 świadczeniobiorców oraz 39 841 osób w ich rodzinach (o 6,9% mniej niż w 2018 r.).

W latach 2010-2019 liczba osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej systematycznie zmniejszała się (łącznie spadła o prawie 50%), głównie z powodu poprawiającej się sytuacji na rynku pracy i spadku liczby zarejestrowanych bezrobotnych (o 57%).

Wykres 21. Beneficjenci pomocy społecznej (osoby w rodzinach świadczeniobiorców) oraz zarejestrowani bezrobotni w woj. opolskim w latach 2010-2019

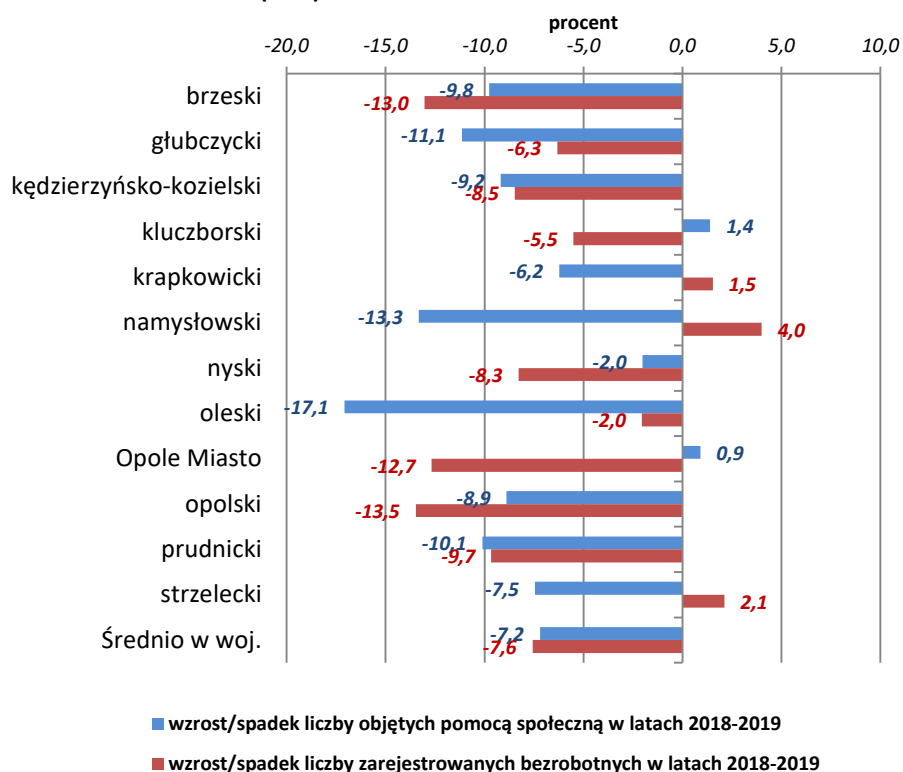


Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Oceny zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego* (za lata 2010-2018) oraz Banku Danych Lokalnych GUS – Baza Dziedzinowa: Rynek pracy (26.03.2020 r.).

W latach 2018-2019 liczba zarejestrowanych bezrobotnych zmniejszyła się z 22 663 osób do 20 948 (o 7,6%), w tym najwięcej w powiatach: opolskim (-13,5%), brzeskim (-13,0%) oraz Opolu Mieście (-12,7%).

Jednocześnie – w przeciwieństwie do lat 2014-2018, w których liczba bezrobotnych spadała we wszystkich powiatach woj. opolskiego – w 2019 r. po raz pierwszy odnotowano minimalny wzrost liczby bezrobotnych w trzech powiatach (namysłowskim - o 41 osób, wzrost o 4%, strzeleckim – o 27 osób, wzrost o 2,1%, oraz krapkowickim – o 22 osoby, wzrost o 1,5%).

Wykres 22. Zmiana liczby zarejestrowanych bezrobotnych oraz klientów ośrodków pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2018-2019 (w %).



Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2018 r. i 2019 r. oraz Banku Danych Lokalnych GUS – Baza Dziedzinaowa: Rynek pracy (26.03.2020 r.).

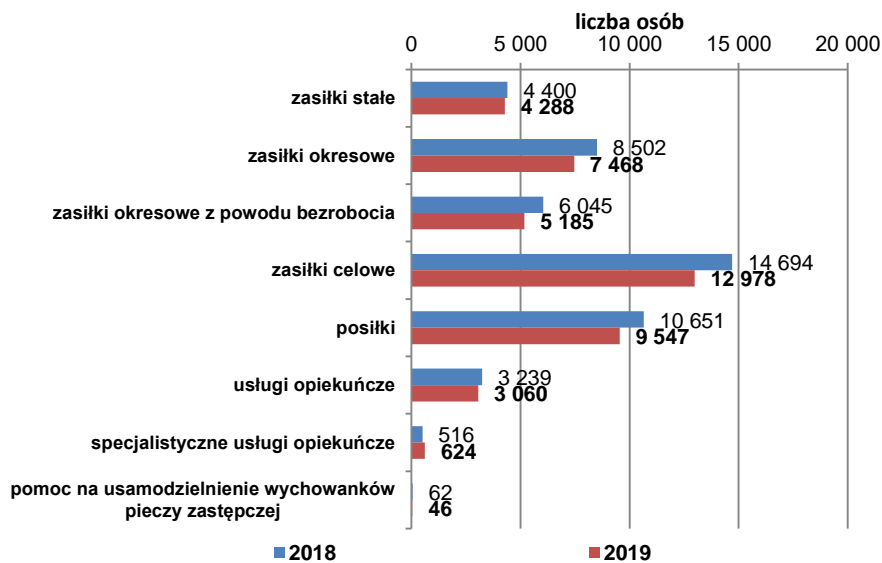
Liczba klientów pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2018-2019 spadła we wszystkich powiatach (najwięcej w oleskim - o 17,1%, oraz namysłowskim - o 13,3%), z wyjątkiem powiatów: kluczborskiego (wzrost o 31 osób, 1,4%) i Miasta Opola (wzrost o 18 osób, 0,9%).

W latach 2018-2019 w strukturze świadczeniobiorców pomocy społecznej odnotowano przede wszystkim:

- spadek liczby osób otrzymujących zasiłki okresowe o ponad 12% (z 8 502 w 2018 r. do 7 468 w 2019 r.), w tym zwłaszcza zasiłki okresowe przyznane z powodu bezrobocia (z 6 045 do 5185 osób, tj. o ponad 14%);
- spadek liczby osób korzystających z zasiłków celowych (o prawie 12%) oraz liczby osób objętych pomocą w formie posiłku (o ponad 10%).

Natomiast pozytywne zmiany odnotowano w zakresie liczby osób objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi (dla osób z zaburzeniami psychicznymi; wzrost o 108 osób – ponad 20%), choć liczba pozostałych „zwykłych” usług opiekuńczych zmniejszyła się (o 5,5%). Łącznie w 2019 r. usługami opiekuńczymi objęto 3 684 osoby (mniej o 71 osób niż w 2018 r.).

Wykres 23. Struktura świadczeniobiorców pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2018-2019

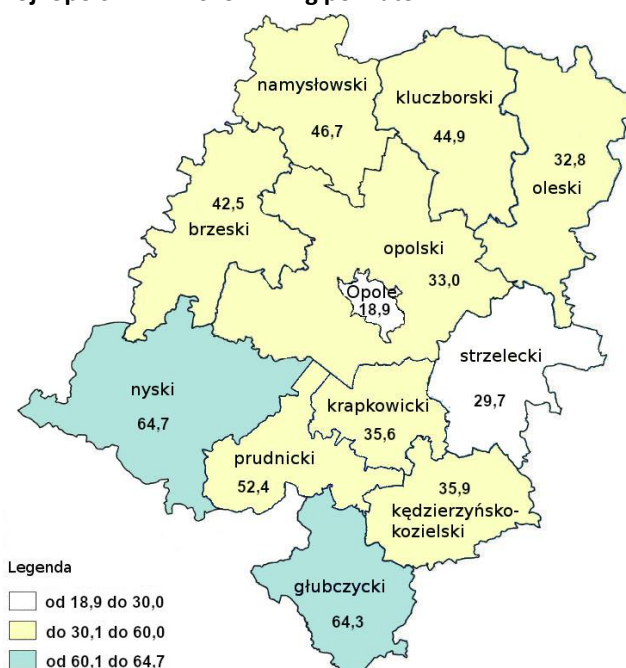


Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie sprawozdań MRPIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych w naturze i usługach w 2018 r. i 2019 r.

Wskaźnik deprivacji lokalnej

W rodzinach świadczeniobiorców pomocy społecznej woj. opolskiego w 2019 r. było **39 841 osób** (o 2 954 mniej niż w 2018 r.), a **wskaźnik deprivacji lokalnej** (liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców na 1000 mieszkańców województwa) wyniósł **40,5** (w 2018 r. 43,4) i wahał się od najniższego (**18,9**) w Mieście Opolu, do najwyższego (**64,7**) w powiecie nyskim.

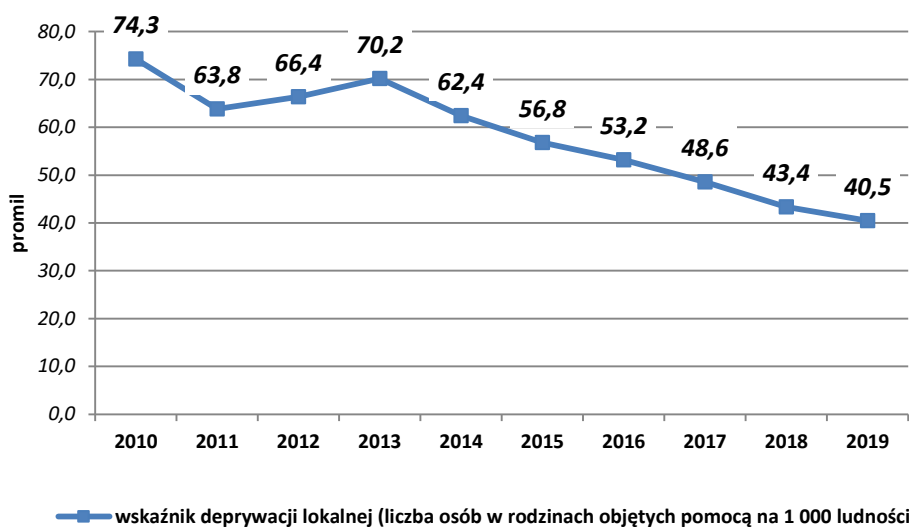
Mapa 6. Wskaźnik deprivacji lokalnej (liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1 000 mieszkańców) w woj. opolskim w 2019 r. – wg powiatów



Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2019 r.

W latach 2010-2018 wskaźnik deprivacji lokalnej (liczba osób w rodzinach klientów pomocy społecznej na 1000 mieszkańców) zmniejszył się z 74,3 w 2010 r. do 40,5 w 2019 r., tj. o prawie 34 pkt promilowych (‰).

Wykres 24. Wskaźnik deprivacji lokalnej w woj. opolskim w latach 2010-2019



Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2019 r.

3.3. Świadczeniobiorcy pomocy społecznej według powiatów woj. opolskiego

W 2019 r. na 100 mieszkańców województwa opolskiego przypadało mniej niż 3 osoby (średnio 2,7), którym przyznano świadczenie pomocy społecznej.

Wskaźnik ten wahał się od najwyższego (4,3%) w powiecie głubczyckim do najniższego (1,6%) w Opolu (podobnie jak w poprzednich latach).

W 2019 r. wysoki udział liczby osób objętych pomocą do liczby ludności odnotowano również w powiatach: prudnickim i nyskim (po 3,6%), przy czym wskaźnik ten obniżył się we wszystkich powiatach województwa, z wyjątkiem powiatów: kluczborskiego, nyskiego i Miasta Opolu (pozostał bez zmian w porównaniu do 2018 r.).

Tabela 12. Wskaźnik klientów ośrodków pomocy społecznej do liczby ludności w woj. opolskim w latach 2017-2019 - wg powiatów

Powiaty	Klienci ośrodków pomocy społecznej w woj. opolskim						
	2017 r.	Wskaźnik liczby ludności w 2017 r. %	2018 r.	Wskaźnik liczby ludności w 2018 r. %	2019 r.	Wskaźnik liczby ludności w 2019 r. %	Zmiana wskaźnika liczby klientów do liczby ludności w latach 2018-2019
brzeski	3 638	4,0	3 051	3,4	2 753	3,1	-0,3
głubczycki	2 391	5,2	2 208	4,8	1 962	4,3	-0,5
kędzierzyńsko-kozielski	2 971	3,1	2 539	2,7	2 306	2,5	-0,2
kluczborski	2 450	3,7	2 214	3,4	2 245	3,4	0,0
krapkowicki	1 696	2,6	1 605	2,5	1 505	2,4	-0,1

Powiaty	Klienci ośrodków pomocy społecznej w woj. opolskim						
	2017 r.	Wskaźnik liczby ludności w 2017 r. %	2018 r.	Wskaźnik liczby ludności w 2018 r. %	2019 r.	Wskaźnik liczby ludności w 2019 r. %	Zmiana wskaźnika liczby klientów do liczby ludności w latach 2018-2019
namysłowski	1 802	4,2	1 614	3,8	1 399	3,3	-0,5
nyski	5 607	4,1	4 939	3,6	4 839	3,6	0,0
oleski	1 974	3,0	1 734	2,7	1 438	2,2	-0,5
Opole Miasto	2 108	1,6	1 993	1,6	2 011	1,6	0,0
opolski	3 449	2,8	3 283	2,7	2 991	2,4	-0,3
prudnicki	2 463	4,3	2 217	4,0	1 993	3,6	-0,4
strzelecki	1 768	2,4	1 637	2,2	1 515	2,0	-0,2
Razem	32 317	3,3	29 034	2,9	26 957	2,7	-0,2

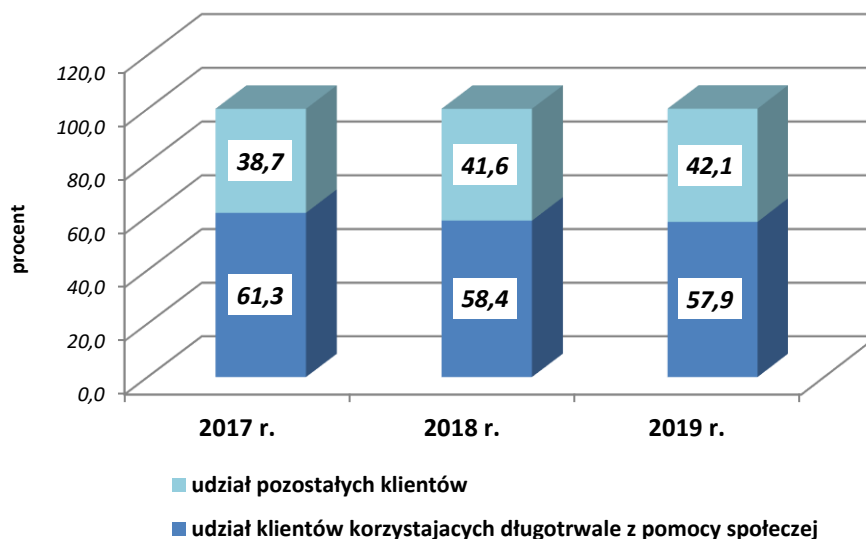
Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej w 2019 r.

3.4. Klienci długotrwale korzystający z pomocy społecznej w 2019 r.

W 2019 r. – podobnie jak w poprzednim roku, odnotowano spadek liczby osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej (w ciągu 36 miesięcy były zarejestrowane w systemie pomocy społecznej przez co najmniej 18 miesięcy) – z 16 956 do 15 620 świadczeniobiorców, tj. o 7,9%.

Spadł także procentowy udział osób długotrwale korzystających z pomocy wśród wszystkich klientów ośrodków pomocy społecznej – o 0,5 pkt proc. (z 58,4% do 57,9%).

Wykres 25. Udział klientów długotrwale korzystających z pomocy społecznej wśród wszystkich osób objętych świadczeniami pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2017-2019



Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2019 r.

3.5. Koszt pomocy środowiskowej w latach 2018-2019

Całkowity koszt świadczeń udzielonych przez ośrodki pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2018-2019 uwzględnia:

1. świadczenia pieniężne (zasiłki stałe, zasiłki okresowe i zasiłki celowe);
2. świadczenia niepieniężne (posiłki, usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, udzielenie schronienia, ubrania, sprawienie pogrzebu oraz inne świadczenia rzeczowe, w tym pomoc na usamodzielnieniu wychowanków ośrodków wsparcia wskazanych w art. 88 ustawy o pomocy społecznej oraz pomoc dla uchodźców).

W 2019 r. koszt świadczeń pomocy społecznej w woj. opolskim, udzielonych przez gminy, wyniósł 88 957 tys. zł (o 2,8% więcej niż w 2018 r.).

W 2019 r. – w porównaniu do 2018 r., główną przyczyną wzrostu udzielanej pomocy ogółem był wzrost kosztu pomocy w formie usług opiekuńczych (o ponad 20%), w tym „zwykłych” usług opiekuńczych o prawie 14% oraz specjalistycznych usług opiekuńczych o 36%. Zwiększył się także koszt zasiłków stałych (4,5%) oraz zasiłków celowych (2,8%, na co wpływ miał wzrost wartości zasiłków przeznaczonych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną).

W pozostałych wydatkach zanotowano spadek wartości udzielanej pomocy pieniężnej, w tym koszt zasiłków okresowych zmniejszył się o prawie 10%.

Tabela 13. Koszt świadczeń udzielanych przez ośrodki pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2018-2019

Lp.	Wyszczególnienie	Koszt środowiskowej pomocy społecznej w zł		
		2018 r.	2019 r.	Wzrost/spadek w 2019 r. 2018=100%
1	Koszt pomocy środowiskowej – ogółem*, w tym:	86 547 884	88 957 447	102,8
2	zasiłki stałe	22 069 142	23 061 409	104,5
3	zasiłki okresowe, z tego:	19 933 854	18 097 361	90,8
4	dotacja budżetu państwa	19 886 603	18 047 088	90,7
5	środki własne gminy	47 251	50 273	106,4
6	zasiłki celowe	15 417 155	15 844 192	102,8
7	usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi	16 697 994	20 065 305	120,2
8	pozostałe świadczenia (posiłki, schronienie ,sprawienie pogrzebu, usamodzielnienie, inne)	12 429 739	11 889 180	95,7
9	Liczba świadczeniobiorców	29 034	26 957	92,8
10	Liczba mieszkańców**	986 506	982 626	99,6
11	Średnia - roczna wartość pomocy ogółem dla beneficjenta w zł (w.1 / w. 9)	2 981	3 300	110,7
12	Średnia - roczna wartość zasiłków pieniężnych w zł (w. 2+3+6 / w. 9)	1 978	2 115	106,9
13	Średnia roczna wartość pomocy w zł na 1 mieszkańca (w. 1 / w. 10)	88	91	102,9

* wartość pomocy uwzględnia zadania powiatu (pomoc na usamodzielnienie dla wychowanków instytucji wymienionych w art. 88 ustawy o pomocy społecznej oraz pomoc dla uchodźców).

** stan w grudniu 2018 r. oraz grudniu 2019 r.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej w 2019 r. oraz *Sprawozdania MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach* w 2018 r. i 2019 r.

Średnia, roczna wartość pomocy przypadająca w 2019 r. na jednego świadczeniobiorcę wyniosła 3 300 zł (o 10,7% więcej niż w 2018 r.), co wynikało głównie ze zwiększonych kosztów usług, w tym szczególnie wzrostu wydatków na realizację usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych, oraz zdarzeń losowych i klęsk żywiołowych lub ekologicznych (mimo spadku liczby uprawnionych do świadczeń pomocy społecznej o 7,2%).

Przeciętna, miesięczna wartość:

- ✓ zasiłku stałego wzrosła (o 6,7%) z 511 zł w 2018 r. do 545 zł w 2019 r.;
- ✓ zasiłku okresowego zwiększyła się (o 2,8%) z 358 zł do 368 zł.

Natomiast w przypadku zasiłku celowego można ustalić jedynie wartość rocznej pomocy, która wzrosła z 1 053 zł w 2018 r. do 1 201 zł w 2019 r. tj. o 14,1%.

Tabela 14. Świadczenia pieniężne pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2018-2019

FORMY POMOCY PIENIĘŻNEJ	2018 r.	2019 r.	Wzrost/spadek w 2019 r. 2018 r.=100%
ZASIŁKI STAŁE			
liczba świadczeniobiorców	4 401	4 288	97,4
liczba świadczeń	43 185	42 292	97,9
koszt świadczeń w zł	22 069 142	23 061 409	104,5
średnia wartość 1 zasiłku	511	545	106,7
ZASIŁKI OKRESOWE			
liczba świadczeniobiorców	8 502	7 468	87,8
liczba świadczeń	55 659	49 066	88,2
koszt świadczeń w zł	19 933 854	18 047 088	90,5
średnia wartość 1 zasiłku	358	368	102,8
ZASIŁKI CELOWE			
liczba świadczeniobiorców	14 642	13 191	90,1
koszt świadczeń w zł	15 417 155	15 844 192	102,8
średnia-roczna wartość 1 zasiłku	1 053	1 201	114,1

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdań MRPIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach w 2018 r. i 2019 r.

W 2018 r. (brak danych ogólnopolskich za 2019 r.) - podobnie jak w latach poprzednich, **woj. opolskie znalazło się wśród województw, w których wartość pomocy społecznej na 1 beneficjenta (2 981 zł) była wyższa od średniej w Polsce - 2 671 zł⁶⁵**. W 2019 r. wartość tej pomocy wzrosła w woj. opolskim o 319 zł (do 3 300 zł).

Natomiast wartość pomocy w 2018 r. przypadającej na 1 mieszkańca województwa wyniosła 88 zł. W 2019 r., w związku ze wzrostem ogólnego kosztu pomocy (o 2,8%), wynikającym m. in. ze wzrostu kosztów usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych, średnia wartość pomocy przypadająca na 1 mieszkańca wzrosła z 88 zł do 91 zł.⁶⁶

3.6. Powody udzielania pomocy (ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie)

Tabela 15. Powody udzielenia świadczeń z pomocy społecznej w latach 2018-2019

Lp.	Powody udzielonych świadczeń	Liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców pomocy społecznej		
		2018 r.	2019 r.	Wzrost / spadek w 2019 r. (w %)
1	ubóstwo	21 224	18 097	-14,7
2	bezrobocie	21 327	17 907	-16,0
3	niepełnosprawność	13 636	13 031	-4,4

⁶⁵ Koszt pomocy uwzględnia również wydatki powiatów na usamodzielnienie wychowanków placówek opiekuńczych i wychowawczych wymienionych w art. 88 ustawy o pomocy społecznej, Zob. *Pomoc społeczna i opieka nad dzieckiem i rodziną w 2018 roku*, GUS, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/ubostwo-pomoc-spoeczna/pomoc-spoeczna-i-opieka-nad-dzieckiem-i-rodzina-w-2018-roku,10,10.html>. Korzystano także z danych zawartych w *Sprawozdaniu MPIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężne, w usługach i naturze za I-XII 2018 i 2019 r.* (22.05.2020 r.).

⁶⁶ W 2018 r. średnia wartość pomocy w kraju, przypadająca na jednego beneficjenta, wynosiła 2 671 zł (o 2,8% więcej niż w 2017 r.), a jednego mieszkańca 91 zł (o 6 zł mniej niż w 2017 r.).

Lp.	Powody udzielonych świadczeń	Liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców pomocy społecznej		
		2018 r.	2019 r.	Wzrost / spadek w 2019 r. (w %)
4	długotrwała choroba	16 208	15 238	-6,0
5	bezradność w sprawach op.-wych.	9 844	8 670	-12,0
6	w tym: rodziny niepełne	4 831	4 117	-14,8
7	rodziny wielodzietne	2 634	2 218	-15,8
8	przemoc w rodzinie	1 164	1 125	-3,4
9	potrzeba ochrony macierzyństwa	7 942	6 615	-16,7
10	w tym wielodzietność	5 698	4 787	-16,0
11	alkoholizm	2 245	1 944	-13,4
12	narkomani	131	116	-11,5
13	bezdomność	1 257	1 203	-4,3
14	trudności w przyst. po opuszczeniu zakładu karnego	419	392	-6,4
15	zdarzenie losowe	476	529	11,1
16	kłęska żywiołowa i ekologiczna	110	139	26,4
17	sieroctwo	38	18	-52,6
18	potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	1	4	300

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Sprawozdania MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach w 2018 i 2019 r.*

W 2019 r. – podobnie jak rok wcześniej, ogólny spadek liczby mieszkańców objętych pomocą społeczną zdecydował o zmniejszeniu poszczególnych grup klientów, wyróżnionych ze względu na główny powód jej udzielania.

Nadal – najczęściej występującym powodem udzielania wsparcia było: ubóstwo (18 tys. osób w rodzinach) oraz bezrobocie (17,9 tys.), chociaż liczby te w porównaniu do 2018 r. zmniejszyły się odpowiednio o: 14,8% i 16%.

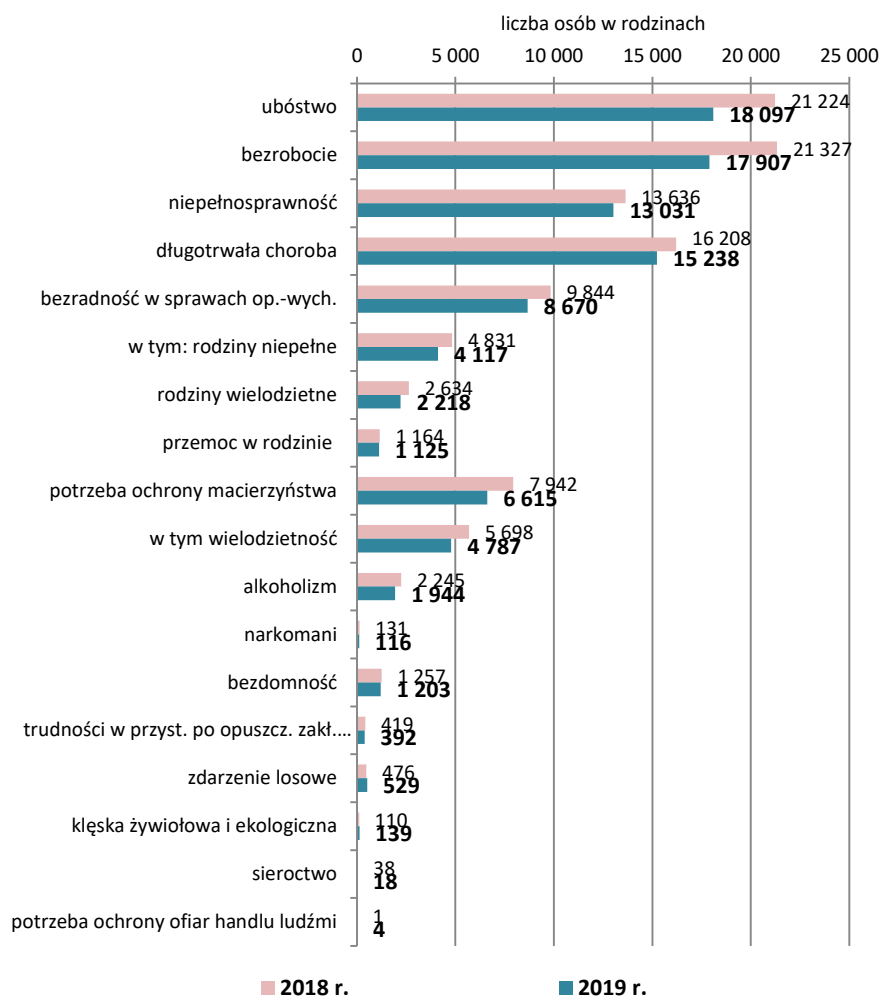
Ponadto – zmalały również grupy świadczeniobiorców, którym pomocy udzielono z powodu:

- sieroctwa (o 52,6%);
- potrzeba ochrony macierzyństwa, w tym wielodzietność (o 16,7%);
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (o 12%), w tym w rodzinach wielodzietnych (o 15,8%).

Natomiast liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców wzrosła jedynie w trzech przypadkach:

- z powodu klęski żywiołowej lub ekologicznej – o 26,4%;
- z powodu zdarzenia losowego – o 11,1%;
- potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi (wzrost do 4 osób w 2019 r.; w 2018 r. była to 1 osoba).

Wykres 26. Powody udzielenia pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2018-2019



Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdania MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej w 2018 r. i 2019 r.

3.7. Formy pomocy – zadania gminy i powiatu

Tabela 16. Klienci pomocy społecznej wg form pomocy w latach 2018 – 2019 i w 2020 r. (prognoza)*

Wyszczególnienie	Liczba klientów pomocy społecznej wg form pomocy				
	2018 r.	2019 r.	Wzrost / spadek w 2019 r. w %	2020 r. (prognoza)	Wzrost / spadek w 2020 r. 2019 r. = 100%
Liczba klientów OPS - ogółem	29 034	26 957	-7,2	27 230	101,0
zasiłki stałe	4 401	4 288	-2,6	4 323	100,8
zasiłki okresowe	8 502	7 468	-12,2	7 568	101,3
zasiłki celowe	14 642	13 191	-9,9	13 073	99,1
posiłki	10 684	9 550	-10,6	9 590	100,4
usługi opiekuńcze	3 432	3 684	7,3	x	x
w tym specjalistyczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi	516	624	20,9	x	x
odpłatność gmin za pobyt osób w DPS (liczba swoich mieszkańców, za które gminy ponoszą odpłatność)	2 068	2 038	-1,5	2 070	101,6

Wyszczególnienie	Liczba klientów pomocy społecznej wg form pomocy				
	2018 r.	2019 r.	Wzrost / spadek w 2019 r. w %	2020 r. (prognoza)	Wzrost / spadek w 2020 r. 2019 r. = 100%
praca socjalna (liczba osób i rodzin)	20 612	18 896	-8,3	x	x
poradnictwo (liczba rodzin)	4 293	4 543	5,8	x	x
interwencja kryzysowa (liczba rodzin)	4 436	3 427	-22,7	x	x
kontrakt socjalny (liczba objętych osób)	1 721	1 263	-26,6	1 301	103,0
praca asystenta rodziny (liczba rodzin objętych pomocą)	1 169	1 129	-3,4	1 140	101,0

*pozycje nie sumują się, ponieważ każda osoba może otrzymywać kilka form pomocy jednocześnie

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej w 2019 r. oraz *Sprawozdania MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i w usługach* za 2018 r.

W systemie pomocy społecznej utrzymuje się od wielu lat tendencja dominacji świadczeń pieniężnych nad niepieniężnymi. W 2019 r. – podobnie w poprzednich latach, najczęściej udzielaną formą wsparcia był zasiłek celowy – otrzymało go 13 191 osób (wprawdzie ich liczba corocznie spada – od 2017 r. o 26%, jednak średnia wartość jednego zasiłku wzrasta, tj. z 961 zł w 2017 r. do 1 201 zł w 2019 r.).

Podobnie często udzielano pomocy w formie posiłku, z którego skorzystały 9 550 osób (w tym 6 613 dzieci i młodzieży), jednak w tym przypadku również odnotowano duży spadek liczby świadczeniobiorców o 10,6% (w 2018 r. spadek wyniósł 10,5%).

W 2019 r. – w porównaniu do 2018 r., wzrosła liczba osób i rodzin objętych:

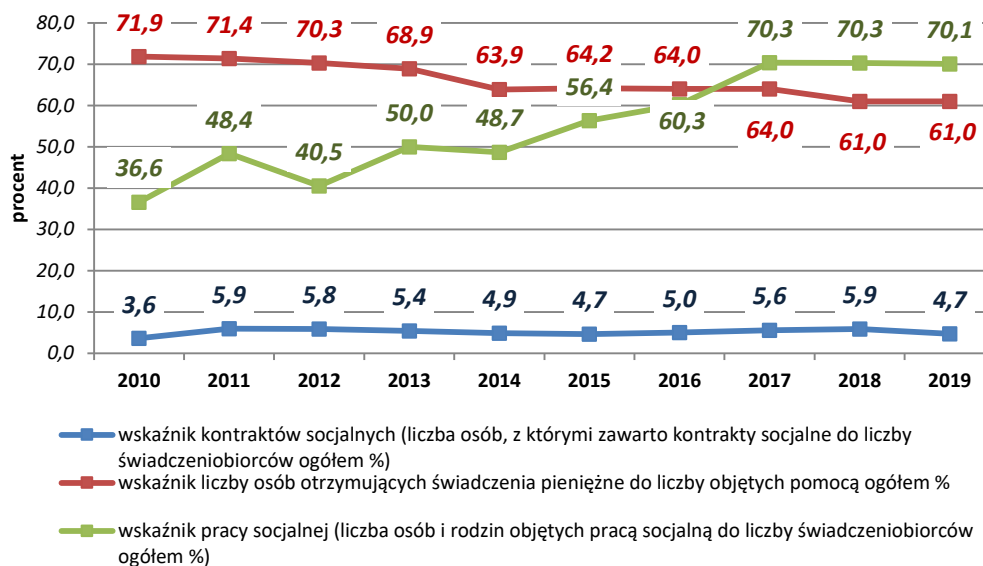
- usługami opiekuńczymi – ogółem o 7,3% (w tym liczba osób wykazujących zaburzenia psychiczne korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych wzrosła o 20,9%);
- poradnictwem – o 5,8%;

Z uwagi na kolejny, znaczny spadek liczby klientów pomocy społecznej, w 2019 r. zmniejszyła się pomoc w formie kontraktu socjalnego, który zawarto z 1 263 osobami, tj. o 26,6% mniej niż w 2018 r.

W latach 2010-2019:

- liczba osób objętych kontraktem socjalnym systematycznie wzrastała, choć w 2019 r. odnotowano znaczny spadek odsetka osób objętych tą formą wsparcia (do 4,7%);
- nadal relacja między świadczeniami pieniężnymi a niepieniężnymi jest niekorzystna – udział klientów pomocy społecznej otrzymujących świadczenia pieniężne wynosi 61% (w latach 2018-2019), jednak wskaźnik ten ma tendencję spadkową (od 2010 r. udział świadczeniobiorców otrzymujących zasiłki pieniężne zmniejszył się z prawie 71,9% do 61%);
- w 2019 r. pracą socjalną objęto 18 896 osób i rodzin, tj. ponad 70% wszystkich świadczeniobiorców (podobnie jak w latach 2017-2018), tj. prawie dwukrotnie więcej niż w 2010 r.

Wykres 27. Udział procentowy klientów pomocy społecznej, otrzymujących świadczenia pieniężne, objętych pracą socjalną i kontraktem socjalnym w woj. opolskim w latach 2010-2019



Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej w latach 2011-2019 oraz Sprawozdania MRPIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za lata 2010-2019.

3.8. Realizacja ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

3.8.1. Asystenci rodziny

W 2019 r. liczba zatrudnionych asystentów rodziny wyniosła 95 (o 3 mniej niż w 2018 r.). Asystenci zatrudnieni byli w 68 gminach woj. opolskiego, tj. w 1 gminie mniej niż w 2018 r.

Na 95 asystentów rodziny **21 zatrudniono w latach 2016-2019 w ramach RPO WO 2014-2020 (projekt *Bliżej rodziny i dziecka*)**.

W porównaniu do 2012 r., tj. początku działania systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej - liczba asystentów rodziny wzrosła z 33 do 95, tj. prawie 3-krotnie (ich liczba w ostatnich 3 latach waha się w granicach 99-95).

Asystenci rodziny mieli pod opieką 1 129 rodzin (o 3,4% mniej niż w 2018 r.). Na 1 asystenta przypadało średnio 12 rodzin.

Od początku działania systemu (2012 r.) liczba rodzin korzystających z pracy asystentów rodziny wzrosła 3,7-krotnie (z 306 w 2012 r. do 1 129 w 2019 r.).

Podobnie jak w poprzednich latach najczęściej rodzin objętych w 2019 r. pracą asystenta rodziny występuje w gminach miejskich i miejsko-wiejskich (w Nysie – 63, Prudniku – 62, Opolu – 60, Kędzierzynie-Koźlu – 54, a także Głubczycach – 38, Strzelcach Op. – 36 i Grodkowie - 35). Wysokie wskaźniki liczby rodzin przypadających na 1 asystenta rodziny są również w: Zawadzkiem, Brzegu i Kluczborku (32-33 rodziny) oraz Namysłowie (29) Paczkowie (27). W pozostałych gminach na asystenta rodziny przypadało od 20 rodzin w Lewinie Brzeskim do 3 rodzin w Lasowicach Wielkich.

W 2019 r. w 3 gminach w woj. opolskim (Dobrzeń Wlk., Lubrza i Walce) brak było zatrudnionych asystentów rodziny (tak samo jak w latach 2015-2017, a w 2018 r. były 2 takie gminy).

3.8.2. Placówki wsparcia dziennego

W 2019 r. liczba placówek wsparcia dziennego dla dzieci z rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze wyniosła 39 (o jedną mniej niż w 2018 r.).⁶⁷

Istotny udział we wspieraniu działalności tego typu placówek w gminach ma Samorząd Województwa Opolskiego, który w wyniku realizowanego przez ROPS w Opolu projektu **Blżej rodziny i dziecka, utworzył 13 placówek wsparcia dziennego** (w latach 2016-2019) na łączną liczbę 187 miejsc (większość w formie pracy podwórkowej prowadzonej przez wychowawców w różnych miejscowościach gminy).

Wśród 39 placówek wsparcia dziennego w woj. opolskim (na ogółem 805 miejsc) było:

- 13 placówek opiekuńczych;
- 10 specjalistycznych (w tym opiekuńczo-specjalistycznych);
- 16 w formie pracy podwórkowej.

W 2019 r. z placówek wsparcia dziennego przeciętnie korzystało 759 dzieci (mimo mniejszej o jedną niż w poprzednim roku liczby placówek, liczba korzystających dzieci była podobna do 2018 r., w którym średnio korzystało 769 dzieci).

Tabela 17. Placówki wsparcia dziennego w woj. opolskim w 2019 r.

Lp.	Powiat	Gmina	Liczba jednostek	Liczba miejsc w placówce wsparcia dziennego	Przeciętna liczba korzystających dzieci
1	głubczycki	Branice	1	30	30
2	brzeski	Brzeg	1	15	15
		Lewin Brzeski	1	60	60
3	Kędzierzyńsko-kozielski	Kędzierzyn-Koźle	4	105	87
4	kluczborski	Kluczbork	2	45	45
5	krakowicki	Zdzieszowice	1	15	24
6	namysłowski	Pokój	7	105	105
7	nyski	Głuchołazy	2	60	46
8		Nysa	1	30	64
9		Paczków	1	15	15
10	opolski	Niemodlin	1	30	38
11		Dąbrowa	1	15	15
12	prudnicki	Prudnik	1	15	15
13	strzelecki	Zawadzkie	1	15	6
14	Opole Miasto	Opole	14	250	194
Razem			39	805	759

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2019 r.

Wsparcie rodzin przeżywających trudności w opiece i wychowaniu przez SWO, w ramach realizacji projektu **Blżej rodziny i dziecka**, obejmuje także szereg innych działań (poza

⁶⁷ Placówka wsparcia dziennego (Świetlica socjoterapeutyczna) przy PSP w Domecku na 55 miejsc zakończyła działalność (przekształciła się w świetlicę szkolną).

zatrudnieniem 21 asystentów rodziny i utworzeniem 13 placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży).

W latach 2016-2019 (projekt trwa do 2021 r.) w efekcie działań projektu w systemie wspierania rodziny zwiększono także zakres usług społecznych dla rodzin problemowych w formie specjalistycznego poradnictwa, usług wspierających, edukacyjnych, rekreacyjnych, integracyjnych w placówkach wsparcia dziennego, tj.:

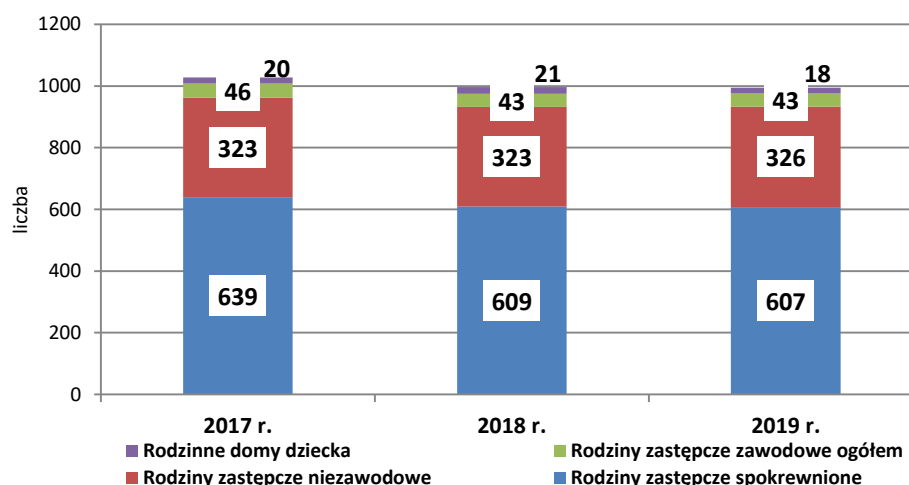
- zatrudniono 6 koordynatorów pieczy zastępczej oraz 10 innych specjalistów pracy z dziećmi (w tym wychowawców podwórkowych, psychologów, pracowników socjalnych);
- sfinansowano specjalistyczne działania projektowe 17 osób (w tym psychologów, prawników, terapeutów, logopedów);
- usługami i różnymi formami wsparcia rodziny objęto łącznie 2 910 osób (kolonie letnie i zimowe, obozy językowe, szkolenia dla rodziców i kadry ośrodków wsparcia, imprezy integrujące, kampanie informacyjno-świadomościowe);
- promowano wsparcie pieczy zastępczej i działań na rzecz rodziny i dziecka poprzez organizację regionalnych imprez tematycznych (pikniki dla rodzin z dziećmi, *Opolskie Dni Rodziny*, w których uczestniczyło łącznie ok. 3 000 osób z woj. opolskiego).

3.8.3. Rodzinna piecza zastępcza

W 2019 r. liczba podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej obejmowała 994 podmioty (o 1 mniej niż w 2018 r.), z tego:

- 607 rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem (o 2 mniej niż w 2018 r.);
- 326 rodzin niezawodowych (o 4 więcej niż w 2018 r.);
- 43 rodziny zastępcze zawodowe (bez zmian w porównaniu do 2018 r.), z tego:
 - ✓ 29 „zwykłych” zawodowych rodzin zastępczych;
 - ✓ 10 rodzin pełniących funkcję pogotowia rodzinnego;
 - ✓ 4 rodziny specjalistyczne (wychowujące niepełnosprawne dzieci);
- 18 rodzinnych domów dziecka (o 3 dom mniej niż w 2018 r.).

Wykres 28. Struktura podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2017-2019



Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art.*

113a tej ustawy, za okres od 2019-07-01 do 2019-12-31, zamieszczonego w Centralnej Aplikacji Statystycznej - rządowej platformie do sporządzenia m.in. sprawozdań z realizacji zadań z zakresu pomocy i integracji społecznej przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej – aplikacja *Sprawozdania resortowe*, a także materiałów własnych za lata 2017-2018.

W 2019 r. – w porównywaniu do 2018 r., w strukturze rodzinnych form pieczy zastępczej nastąpiły jedynie znikome zmiany (minimalne spadki lub wzrosty wahały się w przedziale 1-4 podmiotów, w tym najwięcej: wzrosła liczba rodzin niezawodowych – o 4, a liczba rodzinnych domów dziecka zmniejszyła się o 3).

Tabela 18. Podmioty pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2012-2019

Lp.	Podmioty pieczy zastępczej	Podmioty rodzinnej pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2012-2019									
		2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	Wzrost / spadek w 2019 r. (do 2018 r.)	Wzrost / spadek w 2019 r. (do 2012 r.)
1	RAZEM (w.2+3+4+8)	1 159	1 143	1102	1 019	1 019	1 028	995	994	-0,1%	-14,2%
2	Rodziny zastępcze spokrewnione	769	737	691	638	656	639	609	607	-0,3%	-21,1%
3	Rodziny zastępcze niezawodowe	352	357	357	324	318	323	323	326	+0,9%	-7,4%
4	Rodziny zastępcze zawodowe ogółem, z tego:	31	32	36	38	26	46	43	43	0,0%	+38,7%
5	rodziny zastępcze zawodowe „zwykłe”	19	19	24	25	13	33	30	29	-3,3%	+52,6%
6	rodziny zastępcze pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	10	10	10	9	9	9	9	10	+11,1%	0,0%
7	rodziny zastępcze specjalistyczne	2	3	2	4	4	4	4	4	0,0%	+100%
8	Rodzinne domy dziecka	7	17	18	19	19	20	21	18	-14,3%	+157,1%

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2012-2019.

Natomiast analiza danych w latach 2012-2019 (podobnie jak w latach poprzednich), wskazuje na spadek ogólnej liczby podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej – o 14,2%, w tym:

- o 21,1% zmalała liczba rodzin spokrewnionych z dzieckiem;
- o 38,7% wzrosła liczba zastępczych rodzin zawodowych (z 31 do 43), przy czym o 2 wzrosła liczba specjalistycznych rodzin zawodowych, a o 10 wzrosła liczba „zwykłych” rodzin zawodowych;
- ponad 2,5-krotnie wzrosła liczba rodzinnych domów dziecka (z 7 do 18, mimo ich spadku w 2019 r.).

W 2019 r. – w porównaniu do 2012 roku, liczba rodzin zastępczych zmniejszyła się we wszystkich powiatach woj. opolskiego, w tym najbardziej w powiatach: kędzierzyńsko-kozielskim (o 32%), oleskim (o 28%) i strzeleckim (o 27%).

Średni spadek liczby podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej wyniósł w woj. opolskim 14% (do 2018 r. jedynym powiatem o większej jej liczbie podmiotów niż w 2012 r. był powiat głubczycki).

Tabela 19. Podmioty rodzinnej pieczy zastępczej w powiatach woj. opolskiego w latach 2012- 2019

Lp.	Powiat	Podmioty rodzinnej pieczy zastępczej w woj. opolskim								Wzrost / spadek w 2019 r. 2012 r.=100%
		2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	
1	brzeski	107	101	98	99	107	108	95	101	94
2	głubczycki	57	64	60	56	57	60	66	49	86
3	kędzierzyńsko-kozielski	166	167	158	115	137	136	119	113	68
4	kluczborski	90	85	82	80	76	76	84	80	89

Lp.	Powiat	Podmioty rodzinnej pieczy zastępczej w woj. opolskim								
		2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	Wzrost / spadek w 2019 r. 2012 r.=100%
5	krapkowicki	80	81	75	73	69	69	68	76	95
6	namysłowski	41	51	49	46	43	43	33	35	85
7	nyski	126	121	123	122	104	105	119	118	94
8	oleski	58	52	45	39	34	35	37	42	72
9	Opole Miasto	128	139	127	119	119	119	121	119	93
10	opolski	121	112	110	114	105	105	107	114	94
11	prudnicki	102	93	91	88	102	102	87	86	84
12	strzelecki	83	77	84	68	66	66	59	61	73
Razem woj.		1 159	1 143	1 102	1 019	1 019	1 019	995	994	86

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2019-07-01 do 2019-12-31*, zamieszczonego w Centralnej Aplikacji Statystycznej - rządowej platformie do sporządzenia m.in. sprawozdań z realizacji zadań z zakresu pomocy i integracji społecznej przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej – aplikacja *Sprawozdania resortowe*, a także materiałów własnych za latach 2012-2018.

Samorząd Województwa Opolskiego wspiera rozwój rodzinnych formy pieczy zastępczej w woj. opolskim. W latach 2018-2020 - w ramach m.in. realizacji projektu *Blżej rodziny i dziecka*, przeprowadzono różnorodne działania wzmacniające system pieczy zastępczej, w tym:

- przeszkolono 67 kandydatów na rodziny zastępcze;
- utworzono 2 mieszkania chronione dla osób usamodzielnianych (w Opolu i Prudniku);
- utworzono miejsce do przyjaznej i profesjonalnej diagnostyki wychowanków pieczy zastępczej (w Opolu);
- utworzono poradnię i infolinię prawno-mediacyjną dla rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze (w poradni wsparcie udziela 3 adwokatów, a na infolinii dyżuruje prawnik/mediator);
- ustanowiono 1 rodzinę wspierającą (udzielającej bezpośrednio wsparcie rodzinie, mającej trudności opiekuńczo-wychowawcze), a indywidualne doradztwo zawodowe zapewniono 80 osobom w pieczy zastępczej pow. 15 lat.

Jednocześnie nadal kontynuowane są działania wspierające pracowników pieczy zastępczej i promujące rodzicielstwo zastępcze, tj.:

- prowadzone jest specjalistyczne wsparcie dla 40 asystentów rodzin, pracowników socjalnych i koordynatorów pieczy zastępczej (superwizja);
- prowadzona jest regionalna kampania promująca rodzicielstwo zastępcze (w ramach działań informacyjnych oraz upowszechniających projekt, przygotowano i rozdysponowano mieszkańcom regionu materiały promocyjne w postaci: maskotek, worków dla dzieci, parasolek, toreb płóciennych, rękawic i fartuchów kuchennych, kalendarzy, apaszek, krawatów, kolorowanek dla dzieci, piórników z kredkami, długopisów, zestawów kredek, lalek szmacianych oraz książek).

3.8.4. Instytucjonalna piecza zastępcza

W 2019 r. w woj. opolskim były 24 placówki opiekuńczo-wychowawcze (o 1 więcej niż w 2018 r.). Liczba miejsc w tych placówkach była mniejsza niż w poprzednich latach i wyniosła 510 (w 2018 r. – 521, a w 2017 r. – 532).

Średnio na 10 tys. dzieci i młodzieży w wieku do 17 lat przypadało w województwie 32,4 miejsca w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, przy czym:

- najwięcej w powiatach: brzeskim (63,4), głubczyckim (61,1) i kluczborskim (54,8);
- najmniej w powiatach: kędzierzyńsko-kozielskim (20,8) i oleskim (20,3);
- brak jest domów dziecka w dwóch powiatach: krapkowickim i strzeleckim (w powiecie krapkowickim występuje największa w województwie liczba rodzinnych domów dziecka - 5, natomiast w powiecie oleskim jest 1 rodzinny dom dziecka).

Wykres 29. Wskaźnik liczby miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na 10 tys. ludności w wieku przedprodukcyjnym wg powiatów woj. opolskiego w 2019 r.



Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Rejestru wolnych miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych województwa opolskiego wg stanu na dzień 31 stycznia 2020 r.* Wojewody Opolskiego <https://bipouw.e-wojewoda.pl/pl/c/rejestr-placowek-opiekunczo-wychowawczych-wojewodztwa-opolskiego.html> (11.05.2020 r.) oraz danych GUS za 2018 r. (liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym w powiatach w woj. opolskim wg stanu na 31.12.2018 r.).

Wskaźnik liczby miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w stosunku do liczby osób w wieku przedprodukcyjnym (dzieci i młodzieży do 17 lat) od lat sukcesywnie się zmniejsza (w 2016 r. na 10 tys. mieszkańców przypadało średnio 34,3 miejsca, a w 2019 r. – 32,4, tj. o prawie dwa miejsca mniej). Wpływ na to ma systematyczny spadek liczby ludności woj. opolskiego, w tym w wieku do 17 lat oraz tzw. deinstytucjonalizacja pieczy zastępczej, ustawowo zobowiązująca samorządy, prowadzące placówki opiekuńczo-wychowawcze, do ograniczania w nich liczby miejsc (do 14) i rozwoju rodzinnych form opieki.

3.8.5. Dzieci w pieczy zastępczej

Tabela 20. Liczba dzieci w pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2012-2019

Wyszczególnienie	Dzieci w pieczy zastępczej								Wzrost / spadek w 2019 r. (do 2018 r.)	Wzrost / spadek w 2019 r. (do 2012 r.)
	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.		
w rodzinach zastępczych spokrewnionych	996	984	886	801	818	792	760	775	+2,0%	-22,2%

Wyszczególnienie	Dzieci w pieczy zastępczej								Wzrost / spadek w 2019 r. (do 2018 r.)	Wzrost / spadek w 2019 r. (do 2012 r.)
	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.		
w rodzinach zastępczych niezawodowych	495	489	494	434	423	422	447	446	-0,2%	-9,9%
w rodzinach zastępczych zawodowych	152	144	149	139	125	142	145	189	+30,3%	+24,3%
w rodzinnych domach dziecka	39	114	123	127	127	118	123	130	+5,7%	+233,3%
w placówkach opiekuńczo-wychowawczych (miejsca)	546	526	514	528	542	532	521	510	-2,1%	-6,6%
Razem	2 228	2 257	2 166	2 029	2 118	2 006	1 996	2 050	+2,7%	-8,0%

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2019-07-01 do 2019-12-31*, zamieszczonego w Centralnej Aplikacji Statystycznej - rządowej platformie do sporządzenia m.in. sprawozdań z realizacji zadań z zakresu pomocy i integracji społecznej przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej – aplikacja *Sprawozdania resortowe*, a także powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2012-2018.

W 2019 r. w systemie pieczy zastępczej umieszczonych było 2 050 dzieci (o 54 dzieci więcej niż w 2018 r. – 2,7%).

Wprawdzie w 2019 r. liczba dzieci w systemie pieczy zastępczej wzrosła, jednak od początku funkcjonowania systemu pieczy zastępczej, tj. od 2012 r., liczba umieszczonych w nim dzieci sukcesywnie maleje. Jest to w dużym stopniu efekt działań profilaktycznych, prowadzonych przez ośrodki pomocy społecznej m.in. w formie wsparcia asystentów rodziny oraz działalności placówek wsparcia dziennego, umożliwiających pozostanie dzieci w swoich rodzinach naturalnych i ograniczenie konieczności umieszczania ich w pieczy zastępczej.

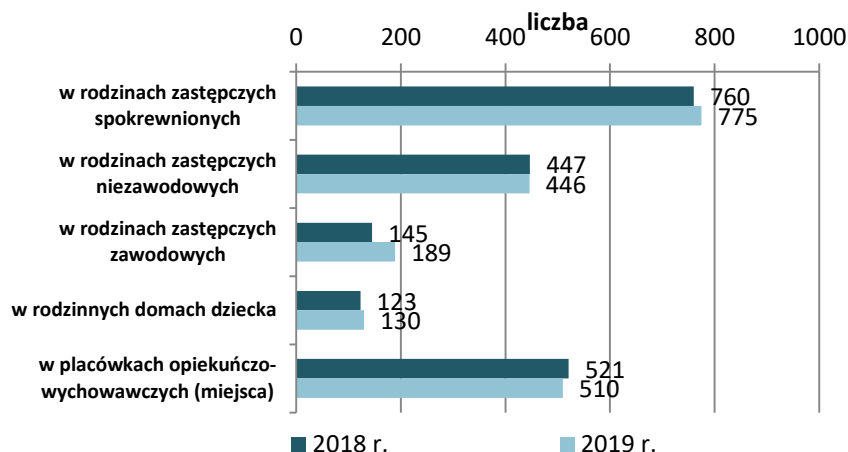
W latach 2012-2019 liczba dzieci umieszczonych w systemie zmniejszyła się o 8%, w tym:

- w rodzinach spokrewnionych z dzieckiem – o ponad 22%,
- w rodzinach niezawodowych – o prawie 10%,
- w placówkach opiekuńczo-wychowawczych (miejsc) - o 6,6%.

Natomiast ponad 3-krotnie wzrosła liczba dzieci umieszczonych w rodzinnych domach dziecka – podmiotach, które w formie zdeinstytucjonalizowanej zapewniają obecnie najlepszą formę pieczy zastępczej dzieciom pozbawionym opieki rodziny biologicznej.

W 2019 r. po raz kolejny odnotowano wzrost liczby dzieci umieszczanych w rodzinach zawodowych lub rodzinnych domach dziecka (319), mimo to nadal liczba dzieci w tych instytucjach jest prawie 2,5-krotnie mniejsza niż w rodzinach spokrewnionych z dzieckiem (775).

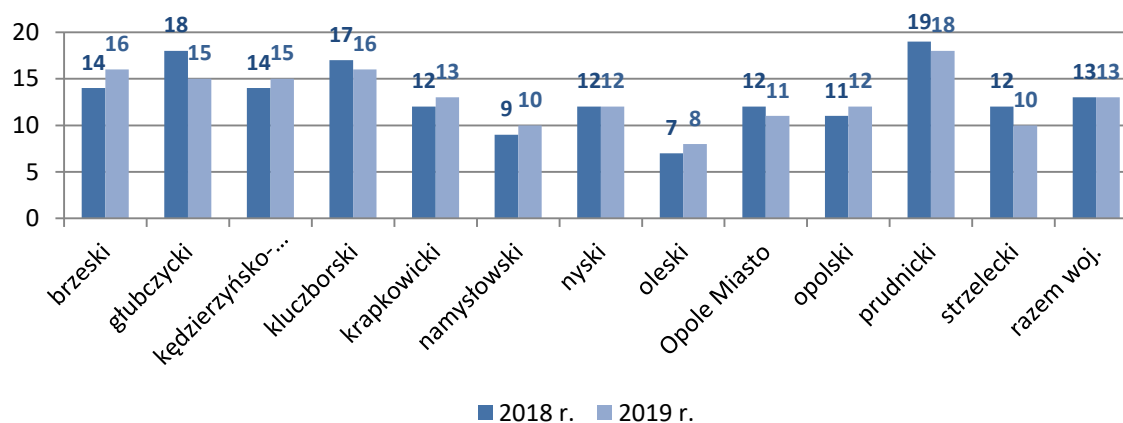
Wykres 30. Dzieci w podmiotach pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2018-2019



Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2018 r. i 2019 r.

W 2019 r. - podobnie jak w latach 2017-2018, **średnio na 1000 mieszkańców woj. opolskiego w wieku do 17 lat przypadało 13 dzieci i młodzieży umieszczonej w pieczy zastępczej**. Wartość tego wskaźnika wahała się od 18 (w powiecie prudnickim) do 8 (w powiecie oleskim), przy czym wszystkie powiaty, z wyjątkiem oleskiego, miały wskaźniki pow. 10 (w tym powiaty brzeskim i kluczborskim po 16).

Wykres 31. Liczba dzieci w pieczy zastępczej na 1000 ludności w wieku przedprodukcyjnym w woj. opolskim w 2018 r. i 2019 r. wg powiatów*



*liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym wg stanu na 31.12.2017 r. oraz 31.12.2018 r.(BDL)

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie danych GUS oraz powiatowych oceny zasobów pomocy społecznej w 2018 r. i 2019 r.

W latach 2012-2019, w systemie wspierania rodziny i pieczy zastępczej.:

- liczba podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej spadła o 14%, w tym najbardziej liczba rodzin spokrewnionych z dzieckiem (o 21%);
- wzrosła liczba rodzin zawodowych (o 39%), a **liczba rodzinnych domów dziecka zwiększyła się prawie 2,5-krotnie (o 157%)**;

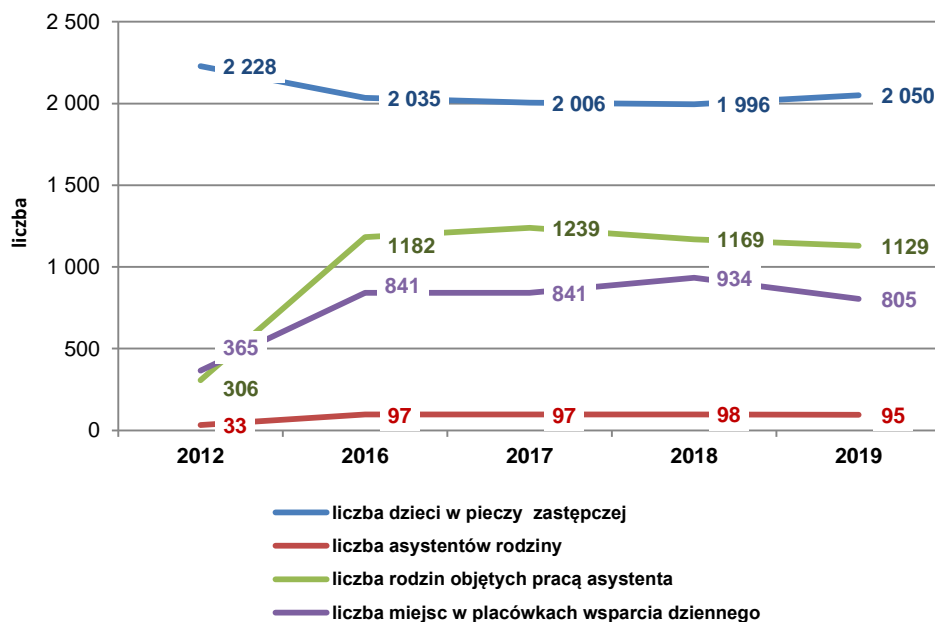
- prawie 3-krotnie wzrosła liczba asystentów rodziny (o 188%) i 3,7-krotnie liczba rodzin korzystających z ich pomocy (o 269%);
- wzrosła również liczba placówek wsparcia dziennego, a liczba miejsc zwiększyła się o 121%.

Tabela 21. System wspierania rodziny i pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2012-2019

Lp.	Wyszczególnienie	Piecza zastępcza w latach 2012-2019								Wzrost / spadek w 2019 r. (do 2012 r.)
		2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	
1	Liczba podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej, z tego:	1 159	1 143	1 102	1 019	1 019	1 028	995	994	-14%
2	liczba rodzin zastępczych spokrewnionych	769	737	691	638	656	639	609	607	-21%
3	liczba rodzin zastępczych niezawodowych	352	357	357	324	318	323	322	326	-7%
4	liczba rodzin zastępczych zawodowych	31	32	36	38	26	46	43	43	+39%
5	liczba rodzinnych domów dziecka	7	17	18	19	19	20	21	18	+157%
6	Liczba miejsc w placówkach opiekuńczo- wychowawczych	546	526	514	526	542	532	521	510	-7%
7	Liczba dzieci w pieczy zastępczej	2 228	2 257	2 166	2 029	2 035	2 006	1 996	2 050	-8%
8	Liczba asystentów rodziny	33	56	68	87	97	97	98	95	+188%
9	Liczba rodzin objętych pracą asystenta	306	648	809	963	1 182	1 239	1 169	1 129	+269%
10	Liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego	365	760	684	672	841	841	934	805	+121%

Źródło: gminne i powiatowe oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego (w latach 2012- 2019).

Wykres 32. System wspierania rodziny i pieczy zastępczej w woj. opolskim w 2012 r. i w latach 2016-2019



Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2012- 2019.

3.8.6. Organizatorzy i koordynatorzy pieczy zastępczej

W województwie opolskim funkcję organizatorów pieczy zastępczej w każdym powiecie pełnią powiatowe centra pomocy rodzinie, w których zatrudnieni są koordynatorzy pieczy zastępczej.

W 2019 r. PCPR-y zatrudniały 42 koordynatorów pieczy zastępczej (w 2018 r. – 39), w tym 3 koordynatorów zatrudniono w ramach projektu ***Blżej rodziny i dziecka***. Łącznie koordynatorzy pracowali z 744 rodzinami zastępczymi i rodzinnymi domami dziecka.

Na jednego koordynatora przypadało średnio 18 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka (w 2018 r. – 19).

3.8.7. Usamodzielnieni wychowankowie pieczy zastępczej oraz innych ośrodków wsparcia, o których mowa w art. 88 ustawy o pomocy społecznej⁶⁸

W 2019 r. w woj. opolskim w ramach systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej oraz innych instytucji wsparcia pomoc na usamodzielnienie otrzymało 179 wychowanków⁶⁹, z tego:

- 101 osób (młodzieży) opuszczających rodzinne formy pieczy zastępczej (rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka);
- 46 osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze;
- 32 osoby opuszczające inne ośrodki wsparcia, o których mowa w art. 88 ust.1 ustawy o pomocy społecznej.

Koszt pomocy na usamodzielnienie wychowanków, finansowany przez powiaty województwa opolskiego, wyniósł **1 716 tys. zł**, z tego koszt pomocy:

- na kontynuowanie nauki - 1 248 tys. zł;
- pieniężnej na usamodzielnienie – 367 tys. zł;
- na zagospodarowanie w formie rzeczowej – 101 tys. zł.

Średnia wartość pomocy przypadająca na 1 osobę usamodzielniającą się wyniosła w 2019 r. 9 589 zł.

3.9. Formy pomocy i wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych

3.9.1. Domy pomocy społecznej

W 2019 r. w województwie opolskim funkcjonowało 29 placówek stacjonarnych pomocy społecznej, w których były 3 082 miejsca (tyle samo co w 2018 r.), z tego:

- 4 domy dla osób w podeszłym wieku na 264 miejsca;
- 11 domów dla osób w podeszłym wieku i przewlekle somatycznie chorych i/lub niepełnosprawnych fizycznie na 985 miejsc;
- 3 domy dla przewlekle psychicznie chorych na 841 miejsc;

⁶⁸ Osoby pełnoletnie opuszczające dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii zapewniający całodobową opiekę i młodzieżowy ośrodek wychowawczy.

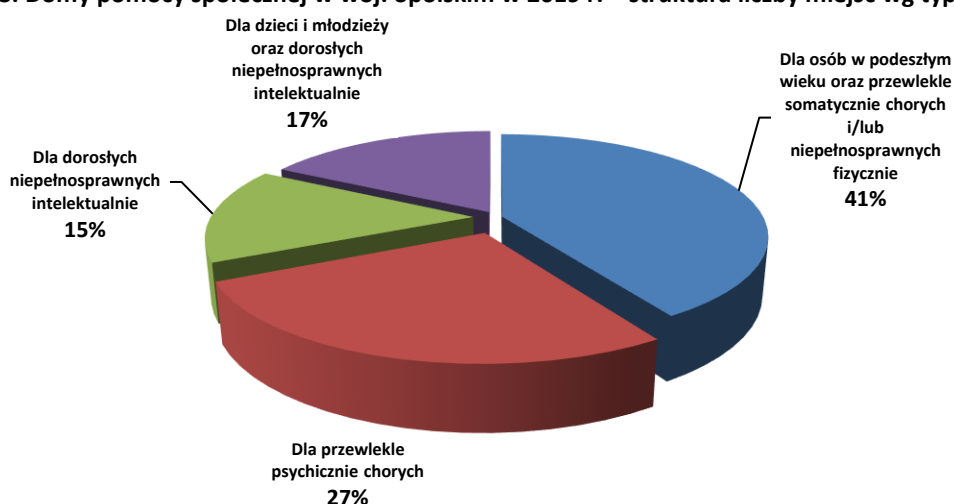
⁶⁹ Dane zbiorcze z powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2019 r.

- 5 domów dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie na 469 miejsc,
- 6 domów dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie na 523 miejsca⁷⁰.

W porównaniu do 2018 r. liczb DPS-ów oraz miejsc w tych placówkach pozostała bez zmian, natomiast w ramach tych domów:

- wzrosła liczba miejsc dla osób w podeszłym wieku (o 72 - ze 192 w 2018 r. do 264 w 2019 r. – z tytułu przeznaczenia dla tych osób miejsc w DPS w Prudniku, co spowodowało analogiczne zmniejszenie liczby miejsc w domach dla osób w podeszłym wieku i przewlekle somatycznie chorych i/lub niepełnosprawnych fizycznie);
- zwiększyła się liczba miejsc w domach dla przewlekle somatycznie chorych (o 10 w DPS w Prószkowie, przy jednoczesnym zmniejszeniu się w tym domu o 10 miejsc dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie – z 479 w 2018 r. do 469 w 2019 r.).

Wykres 33. Domy pomocy społecznej w woj. opolskim w 2019 r. – struktura liczby miejsc wg typów



Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *MRPiPS-05 Sprawozdanie o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie za I-XII 2019 r.*, zamieszczonego w Centralnej Aplikacji Statystycznej – aplikacja *Sprawozdania resortowe oraz powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2019 r.*

W 2019 r. - podobnie jak w 2018 r., w strukturze placówek stacjonarnych pomocy społecznej wg typów brak jest istotnych zmian:

- dominującą grupą są nadal DPS-y dla osób w podeszłym wieku, przewlekle somatycznie chorych oraz niepełnosprawnych fizycznie – łącznie 41% miejsc;
- 27% miejsc przeznaczonych jest dla przewlekle psychicznie chorych;
- prawie 1/3 stanowią domy dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie, w tym DPS-y przeznaczone wyłącznie dla osób dorosłych (15% miejsc).

⁷⁰ W 2019 r. na 29 placówek stacjonarnych pomocy społecznej (domów pomocy społecznej) 27 jest prowadzonych przez powiat lub na jego zlecenie oraz podmioty niepubliczne (zgromadzenia i wspólnoty zakonne Kościoła katolickiego), 1 przez gminę (Gogolin), a 1 przez osobę prawną (DPS w Jakubowicach).

Tabela 22. Liczba domów pomocy społecznej i miejsc w tych domach w woj. opolskim w 2019 r.

Lp.	Powiat	Domy pomocy społecznej w woj. opolskim - powiatowe i gminne w 2019 r.													
		Ogółem		w tym dla osób:											
		Liczba domów	Liczba miejsc	w podeszłym wieku		przewlekłe somatycznie chorych		w podeszłym wieku oraz przewlekłe somatycznie chorych i/lub niepełnosprawnych fizycznie		przewlekłe psychicznie chorych		dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie		dzieci i młodzieży oraz dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie	
				Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba domów	Liczba miejsc
1	brzeski	2	148	0	0	0	0	1	53	0	0	1	95	0	0
2	głubczycki	2	793	0	29 ^a	0	0	0	0	1	714	0	0	1	50
3	kędzierzyński-kozielski	3	172	0	0	0	0	1	49	0	0	1	70	1	53
4	kluczborski	2	191	0	0	1	76	0	45 ^b	0	0	1	70	0	0
5	krapkowicki	1	25	1	25	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	namysłowski	1	49	1	49	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	nyski	4	309	0	0	0	0	2	164	1	65	0	0	1	80
8	oleski	2	112	1	42	0	0	0	0	0	0	1	70	0	0
9	Miasto OPOLE	3	310	0	0	0	0	2	190	0	0	0	0	1	120
10	opolski	2	278	0	0	0	59 ^c	1	55	0	0	1	164	0	0
11	prudnicki	3	190	0	72 ^d	0	0	2	56	1	62	0	0	0	0
12	strzelecki	3	458	0	0	0	0	1	238	0	0	0	0	2	220
13	GOGOLIN - DPS prowadzony przez gminę	1	47	1	47	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
RAZEM WOJ.		29	3082	4	264	1	135	10	850	3	841	5	469	6	523

^a Filia w Głubczycach (29 miejsc) DPS-u w Klisinie (743 miejsca, w tym 714 dla przewlekłe psychicznie chorych).

^b Filia dla niepełnosprawnych fizycznie (45 miejsc) DPS-u w Kluczborku (121 miejsc, w tym 76 dla przeznaczony jest dla przewlekłe somatycznie chorych).

^c DPS w Prószkowie jest dla osób przewlekłe somatycznie chorych (59 miejsc) i osób niepełnosprawnych intelektualnie (164 miejsca).

^d w DPS w Prudniku wskazano 72 miejsca dla osób w podeszłym wieku (na 78 miejsc).

Źródło: Rejestr domów pomocy społecznej prowadzony przez Wojewodę Opolskiego oraz oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2018 r. MRPiPS-05 Sprawozdanie o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie za I-XII 2019 r.

Województwo opolskie - podobnie jak w latach poprzednich, utrzymuje pierwszą pozycję w Polsce pod względem liczby miejsc w zakładach stacjonarnych pomocy społecznej (w tym głównie w domach pomocy społecznej) w relacji do liczby mieszkańców.

W 2019 r. - według danych MRPiPS, **najwyższy wskaźnik liczby miejsc w gminnych i ponadgminnych domach pomocy społecznej do liczby mieszkańców (na 10 tys. ludności) występuje w woj. opolskim (31,36)**, a następnie w województwach: świętokrzyskim (26,82), warmińsko-mazurskim (26,09) i łódzkim (25,30). Średnia wartość tego wskaźnika w kraju wynosi 21,08.

Tabela 23. Wskaźnik liczby miejsc w domach pomocy społecznej w Polsce w 2019 r. – wg województw

Lp.	Województwo	Liczba miejsc w domach pomocy społecznej - ogółem	Liczba ludności (wg stanu na 31.12. 2019 r.)	Wskaźnik liczby miejsc (na 10 tys. ludności)	Pozycja w kraju
1	DOLNOŚLĄSKIE	5 880	2 900 163	20,27	10
2	KUJAWSKO-POMORSKIE	3 995	2 072 373	19,28	12
3	LUBELSKIE	4 490	2 108 270	21,30	9
4	LUBUSKIE	2 348	1 011 592	23,21	6
5	ŁÓDZKIE	6 211	2 454 779	25,30	4
6	MAŁOPOLSKIE	8 132	3 410 901	23,84	5
7	MAZOWIECKIE	9 483	5 423 168	17,49	16
8	OPOLSKIE	3 082	982 626	31,36	1
9	PODKARPACKIE	4 824	2 127 164	22,68	8
10	PODLASKIE	2 337	1 178 353	19,83	11
11	POMORSKIE	4 100	2 343 928	17,49	15
12	ŚLĄSKIE	8 691	4 517 635	19,24	13
13	ŚWIĘTOKRZYSKIE	3 310	1 233 961	26,82	2

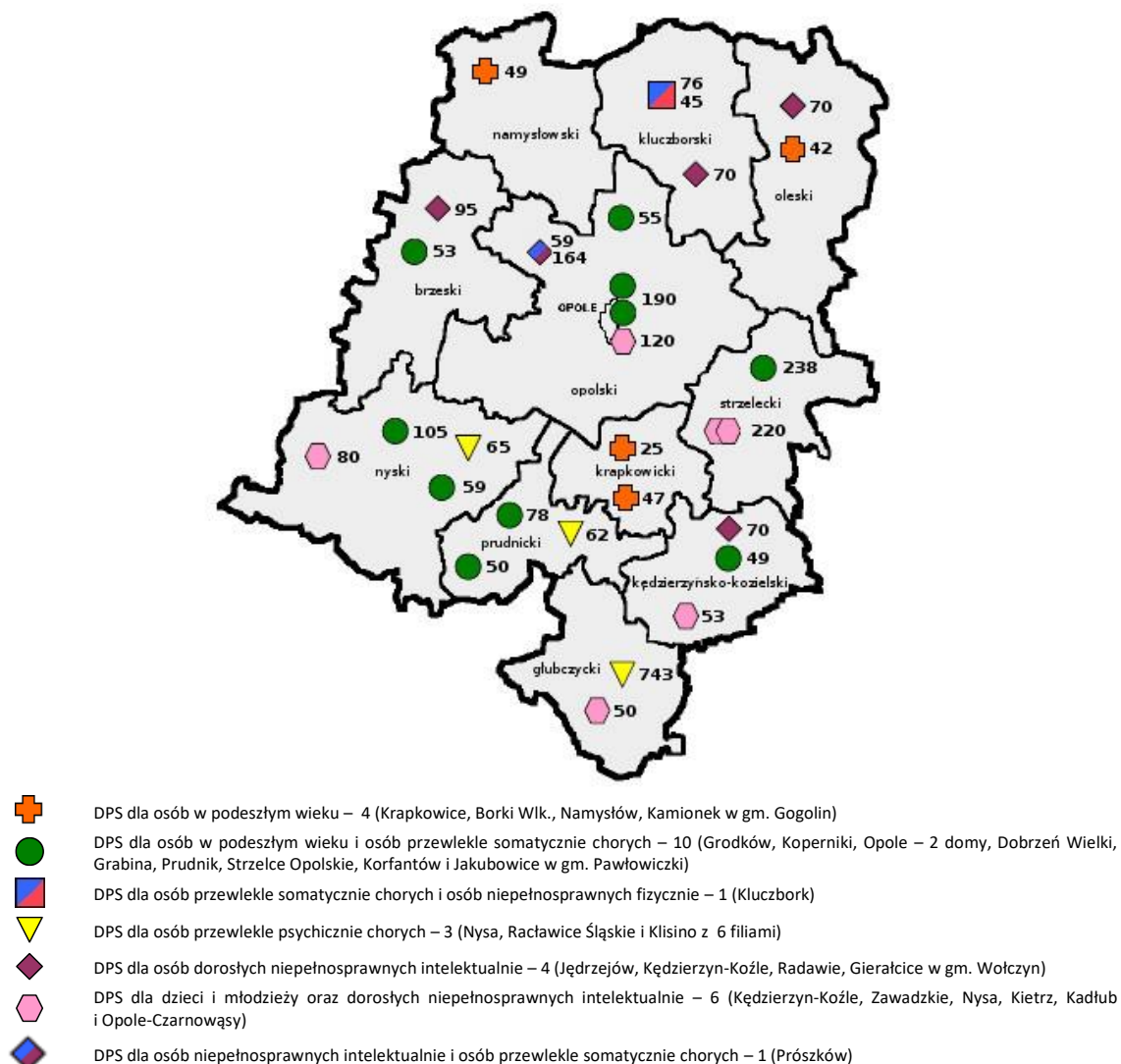
Lp.	Województwo	Liczba miejsc w domach pomocy społecznej - ogółem	Liczba ludności (wg stanu na 31.12. 2019 r.)	Wskaźnik liczby miejsc (na 10 tys. ludności)	Pozycja w kraju
14	WARMIŃSKO-MAZURSKIE	3 712	1 422 737	26,09	3
15	WIELKOPOLSKIE	6 404	3 498 733	18,30	14
16	ZACHODNIOPOMORSKIE	3 896	1 696 193	22,97	7
	Polska razem	80 895	38 382 576	21,08	x

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *MRPiPS-05 Sprawozdanie o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie za I-XII 2019 r.*, zamieszczonego w Centralnej Aplikacji Statystycznej - aplikacja *Sprawozdania resortowe* (Sprawozdawczość krajowa), a także danych demograficznych GUS (Dziedziny Bazy Wiedzy).

Pierwsza pozycja woj. opolskiego (wśród wszystkich województw w Polsce) pod względem liczby miejsc w domach pomocy społecznej (do liczby mieszkańców) odnotowana jest od wielu lat (a w statystyce regionalnej od ponad 10).

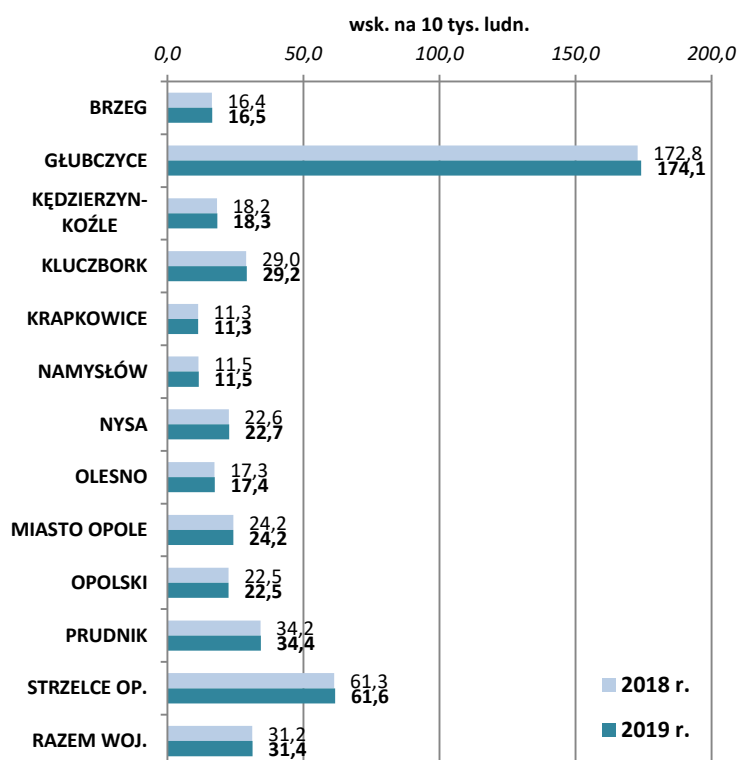
Województwo opolskie wyróżnia także najwyższy w kraju wskaźnik liczby miejsc w domach pomocy społecznej dla osób niepełnosprawnych intelektualnie oraz przewlekle chorych psychicznie, zwłaszcza występujący w powiatach: głubczyckim, nyskim, prudnickim, brzeskim i namysłowskim.

Mapa 7. Liczba miejsc w domach pomocy społecznej w woj. opolskim w 2019 r. – wg typów



W 2019 r. w woj. opolskim na każde 10 tys. mieszkańców **przypadały 31,4 miejsca w domach pomocy społecznej** i wskaźnik ten wahał się od najniższego w powiecie krapkowickim (11,3) do najwyższego w powiecie głubczyckim **ponad 174 miejsc na 10 tys. mieszkańców** (wzrost z 172,8 w 2018 r. do 174,1 w 2019 r.) W pozostałych powiatach w latach 2018-2019 wskaźnik ten pozostał bez zmian lub tylko nieznacznie wzrósł (w granicach 0,0-0,3).

Wykres 34. Wskaźnik liczby miejsc w domach pomocy społecznej (na 10 tys. ludności) wg powiatów woj. opolskiego w latach 2018-2019



Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *MRPiPS-05 Sprawozdanie o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie za I-XII 2019 r.* oraz powiatowych oceny zasobów pomocy społecznej w 2019 r.

W 2019 r. bieżące utrzymanie 29 domów pomocy społecznej w woj. opolskim wyniosło 129 167 tys. zł (o 11% więcej niż w 2018 r. oraz o 17% więcej niż w 2017 r.).

Według najnowszych danych w 2020 r. miesięczny **koszt utrzymania 1 miejsca w domu pomocy społecznej** wynosi **3 652 zł** (o 9% więcej niż w 2019 r.).

Koszt ten waha się od 3 050 zł (w DPS dla osób w podeszłym wieku w Borkach Wielkich) do 4 106 zł (w DPS dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie w Radawiu). Obie placówki funkcjonują w powiecie oleskim, jednak różni je istotnie standard (w przypadku domu dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie wymagający specjalistycznego wyposażenia oraz zatrudnienia dużej grupy specjalistów).

Średni koszt utrzymania jednego miejsca wzrósł w latach 2018-2020 o 16,3% (z 3 140 zł do 3 652 zł), a w porównaniu do 2015 r. o 28,2% (z 2 848 zł).

Tabela 24. Średni, miesięczny koszt utrzymania 1 miejsca w domach pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2018-2019 i roku 2020

Lp.	Powiat / DPS	Liczba domów	Liczba miejsc	Średni, miesięczny koszt utrzymania 1 miejsca w zł		
				2018 r.	2019 r.	2020 r.
1.	Powiat brzeski	2	148			
2.	DPS Grodków		53	3 420	3 662	3 905
3.	DPS Jędrzejów		95	3 555	3 719	3 943
4.	Powiat głubczycki	2	793			
5.	DPS Klisino		743	3 239	3 353	3 480
6.	DPS Kietrz		50	3 117	3 459	3 780
7.	Powiat kędzierzyńsko-kozielski	3	172			
8.	DPS K-Koźle (ul. Zielna)		70	3 151	3 395	3 688
9.	DPS K-Koźle (ul. Łukasiewicza)		53	3 465	3 602	3 794
10.	DPS w Jakubowicach		49	3 199	3 105	3 624
11.	Powiat kluczborski	2	191			
12.	DPS Kluczbork		121	2 702	3 065	3 225
13.	DPS Gierałcice		70	3 120	3 064	3 272
14.	Powiat krapkowicki	1	25	3 140	3 380	3 830
15.	Powiat namysłowski	1	49	3 200	3 511	3 857
16.	Powiat nyski	4	309			
17.	DPS Korfantów		59	3 043	3 157	3 393
18.	DPS Nysa (ul. Świętojańska)		65	3 239	3 487	3 777
19.	DPS Nysa (Al. Wojska Polskiego)		80	3 247	3 646	3 960
20.	DPS Koperniki		105	2 915	2 994	3 254
21.	Powiat oleski	2	112			
22.	DPS Radawie		70	3 435	3 763	4 106
23.	DPS Borki Wielkie		42	2 860	2 900	3 050
24.	Miasto Opole	3	310			
25.	Opole (ul. Szpitalna)		52	2 850	2 923	b.d.
26.	Opole – DPS Kombatant		138	3 464	3 716	4 064
27.	DPS Czarnowąsy		120	3 000	2 923	3 302
28.	Powiat opolski	2	278			
29.	DPS Prószków		223	3 080	3 440	3 900
30.	Dobrzeń Wielki		55	3 000	3 180	b. d.
31.	Powiat prudnicki	3	190			
32.	DPS Grabina		50	2 998	3 156	3 408
33.	DPS Prudnik		78	3 035	3 447	3 669
34.	DPS Raclawice Śl.		62	3 125	3 390	3 672
35.	Powiat strzelecki	3	458			
36.	DPS Strzelce Op.		238	3 149	3 372	3 741
37.	DPS Zawadzkie		110	3 081	3 333	3 493
38.	DPS Kadłub		110	3 200	3 500	3 968
40.	Kamionek (gm. Gogolin)	1	47	b.d.	3 251	3 471
41.	łączna średnia	29	3 082	3 140	3 341	3 652

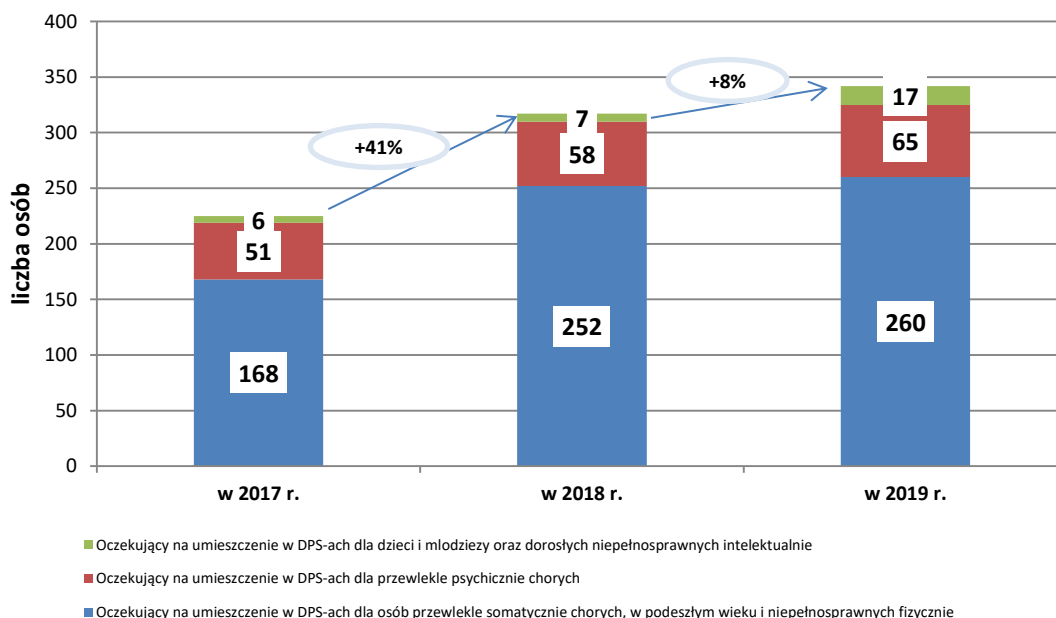
Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie informacji ogłoszonych w Dzienniku Urzędowy Województwa Opolskiego przez starostów powiatów i Prezydenta Miasta Opola w latach 2018-2019 oraz w I kw. 2020 r.

Tabela 25. Liczba osób oczekujących na umieszczenie w domach pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2016-2019 (w tym: dla osób w podeszłym wieku, przewlekle somatycznie chorych i niepełnosprawnych fizycznie)

Lp.	Powiat	Domy pomocy społecznej w woj. opolskiej w latach 2016-2019					Wskaźnik liczby oczekujących w 2019 r. do liczby miejsc statutowych
		Miejsca statutowe na 31.12.2019 r.	Liczba osób oczekujących na przyjęcie do DPS				
			w grudniu 2016 r.	w grudniu 2017 r.	w grudniu 2018 r.	w grudniu 2019 r.	
1	brzeski	148	0	0	1	5	3,4
2	głubczycki	793	57	46	49	58	7,3
3	kędzierzyńsko-kozielski	172	2	11	15	4	2,3
4	kluczborski	191	4	2	25	29	15,2
5	krakowicki	72	5	4	4	9	12,5
6	namysłowski	49	0	3	0	4	8,2
7	nyski	309	55	44	48	58	18,8
8	oleski	112	8	5	0	0	0,0
9	Opole Miasto	310	29	43	57	75	24,2
10	opolski	278	3	17	55	61	21,9
11	prudnicki	190	12	24	27	21	11,1
12	strzelecki	458	24	26	36	18	3,9
13	DPS woj. opolskiego – razem	3 082	199	225	317	342	11,1
14	W tym DPS-y dla osób w podeszłym wieku, przewlekle somatycznie chorych i niepełnosprawnych fizycznie	1 249	125	168	252	260	20,8
15	Udział liczby miejsc w DPS dla osób w podeszłym wieku, przewlekle somatycznie chorych i niepełnosprawnych fizycznie do liczby oczekujących w % (w.14/13)	41,0	62,8	74,7	79,5	76,0	x

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie MPiPS-05 Sprawozdanie o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie za I-XII/2019 r. oraz powiatowe oceny zasobów pomocy społecznej w 2019 r.

Wykres 35. Liczba oczekujących na umieszczenie w domu pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2017-2019 wg typów domów



Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie MPiPS-05 Sprawozdanie o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie w 2017 r., w 2018 r. i 2019 r.

Na koniec 2019 r. na umieszczenie w domu pomocy społecznej oczekiwało ogółem 342 osoby (o 8% więcej niż w 2018 r., a 34% niż w 2017 r.) Podobnie jak w latach poprzednich - dwie

największe grupy oczekujących to: osoby w podeszłym wieku i przewlekle chore somatycznie i/lub niepełnosprawne fizycznie (260 osób – 76,0%) oraz przewlekle chore psychicznie (65 osób – 19%), a 17 osób (5%) oczekiwało na miejsce w domach dla dzieci, młodzieży lub dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie.

W porównaniu do 2018 r. najbardziej wzrosła liczba oczekujących na miejsc w DPS-ach dla osób niepełnosprawnych intelektualnie (z 7 do 17 osób), a następnie w domach dla osób w podeszłym wieku, przewlekle somatycznie chorych i niepełnosprawnych fizycznie (o 8 osób) oraz przewlekle psychicznie chorych (o 7 osób). Łącznie liczba oczekujących zwiększyła się o 25 osób (z 317 do 342 osób), przy czym:

- nadal – obserwowany od lat, największy udział procentowy oczekujących na miejsce jest w DPS-ach dla osób w podeszłym wieku, przewlekle somatycznie chorych i niepełnosprawnych fizycznie (76,0% w 2019 r.);
- sukcesywnie wzrasta liczba osób oczekujących na miejsce w domach pomocy społecznej, mimo corocznego umieszczania w nich nowych mieszkańców (w 2019 r. liczba osób umieszczonych w DPS-ach wyniosła 477, a w 2018 r. - 429).

3.9.2. Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku

Zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej zapewnienie całodobowej opieki osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub w podeszłym wieku może odbywać się także na zasadach komercyjnych (działalność gospodarcza), po uzyskaniu zezwolenia właściwego wojewody⁷¹.

W 2019 r. w rejestrze Wojewody Opolskiego były **22 podmioty, prowadzące domy o łącznej liczbie 793 miejsca**⁷². W porównaniu do 2018 r. liczba miejsc w placówkach całodobowych wzrosła o 70 miejsc (o prawie 10%, a w porównaniu do 2017 r. o 60%)⁷³.

Łącznie w 2019 r. woj. opolskie dysponowało 51 stacjonarnymi placówkami opiekuńczymi (29 DPS-ów i 22 placówki całodobowej opieki), w których było 3 875 miejsc (3082 miejsca w DPS-ach i 793 w placówkach całodobowych). Wskaźnik liczby miejsc na 10 tys. mieszkańców wyniósł 39,4.

Tabela 26. Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w woj. opolskim w 2019 r.

Lp.	Nazwa domu	Gmina	Powiat	Liczba miejsc
1	Dom Seniora „Słoneczna Jesień Życia” w Zwanowicach	Brzeg	brzeski	58
2	Placówka Całodobowej Opieki dla Osób Starszych "Spokojna Przystań" w Chomiąży	Głubczyce	głubczycki	46
3	Dom opieki dla osób starszych „Spokojna Przystań II” w Baborowie	Baborów	głubczycki	73
4	Rodzinny Dom Pomocy „Siedlisko” w Landzmierzycach	Cisek	kędzierzyńsko-kozielski	8
5	Centrum Opieki i Rehabilitacji Ostoja w Landzmierzycach	Cisek	kędzierzyńsko-kozielski	17

⁷¹ Art. 67-69 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2018 poz. 1508 t. j.).

⁷² Rejestr placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku, prowadzony przez Wojewodę Opolskiego (24.05.2020 r.).

⁷³ Do 24 maja 2020 r. liczba placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku zwiększyła się w Rejestrze Wojewody Opolskiego o kolejne 4 (do 26), a liczba miejsc o 112 (do łącznej liczby 905).

Lp.	Nazwa domu	Gmina	Powiat	Liczba miejsc
6	Stabrowskie Centrum Seniora – Opieka Sp. Komandytowa w Kluczborku	Kluczbork	kluczborski	90
7	Angela Adamczyk „Senior pod Gołębiem” w Smarchowicach Wielkich	Namysłów	namysłowski	15
8	Rezydencja Seniora EDESSA w Ładzach	Pokój	namysłowski	53
9	Rezydencja dla Seniorów „Złote Borki Jarnottówek” w Jarnottówku	Głuchołazy	nyski	22
10	Teresa Zając „Dom Kwitnącej Jesieni” w Starym Lesie	Głuchołazy	nyski	12
11	Dom Opieki Dwór Biskupi w Nysie	Nysa	nyski	36
12	Dom Spokojnej Starości Konfederak Marzena	Radłów	oleski	24
13	Rezydencja dla Seniorów „Złote Borki” w Borkach Małych	Olesno	oleski	94
14	Dom Seniora Paulinka w Pawłowicach	Gorzów Śląski	oleski	30
15	Dom Opieki Zgromadzenia Córek Św. Kamila w Opolu (Sławice)	Opole	Miasto Opole	15
16	Dom Opieki Zgromadzenia Sióstr Służebniczek N.M.P.N.P. w Ozimku	Ozimek	opolski	18
17	Pensjonat „Pokoje seniora” w Niemodlinie	Niemodlin	opolski	23
18	„Rezydencje” Plewiński Damian w Dylakach	Ozimek	opolski	25
19	Dom św. Jana Bożego w Prudniku	Prudnik	prudnicki	30
20	Dom Opieki im. Bł. Edmunda Bojanowskiego w Porębie	Leśnica	strzelecki	50
21	Dom Opieki „Siedlisko” w Staniszczech Wielkich	Kolonowskie	strzelecki	24
22	Dom Seniora „TILIAM” w Zawadzkiem	Zawadzkie	strzelecki	30
RAZEM				793

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie Rejestru placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w województwie opolskim Wojewody Opolskiego (24.05.2020 r.).

3.9.3. Dzielne domy pomocy i Kluby seniora

W 2019 r. na terenie woj. opolskiego funkcjonowały **22 dzielne domy pomocy**, w których było 1 601 miejsc (o 3,7% więcej niż w 2018 r.), w tym 5 placówek powstało w ramach programów: Senior–Wigor (w Niemodlinie, Polskiej Cerekwi i Głogówku) oraz Senior+ (w Namysłowie i Pokoju), a **1 dom w ramach środków RPO WO 2014-2020** (Dom Dziennego Pobytu w Bładaczu utworzony w 2017 r.).

W 2019 r. koszt utrzymania DDP-ów (finansowany przez budżet gmin oraz ze środków budżetu państwa i UE) wyniósł 11 311 tys. zł (o 15% więcej niż w 2018 r.). Średni koszt utrzymania jednego miejsca w domu dziennego pobytu to ok. 580 zł miesięcznie.

Tabela 27. Dzielne domy pomocy w woj. opolskim w 2019 r.- wg źródła pozyskania środków

Powiat	Dzielne domy pomocy w 2019 r.				Razem	
	w tym powstałe z wykorzystaniem					
	własnych środków samorządu		Programów: Senior-Wigor oraz Senior+			
	Liczba jednostek	Liczba miejsc	Liczba jednostek	Liczba miejsc	Liczba jednostek	Liczba miejsc
brzeski	1	35	0	0	1	35
głubczycki	1	194	0	0	1	194
kędzierzyńsko-kozielski	5	480	1	22 *	6	502
kluczborski	0	0	0	0	0	0
krapkowicki	3	140	0	0	3	140
namysłowski	0	0	2	45 **	2	45
nyski	1	80	0	0	1	80

Powiat	Dzienne domy pomocy w 2019 r.				Razem	
	w tym powstałe z wykorzystaniem					
	własnych środków samorządu		Programów: Senior-Wigor oraz Senior+			
	Liczba jednostek	Liczba miejsc	Liczba jednostek	Liczba miejsc	Liczba jednostek	Liczba miejsc
oleski	0	0	0	0	0	0
Opole Miasto	4	470	0	0	4	470
opolski	1	20 ***	1	20 ****	2	40
prudnicki	1	80	1	15 *****	2	95
strzelecki	0	0	0	0	0	0
Razem w woj.	17	1 499	5	102	22	1 601

* Dom Senior-Wigor w Polskiej Cerekwi

** Dzienny Dom Senior+ w Namysłowie oraz Dzienny Dom Senior+ w Pokoju

*** Dom Dziennego Pobytu w Biadaczu powstał w 2017 r. w ramach RPO WO 2014-2020

**** Dom Senior-Wigor w Niemodlinie

***** Dom Senior-Wigor w Głogówku

Źródło: gminne i powiatowe *oceny zasobów pomocy społecznej w 2019 r.*, zamieszczone w Centralnej Aplikacji Statystycznej – rządowej platformie do sporządzenia m.in. sprawozdań z realizacji zadań z zakresu pomocy i integracji społecznej przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej – aplikacja *Ocena zasobów pomocy społecznej* (18.05.2020 r.), oraz materiały własne ROPS w Opolu.

Ponadto – w województwie opolskim, działa 67 Klubów seniora, utworzonych i finansowanych w ramach środków własnych samorządu gminnego, w tym z Programu Senior+, organizacji pozarządowych (głównie przedstawicielstw Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów), parafii Kościoła katolickiego, a także innych lokalnych instytucji (np. spółdzielni mieszkaniowych) i środków zewnętrznych. Liczba miejsc w tych Klubach wynosi ogółem 2 423.

W 2019 r prawie 30% (20 z 67) Klubów seniora zostało utworzonych w ramach środków Samorządu Województwa Opolskiego (RPO WO 2014-2020), na łączną liczbę 340 miejsc. Przy czym większość tych Klubów funkcjonuje w gminach wiejskich, zwłaszcza na terenie małych miejscowości.

Tabela 28. Kluby Seniora w woj. opolskim w 2019 r.- wg źródła pozyskania środków

Powiat	Kluby seniora w 2019 r.				Razem	
	w tym powstałe z wykorzystaniem					
	własnych środków samorządu gminnego, organizacji pozarządowej, Kościoła katolickiego i innych		RPO WO 2014-2020			
	liczba jednostek	liczba miejsc	liczba jednostek	liczba miejsc	liczba jednostek	liczba miejsc
brzeski	3	100	0	0	3	100
głubczycki	5	165	0	0	5	165
kędzierzyńsko-kozielski	6	287	3	45	9	332
kluczborski	3	120	0	0	3	120
krapkowicki	1	80	3	55	4	135
namysłowski	1	30	0	0	1	30
nyski	7	295	0	0	7	295
oleski	3	186	2	25	5	211
Opole Miasto	7	240	0	0	7	240
opolski	7	330	7	115	14	445
prudnicki	2	50	1	15	3	65
strzelecki	2	200	4	85	6	285
Razem w woj.	47	2 083	20	340	67	2 423

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie danych i informacji zamieszczonych na stronach internetowych gmin, organizacji pozarządowych oraz innych instytucji prowadzących klub seniora, a także bezpośrednich informacji tel. z ośrodków pomocy społecznej i podmiotów prowadzących kluby w woj.opolskim (luty 2020 r.).

Razem w 2019 r. województwo opolskie dysponowało 89 placówkami wsparcia dziennego dla osób starszych (dzienne domy pomocy i kluby seniora) o liczbie ponad 4 tys. miejsc.

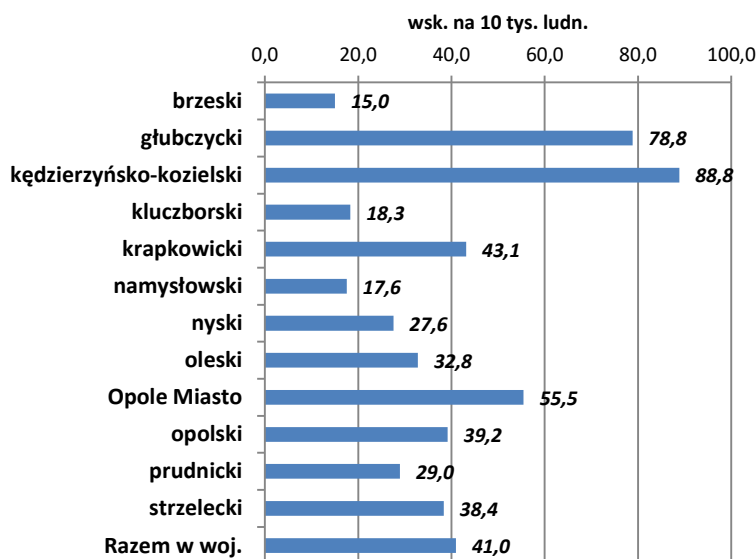
Tabela 29. Dzielne domy pomocy i Kluby seniora w woj. opolskim w 2019 r.

Lp.	Powiat	Dzielne domy pomocy		Kluby seniora		Dzielne domy pomocy i Kluby seniora -razem	
		liczba jednostek	liczba miejsc	liczba jednostek	liczba miejsc	liczba jednostek	liczba miejsc
1.	brzeski	1	35	3	100	4	135
2.	głubczycki	1	194	5	165	6	359
3.	kędzierzyńsko-kozielski	6	502	9	332	15	834
4.	kluczborski	0	0	3	120	3	120
5.	krapkowicki	3	140	4	135	7	275
6.	namysłowski	2	45	1	30	3	75
7.	nyski	1	80	7	295	8	375
8.	oleski	0	0	5	211	5	211
9.	Opole Miasto	4	470	7	240	11	710
10.	opolski	2	40	14	445	16	485
11.	prudnicki	2	95	3	65	5	160
12.	strzelecki	0	0	6	285	6	285
Razem w woj.		22	1 601	67	2 423	89	4 024

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2019 r. oraz materiałów własnych.

W 2019 r., podobnie jak w latach poprzednich, najwięcej miejsc w stosunku do liczby ludności było w powiecie kędzierzyńsko-kozielski (prawie 90), a najmniej w powiecie brzeskim – 15 (średni wskaźnik w woj. opolskim wyniósł 41 miejsc). Przy czym w wyniku aktywności samorządów, w tym realizacji programów rządowych (Senior-Wigor i Senior+) oraz wykorzystania środków z RPO WO 2014-2020, w latach 2016-2019 w każdym powiecie województwa nastąpił znaczący wzrost liczby miejsc opieki i wsparcia dziennego, przeznaczonych dla osób starszych.

Wykres 36. Wskaźnik liczby miejsc w dziennych domach pomocy i klubach seniora (na 10 tys. ludności) w woj. opolskim w 2019 r.



Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2019 r. oraz materiałów własnych.

3.9.4. Środowiskowe domy samopomocy

W 2019 r. w woj. opolskim w 13 ŚDS-ach było 733 miejsc dla osób wykazujących zaburzenia psychiczne (o 6 miejsc więcej niż w 2018 r.).

Od kilku lat liczba ŚDS-ów pozostaje bez zmian (odstani środowiskowych dom samopomocy w woj. opolskim powstał w 2017 r. przy Brzeskim Stowarzyszeniu Chorych na SM w Brzegu), natomiast corocznie wzrasta liczba miejsc w tych placówkach (od 2017 r. o 26, z 707 miejsc, jednak każdorazowo wymaga to zgody wojewody, który przekazuje środki na utrzymanie ŚDS w ramach zadań zleconych z zakresu administracji rządowej).⁷⁴

Tabela 30. Środowiskowe domy samopomocy w woj. opolskim w 2019 r.

Lp.	Powiat	Jednostka prowadząca ŚDS	Liczba miejsc
1.	brzeski	Org. pozarządowa na zlecenie Gminy Brzeg	30
2	głubczycki	Gmina Głubczyce	60
3	Kędzierzyńsko-kozielski	Gmina Kędzierzyn-Koźle	50
4	kluczborski	Gmina Kluczbork	86
5	krapkowicki	Gmina Krapkowice	70
6	namysłowski	Gmina Namysłów	38
7	nyski	Caritas Diecezji Opolskiej na zlecenie Gminy Nysa	55
8	oleski	Powiat Oleski	37
9		Gmina Praszka	57
10	Opole Miasto	Gmina Opole	50
11		Org. pozarządowa na zlecenie Gminy Opole	80
12	prudnicki	Gmina Prudnik	60
13	strzelecki	Gmina Strzelce Opolskie	60
Razem			733

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2019 r.

Spośród środowiskowych domów samopomocy w województwie:

- 9 prowadzonych jest przez gminę (Głubczyce – ŚDS w Nowych Gołuszowicach, Praszka – ŚDS w Ganie, Strzelce Opolskie, Prudnik, Krapkowice, Namysłów, Opole, Kluczbork, Kędzierzyn–Koźle);
- 1 przez powiat – oleski (ŚDS w Sowcycach);
- 3 przez podmioty niepubliczne na zlecenie gmin (w Brzegu, Nysie i w Opolu).

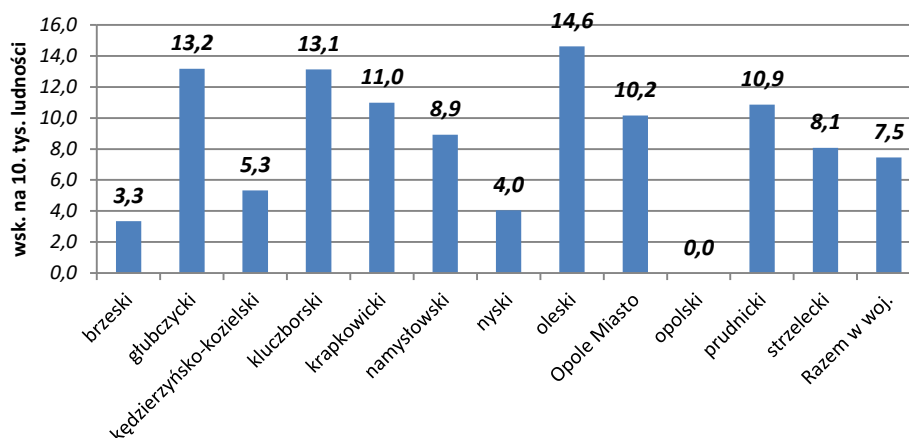
W 2019 r. koszt utrzymania tych placówek wyniósł 17 382 tys. zł (o 20,8% więcej niż w 2018 r. i 56% więcej niż w 2017 r., w tym z uwagi na wzrost liczby miejsc).

Średni, miesięczny koszt utrzymania 1 miejsca w ŚDS-ach w 2019 r. wyniósł ok. 1 970 zł.

Jedynym powiatem w woj. opolskim bez środowiskowego domu samopomocy jest powiat opolski (a po dwa ŚDS-y występują w Opolu Mieście i powiecie oleskim). Powiat oleski ma też najwyższy wskaźnik liczby miejsc w stosunku do liczby mieszkańców - 14,6, co oznacza, że na każde 10 tys. ludności przypada prawie 15 miejsc w tych placówkach. Średni wskaźnik dla woj. opolskiego wynosi 7,5.

⁷⁴ Koszt utrzymania środowiskowych domów samopomocy jest nadal finansowany z budżetu państwa i w minimalnym stopniu z własnych środków samorządu.

Wykres 37. Wskaźnik liczby miejsc (na 10 tys. ludności) w środowiskowych domach samopomocy w woj. opolskim w 2019 r. – wg powiatów



Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2019 r.

3.9.5. Mieszkania chronione

W 2019 r. w woj. opolskim liczba miejsc w mieszkaniach chronionych wyniosła 186 (o 10% więcej niż w 2018 r. oraz 34% więcej niż w 2017 r.), z tego:

- 40 miejsc (22%) przypadają dla młodzieży opuszczającej placówki opieki i wychowania;
- 86 miejsc przeznaczonych było dla osób z zaburzeniami psychicznymi (46%);
- 60 miejsc zajmowały osoby starsze oraz inne mające trudności w samodzielnym funkcjonowaniu (32%).

Tabela 31. Mieszkania chronione w województwie opolskim w 2019 r.

Powiat	Mieszkania chronione w woj. opolskim w 2019 r.					Wskaźnik liczby miejsc na 10 tys. ludności
	Wyszczególnienie (gmina lub powiat)	Liczba mieszkań/ miejsc	w tym:			
			dla osób usamodzielnianych, opuszczających niektóre typy placówek opiekuńczo-wychowawczych, schronisk, zakłady poprawcze i inne	dla osób z zaburzeniami psychicznymi	dla osób w podeszłym wieku	
	Liczba mieszkań - razem	125	10	55	60	x
Liczba miejsc						
brzeski	Gmina Brzeg	7	0	7	0	1,9
	Powiat Brzeski	10	10	0	0	
kędzierzyńsko-kozielski	Gmina Kędzierzyn-Koźle	52	0	52	0	5,9
	Powiat Kędzierzyńsko-Kozielski	3	3	0	0	
kluczborski	Gmina Kluczbork	6	0	6	0	0,9
krapkowicki	Gmina Krapkowice	9	1	8	0	2,5
	Powiat Krapkowicki	7	7	0	0	
nyski	Gmina Nysa	9	0	9	0	0,8
	Gmina Paczków	2	0	2	0	
Miasto Opole	Miasto Opole	8	8	0	0	0,6
opolski	Powiat opolski	8	8	0	0	0,6
prudnicki	Powiat Prudnicki	3	3	0	0	0,9
	Gmina Biata	2	0	2	0	
strzelecki	Gmina Strzelce Opolskie	60	0	0	60	8,1
Liczba miejsc w woj. opolskim – razem		186	40	86	60	1,7

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej w 2019 r.

W układzie powiatów w 2019 r.:

- najwięcej miejsc w mieszkaniach chronionych miał powiat strzelecki – 60 miejsc dla osób starszych (wskaźnik 8,1, co oznacza, że na 10 tys. ludności przypadało ponad 8 miejsc w takich mieszkaniach);
- drugą pozycję pod względem dostępności mieszkań chronionych zajmował powiat kędzierzyńsko-kozielski (52 mieszkania chronione dla osób z zaburzeniami psychicznymi i 3 dla usamodzielniającej się młodzieży) – prawie 6 mieszkań na wskaźnik na 10 tys. ludności;
- w 3 powiatach województwa (głubczyckim, namysłowskim i oleskim) brak jest mieszkań chronionych.

Rozwój mieszkalnictwa chronionego i wspomaganego jest jednym z priorytetów programów współfinansowanych ze środków europejskich (RPO WO na lata 2014-2020 oraz POWER na lata 2014-2020), w ramach których realizowane są projekty polegające za wdrażaniu standardów oraz tworzeniu mieszkań wspomaganego dla różnych grup ludności, w tym m.in. osób z niepełnosprawnościami. **Samorząd Województwa Opolskiego/Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu w partnerstwie z Województwem Łódzkim realizuje Projekt pn. *Niezależne życie – wypracowanie standardu i przeprowadzenie pilotażu w zakresie usług mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z chorobami neurologicznymi, w tym z chorobą Alzheimera i chorobą Parkinsona oraz osób starszych. W jego efekcie w 2019 r. w woj. opolskim powstały 3 mieszkania wspomagane (w Brzegu, Białej i Paczkowie – łącznie dla 6 osób).***

Jednocześnie w 2019 r. utworzono 2 nowe mieszkania chronione (Powiat Prudnicki i Powiat Opolski – po 3 miejsca w każdym mieszkaniu) oraz zwiększono liczbę miejsc w takich jednostkach w Opolu (z 6 do 8) i Nysie (z 5 do 9). Łącznie liczba miejsc w mieszkaniach chronionych wzrosła w 2019 r. o 18.

Natomiast w ramach projektu „Nie-sami-dzielni” (także realizowanego w ROPS w Opolu) w 2020 r. powstanie 8 nowych mieszkań wspieranych dla seniorów na 12 miejsc (w Paczkowie i Białej).⁷⁵

3.9.6. Usługi opiekuńcze realizowane przez samorząd gminny lub na jego zlecenie

W 2019 r. pomocą w formie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych objęto 3 684 osoby, w tym 624 osoby z zaburzeniami psychicznymi, które korzystały ze specjalistycznych usług opiekuńczych.

W latach 2018-2019 ogólna liczba osób objętych usługami wzrosła o 7,3%, z tego:

- w formie „zwykłych usług opiekuńczych” objęto o 4,9% osób więcej;
- zakres specjalistycznych usług opiekuńczych zwiększył się o prawie 21%.

⁷⁵ Realizacja projektu została przedłużona do końca 2020 r. (pierwotnie projekt miał zakończyć się w 2019 r..).

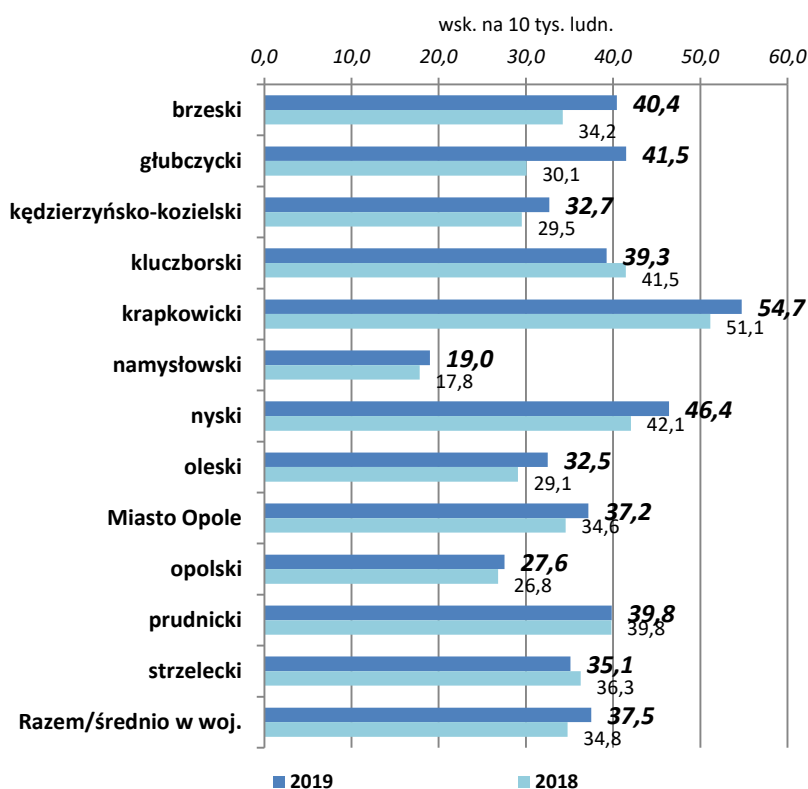
Tabela 32. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych i wskaźnik na 10 tys. ludności w woj. opolskim w latach 2018-2019

Powiat	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych w 2019 r.			wskaźnik liczby korzystających z usług opiekuńczych na 10 tys. ludności powiatu w 2018 r.	wskaźnik liczby korzystających z usług opiekuńczych na 10 tys. ludności powiatu w 2019 r.
	Razem	z tego:			
		zwykłe	specjalistyczne		
brzeski	363	316	47	34,2	40,4
głubczycki	189	152	37	30,1	41,5
kędzierzyńsko-kozielski	307	253	54	29,5	32,7
kluczborski	257	218	39	41,5	39,3
krapkowicki	349	323	26	51,1	54,7
namysłowski	81	69	12	17,8	19,0
nyski	631	426	205	42,1	46,4
oleski	209	171	38	29,1	32,5
Miasto Opole	476	417	59	34,6	37,2
opolski	341	325	16	26,8	27,6
prudnicki	220	141	79	39,8	39,8
strzelecki	261	249	12	36,3	35,1
Razem/średnio w woj.	3 684	3 060	624	34,8	37,5

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Sprawozdanie MRPIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych, w usługach i naturze za 2019 r.*

W 2019 r. wskaźnik liczby osób objętych usługami na 10 tys. mieszkańców województwa wzrósł z 34,8 do 37,5 (o 2,7 pkt.), w tym najbardziej w powiatach: głubczyckim (o ponad 11 pkt.), brzeskim (o 6.2 pkt.) oraz nyskim (o 4,4 pkt.).

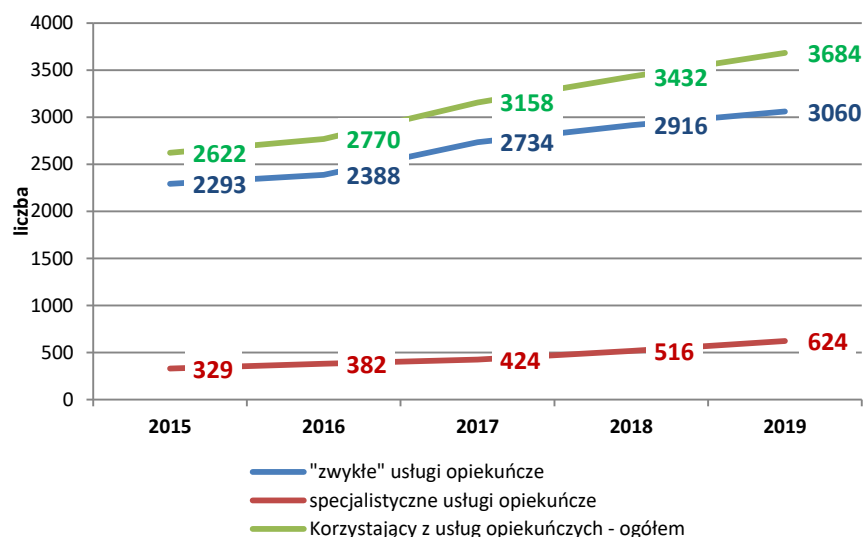
Wykres 38. Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi w powiatach woj. opolskiego w latach 2018-2019 (wskaźnik na 10 tys. ludności)



Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Sprawozdania MRPIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach w 2019 r.*

Najwięcej osób objętych wsparciem w odniesieniu do liczby ludności miały powiaty: krapkowicki (54,7 - tj. prawie 55 osób na 10 tys. ludności), nyski (46,4) i brzeski (40,4). Natomiast najmniej pomocy w formie usług opiekuńczych udzielał powiat namysłowski (19 osób na 10 tys. mieszkańców).

Wykres 39. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych w woj. opolskim w latach 2015-2019



Źródło: gminne oceny zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w latach: 2014-2018 r. oraz Sprawozdanie MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach w 2019 r.

W latach 2015-2019 liczba osób korzystających z usług opiekuńczych (w tym specjalistycznych) wzrosła o 40,5% (z 2 622 do 3 684 osób), przy czym oprawie 90% wzrosła liczba osób objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi (dla zaburzonych psychicznie).

Tabela 33. Koszt usług opiekuńczych w woj. opolskim w 2019 r.

Wyszczególnienie	Usługi opiekuńcze w woj. opolskim w 2019 r.					
	Koszt usług w zł	Liczba osób objętych usługami	Liczba godzin usług	Średnia liczba godzin usług	Średni koszt 1 godziny usług w zł	Źródło finansowania
usługi opiekuńcze "zwykłe"	15 181 880	3 060	684 283	ok. 1 godziny dziennie	22,18	budżet gmin
specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi	4 883 425	624	148 154	ok. 1 godziny dziennie	32,96	budżet państwa
Razem	20 065 305	3 684	832 437	1 godzina dziennie	24,10	x

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie Sprawozdania MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach za 2019 r.

W 2019 r. średnio w województwie udzielano ok. 1 godziny usług dziennie, a koszt wykonania 1 godziny usług wyniósł przeciętnie 24,10 zł, przy czym – koszt usług finansowanych przez gminy – 22,18 zł, a koszt specjalistycznych usług (finansowanych z budżetu państwa)

32,96 zł.⁷⁶ W porównaniu do 2018 r. średni koszt godziny usług opiekuńczych („zwykłych” i specjalistycznych”) wzrósł o ok. 3 zł.

Infrastruktura i zakres usług społecznych w woj. opolskim dla osób starszych i niesamodzielnych od kilku lat systematycznie powiększa się, tj. w latach 2018-2019:

- najbardziej wzrosła liczba miejsc w placówkach całodobowej opieki (dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych lub w podeszłym wieku) - o 9,7% - z 723 w 2018 r. do 793 miejsc w 2019 r.;
- o 7,3% wzrosła liczba objętych usługami opiekuńczymi, a o 3,7% liczba miejsc w dziennych domach pomocy;

Natomiast w relacji do liczby mieszkańców województwa największy wzrost świadczeniobiorców odnotowano w 2019 r. (w porównaniu do 2018 r.) w zakresie:

- liczby osób objętych usługami opiekuńczymi – z 34,8% do 37,5%;
- liczby miejsc w placówkach całodobowej opieki – z 7,2% do 8,1%.

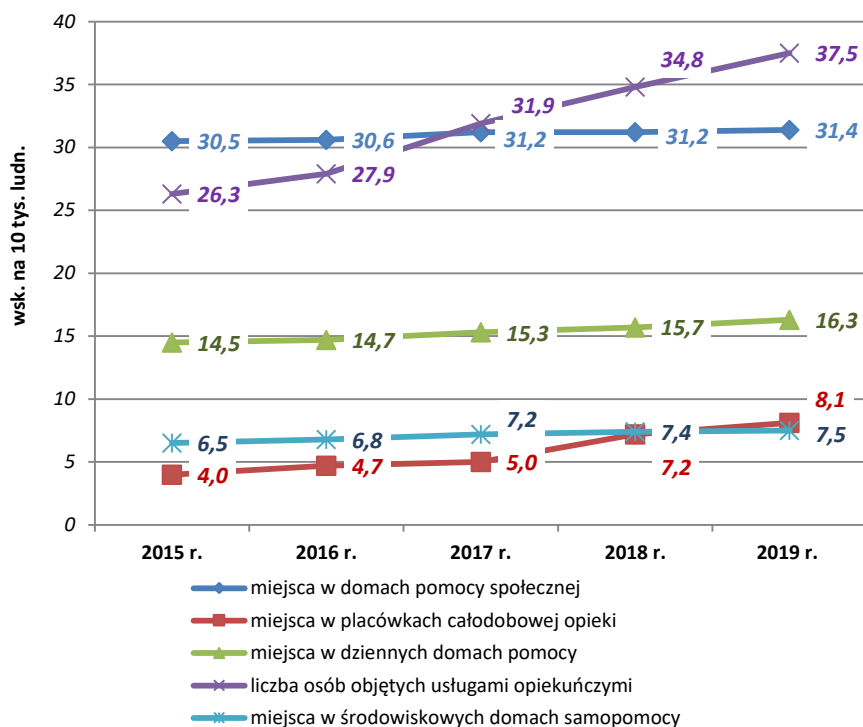
Tabela 34. Miejsca opieki i wsparcia dla osób starszych i niesamodzielnych w woj. opolskim w latach 2015-2019

Wyszczególnienie	Liczba miejsc oraz wskaźnik na 10 tys. ludności					Wzrost / spadek w 2019 r. 2018 r.=100 %	Wzrost / spadek w 2019 r. 2015 r.=100%
	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.		
Liczba ludności	996 011	993 036	990 069	986 506	982 626	99,6	98,7
miejsca w domach pomocy społecznej	3 086	3 088	3 092	3 082	3 082	100,0	99,9
wskaźnik liczby miejsc w DPS	30,5	30,6	31,2	31,2	31,4	x	x
miejsca w placówkach całodobowej opieki	395	468	495	723	793	109,7	200,8
wskaźnik liczby miejsc w placówkach całodobowej opieki (dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych lub w podeszłym wieku)	4,0	4,7	5,0	7,2	8,1	x	x
miejsca w dziennych domach pomocy	1 446	1 461	1 510	1 544	1 601	103,7	110,7
wskaźnik liczby miejsc w dziennych domach pomocy	14,5	14,7	15,3	15,7	16,3	x	x
liczba osób objętych usługami opiekuńczymi	2 622	2 770	3 158	3 432	3 684	107,3	140,5
wskaźnik liczby osób objętych usługami opiekuńczymi	26,3	27,9	31,9	34,8	37,5	x	x
miejsca w środowiskowych domach samopomocy	647	677	707	727	733	100,8	113,3
wskaźnik liczby miejsc w ŚDS	6,5	6,8	7,2	7,4	7,5	x	x

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej (za lata 2015-2019) oraz Sprawozdania MRPIPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej, pieniężnych, w naturze i usługach za 2019 r.

⁷⁶ Informacje o innych instytucjach świadczących w woj. opolskim usługi opiekuńcze, a także prowadzących działalność w zakresie opieki długoterminowej, zawiera Informacja przedstawiona w grudniu 2017 r. na Komisji Rodziny, Zdrowia i Polityki Społecznej Sejmiku Województwa Opolskiego *Depopulacja w województwie opolskim - realizacja polityki senioralnej - zabezpieczenie społeczne, socjalne i medyczne* (Departament Zrownia i Polotyki Społecznej UMWO).

Wykres 40. Wskaźnik liczby miejsc w instytucjach opieki i wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych w woj. opolskim w latach 2015-2019



Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu.

3.9.7. Inne formy wsparcia osób niesamodzielných

System wsparcia osób w podeszłym wieku i niesamodzielných obejmuje wiele innych instytucji i podmiotów działających w samorządzie terytorialnym, wśród organizacji pozarządowych, a także w sektorze komercyjnym.

W strukturze pomocy społecznej udzielają wsparcia (wskazane powyżej): domy pomocy społecznej (29 placówek), placówki całodobowej opieki (22), w tym z miejscami krótkookresowego pobytu, dzienne domy pomocy (22), Kluby seniora (67), a ponad 3,6 tys. osób objętych jest usługami opiekuńczymi. Wielu starszych mieszkańców regionu korzysta także z oferty uniwersytetów III wieku (23) oraz różnych środowiskowych form wsparcia, finansowanych przez gminy (Koperta życia, Karta Rodziny i Seniora, udział w imprezach integracyjnych, możliwość wypożyczenia sprzętu rehabilitacyjnego, czy wsparcie w formie teleopieki). Powstają również (choć na razie liczba tych instytucji jest znikoma) punkty/centra informacji senioralnej, centra wolontariatu, mieszkania wspomagane/serwisowane, rady seniorów (w 13 gminach. W części samorządów (Opole, Nysa, Kluczbork, Kędzierzyn-Koźle, Gogolin, Strzelce Opolskie) polityka senioralna jest częścią przyjętych przez rady gminy strategii i programów;

Spośród wielu organizacji *non-profit* działających na rzecz osób niesamodzielných, wiodącą rolę odgrywa Caritas Diecezji Opolskiej, obejmując wsparciem ok. 45 tys. starszych i niesamodzielných mieszkańców województwa.

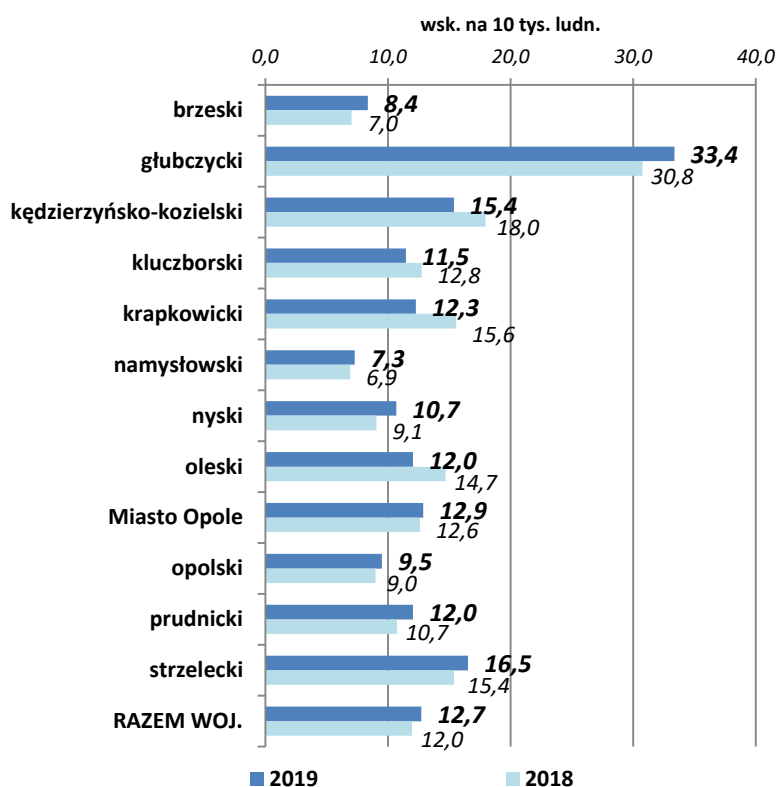
W 2019 r. było ogółem 12 502 miejsca opieki i wsparcia osób niesamodzielných (w instytucjach pomocy i integracji społecznej oraz placówkach całodobowej opieki, w domach pomocy społecznej, dziennych domach pomocy i klubach seniora, środowiskowych domach

samopomocy, miejsc realizacji usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych, a także miejsc w mieszkaniach chronionych lub wspomaganych).

Ponadto – szeroką działalność opiekuńczo-pielęgniacyjną oraz hospicyjną prowadzi jedna z największych na terenie woj. opolskiego organizacji pozarządowych – Caritas Diecezji Opolskiej, która w ramach 45 funkcjonujących Stacji Opieki obejmuje usługami około 45 tys. mieszkańców woj. opolskiego.⁷⁷

Na każde 1 000 mieszkańców województwa opolskiego w 2019 r. przypadało średnio prawie 13 (12,7) miejsc opieki i wsparcia (bez świadczeń pielęgnacyjnych realizowanych przez instytucje ochrony zdrowia oraz usług pielęgnacyjnych świadczonych przez Stacje Opieki Caritas Diecezji Opolskiej), w tym najwięcej objętych wsparciem odnotowano w powiatach: głubczyckim (ponad 33), strzeleckim (16,5) i kędzierzyńsko-kozielskim (ponad 15), a najmniej w powiatach: namysłowskim (7,3) i brzeskim (8,4).

Wykres 41. Wskaźnik liczby miejsc opieki i wsparcia w powiatach woj. opolskiego w latach 2018-2019



Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu

3.10. Inne rodzaje pomocy i świadczeń (świadczenia rodzinne oraz inne formy wsparcia rodzin)

W grudniu 2019 r. ze świadczeń rodzinnych skorzystało w woj. opolskim 33 346 rodzin, w tym 14 349 rodzin pobierało zasiłki rodzinne wraz z dodatkami, a 18 997 rodzin korzystało ze

⁷⁷ Więcej informacji zawiera Analiza ROPS w Opolu pt. Działalność Caritasu oraz organizacji pozarządowych w niwelowaniu dysfunkcji społecznych (Informacja przeznaczona na Komisję Rodziny, Zdrowia i Spraw Społecznychy Sejmiku Województwa Opolskiego).

innych świadczeń rodzinnych (pielęgnacyjnych oraz świadczeń wypłacanych z Funduszu Alimentacyjnego).⁷⁸

W 2019 r. łączny koszt świadczeń rodzinnych i funduszu alimentacyjnego wyniósł 284 512 tys. zł..

Ponadto w 2019 r.:

- pomoc w postaci dodatków mieszkaniowych otrzymało 8 306 gospodarstw domowych, a ich koszt wyniósł 11 104 tys. zł (w porównaniu do 2018 r. liczba gospodarstw domowych otrzymujących dodatek zmniejszyła się o prawie 20%, a ich koszt o 11%);
- dodatki energetyczne otrzymało 3 057 (w 2018 r. - 3 258) gospodarstw domowych, a koszt pomocy wyniósł 384 tys. zł (o prawie 13% więcej niż w 2018 r.).

Realizacja rządowego programu „Rodzina 500 plus”

Od 1 lipca 2019 r. świadczenie wychowawcze – na podstawie ustawy o pomocy w wychowaniu dzieci, w wysokości 500 zł miesięcznie, otrzymują rodzice wychowujący dzieci do 18 lat, bez względu na uzyskiwane dochody. Wcześniej (od 1 kwietnia 2016 r. do 30 czerwca 2019 r.) świadczenie to przysługiwało na drugie i kolejne dziecko do ukończenia 18 roku życia, oraz na pierwsze dziecko w przypadku, kiedy dochód na osobę w rodzinie nie przekracza 800 zł netto, i na każde dziecko niepełnosprawne, przy dochodzie netto miesięcznie nieprzekraczającym 1 200 zł.

Obecnie świadczenie wychowawcze przysługuje także na każde dziecko do 18 roku życia umieszczone w pieczy zastępczej (w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka) oraz we wszystkich typach placówek opiekuńczo-wychowawczych, a także dzieci przebywających w domach pomocy społecznej.

W województwie opolskim według stanu na koniec lutego 2019 r. (brak późniejszych danych) Programem „Rodzina 500 plus” objęto prawie 49 tys. rodzin, w których świadczenie wychowawcze otrzymało 74 tys. dzieci, tj. 46% wszystkich dzieci w tym wieku. W grupie dzieci (świadczeniobiorców) ogółem było 23,3 tys. pierwszych dzieci, tj. 31,5% (wśród nich jest także ok. 1000 dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej - w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka). Koszt realizacji tego programu w woj. opolskim wyniósł 466 440 mln zł.⁷⁹

Jeszcze w 2017 r. badania budżetów gospodarstw domowych potwierdzały pozytywny wpływ Programu 500+ na poprawę sytuacji materialnej rodzin, zwłaszcza rodzin wielodzietnych. Wskazywano, że m.in. po wprowadzeniu ustawy z 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (tzw. Program Rodzina 500 plus) zasięg ubóstwa skrajnego w rodzinach wielodzietnych zmniejszył się z 9,9% w 2016 r. do 7,6% w 2017 r., a ubóstwo skrajne wśród dzieci do lat 17 spadło z 5,5% w 2016 r. do 4,7% w 2017 r.⁸⁰ Wzrosły także dochody gospodarstw domowych w Polsce, w tym w woj. opolskim (w 2017 r. o 8,7% , a w 2016 r. o 7%), co wpłynęło na zmniejszenie różnicy między przeciętnymi dochodami rodzin znajdujących się w najtrudniejszym położeniu (rodzin wielodzietnych), a średnimi dochodami pozostałych rodzin.⁸¹

⁷⁸ Sprawozdanie kwartalne zbiorcze sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania zadań z zakresu świadczeń rodzinnych za IV kwartał 2018 r. (przekazane pocztą elektroniczną z OUW w dn. 21.05.2019 r.).

⁷⁹ Raport Rodzina 500+ wg stanu na koniec lutego 2019 r. (do maja 2020 r. brak było szczegółowych informacji o realizacji Programu w 2019 r.; dostępne informacje publikowane przez MRPIPS oraz GUS obejmują jedynie rok 2018 i wcześniejsze lata).

⁸⁰ Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2017 r., Informacja sygnałna GUS, Warszawa 2018 r., s.4

⁸¹ Budżety gospodarstw domowych w województwie opolskim w 2017 r, Urząd Statystyczny w Opolu, Informacja sygnałna, 2018 r.

W 2018 r. trend spadkowy zasięgu ubóstwa w Polsce (w tym ekonomicznego) został zahamowany - wzrósł odsetek osób, żyjących poniżej wyznaczonych progów ubóstwa.⁸² Choć w woj.opolskim ubóstwo nadal spadało (w 2018 r. osiągnęło jedne z najniższych wartości w kraju), należy spodziewać się, że w obliczu tendencji ogólnopolskich sytuacja w województwie przestanie się poprawiać, a świadczenia z Programu 500 plus będą jedynie ograniczać wzrost osób ubogich (bez wliczenia świadczenia jego realna wartość z powodu inflacji spada – wg obliczeń w czerwcu 2019 r. 500 zł było warte 470 zł).⁸³

⁸² *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2018 r.*, Informacja sygnalna GUS, Warszawa 2019 r.

⁸³ Piotr Mazurkiewicz, *Rzeczpospolita, Ile dziś warte jest 500+? Inflacja zjadła jego sporą część*
<https://www.rp.pl/Gospodarka/190629416-Ile-dzis-warte-jest-500-Inflacja-zjadla-jego-spora-czesc.html> (26.05.2020 r.).

4. Kadra pomocy społecznej woj. opolskiego⁸⁴

Wg stanu na 31 grudnia 2019 r. kadra pomocy społecznej woj. opolskiego liczyła 4 290 osób, z tego:

- ✚ 1 847 w jednostkach samorządu terytorialnego (220 w powiatowych centrach pomocy rodzinie i 1 627 w ośrodkach pomocy społecznej);
- ✚ 1 950 w domach pomocy społecznej;
- ✚ 204 w środowiskowych domach samopomocy;
- ✚ 172 w dziennych domach pomocy (w gminie);
- ✚ 62 osób w innych ośrodkach wsparcia (noclegownie, schroniska i domy dla bezdomnych, kluby samopomocy);
- ✚ 6 w klubach integracji społecznej (w gminie);
- ✚ 27 w ośrodkach interwencji kryzysowej (głównie w powiecie);
- ✚ 8 w Wydziale Polityki Społecznej i Zdrowia Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Opolu;
- ✚ 14 w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Opolu.

Tabela 35. Zatrudnienie w jednostkach i instytucjach pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2018-2019

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba zatrudnionych osób		
		2018 r.	2019 r.	Wzrost / spadek w 2019 r. 2018 r.=100%
1.	OGÓŁEM (suma wierszy 2+3+4+5+6+7+8)	4 238	4 290	101,2
2.	Służby Wojewody Opolskiego realizujące zadania z zakresu pomocy społecznej	9	8	88,9
3.	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu	14	14	100,0
4.	Jednostki samorządu terytorialnego (PCPR i OPS)	1 801	1 847	102,6
4.1	Powiatowe centra pomocy rodzinie, z tego:	211	220	104,3
4.1.1	<i>kadra kierownicza *</i>	14	15	107,1
4.1.2	<i>pracownicy socjalni</i>	29	30	103,4
4.1.3	<i>pozostali pracownicy (administracja i obsługa, inni pracownicy merytoryczni)**</i>	168	175	104,2
4.2	Ośrodki pomocy społecznej, z tego:	1 590	1 627	102,3
4.2.1	<i>kadra kierownicza</i>	87	87	100,0
4.2.2	<i>pracownicy socjalni</i>	472	477	101,1
4.2.3	<i>pozostali pracownicy (administracja i obsługa, inni pracownicy merytoryczni)</i>	1 031	1 063	103,1
5.	Domy pomocy społecznej	1 953	1 950	99,8
6.	Środowiskowe domy samopomocy	195	204	104,6
7.	Ośrodki interwencji kryzysowej	22	27	122,7
8.	Inne instytucje i ośrodki wsparcia samorządu terytorialnego	244	240	98,4
8.1	<i>Dzienne domy pomocy</i>	193	172	89,1
8.2	<i>Kluby integracji społecznej</i>	2	6	300,0
8.3	<i>inne ośrodki wsparcia, w tym noclegownie</i>	49	62	126,5

* dyrektor, z-ca dyrektora, kierownik, z-ca kierownika

** w tym: kierownik działu i kierownik sekcji

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Sprawozdania MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach* za 2018 i 2019 r.

⁸⁴ Dane o liczbie pracowników (zatrudnionych na etacie, bez względu na jego wymiar) jednostek i instytucji pomocy społecznej w woj. opolskim opracowano na podstawie sprawozdawczości rządowej (MRPiPS-03 Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za I-XII 2019 r.).

W 2019 r. - w porównaniu do 2018 r., liczba pracowników pomocy społecznej w woj. opolskim wzrosła o 1,2%, przy czym:

- ✚ o 2,3% zwiększyło się zatrudnienie w ośrodkach pomocy społecznej w gminie, co jest związane przede wszystkim z realizacją w tych instytucjach także innych zadań niż wynikających tylko z ustawy o pomocy społecznej (np. realizacja w części OPS-ów ustawy o pomocy państwa w wychowaniu dzieci, czyli programu 500+, programu „Wyprawka szkolna”, tworzenie nowych lub rozwój już istniejących instytucji i ośrodków wsparcia, w tym placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, mieszkań chronionych). Jednocześnie część pracowników pomocy społecznej łączy wykonywanie dotychczasowych obowiązków z nowymi zadaniami realizowanymi w gminie (np. w zakresie realizacji projektów społecznych współfinansowanych z UE lub środków własnych)⁸⁵;
- ✚ o 4,3% wzrosło zatrudnienie w powiatowych centrach pomocy rodzinie (głównie w wyniku rozwoju infrastruktury społecznej np. mieszkań chronionych);
- ✚ o 4,6% wzrosło zatrudnienie w środowiskowych domach samopomocy (w tym w wyniku wzrostu liczby miejsc);
- ✚ o ponad 26% wzrosło zatrudnienie w innych ośrodkach wsparcia (noclegowanych, schroniskach dla bezdomnych, klubach samopomocy);
- ✚ bez zmian pozostało zatrudnienie w ROPS w Opolu, a w Wydziale Polityki Społecznej i Zdrowia OUW spadło o jedną osobę.

4.1 Kadra ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie

4.1.1 Pracownicy socjalni

W 2019 r. w ośrodkach pomocy społecznej woj. opolskiego zatrudnionych było 477 pracowników socjalnych (o 5 więcej niż 2018 r.).⁸⁶

Zgodnie z art. 110 ust. 11 i 12 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2019 r., poz. 1507 t. j.) ośrodek pomocy społecznej winien zatrudniać pracowników socjalnych (nie mniej jednak niż trzech pracowników) proporcjonalnie do:

- liczby mieszkańców w stosunku 1 pracownik socjalny na 2 tys. mieszkańców lub
- liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną w gminie, w stosunku 1 pracownik socjalny na 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących.⁸⁷

W 2019 r. wymóg zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników do liczby ludności spełniało 28 gmin województwa opolskiego (w 2018 r. – 27 gmin, a w 2017 r. 24 gminy).

Od wprowadzenia ustawowego wymogu liczba gmin, spełniających standard zatrudnienia pracowników socjalnych do liczby mieszkańców w woj. opolskim, systematycznie wzrastała (średnio o 1-2 rocznie, w 2012 r. standard spełniało 21 gmin). W latach 2013-2017 liczba gmin spełniających

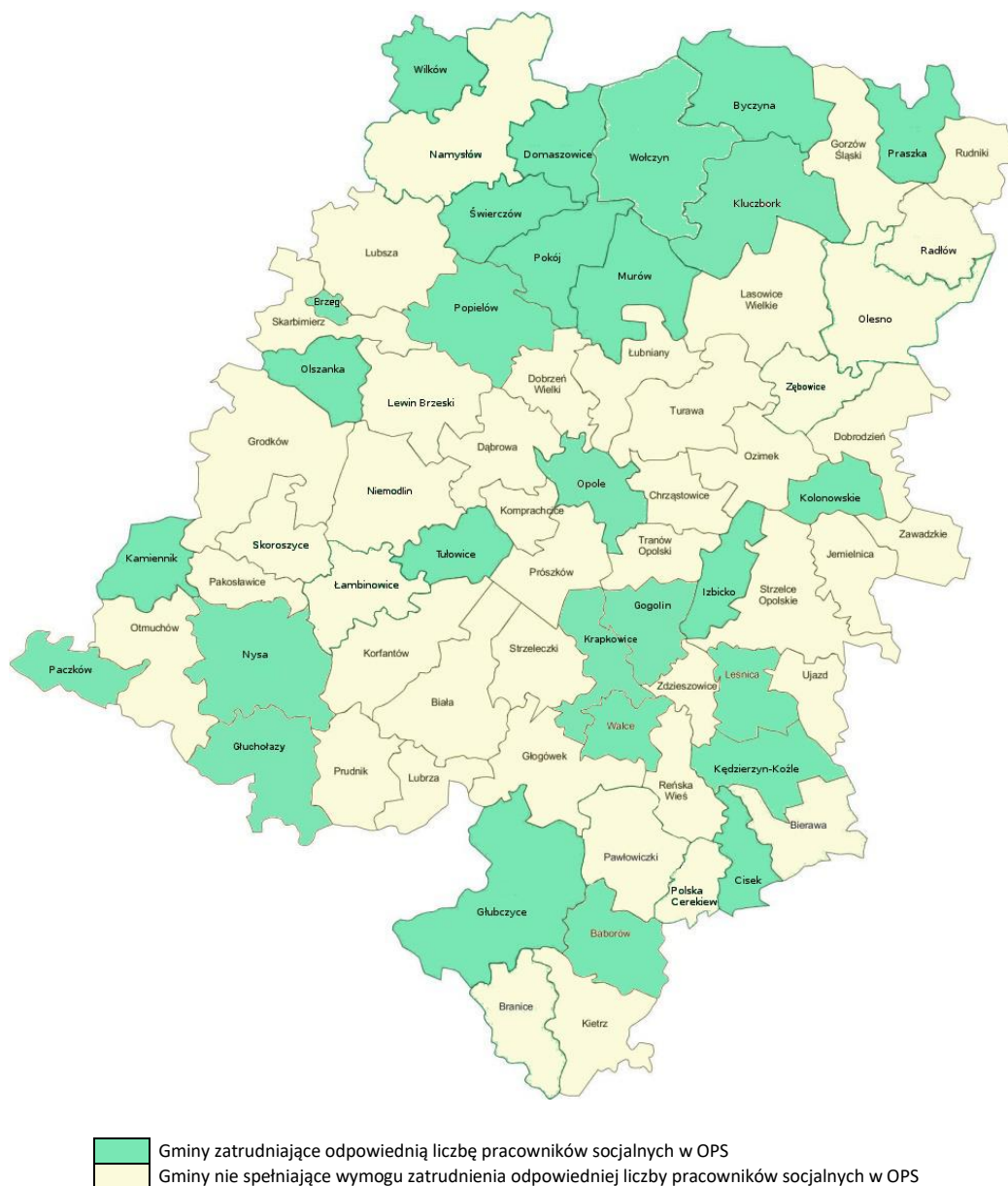
⁸⁵ Wskazanie liczby pracowników OPS-ów, realizujących także inne zadania niż wynikające z ustawy o pomocy społecznej wymaga szczegółowych badań.

⁸⁶ Liczba pracowników socjalnych we wszystkich ośrodkach pomocy społecznej w woj. opolskim wzrosła od 2010 r. o 52 (w 2010 r. w OPS-ach było zatrudnionych 425 pracowników socjalnych).

⁸⁷ Wskaźnik wprowadzony w 2015 r.

ten wymóg wahała się między 20-24, by w 2018 r. wzrosnąć do 27, a w 2019 r. zwiększyć się jeszcze do 28 gmin (39%), tj. najwięcej od 2004 r., czyli od wprowadzenia w ustawie tego rodzaju standardu.

Mapa 8. Gminy spełniające ustawowy wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych (do liczby ludności) w ośrodku pomocy społecznej w 2019 r.



Źródło: MRPiPS-03 Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za I-XII 2019 r. oraz Ocena zasobów pomocy społecznej za 2019 r. Miasta Opola

Liczba ludności przypadająca na pracownika socjalnego w woj. opolskim w 2019 r. wynosiła średnio 2 060 (w 2018 r. 2 090, 2017 r. 2 148, a w 2013 r. było to 2 212 osób), co wskazuje, że wraz z obserwowanym od wielu lat spadkiem liczby ludności województwa, wskaźnik zatrudnienia zbliża się do ustawowej granicy - 2000 mieszkańców, i to bez intensywnych działań zmierzających do zwiększenia zatrudnienia tej grupy pracowników.

Najmniej mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w OPS jest w gminie Świerczów (pow. namysłowski) – 1 110, a najwięcej w Łubnianach (pow. opolski) – 4 939 (tylko dwóch pracowników socjalnych).

Spośród 71 gmin województwa - 43 (61%) nie spełnia wymogu zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników socjalnych do liczby mieszkańców, w tym 10 zatrudnia mniej niż 3 pracowników socjalnych w OPS (są to ośrodki pomocy społecznej zlokalizowane w gminach wiejskich, a jeden – Ujazd, w gminie miejsko-wiejskiej).

Przyjmując, że przy prognozowanym dalszym spadku ludności województwa opolskiego w kolejnych latach część gmin zdecyduje się na zatrudnienie dodatkowych pracowników socjalnych (zwłaszcza w gminach, w których jest ich mniej niż 3), w tym w ramach realizacji projektów z UE (na lata 2014-2020), można oczekiwać zwiększenia się liczby gmin spełniających wymóg zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników socjalnych do liczby mieszkańców.

W 2019 r. wymóg zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników socjalnych do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących (drugi wariant standardu) spełniały 44 gminy (62% - tyle samo co w 2018 r.; w 2017 r. było ich 39). Najwięcej rodzin i osób samotnie gospodarujących na pracownika socjalnego przypadało w Kamienniku (124) i Jemielnicy (100), a średnia ich liczba w woj. opolskim wyniosła 40, tj. poniżej maksymalnej wartości (50 rodzin).

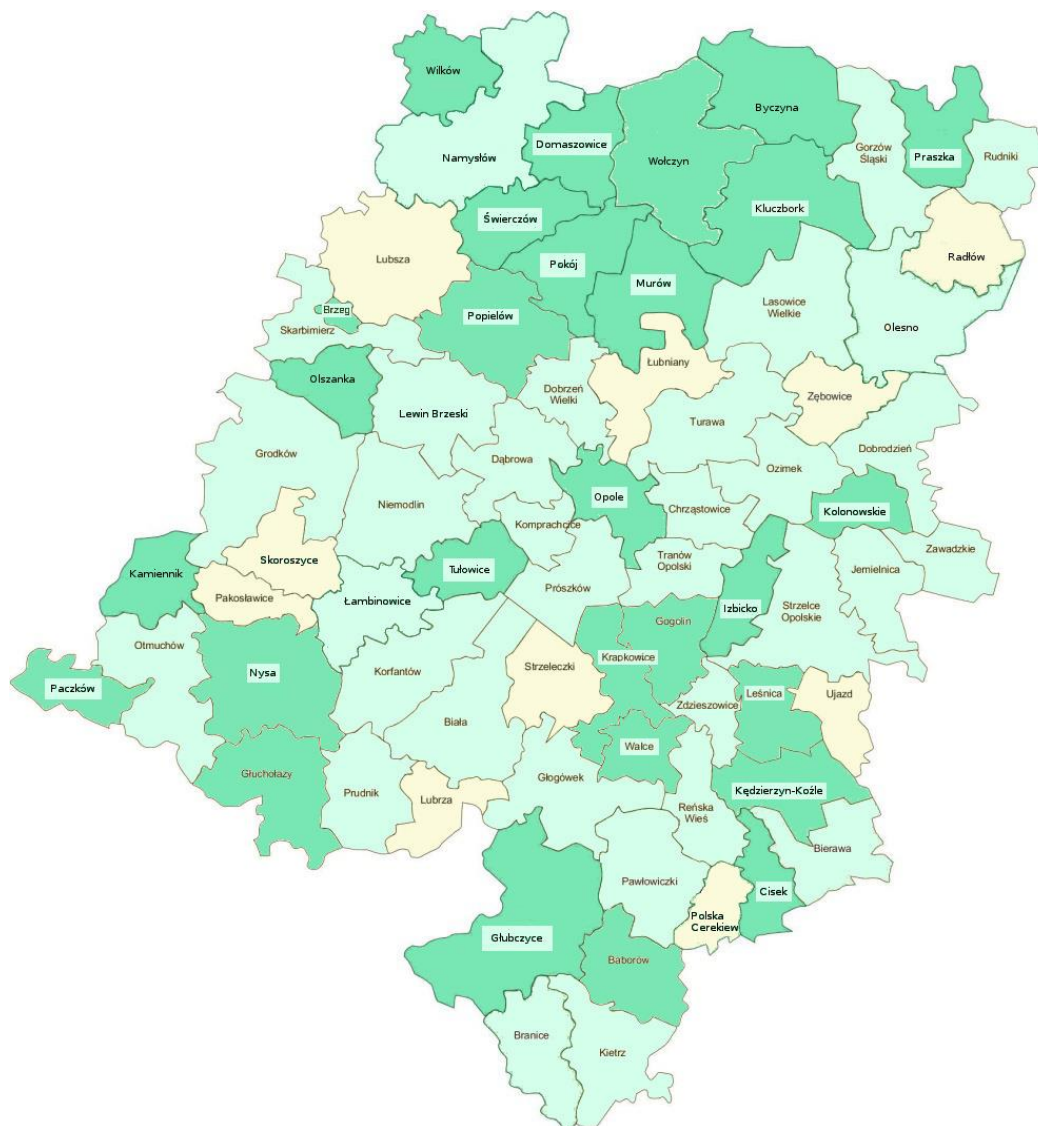
Spośród gmin spełniających standard w stosunku do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących 20 gmin spełniało jednocześnie standard zatrudnienia pracowników socjalnych w odniesieniu do liczby mieszkańców (Brzeg, Głubczyce, Kędzierzyn-Koźle, Kluczbork, Krapkowice, Cisek, Walce, Domaszowice, Pokój, Świerczów, Nysa, Paczków, Praszka, Murów, Popielów, Tułowice, Izbicko, Kolonowskie, Leśnica i Opole).

W 2019 r. – I lub II standard zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników socjalnych spełniało w woj. opolskim 52 gminy (73%), przy czym:

- wyłącznie I standard (tylko w odniesieniu do liczby mieszkańców) spełniało 28 gmin;
- wyłącznie II standard (tylko w odniesieniu do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących objętych pracą socjalną) spełniało 23 gminy;
- jednocześnie I i II standard (w odniesieniu do liczby mieszkańców, a także liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących) spełniało 20 gmin.

W 2019 r. wymóg zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników socjalnych wg standardu I lub II nie spełniało 19 gmin.

Mapa 9. Gminy spełniające ustawowy wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych w ośrodku pomocy społecznej w 2019 r. – razem dwa sposoby obliczania: do liczby ludności oraz liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących objętych pracą socjalną



	Gminy zatrudniające odpowiednią liczbę pracowników socjalnych w OPS (do liczby ludności)
	Gminy zatrudniające odpowiednią liczbę pracowników socjalnych w OPS (do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących)
	Gminy zatrudniające odpowiednią liczbę pracowników socjalnych w OPS (jednocześnie do liczby ludności oraz do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących)
	Gminy nie spełniające wymogu zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników socjalnych w OPS

Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie MRPiPS-03 Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za I-XII 2018 r. i I-XII 2019 r.

W 2019 r. w 11 powiatowych centrach pomocy rodzinie woj. opolskiego zatrudnionych było 30 pracowników socjalnych. W porównaniu do 2018 r. liczba pracowników PCPR-ów zwiększyła się o jedną osobę (a w 2017 r. było ich 26), co jest zgodne z prognozami powiatowych centrów pomocy rodzinie, wskazywanymi w ubiegłych latach, wynikających głównie ze zmiany struktury zadań realizowanych w jednostce (coraz mniej zadań z ustawy o pomocy społecznej, na rzecz wzrostu liczby zadań związanych z wykonywaniem innych ustaw, w tym ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej).

4.1.2 Kadra kierownicza

W 2019 r. kadra kierownicza ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie woj. opolskiego liczyła 102 osoby (dyrektorzy i kierownicy oraz ich zastępcy), z tego w OPS 87 osób, a w PCPR 15 osób. W porównaniu do 2018 r. liczba kadry kierowniczej zwiększyła się o 1 osobę w PCPR-ach, a w OPS-ach pozostała bez zmian.⁸⁸

4.1.3 Pozostali pracownicy

W 2019 r. w ośrodkach pomocy społecznej zatrudnionych było 1 063 innych osób, tj. o 3,1% więcej niż rok wcześniej, w tym: pracownicy administracyjno-księgowi i obsługi (działy księgowości i finansów, zaopatrzenia, transportu, ekipy konserwatorskie) oraz inni pracownicy merytoryczni wykonujący m. in. usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze w gminie oraz zadania wspomagające w OPS (asystenci rodziny, prawnicy, psychologowie, konsultanci, pedagodzy, aspiranci pracy socjalnej, koordynatorzy ds. komputeryzacji) lub ośrodkach wsparcia (np. w mieszkaniach chronionych, jednostkach specjalistycznego poradnictwa).

Pracownikami OPS-ów są też osoby realizujące zadania z innych systemów wsparcia niż pomoc społeczna lub łączące wykonywanie zadań ustawy o pomocy społecznej z innymi ustawami (o świadczeniach rodzinnych, o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, o pomocy państwa w wychowaniu dzieci, czyli programem Rodzina 500 plus, programu „Wyprawka szkolna”, czyli 300+, o dodatkach mieszkaniowych, a także obejmujący działania związane z: funduszem alimentacyjnym, przyznawaniem stypendiów, przeciwdziałaniem przemocy, realizację Karty Dużej Rodziny oraz innych regionalnych i lokalnych programów pomocowych), co jest widoczne szczególnie w gminach wiejskich.

Liczba innych pracowników zatrudnionych w powiatowych centrach pomocy rodzinie w 2019 r. wyniosła 175 (o 7 osób więcej niż w 2018 r.), przy czym głównie są to specjaliści pracy z rodziną, aspiranci pracy socjalnej i konsultanci oraz pracownicy obsługi.

5. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia w woj. opolskim

W 2019 r. na terenie woj. opolskiego funkcjonowały następujące jednostki organizacyjne pomocy społecznej, instytucje realizujące zadania z zakresu pieczy zastępczej i zatrudnienia socjalnego⁸⁹ oraz inne ośrodki wsparcia i placówki całodobowej opieki:

- 71 ośrodków pomocy społecznej;
- 11 powiatowych centrów pomocy rodzinie;
- 29 domów pomocy społecznej, z tego 28 ponadgminnych i 1 gminny (razem 39 domów wraz z filiami, prowadzone przez samorząd lub na jego zlecenie oraz podmioty niepubliczne i osoby prawne), na łącznie 3 082 miejsca;

⁸⁸ W 2012 r. 87% stanowisk kierowniczych w OPS-ach i PCPR-ach zajmowały kobiety (brak późniejszych danych).

⁸⁹ Wymieniono jednostki organizacyjne pomocy społecznej (ustawa z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, jednostki organizacyjne pieczy zastępczej (ustawa z 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej) i jednostki zatrudnienia socjalnego (ustawa z 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym).

- 22 placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku na 793 miejsca⁹⁰;
- 24 placówki opiekuńczo-wychowawcze na 510 miejsc, z tego:
 - 22 placówki socjalizacyjne;
 - 2 placówki socjalizacyjno-interwencyjne i interwencyjne;
- 13 środowiskowych domów samopomocy dla 733 osób z zaburzeniami psychicznymi;
- 22 dzienne domy pomocy dla 1 601 osób starszych oraz 67 klubów seniora dla 2 423 osób;
- 16 noclegowni, schronisk i domów (wraz z 2. hostelami) z 697 miejscami dla osób bezdomnych oraz uzależnionych i samotnych matek;
- 186 miejsc w mieszkaniach chronionych (przeznaczonych dla: młodzieży opuszczające placówki opiekuńczo-wychowawcze lub rodziny zastępcze, osoby z zaburzeniami psychicznymi, oraz osoby starsze i inne mające trudności w samodzielnym funkcjonowaniu);
- 6 ośrodków interwencji kryzysowej (w 2019 r. liczba korzystających wyniosła 597 osób);
- 2 ośrodki adopcyjne (1 prowadzony przez Samorząd Województw Opolskiego w ROPS w Opolu oraz 1 na zlecenie samorządu województwa), w których przysposobiono 72 dzieci,

a także:

- 10 klubów integracji społecznej;
- 5 centrów integracji społecznej;
- 2 specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, które udzieliły pomocy 531 osobom;
- 39 placówek wsparcia dziennego na 805 miejsc (liczba korzystających dzieci – 759);
- 15 warsztatów terapii zajęciowej, w których uczestniczyło 455 osób niepełnosprawnych;
- 4 zakłady aktywności zawodowej dla 153 uczestników;
- 26 spółdzielni socjalnych (aktywnie działające);

W zasobach instytucjonalnych pomocy i wsparcia w woj. opolskim w 2019 r. odnotowano następujące zmiany:

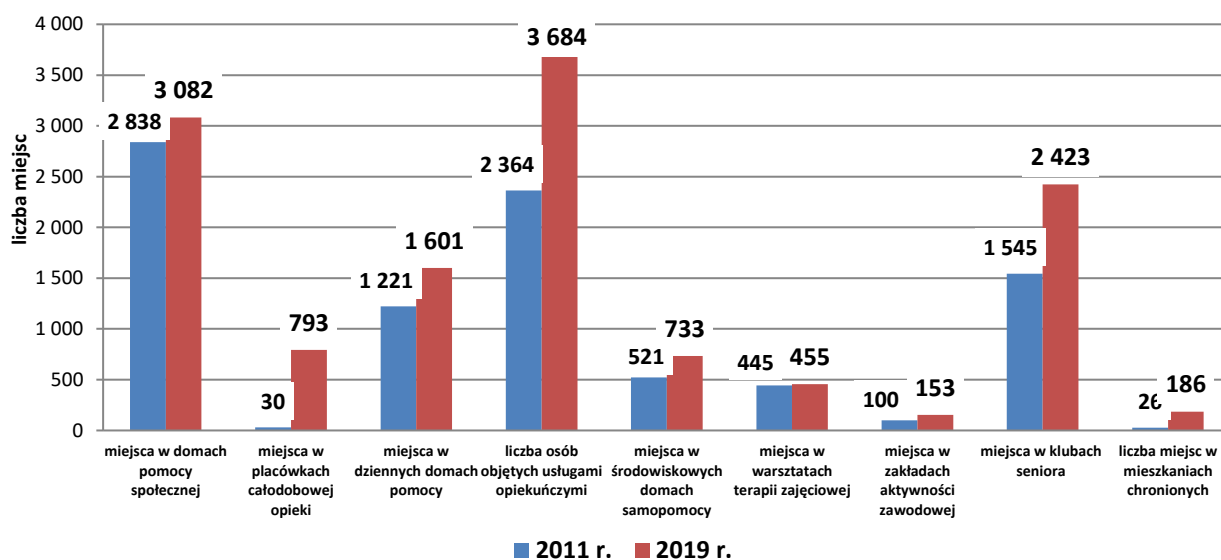
- wzrosła liczba zakładów aktywności zawodowej (z 2 do 4) i w miejsc w tych instytucjach (o 41) – powstały nowe ZAZ-y w Kluczborku i Kędzierzynie-Koźlu (liczba ZAZ-ów zwiększyła się po raz pierwszy od ponad 10 lat);
- o 6 wzrosła liczba miejsc w środowiskowych domach samopomocy (o 5 w Kędzierzynie-Koźlu i 1 w Kluczborku);
- zwiększyła się liczba miejsc w dziennych domach pomocy (o 57);
- o 70 wzrosła liczba miejsc w placówkach zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym i w podeszłym wieku (powstały 3 nowe placówki w gminach: Ozimek, Głuchołazy i Namysłów);
- o 18 wzrosła (do 186) liczba miejsc w mieszkaniach chronionych (nowe mieszkania powstały w Brzegu, Paczkowie, Białej oraz powiatach opolskim i prudnickim);
- bez zmian pozostała liczba: warsztatów terapii zajęciowej (15), klubów integracji społecznej (10) i centrów integracji społecznej (5), przy czym zmieniła się liczba osób uczestniczących w ich zajęciach, tj. wzrosła liczby uczestników WTZ-ów (o 10, do 455), a spadła liczba osób biorących udział w zajęciach KIS (o 22) oraz CIS (o 6).

⁹⁰ Są to placówki prowadzące działalność gospodarczą lub działalność statutową (zgromadzenia zakonne), wpisane do Rejestru Wojewody Opolskiego na podstawie wydanego zezwolenia (decyzji administracyjnej). Ich liczba w woj. opolskim sukcesywnie wzrasta (w 2011 r. w Rejestrze znajdowały się 4 placówki, a w 2018 r. 19).

Analiza tych danych w latach 2011-2019 wskazuje na znaczącą poprawę zasobów pomocy i integracji społecznej województwa opolskiego. Liczba miejsc opieki i wsparcia powiększyła się o:

- 244 miejsca w domach pomocy społecznej (o 8,6%);
- 763 miejsca w placówkach całodobowej opieki (dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych i w podeszłym wieku) - 25,5-krotnie;
- 380 miejsc w dziennych domach pomocy (o 31%);
- 1 320 miejsc świadczenia usług opiekuńczych w domu chorego (w tym specjalistycznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi) (o 56%);
- 212 miejsc w środowiskowych domach samopomocy (o 41%);
- 10 miejsc w warsztatach terapii zajęciowej (dla osób niepełnosprawnych - głównie w znacznym stopniu, niezdolnych do pracy);
- 53 miejsca w zakładach aktywności zawodowej (dla osób niepełnosprawnych, mających największe trudności w zatrudnieniu na otwartym rynku pracy);
- 878 miejsc w klubach seniora (o 57%);
- 160 miejsc w mieszkaniach chronionych (7-krotnie).

Wykres 42. Liczba miejsc opieki i wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych w woj. opolskim w 2011 r. oraz 2019 r.



Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie ocen zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2011 r. i 2019 r.

Ponadto – zmniejszyła się łączna liczba osób, które skorzystały z pomocy udzielanej w dwóch specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, funkcjonujących w woj. opolskim, przy czym spadek zanotowano w ośrodku w Opolu, natomiast liczba korzystających w Kędzierzynie-Koźlu pozostała na podobnym poziomie.

W 2019 r. spadła liczba korzystających z 6 powiatowych ośrodków interwencji kryzysowej (o 10%, głównie w MOPR w Opolu i PCPR w Nysie), choć wzrosła (do 18) liczba miejsc całodobowych w tych instytucjach. Mimo tego spadku (w poprzednich latach liczba korzystających sukcesywnie wzrastała), z corocznych prognoz powiatów wynika, że liczba osób wymagających wsparcia w sytuacjach kryzysowych będzie wzrastać, co oznacza, że dostęp do tego typu instytucji jest nadal ograniczony (ośrodki interwencji kryzysowej znajdują się jedynie w 5 powiatach woj. opolskiego i Mieście Opolu).

Istotny wpływ na utworzenie nowej instytucji lub placówki wsparcia mają środki zewnętrzne lub pozarządowe, a gminy i powiaty jedynie w części finansują takie przedsięwzięcia lub ponoszą koszty ich funkcjonowania. Stąd coraz częściej nowe instytucje powstają ze znacznym udziałem środków rządowych (np. program tworzenia Dziennych domów i Klubów, przeznaczonych dla osób starszych, w ramach Programu Wieloletniego SENIOR+ na lata 2015-2020, przekształconego z programu Senior-WIGOR) oraz środków unijnych, w tym będących w dyspozycji Samorządu Województwa Opolskiego w ramach perspektywy na lata 2014-2020 (umożliwiających tworzenie np. mieszkań chronionych lub placówek wsparcia dziennego dla dzieci). Ważnym elementem tych działań są organizacje pozarządowe, które podejmują się prowadzenia tych instytucji lub realizacji zadań z tego zakresu, powierzonych przez samorząd terytorialny (np. w ramach aktywizacji osób starszych, pomocy dzieciom i młodzieży).

Dodatkowymi mechanizmami wsparcia samorządu terytorialnego i jego instytucji oraz organizacji pozarządowych, działających w obszarze polityki społecznej, są także inne środki krajowe (np. Programu Funduszu Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014-2020) lub zagraniczne (np. Fundusze Norweskie i Europejskiego Obszaru Gospodarczego), a w przypadku projektów w ramach ekonomii społecznej krajowe fundusze unijne (Europejski Fundusz Społeczny), wspierające lokalne inicjatywy w zakresie rozwoju różnych form przedsiębiorczości społecznej, w tym tworzenia spółdzielni socjalnych.

Tabela 36. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia woj. opolskiego w latach 2018-2019

Lp.	Wyszczególnienie	Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia w woj. opolskim*		
		2018 r.	2019 r.	Wzrost / spadek w 2019 r. 2018 r.=100%
1.	Domy pomocy społecznej			
2.	liczba placówek	29	29	100,0
3.	liczba miejsc	3 082	3 082	100,0
4.	Środowiskowe domy samopomocy			
5.	liczba placówek	13	13	100,0
6.	liczba miejsc	727	733	
7.	Dzienne domy pomocy			
8.	liczba placówek	20	22	
9.	Liczba miejsc	1 544	1 601	
10.	Noclegownie, schroniska i domy dla osób bezdomnych			
11.	liczba placówek	16	16	100,0
12.	liczba miejsc	697	697	100,0
13.	Mieszkania chronione			
14.	liczba placówek	120	125	
15.	liczba miejsc	168	186	
16.	Ośrodki interwencji kryzysowej¹			
17.	liczba placówek	6	6	
18.	liczba miejsc całodobowych	15	18	
19.	liczba korzystających	664	597	
20.	Specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie²			
21.	liczba placówek	2	2	100,0
22.	liczba korzystających	557	531	
23.	Placówki wsparcia dziennego			
24.	liczba placówek	40	39	
25.	liczba miejsc	934	805	
26.	liczba korzystających	769	759	
27.	Placówki opiekuńczo-wychowawcze			
28.	liczba placówek	23	24	
29.	liczba miejsc	521	510	
30.	Centra integracji społecznej			
31.	liczba placówek	5	5	100,0
32.	liczba uczestników zajęć	264	258 ³	
33.	Kluby integracji społecznej			

34.	liczba placówek	10	10	100,0
35.	liczba uczestników zajęć	276	254 ⁴	
36.	Warsztaty terapii zajęciowej			
37.	liczba placówek	15	15	100,0
38.	liczba uczestników zajęć	450	455	
39.	Zakłady aktywności zawodowej			
40.	liczba placówek	2	4	
41.	liczba uczestników zajęć	112	153	
42.	Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku			
43.	liczba placówek	19	22	
44.	liczba miejsc	723	793	

* z uwagi na brak szczegółowych danych tabela nie uwzględnia klubów seniora, jadłodajni, spółdzielni socjalnych, uniwersytetów III wieku i innych placówek wsparcia środowiskowego w gminie (klubów samopomocy, punktów konsultacyjnych, ognisk) prowadzonych przez organizacje pozarządowe lub współfinansowanych ze środków samorządu terytorialnego (gminnego i powiatowego).

¹ Za: Sprawozdanie MRPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za I-XII 2019 r.

² Za: Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za okres I-XII 2019 r., zamieszczone w Centralnej Aplikacji Statystycznej - rządowej platformie do sporządzenia mi.in. sprawozdań z realizacji zadań z zakresu pomocy i integracji społecznej przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej – aplikacja *Sprawozdania resortowe*.

³ Za: Sprawozdanie Centrum Integracji Społecznej za rok 2019, zamieszczone w Centralnej Aplikacji Statystycznej - rządowej platformie do sporządzenia mi.in. sprawozdań z realizacji zadań z zakresu pomocy i integracji społecznej przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej – aplikacja *Sprawozdania resortowe*.

⁴ Za: Sprawozdanie Klubu Integracji Społecznej za I-XII w 2019 r., zamieszczone w Centralnej Aplikacji Statystycznej - rządowej platformie do sporządzenia mi.in. sprawozdań z realizacji zadań z zakresu pomocy i integracji społecznej przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej – aplikacja *Sprawozdania resortowe*.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej w 2018 r. i 2019 r., oraz rejestrów Wojewody Opolskiego (Wydziału Polityki Społecznej i Zdrowia Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Opolu), a także materiałów własnych i sprawozdań zamieszczonych w CAS.

6. Ekonomia społeczna w woj. opolskim

6.1 Podmioty ekonomii społecznej w woj. opolskim⁹¹

W województwie opolskim funkcjonują:

- 33 przedsiębiorstwa społeczne (26 spółdzielni socjalnych, 5 stowarzyszeń oraz 2 fundacje)⁹²;
- 34 podmioty reintegracyjne (10 klubów integracji społecznej, 5 centrów integracji społecznej, 4 zakłady aktywności zawodowej i 15 warsztatów terapii zajęciowej)⁹³;
- 1 spółka *non profit* (podmiot sfery gospodarczej utworzony w związku z realizacją celu społecznego);
- 166 podmiotów działających w sferze pożytku publicznego - organizacji pozarządowych, prowadzących działalność gospodarczą lub odpłatną działalność pożytku publicznego – 13 fundacji i 153 stowarzyszeń (stan na maj 2018).⁹⁴

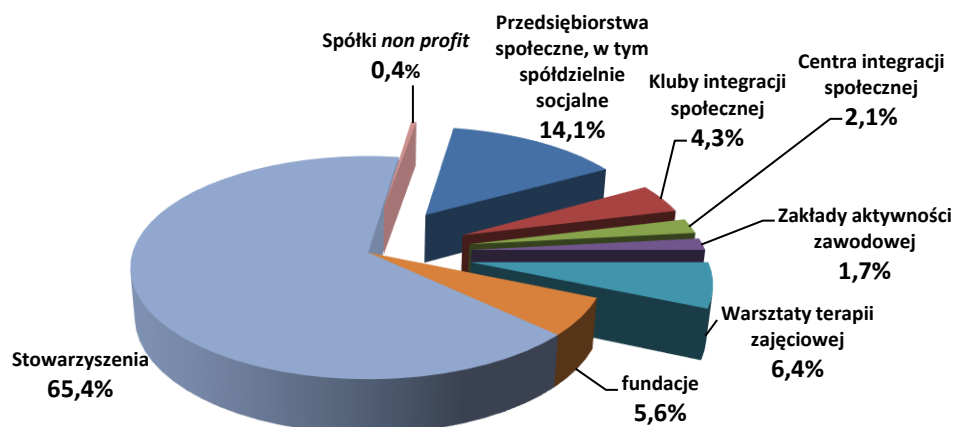
⁹¹ Stan na 31.01.2020 r.

⁹² Przedsiębiorstwa społeczne to spółdzielnie socjalne i inne podmioty, które zatrudniają co najmniej 50% osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym (w tym niepełnosprawnych, bezrobotnych) lub 30% osób o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności. W przedsiębiorstwa społecznych zysk nie podlega podziałowi, lecz przeznaczany jest na wzmocnienie potencjału przedsiębiorstwa oraz na reintegrację zawodową i społeczną lub na działalność pożytku publicznego prowadzoną na rzecz społeczności lokalnej, w której działa przedsiębiorstwo – za MRPiPS, *Czym jest ekonomia społeczna i solidarna?* <https://www.gov.pl/web/rodzina/czym-jest-ekonomia-spoeczna-i-solidarna> (03.06.2020 r.).

⁹³ Zadaniem podmiotów reintegracyjnych ES (KIS, CIS, ZAZ i WTZ) est przede wszystkim reintegracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

⁹⁴ Podmioty ekonomii (gospodarki) społecznej zalicza się do tzw. trzeciego sektora (obok innych struktur nowoczesnego państwa, tj. sektorów prywatnego i publicznego), w której działają organizacje pozarządowe *non profit* (nie dla zysku), choć ścisłe ich zdefiniowanie jest równie trudne jak wyznaczenie jednolitej granicy między trzecim sektorem i pozostałymi dwoma sektorami. W odróżnieniu bowiem od organizacji pozarządowych podmioty ES funkcjonują zwykle w oparciu o zasadę nie tylko dla zysku (*not only for profit*) lub nie dla prywatnego zysku (*not for private profit*). Oznacza to, że zysk lub jakakolwiek nadwyżka finansowa winna być przekazywana na działalność

Wykres 43. Podmioty ekonomii społecznej w województwie opolskim w styczniu 2020 r. - wg typów



Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu.

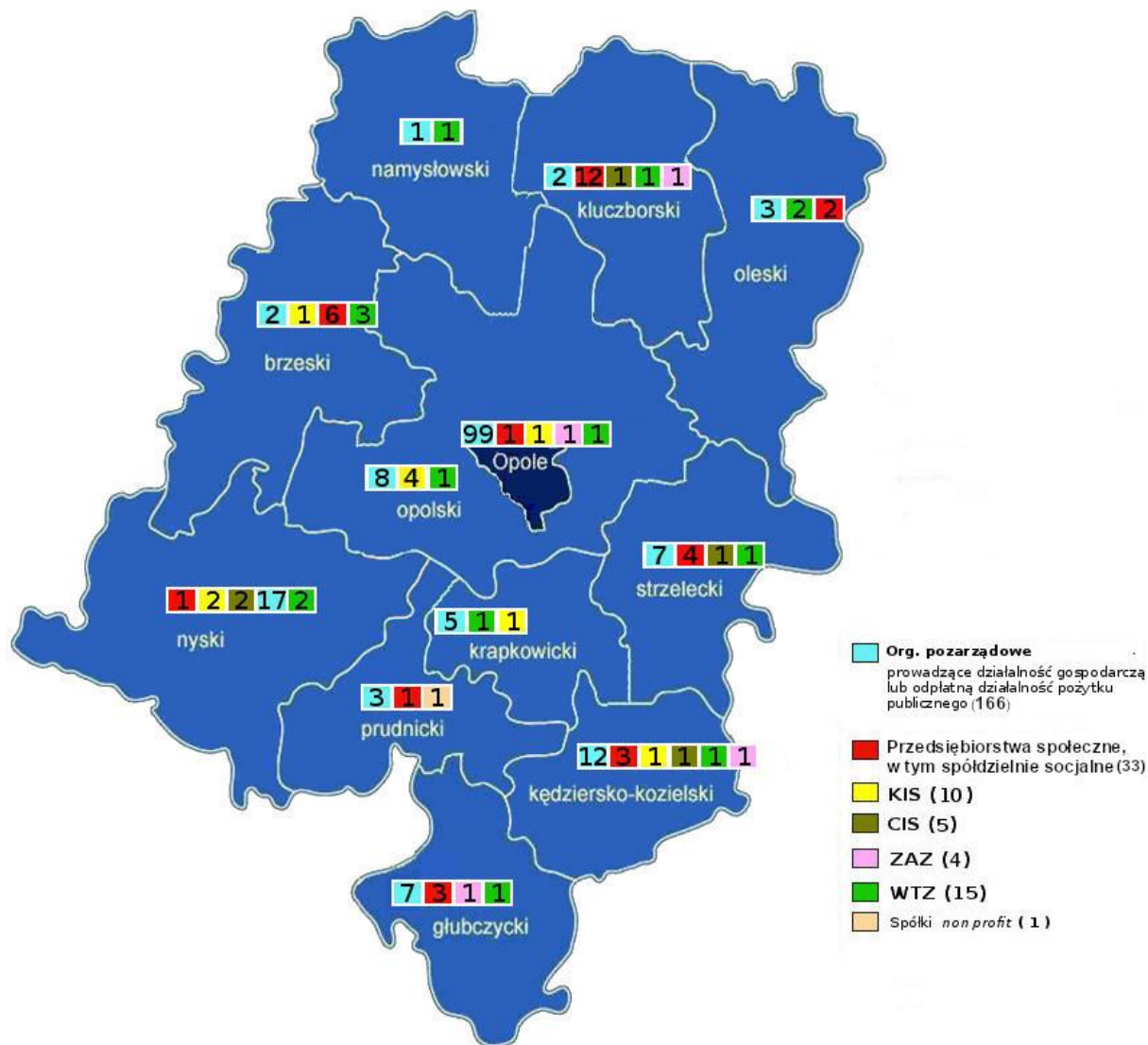
W styczniu 2020 r. – w porównaniu do 2015 r., liczba podmiotów ekonomii społecznej w woj. opolskim wzrosła o 3,5% (8 podmiotów). Wzrosła liczba przedsiębiorstw społecznych (z 30 do 33) oraz klubów integracji społecznej (z 5 do 10) oraz zakładów aktywności zawodowej (z 2 do 4). O jeden podmiot zmniejszyła się liczba centrów integracji społecznej (z 6 do 5), a o 2 liczba fundacji i stowarzyszeń, prowadzących działalność gospodarczą lub odpłatną działalność pożytku publicznego. Natomiast bez zmian pozostała liczba warsztatów terapii zajęciowej (15)

Tabela 37. Podmioty ekonomii społecznej w woj. opolskim w 2015 r. i styczniu 2020 r.

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba podmiotów ekonomii społecznej		
		2015 r.	2020 r.	Wzrost / spadek w 2020 r. 2015 r. = 100%
1	Organizacje pozarządowe prowadzące działalność gospodarczą lub odpłatną działalność pożytku publicznego (fundacje i stowarzyszenia)	168	166	98,8
2	Warsztaty terapii zajęciowej	15	15	100,0
3	Przedsiębiorstwa społecznej, w tym spółdzielnie socjalne	30	33	110,0
4	Spółki non-profit	0	1	x
5	Kluby integracji społecznej	5	10	200,0
6	Centra integracji społecznej	6	5	83,3
7	Zakłady aktywności zawodowej	2	4	200,0
	Razem	226	234	103,5

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2015 r. i 2019 r.

Mapa 10. Podmioty ekonomii społecznej w województwie opolskim w styczniu 2020 r.



Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu

Najwięcej podmiotów ekonomii społecznej występuje w Mieście Opolu (103), przy czym w przypadku spółdzielni socjalnych, największa ich liczba jest w powiecie kluczborskim (9). Najmniej podmiotów sektora ekonomii społecznej znajduje się na terenie powiatu namysłowskiego (2), tj. po jednym: stowarzyszeniu i warsztacie terapii zajęciowej.

Tabela 38. Podmioty ekonomii społecznej w woj. opolskim w 2020 r. (stan na 31 stycznia) – w powiatach wg typów

Lp.	Powiat	Podmioty ekonomii społecznej woj. opolskiego									
		Org. pozarządowe prowadzące działalność gospodarczą lub odpłatną działalność pożytku publicznego ⁹⁵		Warsztaty terapii zajęciowej	Przedsiębiorstwa społeczne		Spółki non profit	Kluby integracji społecznej	Zakłady aktywności zawodowej	Centra integracji społecznej	Razem
		fundacje	stowarzyszenia		Ogółem	w tym spółdzielnie socjalne					
1	brzeski	0	2	3	6	3	0	1	0	0	12
2	głubczycki	0	7	1	3	3	0	0	1	0	12

⁹⁵ Stan na maj 2018 r.

Lp.	Powiat	Podmioty ekonomii społecznej woj. opolskiego									Razem
		Org. pozarządowe prowadzące działalność gospodarczą lub odpłatną działalność pożytku publicznego ⁹⁵		Warsztaty terapii zajęciowej	Przedsiębiorstwa społeczne		Spółki non profit	Kluby integracji społecznej	Zakłady aktywności zawodowej	Centra integracji społecznej	
		fundacje	stowarzyszenia		Ogółem	w tym spółdzielnie socjalne					
3	kędzierzyńsko-kozielski	1	11	1	3	3	0	1	1	1	19
4	kluczborski	0	2	1	12	9	0	0	1	1	17
5	krakowicki	0	5	1	0	0	0	1	0	0	7
6	namysłowski	0	1	1	0	0	0	0	0	0	2
7	nyski	3	14	2	1	1	0	2	0	2	24
8	oleski	0	3	2	2	2	0	0	0	0	7
9	opolski	3	5	1	0	0	0	4	0	0	13
10	prudnicki	0	3	0	1	1	1	0	0	0	5
11	strzelecki	0	7	1	4	3	0	0	0	1	13
12	Opole Miasto	6	93	1	1	1	0	1	1	0	103
Razem woj.		13	153	15	33	26	1	10	4	5	234

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu.

W 2019 r. – w porównaniu do 2018 r., wśród podmiotów ekonomii społecznej, zajmujących się reintegracją społeczno-zawodową (CIS, KIS, WTZ i ZAZ), zanotowano wzrost liczby placówek (w latach 2017-2018 była bez zmian), tj. zwiększyła się liczba zakładów aktywności zawodowej (z 2 do 4). Powstały dwa nowe ZAZ-y: w Kędzierzynie-Koźlu i Kluczborku, zwiększając liczbę zatrudnionych osób niepełnosprawnych w tych instytucjach do 153 (o 41).⁹⁶ Łącznie liczba tego typu reintegracyjnych podmiotów ES w woj. opolskim wyniosła 34 (w 2018 r. – 32).

Tabela 39. Podmioty ekonomii społecznej z obszaru reintegracji społeczno-zawodowej w woj. opolskim w 2018 r. i styczniu 2020 r.

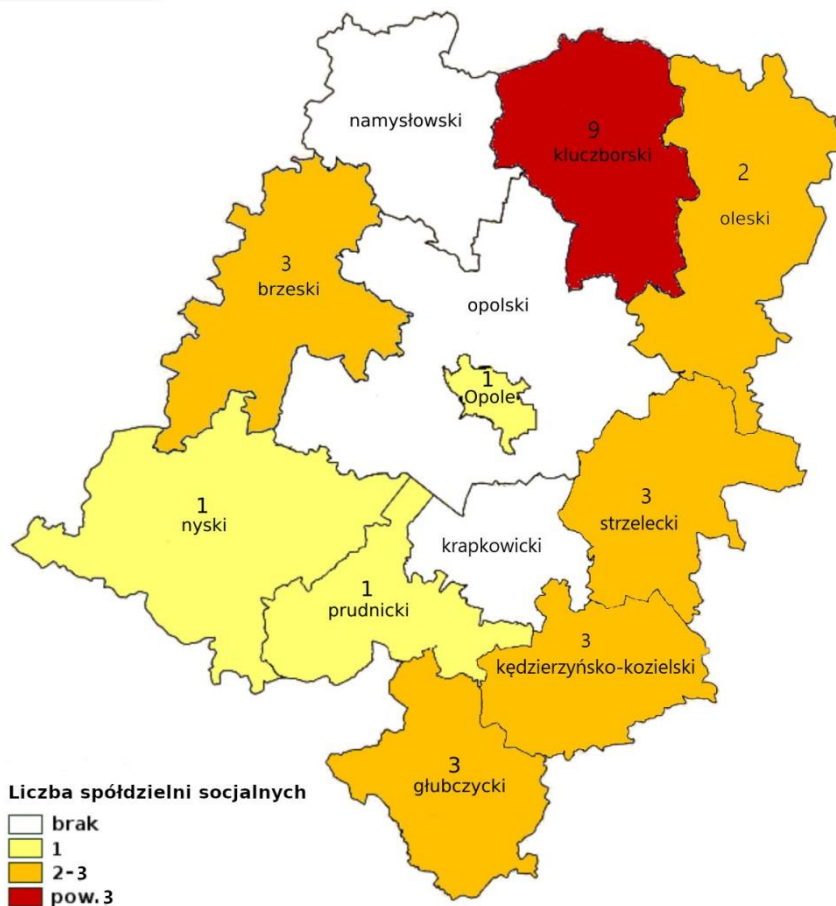
Lp.	Podmiot ES z obszaru reintegracji	2018 r.	Liczba uczestników zajęć	2020 r.	Liczba uczestników zajęć
1.	Centra integracji społecznej	5	264	5	258
2.	Kluby integracji społecznej	10	276	10	254
3.	Warsztaty terapii zajęciowej	15	450	15	455
4.	Zakłady aktywności zawodowej	2	112	4	153
Razem		32	1 102	34	1 120

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu

Ważną rolę w usamodzielnieniu ekonomicznym klientów pomocy społecznej pełnią szczególnie spółdzielnie socjalne. W 2019 r. w woj. opolskim aktywnie działało **26 spółdzielni socjalnych**, które funkcjonują we wszystkich powiatach woj. opolskiego, z wyjątkiem powiatów: krakowickiego, opolskiego i namysłowskiego.

⁹⁶ Zakłady aktywności zawodowej to jednostki tworzone w ramach chronionego rynku pracy celem zatrudnienia osób niepełnosprawnych lub przygotowania ich do zatrudnienia na otwartym rynku pracy. W woj. opolskim ZAZ-y działają w Opolu, Branicach, Kędzierzynie-Koźlu i Kluczborku.

Mapa 11. Spółdzielnie socjalne w woj. opolskim w styczniu 2020 r.



Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu

Tabela 40. Spółdzielnie socjalne w woj. opolskim w styczniu 2020 r. - wykaz

Lp.	Nazwa	Powiat	Gmina	Adres
1	Spółdzielnia Socjalna UNIKO	brzeski	Brzeg	ul. Towarowa 6 49-300 Brzeg
2	Brzeska Spółdzielnia Socjalna „Jedynka”	brzeski	Brzeg	ul. 1 maja 2 49-300 Brzeg
3	Qubit Spółdzielnia Socjalna	brzeski	Brzeg	ul. Cegielniana 16 49-300 Brzeg
4	Spółdzielnia Socjalna „Niezapominajka”	głubczycki	Głubczyce	ul. Słoneczna 17 48-100 Głubczyce
5	Spółdzielnia Socjalna „Niezapominajka 2”	głubczycki	Głubczyce	ul. Słoneczna 17 48-100 Głubczyce
6	Spółdzielnia Socjalna "Pilszczanka"	głubczycki	Kietrz	ul. Wojska polskiego 32 40-130 Kietrz
7	Spółdzielnia Socjalna „Poza Czasem”	kędzierzyńsko-kozielski	Kędzierzyn-Koźle	ul. Gajowa 22 47-220 Kędzierzyn-Koźle
8	Spółdzielnia Socjalna „Pszczółka”	kędzierzyńsko-kozielski	Kędzierzyn-Koźle	ul. Pamięci Sybiraków 12 47-200 Kędzierzyn-Koźle
9	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „Ogniwo”	kędzierzyńsko-kozielski	Kędzierzyn-Koźle	ul. Matejki 29, 47-220 Kędzierzyn-Koźle
10	Spółdzielnia Socjalna KOST PRO	kluczborski	Kluczbork	ul. Barci Bassy 32 46-233 Bąków
11	PROFES Spółdzielnia Socjalna	kluczborski	Kluczbork	ul. Katowicka 8a 46-200 Kluczbork
12	Spółdzielnia Socjalna 3Kultury	kluczborski	Kluczbork	Kuniów 33a, 46-200 Kluczbork

13	Spółdzielnia Socjalna „Las Vegas”	kluczborski	Byczyna	Polanowice 33 46-220 Byczyna
14	Spółdzielnia Socjalna „Kornik”	kluczborski	Byczyna	Polanowice 33/3 46-220 Byczyna
15	Spółdzielnia Socjalna „Miód i wino”	kluczborski	Byczyna	ul. Wąska 2 46-220 Byczyna
16	Spółdzielnia Socjalna „Gród”	kluczborski	Byczyna	Biskupice 58 46-220 Byczyna
17	Spółdzielnia Socjalna „MUZA”	kluczborski	Byczyna	ul. Stawowa 8a 46-220 Byczyna
18	Spółdzielnia Socjalna „Perunica”	kluczborski	Byczyna	ul. Dworcowa 7 46-220 Byczyna
19	Spółdzielnia Socjalna „Parasol”	nyski	Nysa	ul. Prusa 14 48-303 Nysa
20	Spółdzielnia Socjalna STREFA	oleski	Praszka	Rosoch 43A 46-230 Praszka
21	Spółdzielnia Socjalna Integracja	oleski	Gorzów Śląski	Uszyce 18/19 46-310 Gorzów Śląski
22	Spółdzielnia Socjalna „Domowe Smaki”	prudnicki	Prudnik	pl. Królowej Jadwigi 4 48-200 Prudnik
23	Strzelecka Spółdzielnia Socjalna	strzelecki	Strzelce Op.	ul. K. Wyszyńskiego 10 47-101 Strzelce Opolskie
24	Spółdzielnia Socjalna „Premio Group”	strzelecki	Strzelce Op.	ul. Zakładowa 11 47-100 Strzelce Opolskie
25	Strzelecka Spółdzielnia Socjalna „Premio Group 2”	strzelecki	Strzelce Op.	ul. Zakładowa 11 47-100 Strzelce Opolskie
26	Spółdzielnia Socjalna Usługowo-Handlowo-Produkcyjna „Opole”	Opole Miasto	Opole	ul. Katowicka 91 45-054 Opole

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie *Raportu na temat aktualnego stanu sektora ekonomii społecznej w województwie opolskim*, Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Gospodarczych DELTA PARTNER, Opole 2019

Krajowy Program Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej wskazuje, że ekonomia społeczna i solidarna winna być istotnym instrumentem aktywnej polityki społecznej oraz wsparcia rozwoju społecznego i lokalnego. W związku z tym zakłada się, że podmioty ekonomii społecznej (w tym przede wszystkim spółdzielnie socjalne) będą ważnym elementem aktywizacji i integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz dostawcami usług użyteczności publicznej oraz realizatorami zadań z zakresu rozwoju lokalnego. Służyć temu mają m. in. działania polegające na wspieranie trwałego partnerstwa PES z samorządem terytorialnym, zwiększenie liczby miejsc pracy w ramach przedsiębiorczości społecznej, zwiększenie konkurencyjności podmiotów ekonomii społecznej oraz upowszechnienie pozytywnych postaw względem nich.⁹⁷

6.2 Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej w woj. opolskim

Od 2015 r. ROPS w Opolu realizuje projekt w ramach RPO WO na lat 2014-2020, pn. *Wsparcie dla opolskiego modelu promocji, upowszechniania oraz rozwoju sektora ekonomii społecznej*.

Głównym zadaniem realizowanego projektu jest rozwój sektora ekonomii społecznej, poprzez koordynację działań wszystkich zainteresowanych instytucji, w tym ośrodków wsparcia ekonomii społecznej (OWES) jako wyodrębnionych jednostek, realizujących usługi wsparcia ekonomii społecznej.

OWES-y to wyodrębnione jednostki podmiotu lub partnerstwo/konsorcjum podmiotów, które realizują usługi wsparcia ekonomii społecznej w zakresie:

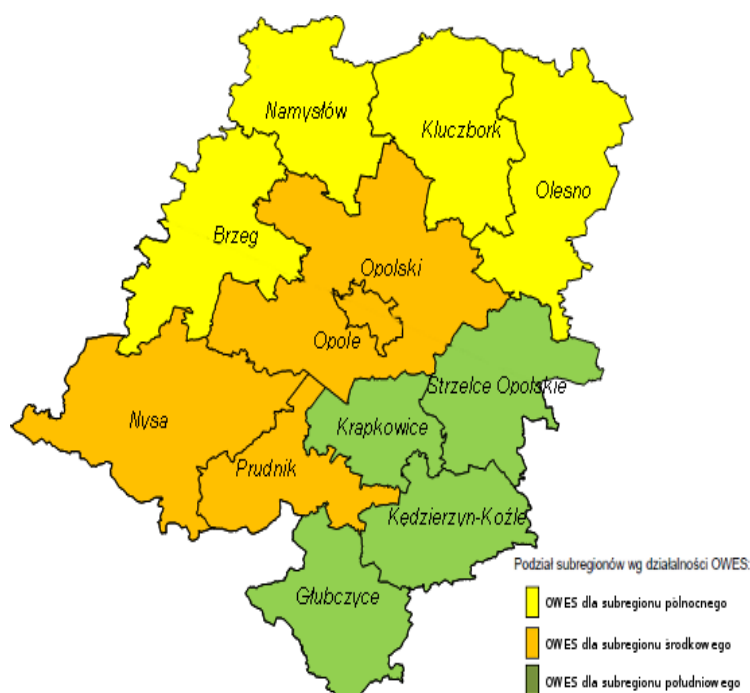
- animacji i promocji ekonomii społecznej,

⁹⁷*Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej* – uchwała nr 11 Rady Ministrów z 31 stycznia 2019 r., to dokument stanowiący rozwinięcie i doprecyzowanie działań wynikających z *Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej*, przyjętego uchwałą nr 164 Rady Ministrów z dnia 12 sierpnia 2014 r. (M.P. poz. 811).s. 21-22, (05.02.2020 r.).

- wsparcia powstawania nowych podmiotów ekonomii społecznej,
- wsparcia istniejących przedsiębiorstw społecznych,
- działań bez osiągnięcia zysku lub przeznaczające zysk na działania własne.

Od 2013 r. w woj. opolskim funkcjonuje podział na trzy subregiony, w których działają ośrodki wsparcia ekonomii społecznej (subregion północny z powiatami: brzeskim, kluczborskim, namysłowskim i oleskim, subregion środkowy, obejmującym powiaty: opolski, nyski, prudnicki i Miasto Opole, oraz subregion południowy, w skład którego wchodzi powiaty: głubczycki, kędzierzyńsko-kozielski, krapkowicki i strzelecki)⁹⁸.

Mapa 12. Subregiony wg działalności OWES w woj. opolskim



Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu

W 2019 r. ROPS w Opolu (wraz ze Stowarzyszeniem Wspierania Inicjatyw Gospodarczych DELTA PARTNER) opracował aktualizację *Opolskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2016-2022*, dostosowując dotychczasowe zapisy do aktualnych uwarunkowań społeczno-gospodarczych i okoliczności wynikających z końca obowiązywania dokumentu w 2022 roku oraz nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2021-2027⁹⁹.

Program, określający najważniejsze cele i obszary działań na najbliższe lata, wskazuje także na główne trudności i ograniczenia rozwoju ekonomii społecznej w woj. opolskim, tj.:

- niską świadomość części samorządów (gminnych i powiatowych) w zakresie możliwości wspierania podmiotów ekonomii społecznej (narzędzi i mechanizmów prawnych, finansowanych itp., zlecenia i powierzania zadań PES np. z wykorzystaniem klauzuli

⁹⁸ OWES –y powstały w 2013 r. w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013, Priorytet VII *Promocja Integracji Społecznej*, Działanie 7.2. *Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej*, Poddziałanie 7.2.2 *Wsparcie ekonomii społecznej*.

⁹⁹ Aktualizacja OPRES na lata 2016-2022 została przeprowadzona w wyniku aktualizacji Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej z 31 stycznia 2019 r. (Uchwała nr 11 Rady Ministrów). Nowy KPRES jest rozwinięciem i doprecyzowaniem działań wynikającym z jego pierwotnej wersji, przyjętej w 2014 r., ma charakter operacyjno-wdrożeniowy i jest ściśle powiązany z dokumentami strategicznymi na poziomie krajowym (w tym Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 - z perspektywą do 2030 r., Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego).

- społecznych, niskiego zaufania do podmiotów o małym doświadczeniu, świadomości funkcji i celów ES);
- mocno zróżnicowaną jakość produktów i usług PES, ograniczającą zamówienia rynkowe (które wynikają z organizowania doraźnych działań i niskiej profesjonalizacji podmiotów ES);
 - brak stałej promocji ES (działania mają charakter akcyjny, sporadyczny);
 - występowanie ograniczeń w korzystaniu ze wsparcia ES (niskie zainteresowanie osób już korzystających ze świadczeń społecznych z oferty ES, brak narzędzi motywujących beneficjentów, ograniczony katalog osób, które mogą korzystać ze wsparcia PES);
 - słabość podmiotów ES (brak specjalistów branżowych, ograniczona współpraca ze środowiskiem naukowym oraz sferą biznesu, słaba kondycja finansowa utrudniająca dostęp do nowych technologii i urządzeń, konieczność koncentracji na celach biznesowych kosztem działań społecznych i integracyjnych);
 - trudność w prowadzeniu PES (rosnąca biurokratyzacja, w tym sprawozdawczo-finansowa, wynikająca z rosnącej i koniecznej ekonomizacji podmiotów ES, przy jednoczesnym aktywizowaniu osób z „trudnych” środowisk);
 - zagrożenie ograniczenia popytu na obecne i przyszłe usługi PES (wyludnianie się województwa, brak młodych pracowników, zmienność przepisów prawnych, sztywne regulacje prawne w zakresie finansowania przedsięwzięć ES oraz funkcjonowania PES).

Natomiast wśród istotnych możliwości rozwoju ekonomii społecznej wskazuje się na obszary i sfery rozwoju związane z m. in. turystyką społeczną (dla grup wykluczonych społecznie, o niskich dochodach), ekologią selektywną (zbiórka odpadów, recykling, ochrona środowiska), odnawialnymi źródłami energii (edukacja i animowanie społeczności lokalnej na rzecz realizacji takich działań), rolnictwem społecznym (wykorzystanie zasobów rolnych – roślinnych i zwierzęcych, celem stworzenia usług społecznych, np. w terapii), budownictwem społecznym (budowa i rewitalizacja mieszkań socjalnych, chronionych, treningowych czy komunalnych) oraz usługami społecznymi dla wybranych grup osób wykluczonych społecznie i zagrożonych wykluczeniem (np. usługi opiekuńcze i wspomagające dla osób starszych, niepełnosprawnych, dzieci i młodzieży).

7. Koszt pomocy społecznej oraz innych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2018-2019 i w 2020 r. (prognoza)

7.1 Zadania gminy

Koszt zadań realizowanych w 2019 r. przez gminy w zakresie pomocy społecznej i innych zadań z obszaru polityki społecznej wyniósł ponad 1 283 mln zł, z tego na:

- zadania pomocy społecznej wydatkowano prawie 286 mln zł;
- inne zadania z obszaru polityki społecznej – 997 mln zł.

Tabela 41. Środki finansowe przeznaczone przez gminy na zadania pomocy społecznej i inne zadania z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2018-2019 i w 2020 r. (prognoza) w tys. zł

Lp.	Wyszczególnienie	Środki finansowe przeznaczone na wydatki w pomocy społecznej i inne zadania z obszaru polityki społecznej w budżetach gmin województwa opolskiego w latach 2018-2020 w tys. zł				
		2018 r.	2019 r.	Wzrost/spadek w 2019 r. 2018 r.=100%	2020 r. (prognoza) **	Wzrost/spadek w 2020 r. 2019 r.=100%
1	ZADANIA Z ZAKRESU POLITYKI SPOŁECZNEJ OGÓŁEM zadania gminy (suma wierszy: 2+14)	1 060 465	1 283 452	121,0	1 548 486	120,7
z tego:						
2	POMOC SPOŁECZNA * (suma wierszy: 3 -12)	269 072	285 994	106,3	296 313	103,6
w tym:						
3	świadczenia pieniężne oraz składki na ubezpieczenie społeczne	61 304	65 383	106,7	65 769	100,6
4	usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze	16 682	20 065	120,3	24 245	120,8
5	pomoc w zakresie dożywiania	14 203	13 409	94,4	13 376	99,8
6	odpłatność gmin za pobyt osób w DPS	44 185	49 484	112,0	50 827	102,7
7	utrzymanie OPS	67 472	73 674	109,2	78 361	106,4
8	utrzymanie ŚDS	12 793	17 382	135,9	17 245	99,2
9	odpłatność gmin za pobyt dzieci w pieczy zastępczej	8 450	8 563	101,3	9 570	111,8
10	przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	1 492	1 503	100,7	1 438	95,7
11	usuwanie skutków powodzi	208	622	x	45	x
12	wspieranie rodziny i inne zadania	42 283	35 909	84,9	35 437	98,7
13	INNE ZADANIA (suma wierszy: 14-20)	791 393	997 458	126,0	1 252 173	125,5
14	świadczenia wychowawcze 500+	466 440	658 898	141,3	908 922	137,9
15	świadczenia rodzinne	255 528	259 669	101,6	260 177	100,2
16	przeciwdziałanie alkoholizmowi	14 868	15 572	104,7	16 915	108,6
17	przeciwdziałanie narkomanii	1 283	758	59,1	1 048	138,3
18	dodatki mieszkaniowe	12 685	11 043	87,1	14 407	130,5
19	stypendia socjalne dla uczniów i zasiłki szkolne	5 752	4 868	84,6	4 487	92,2
20	utrzymanie żłobków i klubów dziecięcych	34 837	46 650	133,9	46 217	99,1

*środki na zadania pomocy społecznej ustalono na podstawie części 3 dane o korzystających z pomocy społecznej gminnych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2019 r.

**prognoza wydatków na 2020 r. wg danych gmin.

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2019 r..

Koszt zadań pomocy społecznej w 2019 r. wyniósł prawie 286 mln (o 21% więcej niż w 2018 r.), przy czym wzrosły koszty realizacji większości zadań, w tym m.in:

- ✚ koszt utrzymania środowiskowych domów samopomocy wzrósł o 35,9% (w tym z uwagi na zwiększenie liczby miejsc);

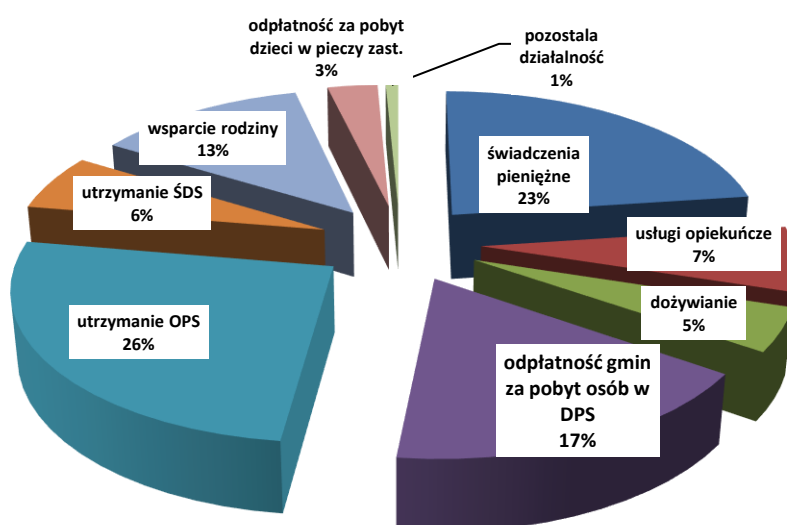
- + koszt usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych zwiększył się o 20,3% (zwiększenie się liczy osób objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi dla osób z zaburzeniami psychicznymi);
- + o 12% wzrósł koszt odpłatności ponoszony przez gminy za pobyt osób w domach pomocy społecznej (w tym z uwagi wzrost kosztów utrzymania w DPS);
- + o 9% wzrósł koszt utrzymania OPS (w tym z uwagi na realizację innych zadań z obszaru pomocy i integracji społecznej oraz wsparcia osób i rodzin, np. realizacji programu „Dobry Start” - wypłaty dodatku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego).

Natomiast spadek kosztu realizowanych zadań odnotowano przede wszystkim w pomocy udzielonej przez gminy w zakresie dożywiania (o 5,6%), co wynika głównie ze spadku liczby świadczeniobiorców, uprawnionych do wsparcia.

Wśród pozostałych zadań samorządu gminnego w 2019 r. najbardziej wzrósł:

- o koszt udzielonych świadczeń wychowawczych (500+) – o 41,3% (z 446 mln zł do 659 mln zł – rozszerzenie od lipca 2019 r. wsparcia także o pierwsze dzieci w rodzinach);
- o koszt utrzymania żłobków i klubów dziecięcych wzrósł o prawie 34% (w 2019 r. o 636 powiększyła się liczba miejsc w żłobkach – w kwietniu 2020 r. wynosiła łącznie 4 912).

Wykres 44. Struktura kosztów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2019 r.



Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie gminnych ocen zasobów pomocy społecznej w 2019 r.

W strukturze wydatków gmin przeznaczonych na realizację zadań pomocy społecznej – podobnie jak w latach ubiegłych, największy udział miały:

- świadczenia pieniężne (23%) oraz utrzymanie ośrodków pomocy społecznej (26%);
- odpłatność za pobyt osób w domach pomocy społecznej stanowi 17% ogólnego kosztu;
- 13% wydatków stanowią środki przeznaczone w 2019 r. na realizację zadań związanych ze wsparciem rodziny - zatrudnienie asystentów rodziny, koordynatorów pieczy zastępczej, utrzymanie placówek wsparcia dziennego, a także innych działań;

Mimo stale wzrastających wydatków przeznaczanych na realizację usług opiekuńczych (w tym specjalistycznych), udział tej formy wsparcia w koszcie pomocy ogółem stanowi jedynie 7%.

Utrzymanie środowiskowych domów samopomocy to 6%, a udzielanie pomocy w formie posiłku stanowi 5% kosztu pomocy ogółem.

Biorąc pod uwagę całość wydatków gmin przeznaczonych na politykę społeczną (1 284 mln zł), największy udział w tych budżetach mają zadania polegające na wsparciu rodziny, tj.:

- wypłata świadczeń wychowawczych 500+, która stanowi ponad połowę (51%) kosztu zadań realizowanych przez gminy;
- wypłata świadczeń rodzinnych – których koszt w 2019 r. to 20% środków przeznaczonych na zadania z zakresu polityki społecznej.

łącznie - wypłata przez samorząd gminny tych świadczeń to 71% kosztu zadań pomocy społecznej w 2019 r. (918 567 mln zł).

Według prognozy w 2020 r. koszt zadań pomocy społecznej i innych zadań z zakresu polityki społecznej wzrośnie o 20,7%, w tym najbardziej:

- ✚ środki na realizację świadczeń wychowawczych 500+ (o prawie 38% - wypłata na pierwsze dzieci w rodzinach będzie obejmować cały rok);
- ✚ na realizację usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych (o prawie 21%).
- ✚ a w zakresie pomocy społecznej gminy prognozują prawie 12% wzrost odpłatności za pobyt dzieci w pieczy zastępczej.

7.2 Zadania powiatu, w tym koszt świadczeń udzielonych przez powiatowe centra pomocy rodzinie

W 2019 r. na zadania powiatów z zakresu polityki społecznej wydatkowano prawie 228 mln zł, w tym:

- na zadania pomocy społecznej i pieczy zastępczej prawie 206 mln zł;
- na zadania związane z rehabilitacją osób niepełnosprawnych ponad 21 mln zł.

W porównaniu do 2018 r. wydatki z zakresu polityki społecznej wzrosły o 13,8%, przy czym na realizację zadań pomocy społecznej i pieczy zastępczej o 13,3%, a innych zadań z zakresu polityki społecznej wzrosły o 19,4%.

W zakresie zadań pomocy społecznej i pieczy zastępczej największy wzrost kosztu odnotowano w zakresie:

- ✓ utrzymania dzieci w rodzinach zastępczych oraz usamodzielnienia wychowanków w instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej (o ponad 30% - głównie w powiecie brzeskim, w którym w ostatnich latach wzrósł koszt tych działań);
- ✓ utrzymania środowiskowych domów samopomocy o 20,5% (w ramach zadań powiatu funkcjonuje 1 Środowiskowy Dom Samopomocy w Sowczycach, w powiecie oleskim);
- ✓ o 41,5% wzrósł koszt likwidacji barier i zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny.

Tabela 42. Środki finansowe przeznaczone przez powiaty na realizację zadań pomocy społecznej i innych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2018-2019 i w 2020 r. (prognoza) w tys. zł – zadania szczegółowe

Lp.	Wyszczególnienie	Środki finansowe przeznaczone na wydatki w pomocy społecznej i inne zadania z obszaru polityki społecznej w budżetach gmin województwa opolskiego w latach 2018-2020 w tys. zł				
		2018 r.	2019 r.	Wzrost/spadek w 2019 r. 2018 r.=100%	2020 r. (prognoza)	Wzrost/spadek w 2020 r. 2019 r.=100%
1	Koszt zadań powiatu ogółem (suma wierszy: 2 i 8)	200 144	227 785	113,8	234 341	102,9
	w tym					
2	Zadania pomocy społecznej i pieczy zastępczej (suma wierszy od 3 do 7)	181 820	205 914	113,3	212 018	103,0
3	domy pomocy społecznej	115 333	129 167	112,0	132 863	102,9
4	ośrodki wsparcia (Środowiskowy Dom Samopomocy w Sowczycach, gm. Olesno)	774	933	120,5	809	86,7
5	prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych	28 221	28 601	101,3	29 559	103,3
6	koszt utrzymania dzieci w rodzinach zastępczych oraz usamodzielnienia wychowanków	28 630	37 246	130,1	38 455	103,2
7	utrzymanie powiatowego centrum pomocy rodzinie	8 862	9 967	112,5	10 332	103,7
8	Inne zadania razem (suma wierszy: 9 i 13)	18 324	21 871	119,4	22 323	102,1
9	pomoc osobom niepełnosprawnym (w tym PFRON)	15 993	18 927	118,3	20 123	106,3
10	w tym: utrzymanie warsztatów terapii zajęciowej	10 102	11 044	109,3	12 015	108,8
11	w tym: dofinansowanie turnusów rehabilitacyjnych	1 445	1 593	110,2	1 506	94,5
12	w tym: likwidacja barier i zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny	4 446	6 290	141,5	6 602	105,0
13	zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności	2 331	2 944	126,3	2 200	74,7

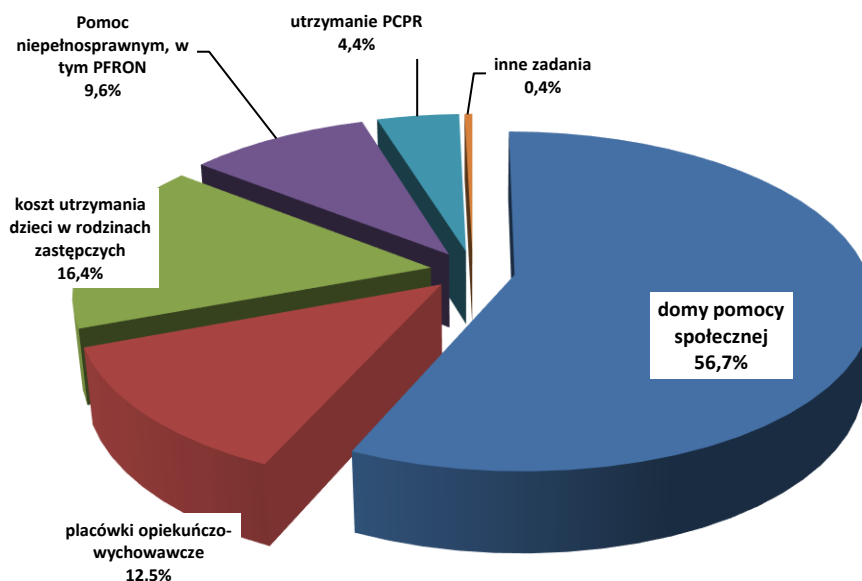
Źródło: powiatowe ocena zasobów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2019 r.

W zakresie zadań związanych z pomocą osobom niepełnosprawnym wydatki wzrosły w zakresie:

- utrzymania warsztatów terapii zajęciowej (o 9,3%);
- dofinansowania turnusów rehabilitacyjnych (o 10,2%);
- likwidacji barier architektonicznych oraz zakupu sprzętu rehabilitacyjnego – o 41,5%;
- prowadzenie zespołów ds. orzekania o niepełnosprawności (o 26,3%).

W strukturze kosztów zadań pomocy społecznej realizowanych przez powiat dominują wydatki związane z bieżącym utrzymaniem domów pomocy społecznej (prawie 57%) oraz dzieci w rodzinach zastępczych (16,4%), a także prowadzeniem placówek opiekuńczo-wychowawczych (12,5%). Na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami (finansowane ze środków PFRON) przeznaczono w 2019 r. 9,6% wydatków, a koszt obsługi zadań (utrzymanie powiatowych centrów pomocy rodzinie) stanowi 4,4% ogółu wydatków ponoszonych przez samorząd powiatowy na realizację wszystkich zadań.

Wykres 45. Struktura kosztów realizacji przez powiaty woj. opolskiego zadań pomocy społecznej oraz innych zadań z zakresu polityki społecznej w 2019 r.



Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu na podstawie ocen zasobów pomocy społecznej w 2019 r.

W 2020 r. - według prognozy, powiaty przewidują wzrost (o 3%) wydatków, w tym m.in. na:

- utrzymanie domów pomocy społecznej (o 2,9%);
- prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych (o 3,3%).

Spośród innych zadań z zakresu polityki społecznej najwięcej (o 8,8%) wzrosnąć ma utrzymanie warsztatów terapii zajęciowej.

7.3 Zadania gmin i powiatów – razem

W 2019 r. na realizację zadań pomocy społecznej oraz innych zadań polityki społecznej w woj. opolskim gminy i powiaty przeznaczyły 1 511,3 mln zł, z czego:

- ✚ 1 283,5 mln zł pochodziło z budżetów gmin (85%);
- ✚ 227,8 mln zł budżetów powiatów (16%).

Tabela 43. Koszt pomocy społecznej oraz innych zadań polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2018-2019 i 2020 r. (prognoza) – razem zadania gmin i powiatów w tys. zł

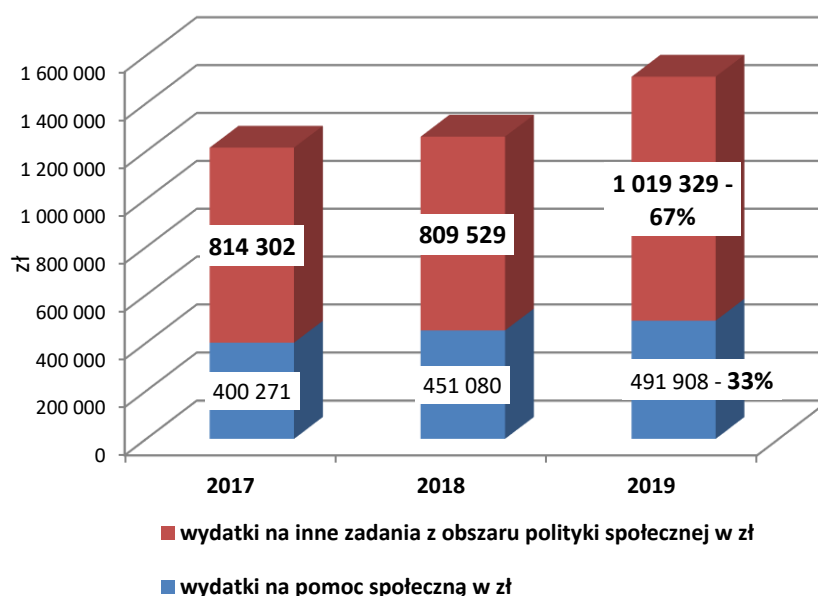
Wyszczególnienie	Środki finansowe przeznaczone na wydatki w pomocy społecznej i inne zadania z obszaru polityki społecznej w budżetach gmin województwa opolskiego w latach 2018-2020 w tys. zł				
	2018 r.	2019 r.	Wzrost/spadek w 2019 r. 2018 r.=100%	2020 (prognoza)	Wzrost/spadek w 2020 r. 2019 r.=100%
WYDATKI GMIN	1 060 465	1 283 452	121,0	1 548 486	120,7
WYDATKI POWIATÓW	200 144	227 785	113,8	234 341	102,9
<i>w tym: środki PFRON</i>	<i>18 324</i>	<i>21 871</i>	<i>119,4</i>	<i>22 323</i>	<i>102,1</i>
RAZEM	1 260 609	1 511 237	119,9	1 782 827	118,0

Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej w 2019 r.

W 2019 r. – w porównaniu do 2018 r., koszt realizowanych zadań w woj. opolskim wzrósł o prawie 20% przy czym:

- ✓ koszt zadań realizowanych przez gminy wzrósł o 21%, w tym najwięcej wydatki związane z utrzymaniem środowiskowych domów samopomocy, realizacją specjalistycznych usług opiekuńczych i specjalistycznych, tworzeniem i utrzymaniem żłobków i klubów dziecięcych, a przede wszystkim wypłaty świadczeń wychowawczych 500+;
- ✓ koszt zadań powiatu wzrósł o 13,8%, w tym najbardziej koszt utrzymania dzieci w pieczy zastępczej (o 30%), utrzymania domów pomocy społecznej (o 12%) oraz zadań realizowanych na rzecz osób niepełnosprawnych (w tym likwidacji barier i zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny).

Wykres 46. Środki finansowe przeznaczone na realizację zadań pomocy społecznej oraz innych zadań z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2017-2019 – wydatki w tys. zł (udział procentowy)



Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu.

8. Wnioski

- 1) W 2019 r. w województwie opolskim – w porównaniu do 2018 r.:
- liczba ludności zmniejszyła się o 0,4%, a w strukturze ludności wg ekonomicznych grup wieku odnotowano kolejny wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym (do 23% populacji regionu), przy jednoczesnym spadku osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym (ludność województwa zmniejsza się o ok. 4 tys. osób rocznie, w tym ok. 2 tys. to migracje do innych województw lub za granicę Polski);
 - zmniejszył się zakres ubóstwa (w zakresie wszystkich granic, szczególnie w zakresie ubóstwa ustawowego), co sytuowało woj. opolskie w czołówce województw w kraju o najniższych wskaźnikach ubóstwa (w przeciwieństwie do wzrostu wszystkich średnich wskaźników ubóstwa w Polsce w 2018 r.). W woj. opolskim w 2019 r. brak było gmin o wysokim stopniu zagrożenia ubóstwem; wszystkie gminy miały stopień umiarkowany (43), niski (23) lub bardzo niski (5 gmin) zagrożenia ubóstwem;
 - podobnie, jak w latach poprzednich - poprawiły się warunki życia ludności i wyposażenie w dobra trwałego użytku: wzrosły dochody (miesięczny, rozporządzalny na osobę było o 7,5% większy niż w 2018 r.), a gospodarstwa domowe w woj. opolskim najczęściej w kraju oceniały swoją sytuację materialną jako bardzo dobrą lub dobrą;
 - stopa bezrobocia rejestrowanego spadła do 5,8%, a bezrobocia wg BAEL – do 2,9% (choć - po raz pierwszy od 2014 r., odnotowano minimalny wzrost liczby bezrobotnych w trzech powiatach);
 - poprawiła się infrastruktura usług społecznych dla dzieci – liczba miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych wzrosła o 608 (do 5 012), w tym 885 miejsc utworzono w ramach Programu „Opolskie dla Rodziny” (w tym 89 w 2019 r.).
- 2) W ramach *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014 – 2020* (w obszarze pomocy i integracji społecznej), realizowane są projekty polegające na bezpośrednim wsparciu osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym osób niesamodzielnych (starszych, niepełnosprawnych i przewlekle chorych), osób bezrobotnych, rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, dzieci i młodzież umieszczonej w pieczy zastępczej. Działania projektowe kierowane są również do kadry instytucji pomocy i integracji społecznej, opiekunów nieformalnych (rodzin i najbliższego otoczenia) oraz wolontariuszy.
- Do końca grudnia 2019 r., Samorząd Województwa Opolskiego w ramach RPO WO 2014-2020 (w obszarze pomocy integracji społecznej), zawarł umowy na realizację 172 projektów, dzięki którym wsparcie otrzyma prawie 27 tys. mieszkańców regionu. Wartość projektów wyniesie ponad 352 mln zł, w tym dofinansowanie UE – 270 mln zł.
- 3) Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu jest realizatorem projektów:
- *Bliżej rodziny i dziecka – wsparcie rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze oraz wsparcie pieczy zastępczej* (szkolenie asystentów rodziny, pomoc w utworzeniu placówek wsparcia dziennego, realizacja usług społecznych dla dzieci w pieczy zastępczej oraz usamodzielniających się). W 2019 r. wsparciem objęto ogółem 1 616 osób, a we wszystkich dotychczas realizowanych działaniach (stan na maj 2020 r.) – bezpośrednich i pośrednich, razem ponad 6 tys. osób. W 2019 r. m. in. utworzono 3 nowe stanowiska asystentów rodziny (do łącznie 21, znajdujących się w gminach: Opole, Domaszowice, Łubniany, Brzeg, Paczków, Popielów, Grodków, Korfantów, Bierawa, Strzelce Opolskie, Dąbrowa, Pokój, Strzeleczyki, Namysłów i Prószków), uruchomiono

- kolejne dwie nowe placówki wsparcia dziennego w formie pracy podwórkowej (zwiększając ich liczbę do 13 placówek, na łącznie 187 miejsc), zorganizowano turnusy kolonijne i obozy edukacyjne dla 250 dzieci oraz dwa pikniki rodzinne dla 450 osób, przeprowadzono regionalne przedsięwzięcie pn. Opolski Dzień Rodziny, w którym uczestniczyło ponad 1 tys. osób, a w Opolu i Prudniku oddano do użytkowania kolejne dwa mieszkania chronione dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej (łącznie w ramach projektu ma powstać 7 mieszkań na 21 miejsc);
- *Nie-Sami-Dzielni – rozwój usług społecznych oraz wspierających osoby niesamodzielne* (wzrost liczby miejsc świadczenia usług opiekuńczych, w tym dla osób niepełnosprawnych, zatrudnienie asystentów osób starszych). Do 2019 r. wsparciem objęto ok. 300 osób (w tym m.in. zatrudniono w partnerskich jednostkach 43 osoby wykonujące usługi opiekuńcze oraz 7 asystentów osób niesamodzielnich, teleopieką objęto 36 osób, uruchomiono Ośrodek Wsparcia Dziennego dla osób z zespołem otępiennym w Kędzierzynie-Koźlu);
 - *Inwestycja w poprawę wykształcenia kadr zatrudnionych w instytucjach pomocy i integracji społecznej* – 83 osoby zatrudnione w instytucjach pomocy i integracji społecznej zdało egzamin przed Centralną Komisją Egzaminacyjną w Warszawie i otrzymało dyplom uzyskania II stopnia specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny (praca socjalna z osobami starszymi);
 - *Specjalizacja kadr zatrudnionych w instytucjach pomocy i integracji społecznej – I stopień specjalizacji w zawodzie pracownik specjalny – II edycja* (dla 100 osób);
 - *Wsparcie dla opolskiego modelu promocji, upowszechniania oraz rozwoju sektora ekonomii społecznej* (prowadzono działania edukacyjne, informacyjne i promujące sektor ekonomii społecznej; w 2019 r. w Paczkowie zorganizowano IV Opolskie Targi Ekonomii Społecznej, w tym Galę „Opolszczyzna Aktywna Społecznie” - uhonorowano m.in.: najlepsze organizacje pozarządowe, inicjatyw propagujące postawy i działalność prospołeczną oraz najlepszych wolontariuszy);
 - Projekt partnerski Samorządu Województwa Opolskiego i Samorządu Województwa Łódzkiego, bezpośrednio dedykowany osobom niesamodzielnym, *Niezależne życie – wypracowanie standardu i przeprowadzenie pilotażu w zakresie usług mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z chorobami neurologicznymi, w tym z chorobą Alzheimera i chorobą Parkinsona oraz osób starszych*, którego celem jest opracowanie modelowego rozwiązania z zakresu mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z chorobami neurologicznymi, przeprowadzenie pilotażu oraz wdrożenie wypracowanego standardu na terenie 5 gmin (2 w woj. łódzkim i 3 w woj. opolskim). W 2019 r. utworzono 3 mieszkania wspomagane w Białej, Brzegu i Paczkowie;
 - Projekt partnerski samorządów województw: Opolskiego, Śląskiego, Łódzkiego i Małopolskiego *KOOPERACJE 3D - model wielosektorowej współpracy na rzecz wsparcia osób i rodzin*, którego celem jest zwiększenie kooperacji oraz poprawa współpracy pomiędzy instytucjami pomocy i integracji społecznej a podmiotami innych polityk sektorowych istotnych z punktu widzenia włączenia społ. i zwalczania ubóstwa m.in. pomocy społecznej, edukacji, zdrowia, sądownictwa, policji. W woj. opolskim w projekcie uczestniczą gminy: Brzeg i Kędzierzyn-Koźle, oraz powiaty: brzeski i kędzierzyńsko-kozielski. W 2019 r. zakończono opracowanie przez ekspertów z 4 województw Modelu Kooperacji oraz rozpoczęto wdrożenie wypracowanego Modelu.

Ponadto – w ramach Programu *Opolskie dla rodziny (Poddziałania 10.1.2 Infrastruktura usług społecznych RPO WO 2014-2020)* w 2019 r. objęto opieką 2 200 seniorów (łącznie 9,5 tys. osób starszych), zwiększono do 16 liczbę nowych wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, a liczba miejsc w placówkach dla osób starszych i niepełnosprawnych wzrosła do 760 (367 miejsc jest w placówkach całodobowej opieki, 150 w dziennych domach pomocy, a 234 w mieszkaniach wspieranych).

4) W obszarze działań systemu pomocy społecznej:

- po raz kolejny (od 2010 r.) - zmniejszyła się liczba klientów pomocy społecznej (o 7,6% - do 26 957 osób), przy czym: zmalała liczba osób objętych pomocą pieniężną i rzeczową, a wzrosła liczba objętych usługami opiekuńczymi oraz liczba uczestników ośrodków wsparcia (dziennych domów pomocy, środowiskowych domów samopomocy);
- w 2019 r. (podobnie jak w 2018 r.) zmniejszyła się liczba osób i rodzin, które korzystają z pomocy długotrwale (z 61% w 2017 r. do 57,9% w 2019 r.), co wynikało głównie ze znacznego obniżenia się liczby osób objętych pomocą z tytułu bezrobocia;
- bez zmian utrzymuje się struktura świadczeniobiorców wg powodów udzielania pomocy (nadal największe grupy świadczeniobiorców otrzymują pomoc z powodu bezrobocia i ubóstwa), choć w tych kategoriach odnotowano (podobnie jak w rok wcześniej) spadki liczby świadczeniobiorców o ok. 15%; W 2019 r. na każde 100 mieszkańców województwa przypadało mniej niż 3 osoby (średnio 2,7), którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej;
- wg prognoz gmin i powiatów oraz własnych informacji ROPS w Opolu liczba klientów pomocy społecznej (w skutek pandemii COVID-19 w okresie marzec-maj 2020 r.) szacunkowo wzrosła o 4%, co może oznaczać zahamowanie trendu spadkowego świadczeniobiorców pomocy społecznej, obserwowanego w ostatnich latach (jednak wiarygodne dane będą dostępne w IV kw. 2020 r., szczególnie po 6-miesięcznym pobieraniu przez osoby zasiłku dla bezrobotnych);
- wzrosła ogólna liczba pracowników zatrudnionych w jednostkach organizacyjnych pomocy i integracji społecznej (o 1,2%), w tym w ośrodkach pomocy społecznej - o 2,3%, przy czym liczba pracowników socjalnych wzrosła tylko o 1,1%. W 2019 r. – podobnie jak w latach poprzednich, liczba pracowników socjalnych jest w wielu OPS-ach (zwłaszcza w gminach wiejskich) niewystarczająca. W strukturze zatrudnienia przeważa kategoria „pozostali pracownicy”, ponieważ ośrodek pomocy społecznej - poza zadaniami ustawy o pomocy społecznej, wykonuje także zadania wynikające z wielu innych ustaw, w tym m.in.: o świadczeniach rodzinnych, o dodatkach mieszkaniowych, o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (program Rodzina 500+), dodatku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego (program „Dobry Start”), a także realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE i programów rządowych (Senior+, Program 75+, „Aktywny samorząd”);
- wymóg zatrudnienia odpowiedniej liczby pracowników socjalnych do liczby ludności spełnia 28 gmin (39%), a do liczby rodzin (nie więcej niż 50) – 44 gminy (62%) – tzn. nadal poważnym problemem jest niedostatek kadry (także innych specjalistów). Jednocześnie sukcesywne zlecanie gminom nowych zadań z obszaru polityki społecznej nakłada na jednostki pomocy społecznej dodatkowe obowiązki (merytoryczno-administracyjne), co powoduje wzrost kosztu utrzymania OPS-u, utrudniając jego funkcjonowanie oraz

realizację głównych zadań pomocy społecznej, zwłaszcza pracy socjalnej, poradnictwa, działań aktywizujących i profilaktycznych;

- podobnie jak w ubiegłych latach, woj. opolskie ma jedne z najwyższych wartości średniej - rocznej pomocy przypadającej na jednego klienta pomocy społecznej (3 300 zł, tj. o 11% większą niż w 2018 r.);
- w 2019 r. wydatki na świadczenia pomocy społecznej (gmin i powiatów) wyniosły 491 mln zł (o 9% więcej niż w 2018 r.), przy czym – zmalały wydatki gmin na wypłatę świadczeń rzeczowych (dożywianie), a wzrósł koszt usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych oraz utrzymanie ośrodków wsparcia;
- łączny koszt zadań z zakresu polityki społecznej, realizowanych przez gminy i powiaty, wyniósł 1 511 mln zł - o prawie 20% więcej niż w ub. roku, przy czym – w pomocy społecznej wzrosły wydatki przede wszystkim przeznaczone na usługi opiekuńcze i utrzymanie środowiskowych domów samopomocy, a także koszt odpłatności ponoszonej przez gminy za pobyt swojego mieszkańca w domu pomocy społecznej, natomiast w pozostałych zadaniach polityki społecznej - najbardziej wzrosły środki przeznaczone na utrzymanie żłobków i klubów dziecięcych oraz wypłatę świadczeń wychowawczych (500+), z uwagi na rozszerzenie do lipca 2019 r. wsparcia także na pierwsze dziecko w rodzinie.

5) W obszarze systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej

- od początku działania systemu - od 2012 r. w pieczy zastępczej zachodzą oczekiwane zmiany: spada liczba rodzin spokrewnionych i niezawodowych na rzecz rodzin zawodowych i rodzinnych domów dziecka (prawie 2,5-krotny wzrost). Wzrasta liczba asystentów rodziny (wzrost prawie 3-krotny), a liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny zwiększyła się prawie 4-krotnie. Istotnie zwiększyła się również liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego (z 365 w 2012 do 805 w 2019 r.). Jednocześnie z 39 tych placówek, aż 13 (na 187 miejsc) powstało w wyniku realizacji projektu w ramach RPO WO 2014-2020 *Bliżej rodziny i dziecka*;
- z uwagi na tzw. proces deinstytucjonalizacji (zmniejszenie liczby miejsc do 14) oraz działań samorządu terytorialnego, w tym SWO i projektów współfinansowanych ze środków UE, spada liczba miejsc w instytucjonalnej pieczy zastępczej (domach dziecka), a coraz większa liczba dzieci może pozostać w swoich rodzinach naturalnych, uzyskując jednocześnie wsparcie asystentów rodziny lub możliwość korzystania z usług placówek wsparcia dziennego. W 2019 r. liczba miejsc w domach dziecka wyniosła 510 (w 532 w 2017 r.).

6) W zakresie działań instytucjonalnych:

- województwo opolskie – podobnie jak w ubiegłych latach, ma najwyższe w kraju wskaźniki liczby miejsc w domach pomocy społecznej oraz wysokie w dziennych domach pomocy (na 10 tys. mieszkańców). W 2019 r. w woj. opolskim funkcjonowały 22ienne domy pomocy, w tym 5 powstało w ramach programów rządowych (Senior-Wigor i Senior+), a 1 w ramach środków RPO WO 2014-2020 (w Biadaczu). Jednocześnie na 67 Klubów seniora w woj. opolskim 20 (30%) zostało utworzonych także ze środków RPO WO 2014-2020 (na łączną liczbę 340 miejsc). Razem w 2019 r. w województwo opolskie dysponowało 89 placówkami wsparcia dziennego dla osób starszych i niepełnosprawnych na 4 024 miejsc;
- o 70 (do 793) wzrosła liczba miejsc w placówkach całodobowej opieki dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych lub w podeszłym wieku (komercyjnych);

- powiększył się zakres wsparcia środowiskowych domów samopomocy (o 6 miejsc – do 733), zwiększył się również zakres usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania, zwłaszcza specjalistycznych, dla osób z zaburzeniami psychicznymi (razem o 252 osoby). W 2019 r. pomocą objęto 3 624 osoby przewlekle chore, z niepełnosprawnościami, w tym z zaburzeniami psychicznymi;
 - wzrosła liczba miejsc w mieszkaniach chronionych i wspomaganych (o 18 – do 186), w tym w ramach projektu współfinansowanego ze środków europejskich (POWER), *Niezależne życie - wypracowanie standardu i przeprowadzenie pilotażu w zakresie usług mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z chorobami neurologicznymi, w tym z chorobą Alzheimera i chorobą Parkinsona oraz osób starszych*, powstały 3 mieszkania wspomagane (dla 6 osób z chorobami neurologicznymi) w Brzegu, Białej i Paczkowie;
 - gminy i powiaty systematycznie powiększają zakres wsparcia osób niesamodzielnych poprzez innowacyjne formy, takie jak: *Karta Seniora, Koperta życia*, wypożyczalnie sprzętu rehabilitacyjnego, nowe punkty/centra informacyjne, wolontariat, czy systematycznie powstające w samorządach rady seniorów;
 - województwo opolskie wyróżnia na tle innych regionów kraju – wysoki wskaźnik aktywności organizacji pozarządowych, prowadzących usługi pielęgnacyjne i opiekuńcze. Wiodącą organizacją w tym zakresie jest Caritas Diecezji Opolskiej, która wsparciem obejmuje corocznie ok. 45 tys. mieszkańców województwa, zwłaszcza obszarów wiejskich;
- 7) W zakresie innych systemów wsparcia:
- zakres pomocy w formie świadczeń rodzinnych objął ok. 33 tys. rodzin woj. opolskiego w tym zasiłki rodzinne otrzymało 14 tys. rodzin, a świadczenia pielęgnacyjne oraz wypłacane z Funduszu Alimentacyjnego – 18 tys. rodzin;
 - istotnie poprawiła się infrastruktura w zakresie miejsc opieki na dziećmi do lat 3 – w 2019 r. utworzono 608 nowych miejsc opieki, w tym 89 miejsc w ramach Programu „Opolskie dla Rodziny”;
 - w 2019 r. w woj. opolskim zmniejszyła się liczba lokali socjalnych (o 119 – do 3 341), co spowodowała zmiana ustawowa, wprowadzająca m. in. tzw. najem, w tym socjalny. Jednak celem zaspokojenia potrzeb w tym zakresie gminny winny zwiększyć liczbę lokali/najmu socjalnego o 46% (na takie mieszkanie oczekiwało ponad 1,5 tys. osób);
 - wg stanu na koniec lutego 2019 r. *Program Rodzina 500 plus* objął w woj. opolskim prawie 74 tys. dzieci, wychowujących się w 49 tys. rodzin, a koszt wypłaty świadczeń wychowawczych wyniósł 459,4 mln zł. (w całym 2019 r. koszt był zdecydowanie większy z uwagi na objęcie od 1 lipca 2019 r. wypłaty świadczenia także na pierwsze dziecko w rodzinie);
- 8) W 2019 r. najważniejsze wnioski i rekomendacje zawarte w gminnych i powiatowych ocenach zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego wskazują przede wszystkim, na konieczność zwiększenia środków finansowych na realizację wzrastającej liczby zadań z obszaru polityki społecznej, a także konieczność powiększenia kadry jednostek organizacyjnych (szczególnie w obliczu braku pracowników socjalnych). Jest to istotne zwłaszcza w ośrodkach pomocy społecznej, które – oprócz ustawy o pomocy społecznej, realizują zadania wynikające z kilkunastu innych ustaw (w tym programy rządowe: „Dobry Start”, „Opieka 75+”, Senior+), a dodatkowo coraz więcej samorządów przystąpiło w ostatnich latach do realizacji projektów współfinansowanych ze środków europejskich.

W systemie pomocy i integracji społecznej następuje stopniowe przekształcenie struktury świadczeniobiorców ze względu na główny powód udzielanej pomocy - coraz częściej klientem OPS jest osoba z niepełnosprawnością, przewlekle chora lub starsza, albo rodzina wieloproblemowa, w której występuje przemoc, sytuacje kryzysowe, trudności opiekuńcze i wychowawcze. Wymaga to wprowadzenia zmian w systemie wsparcia - w kierunku rozwoju usług społecznych (opiekuńczych, pielęgnacyjnych, rehabilitacyjnych, edukacyjnych, wspomagających), przy jednoczesnym utrzymaniu poziomu pomocy materialnej (pieniężnej i rzeczowej). Istotnym jest także poprawa i wzmocnienie działań międzyinstytucjonalnych i międzysystemowych, angażujących instytucje różnych sektorów wsparcia (np. pomocy społecznej i sądownictwa).

Większość analizowanych gminnych i powiatowych ocen zasobów pomocy społecznej podkreśla m. in. konieczność:

- promowania rodzicielstwa zastępczego wśród mieszkańców, a także zapewnienie odpowiedniej liczby miejsc w rodzinnych i instytucjonalnych formach opieki zastępczej (zwłaszcza tworzenie rodzin zastępczych zawodowych oraz rodzinnych domów dziecka);
- dalszego i aktywnego uczestnictwa w realizacji projektów współfinansowanych ze środków EFS, wynikających z coraz bardziej ograniczanych możliwości finansowych i organizacyjnych jednostek samorządu terytorialnego;
- rozwoju infrastruktury mieszkań chronionych (dla usamodzielnionych wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej, osób starszych i niepełnosprawnych);
- zwiększenia zakresu wsparcia osób niesamodzielnich, poprzez rozwój sieci ośrodków wsparcia, placówek całodobowej opieki, usług opiekuńczych i asystenckich oraz propagowania idei rodzinnych domów pomocy społecznej, wolontariatu oraz innych form (szczególnie mieszkań o charakterze wspomagającym);
- profesjonalizacji kadry pomocy społecznej poprzez podnoszenie kwalifikacji pracowników, udział w szkoleniach tematycznych uwzględniających tematykę zmian w polityce społecznej, problem przemocy domowej, trudności opiekuńczo-wychowawcze, wsparcia osób niesamodzielnich, uzależnień od alkoholu itp.
- z uwagi na coraz powszechniejsze zjawisko wypalenia zawodowego wśród kadry pomocy społecznej konieczne jest wsparcie pracowników poprzez zatrudnienie specjalistów tj.: superwizora, mediatora rodzinnego, coacha, którzy wspieraliby pracowników w działaniach aktywizujących klientów pomocy społecznej.

9. Rekomendacje

Uwzględniając zmiany, jakie wystąpiły w 2019 r. w systemie pomocy społecznej oraz innych systemach wsparcia w woj. opolskim, należy:

I. W zakresie działań na rzecz osób starszych i z niepełnosprawnościami:

1. rozwijać system wsparcia osób niesamodzielnych oraz ich rodzin, poprzez zwiększenie liczby miejsc opieki całodobowej z miejscami okresowego pobytu, a w szczególności zwiększenie oferty usług świadczonych w lokalnej społeczności (domy dziennego pobytu, środowiskowe domy samopomocy, kluby seniora, uniwersytety III wieku, usługi opiekuńcze, edukacyjne, wspomagające, w tym świadczone przez asystentów osób niesamodzielnych, a także w formie mieszkalnictwa wspomaganego);
2. umożliwić tworzenie placówek łączących różne formy wsparcia (np. pomocy społecznej i ochrony zdrowia na rzecz osób niesamodzielnych), w tym w formie mieszkalnictwa wspomaganego;
3. rozwijać i wspierać usługi społeczne świadczone w miejscu zamieszkania (edukacyjne, wspomagające, rehabilitacyjne, pielęgnacyjne, kulturalne, rekreacyjne itp.), w tym z udziałem asystentów (rodziny, osób strasznych, z niepełnosprawnościami), w szczególności usług aktywizujących i wspomagających na rzecz osób usamodzielniających się i opuszczających system pieczy zastępczej, w tym w formie mieszkań chronionych/treningowych.

II. W obszarze pomocy i integracji społecznej oraz systemie wspierania rodziny i pieczy zastępczej, należy:

4. prowadzić działania systemowe, zmierzające do poszerzenia zakresu świadczeń o charakterze profilaktycznym i aktywizującym środowiska najbardziej zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym, szczególnie w kontekście negatywnych skutków COVID-19, tj.:
 - rozwijać usługi społeczne dla osób i rodzin w największym stopniu zagrożonych wykluczeniem, poprzez zwiększenie liczby usług aktywizujących i wspomagających, zwiększenie liczby ośrodków kompleksowego wsparcia, łączących elementy aktywizacji zawodowej i społecznej (doradztwo zawodowe, praca socjalna, poradnictwo psychologiczne i prawne, zdrowotne);
 - rozwijać kadrę pomocy społecznej, poprzez tworzenie zachęt dla samorządu terytorialnego do zwiększenia zatrudnienia pracowników socjalnych i innych specjalistów, zwłaszcza w okresie ubytku pracowników merytorycznych w gminach wiejskich;
 - wzmacniać współpracę działań wielu sektorów, w tym szczególnie pomocy społecznej z innymi instytucjami wspierającymi osoby i rodziny (rynek pracy, ochrona zdrowia, oświata, sądownictwo, policja, organizacje pozarządowe), w celu tworzenia wspólnych programów i inicjatyw kompleksowego wsparcia;
 - kontynuować i unowocześniać formy kształcenia oraz doskonalenia zawodowego kadr pomocy i integracji społecznej, poprzez tworzenie dodatkowych kompetencji, budowanie standardów łączących elementy aktywizacji zawodowej i społecznej, dostosowanych do specyficznych potrzeb klientów (osoby z niepełnosprawnościami, niezaradne życiowo, dzieci w rodzinach wieloproblemowych, kobiety, mieszkańcy terenów wiejskich);
5. rozwijać kształcenie i doskonalenia zawodowego kadr pomocy społecznej poprzez dostosowanie programów szkoleń do zmieniających się potrzeb, a także poszerzenie katalogu form kształcenia (wizyty studyjne, warsztaty, seminaria, coaching);

6. rozwijać katalog narzędzi wsparcia o działania diagnostyczne (np. rozpoznanie potrzeb osób przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych lub DPS-u, co do skorzystania z usług zewnętrznych i świadczonych w lokalnej społeczności);
7. rozwijać i doskonalić środowiskowe formy wsparcia łączące m.in. opiekę zdrowotną i społeczną oraz aktywizację osób niesamodzielnych, w tym w formie usług wspomagających, działań profilaktycznych, zapobiegających umieszczeniu osoby niesamodzielnej w placówce całodobowej opieki;
8. dostosować profilu kształcenia kadr pomocy społecznej, ochrony zdrowia, rynku pracy - o kompetencje właściwe dla sprawowania profesjonalnej opieki na rzecz różnych grup klientów (w tym szczególnie osób starszych i niepełnosprawnych o specyficznych potrzebach zdrowotnych i społecznych).

Ponadto działania systemowe winny:

9. kontynuować współpracę z III sektorem poprzez promocję jego działalności, a także kierowanie wsparcia finansowego i merytorycznego, zwłaszcza do organizacji działających w obszarze: usług społecznych, opiekuńczych, poradnictwa i ekonomii społecznej;
10. wspierać i współpracować z samorządem terytorialnym w zakresie rozwoju usług społecznych dla osób niepełnosprawnych (inicjowanie i promowanie koniecznych zmian oraz realizacja i rozwój działań z wykorzystaniem środków PFRON);
11. prowadzić monitoring potrzeb oraz realizowanych działań, zwłaszcza w zakresie projektów współfinansowanych ze środków europejskich; promować i upowszechniać informacje o działaniach wszystkich instytucji i podmiotów w obszarze pomocy i integracji społecznej, a także powiązanych zadań z zakresu polityki społecznej.

Spis tabel

- Tabela 1. Ludność wg ekonomicznych grup wieku w Polsce i woj. opolskim w latach 2017 – 2019
- Tabela 2. Ludność wg ekonomicznych grup wieku w woj. opolskim w latach 2018 - 2019 – wg powiatów
- Tabela 3. Najważniejsze wskaźniki demograficzne woj. opolskiego w 2010 r. i latach 2017-2019 oraz wg prognozy GUS w 2030 r.
- Tabela 4. Zasięg ubóstwa w woj. opolskim w latach 2015-2018 (wg przyjętych w danym roku granic ubóstwa) - % osób w gospodarstwach domowych
- Tabela 5. Bezrobocie w woj. opolskim w latach 2017-2019
- Tabela 6. Żłobki i kluby dziecięce w woj. opolskim w kwietniu 2020 r., - wg powiatów
- Tabela 7. Projekty realizowane w ramach RPO WO na lata 2014-2020 w *Priorytecie 8. Integracja społeczna*
- Tabela 8. Miejsca opieki i wsparcia tworzone w ramach Poddziałania 10.1.2. *Infrastruktura usług społecznych*
- Tabela 9. Dzieci przysposobione w woj. opolskim w latach 2018-2019
- Tabela 10. Zadania Samorządu Województwa Opolskiego w zakresie pomocy społecznej oraz niektórych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2017-2019
- Tabela 11. Osoby i rodziny, którym udzielono wsparcia w woj. opolskim w latach 2016-2019 r.
- Tabela 12. Liczba osób i rodzin objętych pomocą ośrodków pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2017-2019 – wg powiatów
- Tabela 13. Koszt świadczeń udzielanych przez ośrodki pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2018-2019
- Tabela 14. Świadczenia pieniężne pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2018-2019
- Tabela 15. Powody udzielenia świadczeń z pomocy społecznej w latach 2018-2019
- Tabela 16. Klienci pomocy społecznej wg form pomocy w latach 2018-2019 i w 2020 r. (prognoza)
- Tabela 17. Placówki wsparcia dziennego w woj. opolskim w 2019 r.
- Tabela 18. Podmioty pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2012-2019
- Tabela 19. Podmioty rodzinnej pieczy zastępczej w powiatach woj. opolskiego w latach 2012- 2019
- Tabela 20. Liczba dzieci w pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2012-2019
- Tabela 21. System wspierania rodziny i pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2012-2019
- Tabela 22. Liczba domów pomocy społecznej i miejsc w tych domach w woj. opolskim w 2019 r.
- Tabela 23. Wskaźnik liczby miejsc w domach pomocy społecznej w Polsce w 2019 r. – wg województw
- Tabela 24. Średni miesięczny koszt utrzymania 1 miejsca w domach pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2018-2019 i roku 2020
- Tabela 25. Liczba osób oczekujących na umieszczenie w domach pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2016-2019 (w tym: dla osób w podeszłym wieku, przewlekle chorych somatycznie i niepełnosprawnych fizycznie)
- Tabela 26. Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w woj. opolskim w 2019 r.
- Tabela 27. Dzielne domy pomocy w woj. opolskim w 2019 r. – wg źródła pozyskania środków
- Tabela 28. Kluby seniora w woj. opolskim w 2019 r.- wg źródła pozyskania środków
- Tabela 29. Dzielne domy pomocy i Kluby seniora w woj. opolskim w 2019 r.

Tabela 30. Środowiskowe domy samopomocy w woj. opolskim w 2019 r.

Tabela 31. Mieszkania chronione w województwie opolskim w 2019 r.

Tabela 32. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych i wskaźnik na 10 tys. ludności w woj. opolskim w latach 2018-2019

Tabela 33. Koszt usług opiekuńczych w woj. opolskim w 2019 r.

Tabela 34. Miejsca opieki i wsparcia dla osób starszych i niesamodzielnych w woj. opolskim w latach 2015-2019

Tabela 35. Zatrudnienie w jednostkach i instytucjach pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2018-2019

Tabela 36. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia woj. opolskiego w latach 2018-2019

Tabela 37. Podmioty ekonomii społecznej w woj. opolskim w 2015 r. i styczniu 2020 r.

Tabela 38. Podmioty ekonomii społecznej w woj. opolskim w 2020 r. (stan na 31 stycznia) – w powiatach wg typów

Tabela 39. Podmioty ekonomii społecznej z obszaru reintegracji społeczno-zawodowej woj. opolskim w 2018 r. i styczniu 2020 r.

Tabela 40. Spółdzielnie socjalne w woj. opolskim w styczniu 2020 r. - wykaz

Tabela 41. Środki finansowe przeznaczone przez gminy na zadania pomocy społecznej i inne zadania z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2017-2018 i w 2019 r. (prognoza) w tys. zł

Tabela 42. Środki finansowe przeznaczone przez powiaty na realizację zadań pomocy społecznej i innych zadań z zakresu polityki społecznej w latach 2018-2019 i w 2020 r. (prognoza) w tys. zł – zadania szczegółowe

Tabela 43. Koszt pomocy społecznej oraz innych zadań polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2018-2019 i 2020 r. (prognoza) – razem zadania gmin i powiatów w tys. zł.

Spis wykresów

Wykres 1. Zmiany liczby ludności wg ekonomicznych grup wieku w Polsce i woj. opolskim w latach 2017 – 2019 (w %)

Wykres 2. Przyrost naturalny na 1000 ludności w Polsce i woj. opolskim w 2010 r. oraz w latach 2017-2019

Wykres 3. Wskaźnik urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego na 1000 ludności wg województw w 2019 r.

Wykres 4. Udział procentowy liczby osób w wieku poprodukcyjnym – Polska i woj. opolskie w latach 2017-2019

Wykres 5. Udział procentowy liczby osób w wieku poprodukcyjnym w populacji ogółem w woj. opolskim w latach 2018-2019 – wg powiatów

Wykres 6. Wzrost liczby ludności w grupach wieku: 60 lat i więcej oraz 80 lat i więcej, w powiatach woj. opolskiego do 2030 r. (wg prognozy ludności gmin GUS na lata 2017-2030)

Wykres 7. Zmiany liczby ludności wg ekonomicznych grup wieku w woj. opolski w latach 2010-2019 oraz wg prognozy GUS w latach 2019-2030

Wykres 8. Zmiany liczby urodzeń żywych, zgonów i przyrostu naturalnego w woj. opolskim w 2010 r. i latach 2018 - 2019 oraz wg prognozy GUS – w 2030 r.

- Wykres 9. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych wg typów gospodarstwa domowego w 2008 r., 2015r. i 2018 r.
- Wykres 10. Zasięg ubóstwa w woj. opolskim w latach 2015-2018 wg przyjętych w danych roku granic ubóstwa (% osób w gospodarstwach domowych)
- Wykres 11. Zasięg ubóstwa skrajnego w Polsce w 2017 r. i 2018 r. w gospodarstwach domowych z dziećmi w wieku 0-17 lat
- Wykres 12. Zasięg ubóstwa skrajnego wg grup wieku w latach 2017-2018 (% osób w gospodarstwach domowych)
- Wykres 13. Wskaźnik zasięgu ubóstwa skrajnego i relatywnego w Polsce w 2018 r. – wg województw
- Wykres 14. Stopa bezrobocia rejestrowanego w woj. opolskim w latach 2014-2019
- Wykres 15. Grupy bezrobotnych będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy w Polsce i woj. opolskim w 2019 r.
- Wykres 16. Wskaźniki BAEL w woj. opolskim w IV kwartale roku w latach 2016-2019
- Wykres 17. Stopa bezrobocia według BAEL w Polsce i woj. opolskim w latach 2015-2019 (IV kwartał)
- Wykres 18. Liczba lokali socjalnych w woj. opolskim w latach 2015-2019 i 2020 (prognoza)
- Wykres 19. Uczestnicy Projektów realizowanych w ramach RPO WO na lata 2014-2020 w Priorytecie 8. *Integracja społeczna*, wg stanu na koniec marca 2019 r. i na koniec grudnia 2019 r.
- Wykres 20. Działalność ośrodków adopcyjnych woj. opolskiego w latach 2018-2019
- Wykres 21. Beneficjenci pomocy społecznej (osoby w rodzinach świadczeniobiorców) oraz zarejestrowani bezrobotni w woj. opolskim w latach 2010-2019
- Wykres 22. Zmiany liczby zarejestrowanych bezrobotnych oraz klientów ośrodków pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2018-2019 (w%)
- Wykres 23. Struktura świadczeniobiorców pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2018-2019
- Wykres 24. Wskaźnik deprivacji lokalnej w woj. opolskim w latach 2010-2019
- Wykres 25. Udział klientów długotrwale korzystających z pomocy społecznej wśród wszystkich osób objętych świadczeniami pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2017-2019
- Wykres 26. Powody udzielenia pomocy społecznej w woj. opolskim w latach 2018-2019
- Wykres 27. Udział procentowy klientów pomocy społecznej otrzymujących świadczenia pieniężne, objętych pracą socjalną i kontraktem socjalnym w woj. opolskim w latach 2010-2019
- Wykres 28. Struktura podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2017-2019
- Wykres 29. Wskaźnik liczby miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na 10 tys. mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym wg powiatów woj. opolskiego w 2019 r.
- Wykres 30. Dzieci w podmiotach pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2018-2019
- Wykres 31. Liczba dzieci w pieczy zastępczej na 1000 ludności w wieku przedprodukcyjnym w woj. opolskiego w latach 2017-2019 wg powiatów
- Wykres 32. System wspierania rodziny i pieczy zastępczej w woj. opolskim w latach 2012 i 2016-2019
- Wykres 33. Domy pomocy społecznej woj. opolskie w 2019 r. - wg typów
- Wykres 34. Wskaźnik liczby miejsc w domach pomocy społecznej na 10 tys. ludności wg powiatów woj.

opolskiego w latach 2018-2019

Wykres 35. Liczba osób oczekujących na umieszczenie w domu pomocy społecznej woj. opolskiego w latach 2017-2019 wg typów domów

Wykres 36. Wskaźnik liczby miejsc w dziennych domach pomocy i klubach seniora (na 10 tys. ludności) w woj. opolskim w 2019 r.

Wykres 37. Wskaźnik liczby miejsc (na 10 tys. ludności) w środowiskowych domach samopomocy w woj. opolskie w 2019 r. – wg powiatów

Wykres 38. Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi w powiatach woj. opolskiego w latach 2018-2019 (wskaźnik na 10 tys. ludności)

Wykres 39. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych w woj. opolskim w latach 2015-2019

Wykres 40. Wskaźnik liczby miejsc w instytucjach opieki i wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych. Województwo opolskie w latach 2015-2019

Wykres 41. Wskaźnik liczby miejsc opieki i wsparcia w powiatach woj. opolskiego w latach 2018 -2019

Wykres 42. Liczba miejsc opieki i wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych – woj. opolskie w 2011 r. oraz 2019 r.

Wykres 43. Podmioty ekonomii społecznej w woj. opolskim w styczniu 2020 r. wg typów

Wykres 44. Struktura kosztów pomocy społecznej woj. opolskiego w 2019 r.

Wykres 45. Struktura kosztów realizacji przez powiaty woj. opolskiego zadań pomocy społecznej oraz zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w 2019 r.

Wykres 46. Środki finansowe przeznaczone na realizację zadań pomocy społecznej oraz innych zadań z zakresu polityki społecznej w woj. opolskim w latach 2017-2019 (wartość i udział procentowy)

Spis map

Mapa 1. Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim *obliczony wg metody wzorca rozwoju* – stan na 31.12.2018 r.

Mapa 2. Stopień zagrożenia ubóstwem w woj. opolskim *obliczony wg metody wzorca rozwoju* – stan na 31.12.2019 r.

Mapa 3. Liczba zarejestrowanych organizacji fundacji i stowarzyszeń wg województw w 2018 r. (fundacji i stowarzyszeń – 134 tys.) – wg województw

Mapa 4. Wskaźnik liczby organizacji pozarządowych przypadających na 10 tys. mieszkańców – wg województw w 2018 r.

Mapa 5. Liczba mieszkań socjalnych (lokali) w gminach woj. opolskiego w 2019 r.

Mapa 6. Wskaźnik deprivacji lokalnej (liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1 000 mieszkańców) w woj. opolskim w 2019 r. – wg powiatów

Mapa 7. Liczba miejsc w domach pomocy społecznej w woj. opolskim w 2019 r. – wg typów

Mapa 8. Gminy spełniające ustawowy wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych (do liczby ludności) w ośrodku pomocy społecznej w 2019 r.

Mapa 9. Gminy spełniające ustawowy wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych w ośrodku pomocy społecznej w 2019 r. – razem dwa sposoby obliczania: do liczby ludności oraz liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących objętych pracą socjalną

Mapa 10. Podmioty ekonomii społecznej w województwie opolskim w 2020 r.

Mapa 11. Spółdzielnie socjalne w woj. opolskim w styczniu 2020 r.

Mapa 12. Subregiony wg działalności OWES w woj. opolskim